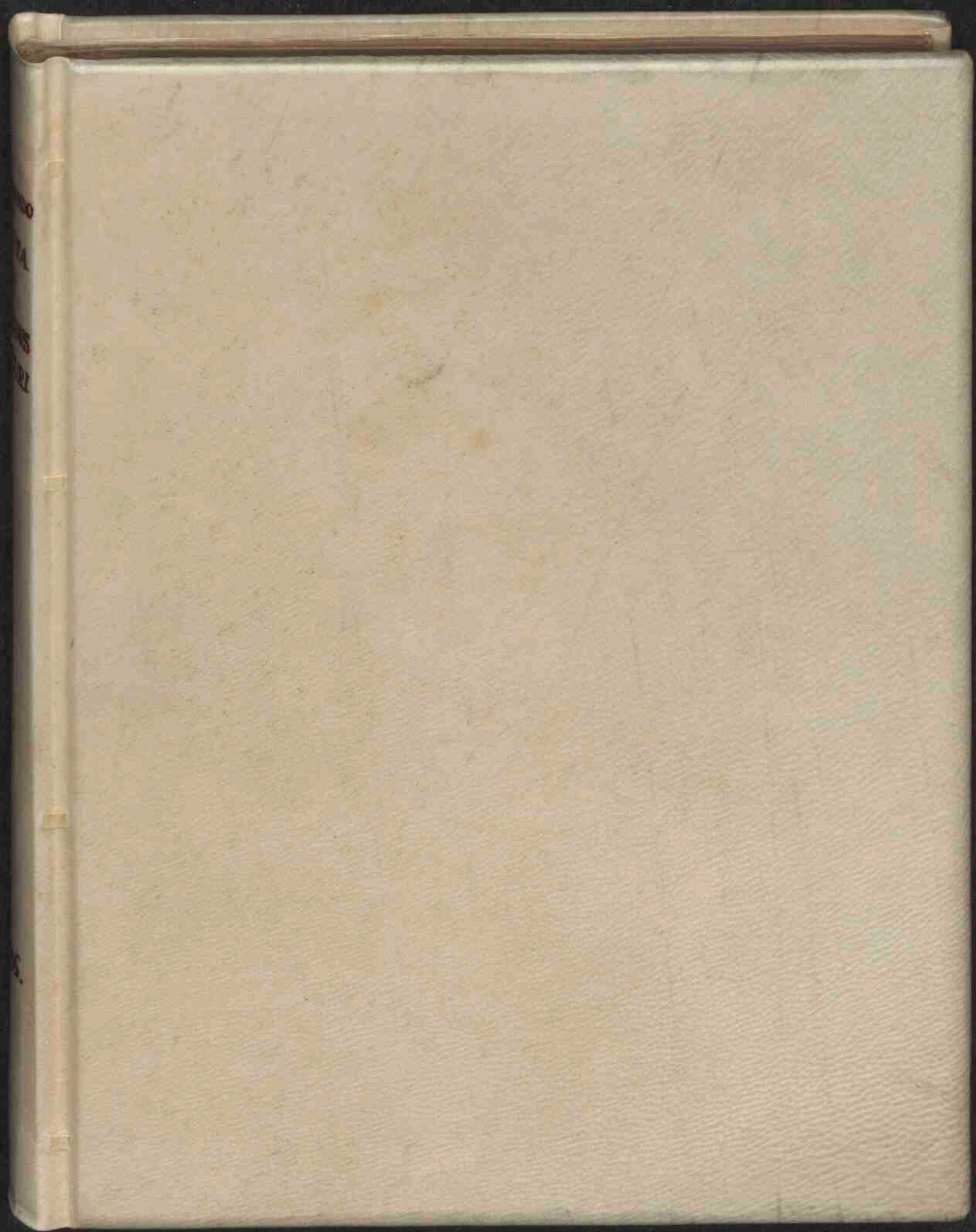
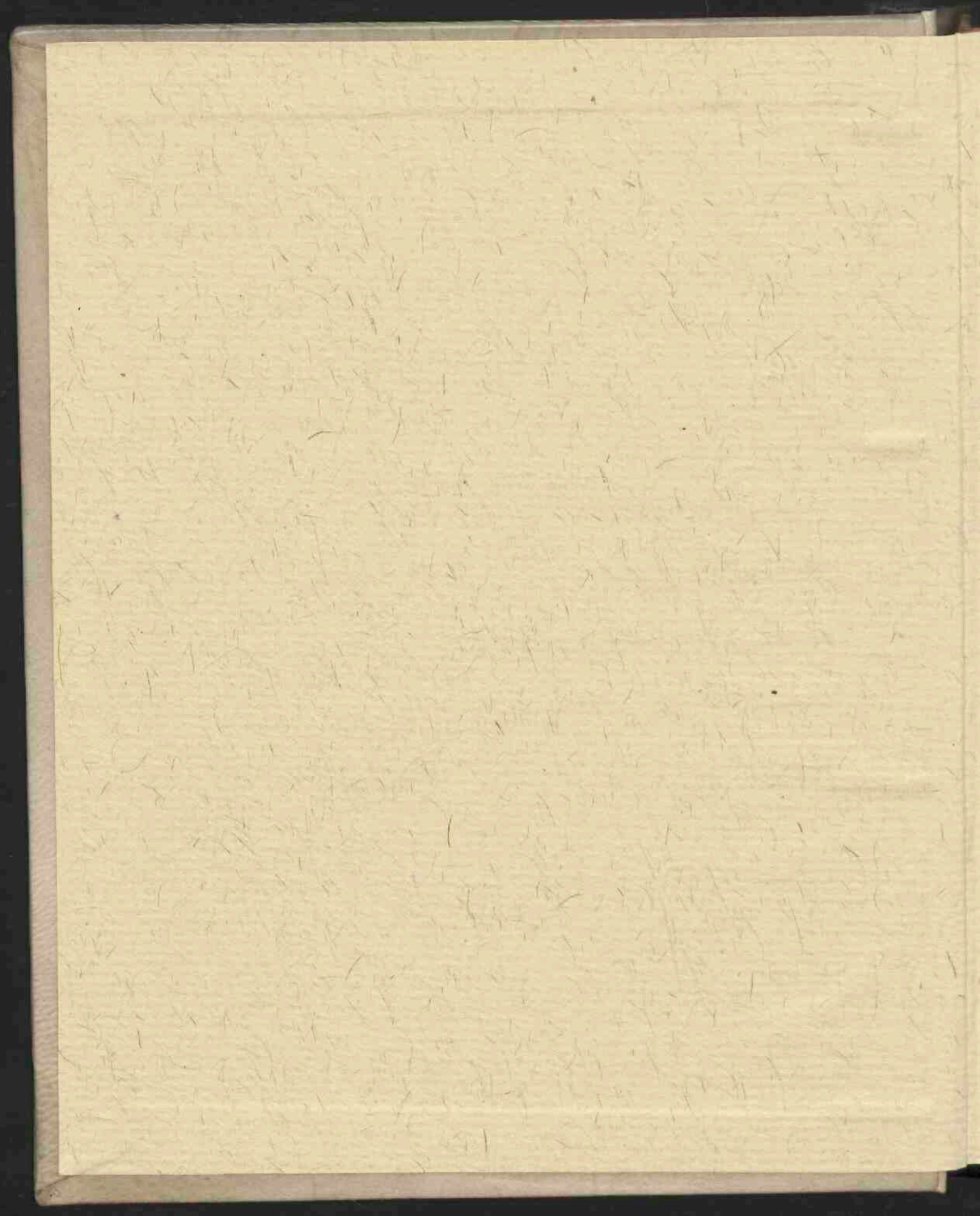

De vita et moribus Epicuri libri octo

<https://hdl.handle.net/1874/358139>

Q 10 GAS 1#000

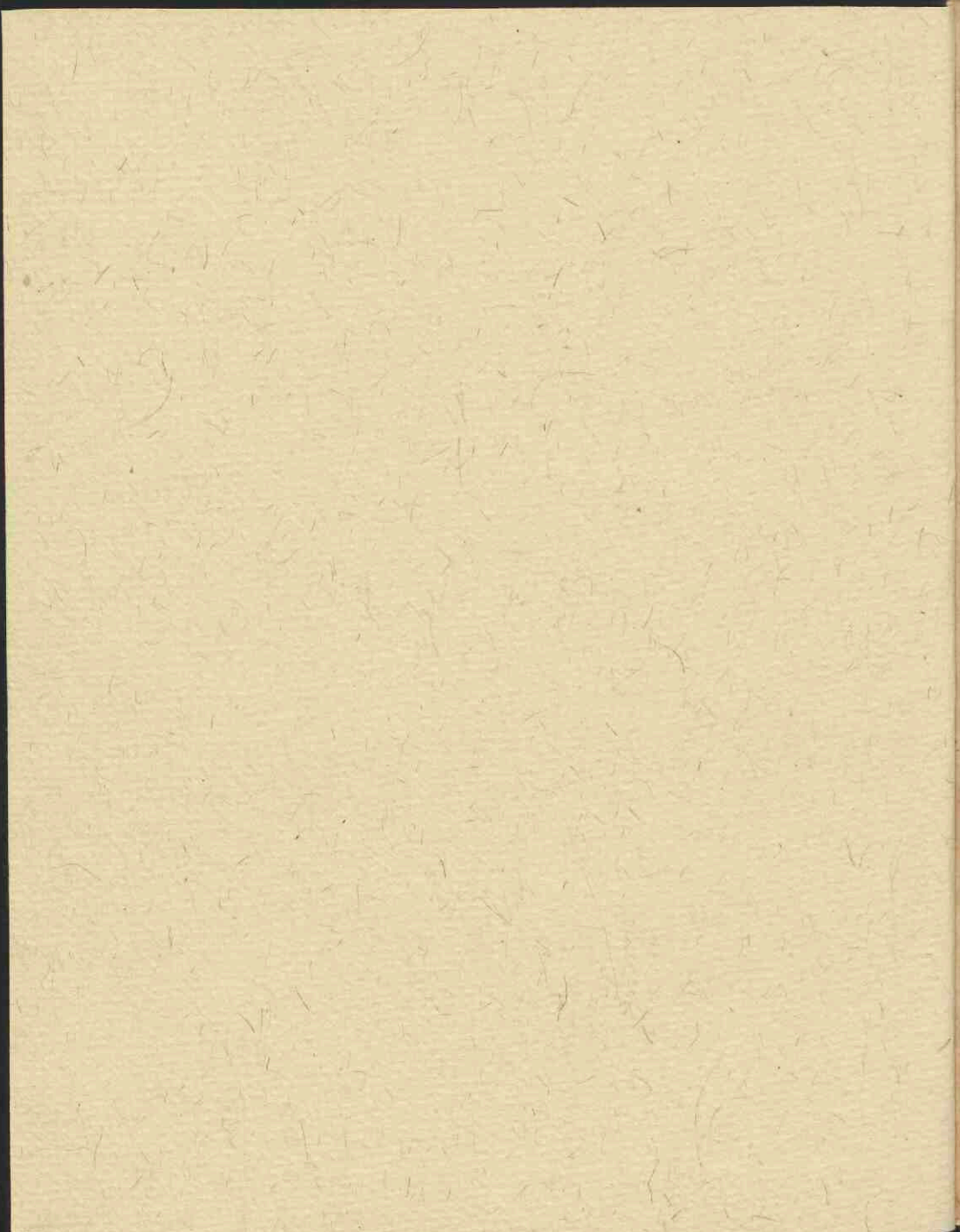
UTRECHTS
UNIVERSITEITS
MUSEUM

No. 229

Pierre Gassendi (Gassend), frans natuur-, wiskundige en wijsgeer (1592-1655). Op 17 j. leraar welsprekendheid te Digne, op 21 j. prof. in theol. en phil. te Aix, later proost en domheer te Digne, prof. in Parijs aan het Collège de France. Is tegen de toen algemeen nog geldende leer van Aristoteles en vestigt de aandacht der natuuronderzoekers op de (vergeten) atoomleer van Epicurus. Vriend van Kepler en Galilei. 1624

Voornaamste boeken: *Exercitationes paradoxicae adversus Aristotelem*
hoofdwerk: *De Vita et Moribus Epicuri* (1647 Lyon, 1685 Amsterdam)

Hierbij hoort: *Syntagma philosophiae Epicuri* (1649, Den Haag 1656).
Institutio astronomica (1647), waarin hij het stelsel van Tycho aanhangt
e.a. werken.

DE VITA

TEN DOESSCHATE

E T

MORIBVS

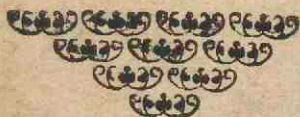
EPICURI

LIBRI OCTO.

Authore PETRO GASSENDO Diniensis
Ecclesiæ Præposito.

Editio altera auctior & correctior.

*Mea quidem ista sententia est (invitis hoc nostris popularibus dicam) sancta
Epicurum, & recta præcipere, & si propius accesseris, tristitia.
Itaque non dico, quod plerique nostrorum, Sectam Epicuri flagitiorum magistram
esse: sed illud dico; male audit, infamis est; & immerito: nec hoc scire
quispiam potest, nisi interius fuerit admissus. Seneca lib. de vita bea-
ta, cap. 13.*

HAGÆ-COMITUM

Apud ADRIANUM VLACQ.
M. DC. LVI.

*Ente Anspabe; 1647 Lyon
Ente fexcento Anspabe
Sta. Horta 9's; Lyon 1658*

1850

1850

1850

1850

1850

1850

1850

1850

1850

1850

1850

1850

FRANCISCO LVILLERIO
PARISINO, RATIONUM MAGISTRO,
Amico longè optimo

PETRUS GASSENDUS *scriptor.*

POSTULAS à me, FRANCISCE LVILLERIO, Amicorum suavissime, ut quando heic longiores moras, quàm fuerim pollicitus, traho, digeram, mittamque ad Te, quos mihi esse de Epicuro commentarios perspectum habes. Quippe licet paria audieris de cæteris Philosophis, cum sermones aliàs de ipsis in secessu consereremus; meminisse me tamen jubes, ut Te præcipuè affecerint, quæ præter tuam expectationem, de hujus viri continentia, disciplinâque edisserui. Scilicet Te candoris plenum, ac mirificè erga omnibus benè merentibus animatum, statim, ac ille Tibi est visus merito non suo fuisse diffamatus, mirè delectavit eximi eum posse ab iis, quibus est oppressus calumniis; possèque ejus non modò vitam ab omni labe repurgari, sed Philosophiam quoque (expunctis, ut circa Aristoteleam, erroribus quibusdam paucis) tum de natura solertissimè, tum de moribus sapientissimè dogmata tradentem ostendi.

Infinuas quoque, benè multos, quibuscum rem communicaris, tecum agere, ut à me, quod legere possint, obtineas; unde & instas, ut saltem ea, quæ spectant ad

vitam, morésque conscribam; cætera enim, quæ ad doctrinam, placitaque attinent, longioris operæ cum sint, patientiùs deinceps expectatum iri. Itaque, cum obtendere tenuitatis conscientiam possèm, excusaréque, quicquid id est, non esse tanti, ut tanto tuo, corúmque ardore debeat expeti, ac repertum denique iri expectatione longè inferius: aggredior tamen, præferóque ineptus videri, quàm non obsequens; Tibi præsertim, cui nihil est, quod abs me negari aut possit, aut debeat. Etenim, Tu sic amas me, ut pectore primùm effuso, profusus deinde sis in cæteris; ac per te non stet, quin fortunis tuis omnibus sic utar, ut meis. Tu sic agis mecum, ut cum nihil sit, quod non polliceri tibi de mea qualicumque industria possis; nihil tamen velis unquam me, nisi reputes me currentem (quod dici solet) incitari, aut aliquid, quod sit communium utriusque studiorum deposci. Videlicet hæc non postrema bonæ meæ sortis pars est, quòd easdem mecum literas literatissimus ipse ames; & huc-usque ætatis florem, qui ab aliis seu ambitioni, seu avaritiæ, seu nequitia datur, gratum habueris sacrare Musis, impenderéque bonis artibus. Ecquânam proinde ratione non ingratum tibi laborem refugiam, qui gratitudinem testaturus erga virum mei amantissimum, agnoscam eundem munusculi mei intelligentissimum futurum? Non pauca sunt sanè, quibus ipsemet pro rara illa linguæ Græcæ eruditione feceris luceni; ut proinde sit, cur meum istud opus vel hoc nomine existimes tuum, ac ipso abundè utaris, fruaris, & quibuscum omnibus voles liberali illa communices manu. Neque verò ego is sum, qui ægrè ducam, aut invideam, si quicquid id sit, alii noverint; cum sit futurum etiam pergratum, si quàm-plurimis innotescat, non quid ego commentus fuerim, sed qualem te amicum habuerim; & si fortassis cuiquam contingat, ut bonæ frugis
quid

quid demetat, id non tam mihi, qui laborârim, quàm tibi, qui præscripseris operam, referat acceptum. Ut paucis vota complectar mea :

*Qualis Erechtheis Peplus portatur Athenis,
Debita cum casta solvuntur vota Minerva,
Tardave confecto redeunt quinquennia lustro :*

*Tali te vellem, Iuvenum doctissime, riu
Purpureos inter Soleis, & candida Luna
Sidera ceruleis orbem pulsantia bigis,
Natura rerum magnis intexere chartis.*

Æternum Sophiae conjunctum carmine nomen

Nestra tuum senibus loqueretur pagina sacris.

Cæterùm quoniam fieri potest, ut demirentur aliqui, me, Epicurum dum excuso, tum niti adversus torrentem receptæ vulgò opinionis, tum opus moliri, quod videri noxium, tanquam & bonis moribus, & Religioni adversum possit: idcirco necesse est pauca de utroque hoc capite, iis quæ sum deinceps dicturus, præmittam.

Ac circa prius quidem non video causam subesse, cur valdè movear, quòd vulgari sententiæ repugnare existimer; quando jampridem perspectum est, quàm malus veritatis iudex censerì debeat multitudo. Pendere etenim res debet non profectò ex numero, aut claritate opinantium; sed ex momentis testimoniorum, rationumque ex quibus valeat (sepositis vulgaribus præjudiciis) dijudicari. Sanè verò, si ita benè ageretur cum rebus humanis, ut ea, quæ optima sunt, probarentur à plurimis, ipse me quoque eò devoverem, quò plurimi confluerent: sed nempe præeuntium exemplo, potius quàm ratione maxima pars abripitur; & rarissimi semper sunt, qui pedem sistant, ut expendant, an quò itur, pergendum sit. Ac non contendo quidem propterea

Epicurum aut nihil peccasse, aut unum invenisse verum, ut est à quibusdam illius Sectatoribus jaçtatum; innu- dumtaxat ipsum injuriã fabulam vulgò fieri, quòd Se- ctatores aliarum partium, ut olim, invidiã, & authori- tate, ita jam despectu, & multitudine illum obruant. Quid enim, si causã plenius cognita, eã fuisse probetur vitæ innocentia, puritate, austeritate, qua Philosopho- rum alius nemo fuerit? si eã ingenii perspicaciã, judicii- que maturitate, qua non facilè cæteris concedat? Sed nimirum ita-ne sit, non ex ipsa fronte judicandum est, sed penetrandum interiùs, ut vel ipse Seneca monet. Nam aliæ quidem factiones sunt, quæ Sectatorum vigent fre- quentia; cùm institutum ejus squalore præ solitudine obducatur: verum non ideò minùs tentandum, an-non herbescens semita, potius quam lata, tritaque via ad ve- ritatem mortalibus tantoperè inviam deducat; non mi- nùs fodiendum, atque explorandum, an-non ex neglec- to, & sterili monte eruatur aurum, quicum non valeant occurrentes passim lapides conferri.

Addo, me cum sanè non esse, quem hominum vulgariter sentientium turbam commovere, & quasi crabrones excitare juvet; sed eum esse nihilominus, quem humanitatis officia delectent; cùm non indignè ferre non possim opprimi à turba quem virum esse re- putem innocentem, & suave habeam, si quas illi, te- nueis licet, suppetias feram. Nam, si persuasus qui- dem forem fuisse Epicurum luxui deditum, ac sese pro- luisse obscœnis voluptatibus, ut Sardanapalum, He- liogabalum, ac simileis pesteis generis humani; tum sanè diris eum devoverem, ac faces, & saxa cum tota factione non postremus conjicerem: at dum mihi vi- deor eum agnoscere, quo temperantiùs vixerit nemo; piget, imò pudet omnino, dilacerari ipsum ab iis, qui
simu-

mulantes Curios, vivunt interim Bacchanalia, & ab illius moderatione prolixissimis absunt intervallis. Quinetiam, cum in ipsa turba aliqui haud-dubie sint adeo ingenui, ut abrepti solo vulgaris persuasionis impetu, male afficiantur, quod existiment virum perditum fuisse Epicurum, secus comparandi, si constiterit frugi adeo cum exstitisse, ut non immerito proponi in exemplum virtutis posset; idcirco delectat me quoque vel in horum gratiam ea congerere, quibus, nisi prorsus flectantur, saltem moveantur, ut esse sibi assensum continendum putent.

Heinc patet penè quid sit dicendum de posteriore capite. Quippe non posset me id quidem non gravissimè permovere; si nempe, cum mihi nihil sit antiquius, quam ut pro virium modulo prodesse quamplurimis velim, ex meis tamen conatulis quempiam aliquid detrimenti percepturum subodorarer. Attamen est, quod longè melius de meo affectu ominer, quam ut tale quid extimescam. Nam quod ad bonos attinet mores, evincam facilè, opinor, id, quod insinuatum mox est, Epicurum putà maximè & sobrium, & continentem exstitisse, ac Sectam nullam Philosophorum illius Secta fuisse sanctiorem: cum circa id quidem quod de voluptate potissimum obijcitur, haud difficile declaratu sit, quam immerito optima ut vita, ita & sententia pessimam subierit interpretationem. Id si minùs præstitero, ut mihi nimium de me non spondeo, at dabo saltem operam, ut Virtus pretium semper obtineat, nullumque voluptatis genus, nisi honestum defendatur. In id enim semper incumbam, ut innuam quid verisimilius ex Epicuri mente appareat; Si fortè verò id non ferendum, vel minùs probandum videatur; ipse primus exauctorabo, & censurâ omnium severissimâ, nigrum quasi thera præfigam.

Quod ad dogmata verò Religionis, non ibo quidem inficias, quin, ut insinuatam jam est, placita Epicuri quædam è diametro cum illis stent, ut quæ sunt præsertim circa Providentiam, animorumque immortalitatem. Sed primum quis Philosophorum potest hac labe esse immunis? Nihil de Platone, & cæteris dico; de uno Aristotele loquor, quem nemo nescit exosum fuisse priscis Ecclesiæ Patribus, ob eosdem, pluresque errores. Quòd si non obstant illi tamen, quò minus libri Aristotelei etiam publicè prælegantur, quid est, cur non saltem privatim hominum manibus terantur quæ ex Epicuro supersunt: licet aliquoties (quæ mentis humanæ extra Fidem sacram vagantis imbecillitas, & caligo est) fuerit in easdem cum cæteris impietatis species prolapsus? Indignum profectò ob aliqua mala, tam multa bona expungere, ac rosetum excindere, quod spinas rosis intextas ferat. Sapientius illi sanctorum Patrum, qui hac occasione censuerunt id agendum, quod Deus olim circa mulierem captivam jussit, quam habere quis in uxorem vellet: nimirum, ut pravis opinionibus, quasi capillis, unguibus, captivitatisque vestibus detractis, id, quod doctrinæ sanioris est, ut non invenustum corpus, retineatur. Deinde, ea mihi mens est, ut quoties non modò ad graviora illa capita pervenero; sed etiam quoties quidpiam occurrat, quod videri possit vel quam-minimum fidei sacræ dissentaneum, in Epicurum nervos contendam, ac ejus sententiam quam-maximo semper rationis vigore potero, convellam. Nam licet confectâ vitæ Apologiâ, doctrinæ quoque explicationem aggressurus subinde sim; non propterea tamen illi nomen do, neque placitorum ipsius vadem me, aut sponsorem præsto. Quin-etiam, ut in aliis rebus rationem solam audio, neque, nisi illam admittat, magis me movet Epicurus, quam

quàm quis alius Philosophorum (& nosti certè, ut alioquin ex æquo affectus erga omnes sim, omnibusque honorem habeam, ac solum veritatis studio, exercendi; animi gratia nunc in hujus, nunc in illius cognoscendis placitis non-nihil studiosius incumbam) sic in Religione Majores, hoc est Ecclesiam Catholicam, Apostolicam, & Romanam sequor, cujus hactenus decreta defendi, ac porro defendam, nec me ab ea ullius unquam docti, aut indocti separabit oratio.

Jam, ut de Vita, Moribusque Epicuri dicere incipiam; partiri posse rem totam videor in libros, libelloscve octo. Primus scilicet, ac Secundus nudam continebunt historiam vitæ, mortisque Epicuri; ac simul brevem nomenclaturam tum editorum ab eo librorum; tum familiarium, quibus convixit; tum successorum, quos habuit. Et quia deinceps de Moribus, circa quos infamia est illiquæsitâ, differendum erit; idèò adhibebitur Tertius, qui occasionem, authorèsque hujusce infamiæ universè aperiat. Quartus subinde impietatem ipsi circa mores objectam depellet. Quintus objectam malignitatem; Sextus objectum gulæ vitium; Septimus objectam Venerem; Octavus tandem objectum odium liberalium disciplinarum. Etenim hæc sunt capita præcipua totius, quæ in Epicurum instituitur, criminationis. Nihil interim necesse est Epicurum hunc, de quo agitur, à cæteris discernere, qui nomine eodem fuisse perhibentur. Nam Laertius quidem treis alios præterea commemorat, Epicurum Leontei, & Themistæ filium; Epicurum Magnesium; Epicurum *επακουχον*; quibus adjici potest alius Metrodori filius, de quo noster in Testamento. Memorat etiam Thucydides Epicurum Pachetis patrem; & Plutarchus alium Demophili socium; ac rursus Galenus alium, cujus Emplastrum viride multa promittens, refert. Verum nos
heic

heic de Epicuro Philosopho illo satis cognito sermonem
instituiimus. Habes ipse jam penès Te duplicem illius
effigiem; alteram ex gemma expressam, quam dum
Lovanio facerem iter, communicavit mecum vir ille exi-
mius Erycius Puteanus, quamque etiam suis in Epistolis
cum hoc Eulogio evulgavit: *Intuere, mi Amice, & in
lineis istis spirantem adhuc mentem magni Viri. Epicurus
est; sic oculos, sic ora ferebat. Intuere imaginem dignam
istis lineis, istis manibus, & porro oculis omnium.* Al-
teram expressam ex statua, Romæ ad ingressum inte-
rioris Palatii Ludovicianorum hortorum exstante, quam
ad me misit Naudæus noster, usus operâ Henrici Ho-
wenii in eadem familia Cardinalitia pictoris. Tu huc
inserito utram voles; quando & non malè altera, ut vi-
des, refert alteram: & memini utramque congruere
cum alia in amplissimo cimeliarchio Viri Nobilis Ca-
sparis Monconisii Lièrguii, Proprætoris Lugdunensis,
asservata.

Ipsè sic de Viro scribere aggredior.

LIBER

LIBRORUM ET CAPITVM
HUIUSCE OPERIS
SYNOPSIS.

LIBER I.

De ortu ac serie vitæ Epicuri. pag. 1

Cap. I. **E**picuri Patria, Parentes, Fratres. p. 1.

II. Tempus natale. 3

III. Vbi pueritiam, adolescentiam, iuventutem exegerit. 5

IV. Quos Praeceptores audierit. 6

V. Quando & quâ occasione ad Philosophiam se contulerit, Sectamque instituerit. 8

VI. Vbi scholam habuerit. 21

VII. Vt Amicis, & illis quidem quàm numerosis convixerit. 10

VIII. Qui praecipui illi amici, sive familiares, discipuli-que extiterint? 14

IX. Quàm multa conscripserit. pag. 17

X. Qui libri illius speciatim ab Authoribus memorentur. 18

LIBER II.

De morte & successione Epicuri. 29

Cap. I. **Q**uod Testamentum fuerit ab Epicuro conditum. 29

II. Quae fuerint illius extrema. 32

III. Quo tempore obierit. 34

IV. Quàm cara Sectatoribus ejus memoria fuerit. 36

V. Quantâ constantiâ, consensioneque Schola ipsius successio vigerit. 38

VI. Qui successores, sectatoresque Epicuri commemorantur. 40

LIBER

LIBER III.

De occasione & authoribus quæsitæ Epicuro infamiae. pag. 52

Cap. I. **N**on fuisse Epicurum eo fastu, quo Zenonem Stoicum, de Sapiente ac virtute loquutum. pag. 52

II. Heinc Zenonis, itémque Cleanthis, Chrysippi, aliorumque Stoicorum odia & calumnia. 56

III. Confirmatio ex Seneca; & in Epicteto etiam, aliisque Sectæ Genus. 58

IV. Alia Stoici odii caussa. 60

V. Quorsum exinde Epicuro creata, atque propagata apud vulgus infamia. 63

VI. De magnis viris in Epicurum non ex rei veritate, sed ex vulgari opinione scribentibus, ac speciatim de Cicerone. 66

VII. De Plutarcho. 67

VIII. De Galeno. 69

IX. De Sanctis Patribus, ac

nominatim Clemente, Lactantio, Ambrosio. 71

LIBER IV.

De objecta Epicuro impietate. pag. 73

Cap. I. **E**picurus arguitur quod Deum aut non prorsus, aut simulate coluerit. 73

II. Itémque quod se & suos Sectatores in Diis haberi voluerit. 75

III. Declaratur ut Epicurus censeri possit legitime coluisse naturam divinam. 77

IV. De superstitiosis ritibus ab Epicuro contemptis, & de objecta simulatione. 79

V. Affectaritne honores divinos? 82

VI. Quonam sensu Lucretius dixerit Epicurum Deum? 84

VII. Quo sensu Epicurus suos quasi Deos esse voluerit. 86

VIII. Quæ Epicuri pietas fuerit erga patriam, parentes, alios. 87

LIBER

LIBER V.

De objecta Epicuro malignitate. pag. 90

Cap. I. **A**ccusatur Epicurus ingratitude erga Praeceptores. pagina. 90

II. Arguitur id. pra ambitione, vanitatisque studio fecisse. 92

III. Accusatur etiam maledicentia erga omnes antiquiores Philosophos. 94

IV. Quod vitium etiam tribuitur Sectatoribus ipsius. 96.

V. Generalis eorum quae sunt objecta, refutatio. 97

VI. De ambitione ob quam arguitur in Praeceptores fuisse ingratus. 98

VII. De convitiis in Philosophos suis. 100

VIII. De objecta Sectatorum dicacitate. 101

LIBER VI.

De objecta Epicuro gula. pag. 104

Cap. I. **E**xprobratur Epicuro gula immodica. pag. 104

II. Exprobratur praesertim gula foeda & noxia. 106

III. Epicuri sobrietas, frugalitasque eximia probatur. 108

IV. Solvuntur ea, quae objecta de gula immodica sunt. 111.

V. Satisfitque proinde iis quae Sancti Patres attigerunt. 112

VI. Respondetur demum objectis de gula foeda & noxia. 115

LIBER VII.

De objecta Epicuro Venere. 118

Cap. I. **D**eclamatur in Epicuri Hortum, quasi in lupanar infame. 119
Iterum

Librorum & Capitem Synopsis.

II. Iterum Epicuri amores & accepta ex iis damna. 119	versè oderit, pag. 140
III. Abactus proinde Epicurus è Philosophorum choro. pag. 121	II. Itemque speciatim, quòd Grammaticam, Poeticam, &c. 142
IV. Epicurum castè vixisse docetur. 123	III. Quòd Rhetoricam. pagina 143
V. Purgatur Epicuri Hortus ab infamia ex mulieribus. 125	IV. Quòd Dialecticam. pagina 145
VI. Refelluntur Epicuri Amores, & damna ad ipsos relata. 192	V. Quòd artis Mathematicas. 146
VII. Restituitur Epicurus in Philosophorum chorum. 132	VI. Respondetur ad objecta de disciplinis universè 148
VIII. De exactis Epicureis. 137	VII. Ad objecta de Grammatica. 150

LIBER VIII.

De objecto Epicuro odio liberalium disciplinarum. 198

Cap. I. **O**bjicitur quòd disciplinas uni-

IX. Ad objecta de Rhetorica. 158
X. Ad objecta de Dialectica. 163.
XI. Ad objecta de Mathematicis. 165.

1

LIBER PRIMUS
DE ORTV, AC SERIE VITÆ
E P I C U R I.

CAPUT PRIMUM.

Epicuri Patria, Parentes, Fratres.

EPICURUS patriâ Samius creditus nonnullis videtur. Siquidem Timon, apud Laërtium, ultimum dicit Physicorum, qui è Samo prodierint; & Constantinus Porphyrogenneta illum perinde, ac Pythagoram ex Samo oriundum facit. Verùm causa fuit, quòd pueritiam, primamque adolescentiam exegerit Sami cum patre, & fratribus; in eam scilicet pater ejus agripeta venerat, ut Ciceronis verbis dicatur. Parem ob causam apud Strabonem Lampfacenus habitus est; quippe Lampfaci commoratus, & familiaritate usus virorum ibi Principum. Epicurus igitur patriâ Atheniensis fuit, ut Laërtius, Suidas, & alii innumeri scribunt. Hinc Lucretius ipsius laudes prosequitur, sic exorditur:

*Prima frugiferos satus mortalibus agris
Dediderunt quondam praeclaro nomine Athenæ
Et recreaverunt vitam, legesque rogârunt,
Et prima dederunt solatia dulcia vitæ,
Cum genière virum tali cum corde repertum,
Omnia veridico qui quondam ex ore profudit.*

l. de nat.

Deorum.

lib. 13.

loco citato.

In voce

Epicurus.

lib. 6.

→ 2.1-6

in Lexicis.

in Theseo.

de urb.

loc. cit.

l. 1. & 2.

Silo

l. 15. ep. 16.

l. 4. var.

hist.

lib. 10.

in Solone.

loc. cit.

in Anthol.

l. 3.

lib. 14.

l. 1. de nat.

Deor.

In voc.

Epicur.

loco cit.

lib. 2. adro.

Col.

lib. de amor.

frat.

Cum populus verò Atheniensis tribubus distinctus, effusus esset per τὸς δήμους, seu affinia oppida, ex Theseo usque facta municipia; Epicurus natus est Gargetti, quod oppidum fuit, ut Phavorinus & Hesychius habent, ex tribu Ægeide; ubi nimirum Theseus, ex Plutarcho, Pallantidas Ægeo, sibi que insidianteis oppresserat; & ubi Eurystheus, ut à Stephano narratur, fuerat conscriptus. Ea de causa διμῶν Γαργητικῶν à Laërtio dicitur, à Statio Gargericus author, & senex Gargettius; à Cicero, Æliano, & aliis, simplici adjuncto, Gargettius.

Cæterum scribit Laërtius, ex Metrodoro in libro de nobilitate, Epicurum fuisse πρῶτος ἔφ' Φιλαϊδῶν, ex genere Philaidarum. Constat verò Philaidas denominatos à Philæo, altero illo Ajacis filio, qui habitavit in Melite, & cujus meminit Plutarchus, adjiciens Pifistratum quoque ex Philaidis extitisse. Ex hoc itaque genere, Epicuri pater, apud Laërtium, & alios, fuit Neocles, mater verò Chærestrata. Et frequenter quidem citatur, Græcanico more, Epicurus Neoclis; interdum tamen Neoclidēs simpliciter appellatur; ut cum à Menandro confertur cum Themistocle cujus etiam patri fuit Neocles nomen. Prætereo Epicuri patrem fuisse, ex Strabone, unum ex duobus civium millibus, quos Athenienses ἀπέχευε in Samum miserunt, cum jam antè Pericle, & Sophocle missis, rebellanteis Samios obsidione gravi afflixissent. Omitto fuisse & Ludi-magistrum, quod præter Strabonem notat Cicero, dum suggillare quasi pergens: sed cum agellus, inquit, eum non satis aleret, ut opinor, Ludi-magister fuit.

Fratres Epicuri duos solum Suidas memorat, Neoclem, & Chæredemum: at Laërtius tertium addit ex Philodemo Epicureo, Aristobulum scilicet, quem Plutarchus videtur interdum nominare Agathobulum. Quâ curâ, ac benevolentiam Epicurus fuerit ipsorum reverentiam simul, & affectum promeritus, declarat eximie Plutarchus, dum stupore dignum judicat, quomodo ille sic animârit, isti affecti sic fuerint. Hos omneis ante Epicurum diem obisse vel ex ipsius testamento intelligi licet; cum neque illis, neque de illis, at viventibus, quicquam mander;

det; sed celebrari solum præcipiat fratrum diem mense Posidæone. Et quamvis de Chæredemo nihil certius constet, de Aristobulo tamen liquet claritè, ex eo, quod Plutarchus scribit Epicurum totum fuisse in Metrodoro, Polyæno, & Aristobulo tum ægrotantibus curandis, tum desendis mortuis. De Neocle autem apertissimè ex eodem Plutarcho, dum memorat Epicurum voluptate quadam lachrymis permistâ diffusum, ex recordatione verborum extremorum Neoclis. Ut illi gravibus morbis adfficti interierint, à Plutarcho, & Suida satis, superque exaggeratur.

*l. 2. adu.
Col.*

Ibid.

*Ibid.
loc. cit.*

CAPUT II.

Tempus Natale.

Natus est autem Epicurus, referente Laertio, ex Apollodoro in Chronicis, Olympiadis cix. anno III. septima die mensis Gamelionis; Quo quidem natali, ex Plinio, fuit Luna xx. Porrò, cum Hecatombæon (primus nempe mensis) hujus anni, incidat in æstatem anni periodi Julianæ, quâ jam Chronographi utuntur, MMMM, CCC, LXXII. constat Gamelionem ejusdem ab Hecatombæone septimum, incidere in principium anni MMMM, CCC, LXXIII. qui inivit ante vulgarem Christi Epocham annis completis CCCXLI. Quoniam verò Januario mense, in quem principium Gamelionis cadere deprehenditur, novilunium contigit in horizonte Attico, ex tabulis cœlestium motuum, die iv. manè, (seu, si mavis die III. juxta Atticos, qui, ex Censorino, supputabant dies ab occasu in occasum) idè, cum Luna xx. coincidat diei Januarii XXI. sequetur Epicurum natum die Januarii XXIII. Nempe, si ponè Casaris tempus eandem anni formam esse productam sinxerimus. Atque id quidem vetere stylo, juxta quem etiam fuit eo anno cyclus Solis v. seu literarum Bisextilis anni Dominicalium B, A, unde & dies Januarii vigesimus tertius esse debuit dies Solis,

*lib. de di.
nat.*

seu Dominicus. At si ad stylum Gregorianum decem diebus maturiorem (quòd is nobis jam usui sit) componamus negotium, colligemus Epicurum natum die Februarii secunda existente Dominicâ (literæ nempe Dominicales fuisse debere intelliguntur E, D,) Anno ante Christum, seu Æram Christianam cccxli. ac proinde ante hujus à Christo anni M, DC, XXXIV. Februarii inuentem, anno completo M, DCCCC, LXXIV. Prætereunda heic aliqua non sunt,

lib. 10.

Primò, observare Laertium quo anno natus est Epicurus, Archontem fuisse Sofigenem, huncque ipsum annum fuisse septimum à morte Platonis. Adde & fuisse decimum sextum Alexandri Macedonis; fuit enim ex eodem Laertio proximus ab eo, quo Aristoteles evocatus est ad ipsum natum jam annos quindecim.

lib. 5.

in Chron.

Secundò, excusari vix posse erroris Eusebium, quòd florentem Epicurum faciat Olympiade cxii. Quippe eo tempore Epicurus vix pueritiam exegerat, solùmque florere in Lyceo Aristoteles incipiebat, reversus putà ex Macedonia Olympiade præcedente, uti apud Laertium est.

loc. cit.

*in voc.
Epic.*

Tertiò, ferendum non esse mendum, quod irrepsit in Suidam, imposuitque interpreti ejus, dum Epicurum natum facit Olympiade LXXIX. Nihil attinet memorare quantum hoc repugnet non cæteris modò historiis, verùm iis etiam, quæ apud Suidam sequuntur, ut dum Epicuri ætatem productam facit ad tempora usque Antigoni Gonatæ. Observò solùm, cum pro numero Olympiadum Suidas videatur haud-dubiè posuisse *o*, quibus notis designaretur Olympias cix. facilè obliteratam in exemplaribus caudam *τβ ρ*, ut remaneret, quasi *o*, sicque ex *o* *o* significaretur Olympias LXXIX.

de vi. Cler.

Quartò, nihil esse morandum, quòd Chronicon Alexandrinum, Georgius Sincellus & alii, platicè nimis de tempore, quo Epicurus floruerit, loquantur; ac nihil curandas virorum quorundam alioquin celebrium hallucinationes, dum Aristippum Epicuro posteriorem faciunt, & quædam similia. Notandum solùm quod B. Hieronymus refert ex Cicerone pro Gallio: Me-

mo-

moratur enim poeta, Epicurum, & Socratem colloquenteis faciens, quorum aetates, inquit Cicero, non annis, sed seculis scimus esse distinctas.

Quintò, Epicuri natalem ex Laertio, Plinioque desumptum argumento esse videri, quòd alia mensium civilium, alia lunarium principia apud Atticos olim fuerint. Mirum profectò esse videatur, nisi quis putet colligi posse cœpisse mensem Gamelionem ab ipso duntaxat antecedente plenilunio: cum si diem Lunæ XIV. primam diem mensis numeraveris, efficiatur, ut XX. Luna septimæ mensis coincidat. Ut taceam quòd Epicurus visus sit testamento suo constituere celebrandum natalem suum in decade prima dierum mensis Gamelionis, quòd ipsorum nempe uno natus esset; ac deinceps etiam aliquid specialius de XX. Luna ordinârit, quòd & ipsa natalis fuisset, ut referemus postea. Nisi fortè audiendum putes Anonymum illum, qui Epicurum natum scribit Gamelionis *εινάδι*, seu die XX. Sed nescio an autoritate præponderare Laertio debeat. In illo certè plurimos errores, eosque gravissimos vel unus Meursius animadvertit. Ut omittam Gamelionis *εινάδα* posse fortassis intelligi de Luna XX. intra Gamelionem mensem incidente, ex Cicero ne infra citando: Tamen si ista obiter.

CAPUT III.

Ubi Pueritiam, Adolescentiam, Inventutem exegerit.

JAM Laertius ex Heraclide in Sotionis epitome, refert coloniam ab Atheniensibus in Samum deductam, Epicurum ibi nutritum ad annum usque ætatis XVII. quo Athenas venit, Xenocrate in Academia, Aristotele verò in Chalcide commorantibus. Addit Strabo partim Sami, partim Tei educatum pubertatem egisse Athenis, cum Menander Comicus unà adolesceret. Pergit Laertius mortuo Alexand. Macedone, & afflictis sub Perdicca Atheniensium rebus, Colophonem ad patrem transisse, ann. videlicet ætatis circiter XXI. Scribit aliquandiu ibi commoratum, & sub-

l. 2. adv.
Col.
in Epic.

epist. 18.

jungit postea ex Apollodoro, ab anno ætatis xxxii. ad annum usque xxxvii. vixisse partim Mitylenæ, partim Lampfaci, (quò aliquando cum pergeret, non sine discrimine navigavit, ut apud Plutarchum observatum est.) Desinit Suidas quantum temporis utrobique manserit, annum putà unum Mitylenæ, quatuor Lampfaci. Subdit Laertius rediisse Athenas Archonte Anaxicrate. Quia verò Anaxicrates (successor scilicet Charini, sub quo Seneca observavit datas ad Polyænum ab Epicuro literas) præfuit Olympiadis cxviii. anno ii. ac proinde Epicuri nonnisi xxxvi, necesse est metachronismum unius anni heic fieri.

Huc-usque porrò est locorum, temporumque series, quibus Epicurus pueritiam, adolescentiam, ac juventutem exegit, partim addicens, partim docens, priusquam pede Athenis fixo suam sectam institueret.

CAPUT IV.

Quos Præceptores audierit.

lib. 10.
in Epic.
lib. 1. de
nat. decor.

lib. 1.
Strom.
loc. cit.

lib. 1. adv.
Math.

loc. cit.

l. 1. de nat.
Decor.

UT aliquid verò dicamus de Magistris, quos habuit; legimus ecce apud Laertium, traditum ab aliquibus Epicurum auditorem fuisse Pamphili Platonici; quod Suidas quoque asseverat. Cicero etiam memorat Epicurum ipsum referentem illum à se Sami auditum, quamvis doctrinam ipsius mirificè contemneret. Idem iidem: ac præterea Clemens Alexandrinus, & alii tradunt de Nausiphane Pythagoreo Pyrrhonis auditore, quanquam Sextus Empiricus scribit inficiari ipsum, quòd Nausiphanis discipulus exstiterit. Quin Apollodorus in Chronicis, tradidit quidem Epicurum audivisse Lyfiphanem, & Praxiphanem; verum hoc, inquit Laertius, non asserit ipse in sua ad Eurydicum epistola. Xenocratem quidem audire potuit, & sunt, inquit Cicero, qui putent audivisse, (ut Demetrius Magnesijs apud Laertium) ipse Epicurus non vult.

Di-

Dicerem de Democrate, cum quo Plutarchus Epicurum contendisse notat *ἐπι συλλαβῶν, καὶ περιόδων*, de syllabis, & apicibus; nisi *l. 2. adv. Col.* suspicarer mendosè Democratem legi pro Democrito, vel ex eo, quòd subjicit Plutarchus Epicurum decreta omnia fuisse ab illo suffuratum; quæ est circa Democritum celebris facta objectio, ut infra memorabitur. Dicerem & de Metrodoro, quem Achilles Tarius *ἡδύτοκλον* Magistrum, Stobæus *καλοῦντιν*, Interpres doctorem Epicuri vocat, suspicarerque illum esse posse, quem Diogeni Cynico Solinus facit contemporaneum; nisi opinio illi attributa de Mundorum infinitate, deque atomis, argueret Metrodorum Chium Democriti discipulum, quem Epicurus non voce doctorem, sed scripto ductorem habere potuerit. *Isay. in A. rat phen. cap. 5. Ecl. phyl. cap. 1.*

Quo modo etiam accipiendum, quod Lucianus jocatur fuisse Epicurum Democriti discipulum, dum discipulum etiam facit Aristippi, ob opinionem de voluptate, quam tamen fuisse longè diversam utrique probatam, suo loco constabit. Utrumque seres habeat, ex iis, quæ deducta sunt, Cicero, Plutarchus, Empiricus, alii, scribunt Epicurum solitum gloriari, quod Magistrum habuerit nullum, sed *ἀβέδιδων* existens, suopte ingenio, ac industriâ philosophus evaserit. Etsi verò illi videantur non sine probro id memorare, facile tamen concedi debet illum Marte suo adinvenisse plurima; cum & hæc ipsa illi fuerit extrema consolatio, & tot libros conscripserit propriis solùm dictis refertos, ut referemus paulò post. Certè Achenæus egregiam *apud Laert. lib. 10.* illius sententiam Epigrammate complexus, sic concludit, quasi Epicurus, non aliunde edoctus illam, quàm à Musis, aut Apolline fuerit. Quo etiam Lucretianæ illæ commendationes faciunt:

*Pectore parva suo, quasitæque premia liquit. Et,
Virtutem imitat animi, constringere ut arcta
Natura primus portarum claustra cupiret.*

& consimiles alias referendæ. Hic noto, si quis requisierit quemnam saltem ex antiquis Epicurus magni fecerit, respondeat Laertium, illum, Diocle authore, fuisse maximè amplexatum Anaxagoram (etsi in aliquibus illi contradixerit,) atque etiam

etiam Archelaum, qui fuerat Socratis Magister. Diceretur postea de Democrito: adjicio solum Epicurum cum admiraretur Pyrrhonis consuetudinem, quaesivisse de illo assidue ex ipsius auditore Nausiphane, ut Laertius habet in Pyrrhonis vita,

lib. 9.

CAPUT V.

Quando, & qua occasione ad Philosophiam se contulerit, Sectamque instituerit.

in Epic.
lib. 10.

Ibid.

Ibid.

h. 2. ad v.
p. 177.

Scriptum porro Suidas reliquit coepisse illum Philosophiae dare operam anno aetatis XII. Idem etiam alii, referente Laertio, scripserunt, dum vitam ejus scriberent. Verum ipsemet Epicurus apud eundem Laertium testis est, non attigisse se Philosophiam, nisi anno XIV. *ἰφ' ἡμετέροις τε φιλοσοφίας ἔτη γεγονώς τὴν ταρμὴν δέξαι.* Tradidit verò Hermippus, ex eodem Laertio, illum, cum fortè incidisset in libros Democriti, ad Philosophiam se applicuisse. Sed & scribit Laertius ex Apollodoro Epicureo in primo de vita Epicuri, ad Philosophiam illum accessisse, Sophistas damnantem, & Grammaticos, postquam ipsi non poterant quid apud Hesiodum *Chaos* diceretur, interpretari. Verum, quia Sextus Empiricus hanc occasionem philosophandi luculentius edisserit, non pigebit ipsius verba in hunc locum transcribere. Itaque, postquam proposuit difficultatem circa illa Hesiodi carmina,

Ἦναι ἄπ' ἀπρόκτιστο καὶ γένεσ' ἀνταρπὴ πείνηται

Γαί' ὑπὸς ἔργου πάντων ἔδου, ἔστ.

*Exortum primum Chaos est, dein pectore lata
Tellus, cunctorum sedes.*

subjicit: Et hanc nonnulli causam fuisse Epicuro dicunt subitanei ad philosophandum instinctus. Prorsus enim adolescentulus cum esset, rogavit Grammaticum, illud sibi prelegentem, Exortum primum Chaos est, *ἐξ ἔργου τοῦ καὶ ἔχοντο, εἰς τὸ πάντων ἔδουτο*; Ex quonam Chaos exortum esset,

fi

¶ quidem primum exortum erat? Dicente illo, talia docere, non esse su-
 muneris, sed illorum esse, qui vocarentur Philosophi, *τίνας, ἔφηνεν ὁ Ε-
 πικύρος, ἐπὶ ταῖς μὴ βωδῆστας, ἔμπροσθεν τῆς τῶν ὄντων ἀλλήλων ἵσταται.*
 Igitur, inquit Epicurus, ad illos mihi accedendum est, quando ipsi sunt, qui
 rerum veritatem perspectam habent. Simile quidpiam narrat Agel- *lib. 20.*
 lius sibi contigisse, dum rogatus Grammaticus quid verba hæc *cap. 9.*
 Enniana essent, EXIURE MANU CONSERVATUM:
 Aut erras, inquit, adolescens, aut ludis. Rem enim doceo Grammati-
 cam, non jus respondeo. Sed ad Epicurum. Omitto hoc primum,
 quod nonnulli dicunt, fuisse illum Ludimagistrum, *νευμα-
 γηδὸς μαθητὴς*, & priusquam quidem se ad Philosophiam conferret,
 ex Hermippo apud Laertium. Prætered etiam quod infesti er- *loc. cit.*
 ga illum Stoici, apud eundem, ipsi exprobrarunt, exiguâ qua- *ibid.*
 dam, & invidiosâ mercede literas cum patre docuisse; cum ma-
 tre verò *καθ' ἑαυτὸν*, preculas *λαϊστραλεῖς* legisse, circumeundo ædicu-
 las, Hoc observo: postquàm Philolophiam attigit, cœpisse il-
 lum scholæ præesse annos natum xxxi i. ut Laertius memorat; *ibid.*
 idque primum Mitylenæ, ac deinde Lampfaci: ut vel ex iis,
 quæ sunt ex Suida relata, intelligitur. Quanquam ex Colopho- *ibid.*
 ne usque discipulos coegerat, ut idem quoque Laertius habet.

Verùm postquàm est Athenas reversus, anno seu xxxvi, seu *lib. 10.*
 xxxvii, primum quidem ad aliquod tempus in congressu cum
 ceteris, inquit Laertius, est philosophatus; ac privatim deinde Se-
 ctam à se vocatam constituit: Videlicet Democriti admiratus pri-
 mum doctrinam, Democriteum se professus est, quemadmo-
 dum Plutarchus refert: Quia verò plurima deinceps vel im- *lib. 1. adv.*
 mutavit, vel de suo adjecit, idcirco is fuit, à quo Sectatores E- *Col:*
 picurei nominarentur.

Quædam hæc dicenda de Secta hac forent; ut scilicet propago
 fuerit appellatæ Italicæ, quæ à Pythagora originè ducens, per Xe-
 nophanè, ac Parmenidè, ad Zenonem pervenerit Eleaticæ Sectæ
 authorem, ac deinceps per Leucippum, & Democritum, interce-
 ptosq; alios (etiam Pyrrhonem Scepticæ authorem) ad Epicu-
 rum fuerit deducta: Ut item varia placita, quibus à Sectis cæ-
 teris discerneretur habuerit, ac fusè adeò differuerit de rebus atti-

nentibus ad omnibus Philosophiæ parteis : Verùm quia res ad Philosophiam, ipsamque adeò doctrinam spectat, ideò prævertenda hoc loco non est.

CAPUT VI.

Ubi Scholam habuerit.

Cæterùm cum alii principes Sectarum quædam Athenis loca delegissent, ut Academiam, Lyceum, & alia; coemit ipse hortum peramœnum, comparavitque pretio minarum LXXX, (seu aureorum Solatorum, quingentorum septuaginta trium, quales nobis usui sunt) ibique cum suis familiaribus, discipulisque, & vixit, & philosophatus est. Ita Laertius, præ cæteris, ex citato Apollodoro. Scribit autem Plinius *Epicurum* primum hoc instituisse Athenis, agrorum, villarumque delicias, nomine hortorum in ipsa urbe possidere; cum usque ad eum mos non fuisset in oppidis habitari rura. Ex quo fit ansa suspicandi hunc locum fuisse *ἐν ἡμαρτίᾳ* eam regiunculam, quam Pausanias adhuc temporibus suis appellatam memorat *hortos*; adjiciens in ea extitisse statuam Veneris, Alcamenis opus, inter cætera, quæ Athenis celebrarentur, spectatu dignum (quod vel ex Luciano colligere licet) ipsique adiacuisse templum Veneris, cum statua Veneris cœlestis. Taceo exinde hortum persæpe multitudinis numero efferri; ut videre licet apud Ciceronem, Juvenalem, & alios. Interdum verò etiam cum diminutione, ut cum à Virgilio appellatur *hortulus*. Quomodocumque autem usurpetur, accipi solet pro ipsa Secta, seu Doctrina, quæ ab Epicuro, Sectatoribusque in illo tradita est. Unde & Epicurei dicuntur esse, exempli gratiâ, ab Empirico, *οἱ ἐκ τῶν ἑρῶν*, ex hortis Philosophi: (sicuti *οἱ ἐκ τῶν ἑρῶν* intelliguntur Stoici) & nominatim Apollodorus, quòd *πρῶτος τῶν ἑρῶν* suo tempore haberetur, *ἐκ τῶν ἑρῶν* dicitur est, ut à Laertio perhibetur.

Observe obiter emendari heinc posse distichon illud Petronijum

nium Epigrammatis ultimum, quod ex antiqua editione in hunc modum legitur,

*Ipse pater veri doctus Epicurus in arte,
Iussit, & hoc vitam dixit habere Deo.*

Id eruditos sic exercit, ut alii legendum censeant, *doctus Epicurus in arte*; alii, *doctrina Epicurus in arte*; alii, *doctus Epicurus amare*; alii, *doctos Epicuros amare iussit, & hanc vitam dixit habere Deos*. Enimvero, quod spectat quidem ad carmen Pentametrum, nihil videtur immutandum, cum celebre sit Epicuri dogma, *τὸ ἰδο-
νὸν εἶναι εὖ* *Ἐπικουρῶν* *τὴν voluptatem esse beatæ vitæ finem*; & dici aliunde non possit, quis unquam, etiam obtrectatorum, Epicuro tribuerit, ut existimavit esse apud Deos illam seu vitam, seu voluptatem, qua de ille agit. Quod attinet verò ad Hexametrum, planum videtur, ut sic legatur,

Ipse pater veri doctis Epicurus in hortis.

Nempe immutatio non magna, *doctis*, pro *doctus*; *hortis* pro *arte*; & res aliunde non modo quadrat cum eo, quod in hortis Epicurus docuit, sed etiam pene indicatur illo Propertii disticho:

Illeic aut studiis animum emendare Platonis

Incipiam, aut hortis, docte Epicure, tuis.

quippe *docto hortis*, pro *docto Epicuro*, metonymicè, appellatis, eo modo, quo idem Propertius Elegiam sic inchoat,

Magnum iter ad doctos proficisci cogor.

Præter porro hortum, hortosve, qui cum adjunctis ædibus civitati adjacebant, fuit Epicuro domus, ad quam aliquando cum discipulis, amicisque diverteret, sita in Melite; quod oppidum fuit Cecropiæ tribus ex Suida; inhabitatum à Philæo, majorum *in Lexic.* Epicuri uno, ut supra memoravimus, habensque celeberrimum, ex Phavorino, Herculis templum. (Stephanus certè ut insulam, *in Lex.* sic aliam ab hac intellixisse urbem videtur, cum & tribus *lib. de urb.* Oeneidis, & Carthaginensium coloniam descripsit.) In hanc Epicurus interdum cum discipulis secedebat; ipsamque deinde, testamento suo reliquit Sectatoribus, ut recitabimus postea.

Heic advertite locum illum epistolæ XIX. libri V. ad Atticum, qui hæcenus torfit erudita ingenia, non incommodè explicari.

Locus sic vulgò legitur: *Etiam, atque etiam vale. De Patrone, & tuis condiscipulis, quæ de Tarentinis in militia laboravi, ea tibi grata esse gaudeo.* Utcumque verò aliqui legant, *vale dic Patroni, &c.* nemo tamen dicere potest qui sint illi *Tarentini*, quæ illa *militia*, quid illud quod Cicero *laboravit*, sive egit. Itaque nobis videtur non *in militia* legendum, sed *in Melite*, & pro *Tarentinis* reponendam vocem *Parietinis*, cujus Cicero aliàs meminit; sicque sensum planum futurum. Sciendum nimirum ædeis illas, quas in *Melite* Epicurus habuit, parietinas jam fuisse factas Ciceronis temporibus. Cùm verò illas C. Memmius exædificandas decreto Areopagi obtinuisset, Patro, aliisque Epicurei id ægrè ferentes, poposcere ex Cicerone literas ad Memmium, quibus illum hortaretur, ut à cæpto desisteret. Cicero ergo ad Memmium scripsit, illumque enixè rogavit, ut vel ipsius Attici causâ, parietinas illas Patroni, cæterisque concederet. Exstat hac de re Epistola prima libro familiarium XIII. ejusque exemplum ad Atticum missum constat ex Epistola XI. libri ad Atticum V. Cùm autem & res successisset, & Atticus id gratum habuisset (nempe & ipse Epicureus, aded ut Patro, aliisque haberentur ejus condiscipuli) tum sequente epistolâ XIX. Cicero postquam vale dixit, quasi postscripto, apposuit: *De Patrone, & tuis condiscipulis*, (supple, quod restabat dicendum, seu quod oblitus fueram:) *quæ de Parietinis in Melite* (nimirum sitis) *laboravi, ea tibi grata esse gaudeo.*

CAPUT VII.

Ut amicis, & illis quidem quàm numerosis convixerit.

AD Epicurum ipsum ut redeam, is, ex quo Athenas rediit, Archonte Anaxirate, solùm bis, aut ter in Joniam adinvivendum amicos excurrit; ac reliquam porrò ætatem, eamque celibem exegit Athenis; neque patriam unquam deserere voluit, quantumvis ea temporibus difficillimis urgeretur,
uti

uti à Laertio adnotatum est. Difficillima illa autem illa tem-
 pora videntur potissimum fuisse, quibus Demetrius obsedit A-
 thenas, circa annum Epicuri XLIV. Quanta tum fames civi-
 tatem oppresserit, describit Plutarchus. Memoriâ verò dig-
 num est, quòd enarratâ digladiatione circa præoccupandum mu-
 rem, qui fuerat mortuus è tecto delapsus, inter patrem quen-
 dam, & ipsius filium, subdit: *Ferunt etiam Epicurum Philosophum
 familiaris suos sustentasse, partitum cum ipsis ad numerum fabas.* Vi-
 xit itaque Epicurus reliquo tempore Athenis in tot amicorum,
 discipulorumque consuetudine, & institutione, ut civitates in-
 tegræ iis capiendis impares essent: quæ sunt verba Laerii. Scili-
 cet non ex Græcia modò, sed undique, ut ille habet ex Apollo-
 doro, ad illum confluebant, simulque cum illo in horto vive-
 bant. Intellige verò præsertim ex Asia, ac nominatim Lampsa-
 co, atque etiam ex Ægypto, ut vel ex uno Plutarchi loco facile
 est colligere. *De victus continentia, frugalitateque inferius dicen-
 dum.* De convictu cum amicis notari id potest, quod ex Diocle
 apud Laertium, aliis que intelligitur; Epicurum nempe, non ut
 Pythagoram amicorum omnia communia dicentem, bona in
 commune conferri voluisse; quippe idesse diffidentium,
 atque idcirco non amicorum; sed ab unoquoque, si quid
 opus foret, hilariter suppeditari. Innotescet res ex infra di-
 cendis. Reticendus heic interim nò est egregius Ciceronis locus:
*Neq; verò, inquit, Epicurus amicitias oratione solum, sed multò magis
 vitâ, & factis, & moribus comprobavit. Quod quàm magnum sit, fin-
 ficta veterum fabula declarant; in quibus tam multis, tamque variis
 ab ultima antiquitate repetitis, tria vix amicorum paria reperiuntur,
 ut ad Orestem pervenias, profectus à Theseo. At verò Epicurus
 unâ in domo, & eâ quidam angustâ, quàm magnos, quantâque amo-
 ris conspiratione consentaneis tenuit amicorum greges? quod fit etiam-
 num ab Epicureis.* Hæc Cicero. Adde cum inter varios amicos Po-
 lystratus etiam à Laertio commemoretur, atque is ille esse vi-
 deatur, de quo Valerius Maximus, simulque de Hippoclide
 altero Epicureo, mirabile aliquid narrat, idcirco verba Valerii
 meritò heic adtextum iri; ac præsertim cum exinde illustrari

valeat, quod referetur postea ex Epicuri testamento, de communicatis Sectatorum bonis. Ea sunt: Hoc loco aptè referantur
lib. 1. cap. 8. Polystratus, & Hippoclidès philosophi, eodem die nati, ejusdem præceptoris Epicuri Sectam secuti, patrimonij etiam possidendi, alendæque Scholæ communione conjuncti, eodemq; momento temporis ultimâ senectute extincti. Tam aequalem fortunam pariter, atq; amicitiæ societatem, quis non ipsius cœlestis Concordiæ sinu genitam, nutritam, atq; finitam putet? Sic ille.

CAPUT VIII.

Qui præcipui illi amici, sive familiares, discipulique extiterint.

lib. 10.

*lib. de amor.
frat.*

*l. 2. adv.
Col.*

*ut Genebr.
lib. 2. chronol.
in Epic.*

VERùm ut elenchum heic interferamus eorum, qui præcipui illius amici, sive familiares, discipulique sunt habiti, prætermittere in primis non decet tres illos Epicuri fratres, quorum initio meminimus, Neoclem, Chæredemum, & Aristobulum. Illi nempe, ejus hortatu, philosophari cum ipso sunt, ex Philodemo apud Laertium. Addit Plutarchus arreptam ab ipsis, ut à Numine percitis, *conv. Serrionum*, fratris Philosophiam, cum videlicet à teneris annis persuasum haberent, ac profiterentur extitisse neminem Epicuro sapientiozem. Celeberrimus porrò trium fuit Neocles. Is, cum à puero prædicaret fratrem suum mortalium sapientissimum, adjiciebat, quasi rem miram, matrem suam tot, tantasque continuisse atomos, ex quarum congressu sapiens gigneretur, ut apud eundem Plutarchum est. Heinc, quia Neocles non suam, sed fratris Philosophiam amplexatus est, nescio quorsùm aliqui dicant Sectam fraternæ similem, fuisse à Neocle introductam. Nisi fortè nixi videntur loco illo Suidæ, quo dicitur Neocles scripsisse de sua Secta: quis tamen non videat intelligi posse scripsisse illum de Secta, quam profiteretur, etsi inductam ab alio; & maximè cum de hac Neoclidarum Secta altum ubiq; silentium.

No-

Nota obiter dictum illud *λάτρε βιωσους, delitescere vivens*, seu *occultus vive*, quòd à Plutarcho impugnatur, estque relaturn inter adagia, istius esse Neoclis, uti Suidas ciratus docet.

Erasm.
Chil. 2.
Cent. 10.
in Neoc.
epist. 6.

Tribus fratribus subjiçendi sunt tres ii familiares, quos ex Epicuri contubernio magnos viros produisse apud Senecam legitur.

Metrodorus primus occurrit, ipse enim penè alter Epicurus fuit, ut Cicero loquitur. Lampfacenus autem is fuit, ut Strabo aperte declarat. Et si enim Laertius videatur Atheniensem dicere, locus est tamen valdè mendosus, cum præsertim constet Atheniensem non fuisse ex illa Ciceronis antithesi: *Quis beatior Epicurus, quòd in patria, quàm quòd Athenis Metrodorus?* Quia scilicet non erant Athenæ Metrodori patria. Laertii locus ita

lib. 2. de
fin.
lib. 13.
loc. cit.

habet: *Μαθητὰς ἦ ἔχει (ὁ Ἐπικουρὸς) πολλὰς εἰς, ἀφ' ὧν δὴ ἐπινομίμους Μιτροδωρον Ἀθλωαίων, καὶ Τιμοκράτην, καὶ Σανδῆν λαμψακηνόν, ὃς ἀφ' ἑῦτ' αὐτῶν ἔγνη, οἷον ἀπίστω ἀπ' αὐτῶν, &c.* id est, Discipulos multos ille quidem, admodum verò illustreis habuit Metrodorum *ἀθλωαίων*, & Timocratem, & Sanden *Λαμψακηνόν*, qui ex quo agnovit virum, ab eo non discessit, &c. Crediderim, quod me adtinet, voces illas, *Ἀθλωαίων, καὶ Τιμοκράτην, καὶ Σανδῆν*, expugnendas ab eo loco esse. Quippe eas si detraxeris, reliqua optimè cohærent; si admiseris, prorsùs dissonant. Metrodorus scilicet fuit, quem verè dicas *λαμψακηνόν*, & cui illa omnia, quæ sequuntur, convenient, non verò Sandes, cujus falsum est (præter cætera) Epicurum in testamento, de quo postea, meminisse. Et quamvis Casaubonus putet *Ἀθλωαίων* esse in not. ad Laert. posse nomen viri proprium; mirum tamen, quomodo nusquam aliàs tam de Athenæo, quàm de Sande, ut Epicureis aliquid audiatur, cum heic tamen Laertius recenscat *ἐπινομίμους μαθητῶν*. His certè detractis tres iidem, putà Metrodorus, Polyænus, Hermachus continuâ serie describuntur, quos Senecam, ut *ἐπινομίμους* conjunxisse jam diximus. Quod spectat ad Timocratem, ille obiter, cum de Metrodoro, ut illius frater postea memoratur, ac videtur proinde eo loci præter rem interpositus. Quomodo autem voces illæ in textum irreperint, causam suspicor, quòd fortassis librarius quispiam adnotasset in margine,

ea,

ea, quæ in textu haberentur, haberi etiam apud Athenæum (authorem deipnosophistarum) is enim habet aliqua, & apud Timocratem; is enim etiam à Laertio citatur; & apud Sanden nescio quem, (fortè Suidam, aut alium.) Perspectum verò est quam multa marginibus adposita in textum olim inserta fuerint, ex librorum oscitantia.

lib. 2.

Metrodorus ergo patriâ Lampfacenus (aliisque, ut constat, ab illo Anaxagoræ familiari, cujus Laertius quoque meminit) natus videretur Epicuro annum agente duodecimum. Siquidem cum ex Laertio mortuus fuerit anno ætatis LIIII. (coherentia enim verborum, & sensus efficit ut legendum censeam *Μητρόδωρον ἀγοράου*) eoque septimo ante obitum Epicuri, qui attingit annum septuagesimum secundum, clarum est annum ejus natalem debuisse in duodecimum Epicuri incidere. Ex quo porrò tempore Metrodorus Epicurum novit (potuit hoc autem contingere, cum ageret annum secundum & vicesimum, Epicuro scilicet Lampfaci degente) nunquam ab eo (quod ex Laertio cœperamus dicere) discessit, nisi sex mensis, quibus cum domi abfuisset, ad Epicurum reversus est. Is & sororem Batidem Idomeneo collocavit, & Leontium concubinam habuit. Liberos suscepit, quos Epicurus in testamento, & in ea Epistola, quam scripsit moriens, commendavit, ac nominatim filium Epicurum nominatum. Vir omninò bonus, & adversus molestias, mortemque ipsam intrepidus, ut ipse quoque Epicurus testatus est apud Laertium. Intercutis morbo laboravit: scribit enim Cornelius Celsus illum, cum hoc morbo tentaretur, neque æquo animo ferret necessariam sitim, ubi diù abstinerat, bibere solitum, ac deinde evomere. An hoc morbo, an alio interierit, non constat. Quos libros ipsius Laertius recenset, ejusmodi sunt: Adversus medicos, tres. De sensibus, ad Timocratem. De magnanimitate. De Epicuri infirmitate. Adversus Dialecticos. Adversus Sophistas IX. De itinere ad sapientiam. De mutatione. De divitiis. Adversus Democritum. De nobilitate. Citat præterea Plutarchus libros de Philosophia; de Poëtis; adversus Timarchum. Citat & Clemens

lib. 3. cap. 21.

adv. Col.

Ale-

Alexandrinus librum, *Quod qua causa est ex nobis ad felicitatem, lib. 2.*
major sit ea, qua ex rebus est. Sed de Metrodoro satis. *strom.*

Ex aliis duobus alter fuit Polyænis Athenodori filius, ipse quoque Lampſacenus. Is fuit magnus mathematicus, ut Ciceronis verbis utar; & ut paucis multa complectar, modestus, & amabilis; quod apud Laertium Philodemus habet. Alter fuit Hermachus Agemarchi filius Mytilenæus. Paupere patre is natus est; ab initio Rhetoricæ studuit, ac deinceps in Philosophia sic se idoneum præstitit, ut ipsum Epicurus moriens scholæ suæ præferebat. Apud Lysiam mortuus est. Multa illius mentio in Epicuri testamento. Quos ejus libros memorat, pulcherrimosque dicit Laertius, hi sunt: Epistolica de Empedocle *xxii.* De disciplinis (bene enim, Casaubonus legit non *de moribus* sed *de disciplinis*) libri duobus. Adversus Platonem. Adversus Aristotelem.

Attexendi istis sunt Leontius Lampſacenus, quem unum ex summis Epicuri discipulis Plutarchus appellat, adjiciens hunc ipsum esse, qui ad Lycophronem scripserit honorem haberi Democrito ab Epicuro. Rursum Colotes, & Idomeneus, ipsi quoque Lampſaceni. Prioris facienda sæpius erit mentio, occasione potissimum duorum illorum librorum, quos adversus ipsum Plutarchus composuit. Scribit Laertius alicubi discipulum illum fuisse Menedemum Cynicum; (nisi forte alius Colotes Lampſacenus fuit) Ejusdemque est locus ille quo apud Macrobium docernam oportuisse Eri fabulam à Platone confingi, quoniam nullum figmenti genus veri professoribus conveniret. Posteriolem celebrem reddere Epicurus voluit suis literis, uti re ipsa reddidit, quemadmodum Seneca demonstrat. Exemplam enim, inquit, Epicuri referam: cum Idomeneo scriberet, & illam à vita speciosa ad fidelem, stabilemque gloriam revocaret, rigida tunc potenti ministrum, & magna tractantem; Si gloriâ, inquit, tangeris, notiolem te epistola mea facient, quàm omnia ista, qua colis, & propter qua coleris. Quis Idomeneæ nosset, nisi Epicurus illum suis literis incidisset? Omnis illos * magistratus, & Satrapas, & Regem ipsum, ex quo Idomenei titulus petebatur, oblitio alta suppressit. Hæc ille.

le. *Atque hi quidem*, inquit Laërtius, *illustres discipuli sunt.*

Adnumerari tamen iis possunt cum alii, tum maximè duo ex Valerio jam memorati, Polystratus & Hippoclidès; potissimum verò cum Laërtius connumeret Polystratum, qui Hermaco postea successit: nisi tamen Polystratus, qui Hippoclidè copulatur, cenferi debet alius à successore Hermachi.

Subjungi posset Timocrates Lampfacenus Metrodori frater; sed is videtur defecisse, quòd reprehensiones fraternas non ferret, ut referendum est postea. Subjiciatur itaque potius servus Epicuri Mus, quem inter philosophanteis clarissimum, *ἐκδέξασθαι* evasisse Laërtius testatur, neque Agellius, & Macrobius oblivioni dant inter eos, qui philosophi ex servis non incelebres evaserunt.

Ut præteream verò Apellem, quem alicubi Plutarchus subfanat, tres heic dicendæ mulieres sunt, ex iis quæ sunt cum Epicuro philosophatæ. Una est Leontium, quam Philosophiæ sub Epicuro operam dedisse, tum Athenæus recitat, tum ex eo intelligitur, quod, Cicerone referente, librum scripserit adversus Theophrastum, & sermone quidem scito, Atticoque, ut rursus occurreret dicendum inferiùs. Altera est Themista Zoili filia Lampfacena, & memorati Leontei uxor, de qua etiam, præter ea, quæ attingenda inferiùs sunt, Clemens Alexandrinus apertè testatur. Tertia Philænis, quam etiam aliqua scripsisse Athenæus indicat, simul innuens libros obscænos, qui illi tribuerentur, suppositos fuisse à Polycrate Sophista, ut feminam calumniaretur.

Adjiciantur jam Herodotus, ille scilicet, ad quem Epicurus Epitomen parvam Physices, quæ est apud Laërtium, scripsit, & qui inter cætera, ex eodem Laërtio, librum edidit de pubertate Epicuri. Pythocles, ad quem Epicurus scripsit de rebus sublimibus quæ apud Laërtium supersunt, & cujus, cum esset annos duodeviginti natus, indolem in Græcia non haberi parem, Epicurus censuit, ut habet Plutarchus. Menæceus, ad quem Epicurus scripsit Epistolam illam de rebus ad mores pertinentibus, quæ est etiam apud Laërtium, & cujus initium refertur à Clemente Alexandrino. Timocrates Demetrii filius Potamius, simulque

Amy.

lib. 1. c. 12.
lib. 1. Saturn.
c. 11.

lib. 13. lib.
de nat. Deor.

lib. 4. Strom.

lib. 8. & 10.

Amynomachus Philocratis filius Batithes, quos ambos Epicurus fecit testamenti sui curatores. Nicanor, cujus studium Epicurus mandat prædictis curatoribus. Eurydicus, unus ex iis, ad quos, ex Laertio, Epistolas misit. Dositheus, ejusque filii Pyrrhon, & Hegesianax, ad quos consolatoriam ob parentem mortuam Epicurus scripsit, uti apud Plutarchum est. Præterea Polymedem, Antidorum, & alios, postea, cum de libris, dicendos.

CAPUT IX.

Quam multa conscripserit.

Nec verò Epicurus vivâ modo voce discipulos erudiendo tempus contrivit; sed & plurimum operæ in variis libris conscribendis posuit. Ut factâ autem comparatione ad ceteros Philosophos, quantum in ea re defudârit, intelligas, unicum juvat audire Laertium. Is nimirum in præfatione dum Philosophos comparat: *Multa, inquit, Zeno scripsit, plura Xenophanes, plura Democritus, plura Aristoteles, plura Epicurus, plura Chrysippus.* Quo loco vides Epicurum multitudine scriptorum uni Chrysippo concedere. Ne verò te lateat, ut etiam Chrysippum censi possit superavisse, citat alio loco Laertius Apollodorum Atheniensem, *lib. 7.* qui volens, inquit, ostendere ea, quæ essent ab Epicuro proprio Marte scripta, neque aliunde apposita, Chrysippi libros longè superare, ita ad verbum loquitur: *si quis enim tollat ex Chrysippi libris quæ aliena adtexta sunt, inanis ipsi charta relinquetur.* Hoc autem ne mirum videatur, docet alias *lib. 10.* idem Laertius, Chrysippum, cum æmularetur Epicurum in multis scribendis, paravitum librorum ejus idè appellatum à Carneade, quod, si Epicurus quidpiam scriberet (legendum enim *ῥεῖψαν*, non *ῥεῖψας*) scribere tantundem ille affectaret. Quare illum & sæpe eadem, & quicquid occurrebat, scripsisse, idq; proinde in emendatû præfatione intru-

ibid.

Laert.
ibid.lib. i. adv.
Cels.

fisse, ac tot induxisse testimonia, ut iis solis libri complerentur; quemadmodum etiam invenire tum apud Zenonem, tum apud Aristotelem licet. Et hæc de Chrysippo Laertius. Non idem verò de Epicuro. Refert enim ejus Cylindros (volumina, nempe ἀπὸ τῶν κυλινδρῶν, seuvolvendo dicta) ad trecentos extitisse, in quibus, inquit, nullum alienum testimonium exscriptum exstat; sed ipsæ voces Epicuri sunt. Quæ memoro, ut videas, cum Epicurus scripserit tam multa, πολυλογώτατος, quod ille ait, τὸ ἀληθὲς βιβλίον, τὰν λόγον ἕως ἐκείνου ἔργου, adeò ut etiam Origenes temeritatem Celsi coarguens, ac veluti rem quampiam factu impossibilem judicans, id objecerit, Nemo nostrum dicit se nosse quæ Epicuri sunt omnia; videas, inquam, divitem venam, quæ ille scaturierit, simulque, quæ res maximè illum habuerit occupatum.

CAPUT X.

Qui libri illius speciatim ab Authoribus memorantur.

Opera pretium porro est texere hoc loco quasi Indicem librorum, non profectò omnium qui conscripti ab illo sunt, sed eorum, quorum vel tituli apud Authores occurrerunt: Tituli, inquam, nam libri ipsi temporum injuriâ sic interciderunt, ut præter paucula compendia apud Laertium asservata, præterque fragmenta hæc, illic apud varios variè respersa, nihil ex ipsis superstes sit, saltem quod hucusque nobis innotuerit.

Ut primùm ergo recenseamus quos optimos Laertius ait, en quæ illi serie habeantur.

Περὶ φύσεως καὶ De Natura xxxvi. li. citantur aliquando simpliciter, τὸ περὶ φύσεως, de Natura; aliquando cum adjuncto libri ordine, ut cùm inferiùs ab eodem Laertio citantur libri i. xi. xii. xiv. xv. Facit Galenus & tituli & multitudinis librorum mentionem.

comment.
in i. lib.
Hipp. de
nat. hum.

Περὶ ἀτῶν, ἢ κινῶν, De atomis, & inani. Ita citari solet hic liber; sed & Cleomedes videtur illum indicare sub nomine de *re-* lib. 2. cap. 1.
rum omnium principis, ἢ πῶς, ἢ ἑλῶν ἀρχαῖς.

Περὶ ἔρωτος, De amore.

Ἐπιτομή ἢ ἄρῃς τῶν φυσικῶν, Compendium eorum, quæ ad Physicos. Duplex autem fuit hæc Epitome, μεγάλη, ἢ μικρά, magna, & parva: Siquidem utraque citatur deinceps à Laertio, & parva quidem dicitur, quæ ad Herodotum scripta est.

Πρὸς τοὺς Μεγαρικῶς Διαπορεύσας, Adversus Megaricos (seu appellatos Dialecticos) addubitationes. Videntur autem hæc Dubitationes attigisse maximè argumenta quædam moralia, ut circa justitiam, circa Connubia, &c. cùm hic præsertim liber videatur, quem interdum citant & Laertius, & Plutarchus πρὸς Διαπορεύσας, lib. 1. adv. Col.
sine adjuncto πρὸς τοὺς Μεγαρικῶς.

Κύριαι διξῆαι, Rata sententiæ, vel, ut Cicero vertit, maximè ratæ: lib. 2. de fin. quia, inquit, gravissima sint ad beatè vivendum breviter enunciata Sententiæ. Appellat allibi selectas, brevissq; sententiæ: appellare lib. 1. de nat. Deor. Sextus videtur λέξεις ῥησῆς; Dictiones memorabileis. Ipsas & Laertius ad calcem apposuit, & Lucianus alicubi perinde commendavit, ac Cicero Crantoris librum, qui est quidem, non magnus, inquit, verum aureolus, & ut Tuberoni Panætius præcipit, ad verbum ediscendus libellus. Secus nimirum sensit, quàm Suidas, qui has sententiæ appellavit κακὰ γναστοματα scelestæ insignia. lib. 4. Acad.

Περὶ αἰρέσεων, de Electionibus. Ita vertendum potius duco, quàm de Sectis: quod in hoc libro Epicurus prosequutus non videatur Sectarum historiam, sed moralem institutionem, quæ circa delectum rerum occupetur, ut Laertius quoque indicat sub finem Epistolæ ad Menæceum. Ne memorem, quod idem docet, genus Ethicum totum esse πρὸς αἰρέσεως, ἢ φύσῆς, de prosequuntione, seu electione, & fuga. Ex quo efficitur, ut citatum vulgò & consequenter librum.

Περὶ φυτῶν, de Plantis, censuerim potius inscribendum, Περὶ Φουκῶν, de Fugiendis; tum ob titulorum coherentiæ: tum quia Epicurus penè totus in moribus argumenta specialia ex Physica vix attigit, nisi ea conducerent ad hominum animos à

vanis terroribus eximendos, cujusmodi illud de Plantis non fuit. Quin etiam quia in MSS. hic titulus cum superiore copulatur vocalâ *καὶ*, conijcere licet inscriptionem fuisse *καὶ αἰρέσεων καὶ φουγῶν*, vel etiam sub uno solum titulo *καὶ αἰρέσεων, καὶ φουγῶν*, de electione & fuga, quatenus fieri potuit inscriptio etiam numero multitudinis, ob id, quod postmodum habetur, ex voluptate & dolore dijudicari *καὶ αἰρέσεις καὶ φουγὰς*, electiones & fugas, seu prosecutiones, & declinationes. Nisi fortè magis arrideat inscriptio *καὶ αἰρέσων, καὶ φουγῶν*, de eligendis & fugiendis.

Περὶ τέλους, De fine. Ita hic liber citatur passim, & nominatim à lib. 2. adv. Col. Plutarcho: nec verò alium Cicero videtur intelligere, etsi librum De finibus bonorum, & malorum citat.

Περὶ κριτικῆς, ἢ κανῶν, De Iudicio, seu Regula: vel, ut Cicero ipse vertit, de Regula, & Iudicio. Porro, si pro iudicio iudicatorium verteris, vim nominis exprimes magis.

Χαρειδημος, ἢ καὶ θεῶν, Charedemus, seu de Diis. Hic est unus ex iis libris, quos Epicurus inscripsit seu fratrum, seu amicorum nominibus, ut ne illorum quidem mortuorum nomina ignorarentur: quod observatum à Plutarcho est.

Περὶ ὁσιότητος, ἢ Ἡγλοσάναξ, de Sanctitate, seu Hegestanax. Hic fortassis est, qui apud Plutarchum legitur Hegetoanax, is scilicet de cuius morte ab Epicuro ad parentes scriptum infra notabimus.

lib. 3. & 9. Nisi fortè velis esse illum, qui historias, & Troica apud Athenæum scripsit; quippe qui fuerit Alexandrinus, cum Epicurus etiam amicos ex Ægypto habuerit.

Περὶ βίης &c. De vitâ III. Perinde est, ac si inscriptio foret, de vita, & moribus. Neque enim Epicurus complexus his libris videtur insignium quorundam virorum historiam, ut à Plutarcho, & Laertio factum intelligimus, dum ipsorum libri de vitâ citantur (quod tamen viro erudito, & amico placuit) sed rationes, quibus vitam degere tranquillam liceat; ut vel ex designatione librorum moralium, & locis etiam ab ipso Laertio citatis, apertè satis colligitur. Videlicet hoc loco *βίη*, ita accipiuntur, ut apud Plutarchum,

ebum, dum dicit, διαφορὰ τῶν βίων, καὶ τῶν πολιτικῶν, quod interpres præclare vertit *discrimen morum, publicorumque institutorum*. Ex his libris citantur postea à Laertio primus, & secundus.

Περὶ δικαιοπραγίας, De justa actione.

Νεοκλῆς, πρὸς Θεμιστῶν, Neocles ad Themistam. Videtur iste Neocles non parens, sed frater fuisse Epicuri: sic enim & aliorum fratrum inscripsit libris nomina.

Συμπόσιον, Convivium. Meminerunt hujus libri Plutarchus, Athenæus, & alii. Plutarchus porro meminit quæstionum in eo agitatarum de calefactione vini, de tempore concubitus, & Laertius de difficultatibus circa conjugium, &c.

Εὐρύλοχος πρὸς Μετροδόρον, Eurylochus ad Metrodorum. Crediderim facile hunc Eurylochum eundem esse ad quem Epicurus scripsisse jam dictus est sub nomine Eurydici; res tamen incerta.

Περὶ ὁρίων, De visione.

Περὶ τῆς ἐν τῇ ἀτόμῳ γωνίας, de Angulo, qui est atomo.

Περὶ ἀφῆς, de tactu, seu atomorum, opinor, tangibilitate.

Quippe & Inane appellat Epicurus ὁ ἄωαφῆς, id quod tangi nequit.

Περὶ ἀμαρτυρίας, De Fato.

Περὶ παθῶν διζῶν αὐτὸς Τιμοκράτην, De perturbationibus sententia, ad Timocratem.

Προγνωστικόν, Præcognitorium, sic enim liceat vertere: siquidem videtur hoc libro αὐτὸς τῆς προγνωστικῆς διατριβῆς disputavisse.

Προτρεπτικόν, Exhortatorius, intellige, sermo. Sic enim, & Isocrati, & Clementi expressè est προτρεπτικὸς λόγος.

Περὶ εἰδώλων, de simulacris, imaginibus, speciebus, formis, spectris; sic enim varii variè verterunt, & interpretati sunt, quas vulgò jam vocant intentionaleis species.

Περὶ φαντασίας, De Imaginatione, seu impressione ejus, quod apparet in facultate cognoscente. Neque enim seu Epicurus, seu plerique alii ex antiquis Philosophis intellexerunt hoc nomine, ut jam ferè fit, ipsam facultatem.

Ἀριστοβουλόν, Aristobulus. Et hic liber tertii Epicuri fratris nomen præ se fert.

l. 2. adv.
Col.
lib. adv.
Math.

Περὶ Μουσικῆς, de Musica, quatenus nempe ad mores facit, ut colligi posse videtur ex Plutarcho, & Empirico.

Περὶ δικαιοσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, de Iustitia, caterisque virtutibus.

lib. adv.
Gram.

Περὶ δάδων, καὶ χάριτος, de donis, & gratia. Hujus meminit Empiricus, aliquid ex eo circa Grammaticam citans.

Πολυμήδης, Polymedes. Et hic videtur fuisse Epicuri familiaris, ac discipulus.

Τιμοκράτης γ', Timocrates, III, seu is fuerit Metrodori frater, seu testamenti curator, seu alius. Heinc credidissimè à Laertio citari Timocratis (sive à Timocrate conscriptum) librum tertium, nisi αὐτὸν ἔτι Τιμοκράτης, legendum suspicatus fuissim Τιμοκράτης, indicato, putà, libro tertio ab Epicuro ita inscripto. Inspectio textus argumentum facit.

Μητροδότος ε', Metrodorus V. Hunc Metrodorum esse, de quo supra, non videtur posse ambigi. Ex citato porro apud Laertium Metrodoro primo, colligi videtur descriptam fuisse ab Epicuro vitam Metrodori historiam.

lib. adv. Col.
lib. 5.

Ἀντιδότος β', Antidorus II. Hujus Antidori meminit Plutarchus, ac fortè etiam Laertius in Heraclide, si nihilominus Antidorum pro Autodoro legeris.

Περὶ νόστων δίξαι, πρὸς Μιθρήν, de Austris sententia, ad Mithren. Fortassis autem legendus potiùs hic titulus Περὶ νόστων, De morbitum ob pareis causas quæ dictæ sunt circa titulum Περὶ φουτῶν, tum quia δόξαι illæ non tam videntur fuisse varia placita de speciali vento, quàm morborum leniendam. Iam verò videtur hic Mithres Syrius ille fuisse, ad quem aliquando Metrodorus opem laturus accurrit, uti Plutarchus non semel notavit, & quem Laertius Lysimacho fuisse domus procuratorem dicit, non modò in Epicuro, sed etiam in Theodoro, ubi narrat Mithren Theodoro dixisse: *Videris tu non modò Deos, sed etiam Reges non agnoscere; Theodorum verò excepisse: Quomodo non agnoscam Deos, qui te Deorum hostem existimo esse?*

adv. Col.
lib. 10.

lib. 2.

Καλλιστόλας, Callistolas. Et hic etiam Epicuri fuisse familiaris præsumendus est.

Περὶ βασιλείας, de Regno. Meminit istius Plutarchus.

lib. 2. adv.

Ἀναξιμένης, Anaximenes. Fortassis hic fuit Lampfacenus ille, cuius Strabo meminit, & quem indicare videntur tum Plutarchus, tum Laertius ipse. Etsi enim is fuit unus ex Alexandri præceptoribus; & illi tamen supervixit (ut cuius gesta descripserit) & ex Suida discipulus fuit Diogenis Cynici, ac proinde illo junior; cum Diogenes tamen obierit Epicuro jam agente annum ætatis decimum octavum, initio nempe Olympiadis CXIV.

Col.

lib. 14. in Pa-
blic. lib. 2.

Ἐπιστολαί, Epistole. Exstant adhuc apud Laertium Epistolarum ejusmodi quatuor: una est ad Herodotum, (quam esse jam diximus minorem epitomen, hoc nomine etiam citatam ab Achille Tatio) de rebus naturalibus; altera ad Pythoclem de meteoris, seu sublimibus (hoc est tam cælestibus, quàm cæteris ad usque terram) rebus; tertia ad Menceceum de moribus; postrema brevis illa est, quam Epicurus moriens scripsit ad Idomeneum. Præter has

in Phæn.
Aras.

autem, innumeras alias conscriptas fuisse ex Plutarcho, Laertio, & aliis colligimus. Plutarchus enim, exempli causâ, Epistolam ad Anaxarchum citat. Laertius epistolam ad Aristobulum; itemque Epistolam

lib. 1. adv.

Col.

lib. 7.

lib. 10.

πρὸς τοὺς ἐν Μιτυλήνῃ φίλους; ad amicos Mitylena degentes. Et videtur quidem hæc eadem esse cum illa, quam Sextus Empiricus citat πρὸς τοὺς ἐν Μιτυλήνῃ φιλοσόφους; Verùm plureis hac inscriptione agnoscit Laertius iis verbis: ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ἐν Μιτυλήνῃ φιλοσόφους; aded ut aliqua ex illis potuerit esse supposititia. Potuit ex eodem censu esse epistola illa πρὸς ἑταίρους,

lib. 1. adv.

Matth.

de variis vitæ institutis, quam Laertius innuit, & Athenæus, ac Eusebius citant. Prætereo eundem Athenæum facere mentionem Epistolarum ad Hermachum: & ne plureis confectæ, præclarissimæ omnium fuisse videntur scriptæ ad Idomeneum; quantum quidem ex Seneca intelligere possumus, qui præclarum etiam quid citat ex Epistolis, quas ad Polyænum scriptas dicit. In iis, quæ ad Idomeneum illa præter cæteras fuit, ex

lib. 9. in Pro-
tag.

lib. 8.

deipn.

lib. 15. de

prep.

lib. 13.

deipn.

in epist.

epist. 18.

cent. 16.

qua Michael Apostolius refert fragmentum continens originem illius Adagii, τὸ ἐν τοῖς ἐταίροις, καὶ ἐν τοῖς φίλοις. Hac eadem tibi & Pythia, & Delia: quod usurpatur adversus eos, qui moriturū brevi putant;

D

tur;

tur; utcumque Adagium citari ex Menandro Erasmus scribat.

Porro circa Epistolas adnotari potest fuisse Epicuriis præmittere solitum ex vocibus saluatoriis, nunc χαίρειν, gaudere, nunc δὲ πράττειν bene agere; nunc δὲ διαίειν bene degere; nunc σπουδαίως ζῆν, bene vivere; nunc ἰσχυρῶς, valere, sive sanum esse. Nam quod apud Laertium quidem in ejus vita legitur, καὶ οἱ τοῖς ἐπιστολαῖς, ἀντὶ τοῦ χαίρειν, δὲ πράττειν καὶ σπουδαίως ζῆν ἄριστον, mendii aliquid subesse videtur: deest quippe verbum phrasi nececessarium; & tum vox ἄριστον non videtur ad salutandi ritum spectare, tum voces illæ, ἀντὶ τοῦ, excludunt τὸ χαίρειν ab Epicureo salutandi more: cum ea vox & præmissa exstet superstitiibus apud Laertium Epistolis, & Cicero eandem interpretatus fuisse videatur, cum Epistolam retulit, quam moriens Epicurus scripsit. Heinc cum pro duabus iis voculis reposuissim olim, ἰσχυρῶς (ut minor nimirum esset immutatio, quam si vocem πρὸ ἄριστου, aut aliam similem substituissim) id probavit quidem eximius Puteanus, sed ἄριστον vocem retinendam censuit: Præclarus autem Menagius, cum verbum desideraretur, censuit quidem loco vocis ἀριστον reponendam vocem ἰσχυρῶς (alias simili occasione eidem Laertio usurpatam) verum retinendas contendit ipsas voculas ἀντὶ τοῦ, quod Epicurus minime usus ipsa voce χαίρειν videatur, ut quam fuisse Cleonis propriam memoretur tam à Luciano, quam ab ipso Laertio. An verò loco vocis ἄριστον, reponi posset ἀρίστικται, aut etiam ad minimam omnium immutationem, ἀρισται, ad significandum placuisse inter salutandum eas voces, δὲ πράττειν, καὶ σπουδαίως ζῆν; An retineri possent voces ἀντὶ τοῦ, ad innuendum non vocem χαίρειν repudiaram penitus fuisse, sed ejus vice illas duas fuisse interdum usurpatas; quasi nimirum voce πρὸς aliquando, aut desideratâ, aut subintellecâ? Videtur profectò Lucianus id non obscure suggerere, cum referendo Epicurum impensè alioquin delectatum τῷ χαίρειν, insinuat eum tamen interdum aliâ, quam istâ voce; & in Epistolis quidem accuratioribus, gravioribus ve σπουδαιοτέρας (quas quidem fuisse paucas ait) vel cum ad amicissimos πρὸς φίλους scriberet, fuisse præsertim, καὶ λίσσιν, ipsâ ἰσχυρῶς, voce usum. Laerti-

lib. 10.

lib. 2. de fin.

lib. 3.

de lapsu in
salut.
lib. 3.

loc cit.

tus verò cùm heic relinquat Epicuro vocem ἐν πρᾶξι, cenferi debet pari jure vocem χαίρειν relinquere; quando attribuens ipsi aliàs vocem ἐν διαίξει, tam facit Platonis proprium δὲ ἐν πρᾶξι, quàm ipsius Cleonis ἢ χαίρειν.

Atque hactentis series est librorum, quam Laertius contexit. Adverte verò cùm statim post vocem illam ἐπισημαίνω sequatur μέγαν ἢ αὐτῶν, &c. quasi Laertius sit adscripturus unam ex illis epistolis, cùm tamen & adferat tres. & se id statim facturum recipiat; ea de causa non prorsùs malè censuisse Casaubonum reponendum ἐπισημαίνω, loco vocis μέγαν. Addo autem vocem αὐτῶν non ad solas epistolas videri esse referendam, sed ad libros omneis recitados, quorum Epitomen tres illæ deinceps integrè afferendæ contineant.

Præter hos porrò omneis libros, citari alios videas tam à Laertio, quàm ab aliis. Quippe ipse Laertius citarat jam antea librum περὶ ὁμιλικῆς, de Rhetorica, seu arte oratoria, cujus etiam apud Scholiasten Hermogenis habetur mentio. Quod citatur verò De perspicuitate in oratione exigenda, id spectat ad Canonice in Dialectices locum substituendam.

Citare etiam visus est Προγενέδρια, seu Antecedentia, seu Præcipua dicas, ut accipiunt Stoici. Profectò libros jam citatos intelligerem, si aliqui citati forent, in quibus id, quod memoratur, fuisset ab Epicuro scriptum.

Utrumque sit, citantur quoque postmodum Στοιχειώσις δάδουρα, Institutiones, seu Elementalia XII.

Quin-etiam citari videntur περὶ τῶν κόσμων ἑβ, De Mundis XII. Siquidem varios Mundos describens, egisse id dicitur ἐν τῇ ἑβ, περὶ τῆς, seu, ut MSS. habent, περὶ αὐτῆ, in XII. de hoc ipso, seu de hac materia: idque præsertim, cùm non appareat intelligi unum ex triginta septem, qui περὶ φύσεως de Natura constantissimè citantur.

Adderem περὶ βλήματῶν φυσικῶν, Questiones Naturales, itemque Ἠθικὰ δόγματα, Placita Moralia; nisi possent iis vocibus ea omnia intelligi, quæ Epicurus circa naturam, & mores enucleavit, aut edifferuit.

lib. 3. Tusc.

Ad-hæc verò à Cicerone citatur liber *De summo bono*: nisi quis fortè eundem putet cum eo, quem *de Fine* inscriptum jam retulimus.

lib. 2. de
divin.

Citatur etiam ab eodem liber *de Voluptate*. Fortassis Laertius hunc significavit, cùm retulit quosdam objecisse Aristippi librum *de Voluptate* ab Epicuro usurpatum, tanquam proprium.

lib. 1. de nat.
Deor.

Præterea citat Cicero librum *De pietate adversus Deos*, & distinctum quidem, ut videtur, ab eo, qui *de Sanctitate* ex Laertio citatus est; sic enim habet Cicero; *At etiam de Sanctitate, de pietate adversus Deos libros scripsit.*

Rursus Plutarchus indicat libros conscriptos *adversus Theophrastum*, Πεδὸ Θεόφραστον, cùm ἐν Ἀριστοτέλει in secundo illorum contingit dicit *Disputationem de coloribus*. Verùm de libris hæcenus.

LIBER

LIBER SECUNDUS
 DE MORTE,
 ET SUCCESSIONE
 EPICURI.

CAPUT PRIMUM.

Quod Testamentum fuerit ab Epicuro conditum.

UM Epicurus tum docendo, tum scribendo jam consenuisset, Testamentum sub vitæ finem, ut moris erat, condidit. Quoniam verò id integrum apud Laertium adhuc habemus, nihil necesse est corrogare, quæ ex eo à Cicerone, aliisque sparsim attinguntur. Illius capita hæc sunt.

I. Hæredum institutio. Δίδουμι, inquit, τὰ ἐμὰ πᾶσι τοῖς Ἀμυνομάχοις Φιλοκρά-

τες Βατίθου, καὶ Τυμοκράτῃ Δημητρίῳ Πολομίῳ, καὶ τῷ ἐν τῇ Μυτιλήνῃ ἀνὰ ἀγαμέμνονι ἱερατῆρι δόσιν. *Dono mea omnia Amynomacho, Philocratis filio Batithe (scilicet ex oppido Bate in tribu Ægeida, ut est apud Helychium) & Tymocrati Demetrii filio, Potamio (ex oppido nempe Potamo in Leontide tribu, uti est apud Phavorinum) juxta eam, qua in Metroo relata inter acta est, utriusque factam donationem. Fuit enim Metroon magna Dea templum Athenis, sub-* *in Lex.*
lib. 9.
 euntibus primùm ex portu occurrens; in quo leges, judicia, *lib. 9.*
 cæte-

in voce.
Astr.

cæteraque acta adservabantur, ex Athenæo, Suida & aliis.

II. Scholæ, seu sectatorum studium. Κατὰ ταῦτα, ea conditione (supple bona omnia prædictis Amynomacho, & Timocrati trado) ἰδ' ὅτι ἦν ἡμῶν κῆποι, καὶ τὰ ἀσπίδια αὐτῶν παρεῖπον Ἐρμίχῳ. Ἀγαμέμνης Μεταλλογῆρας, καὶ τοῖς συμφιλοσοφῆσιν αὐτῶν, καὶ οἷς ἂν Ἐρμίχῳ καταλίπη διαδόχους τῆς φιλοσοφίας ἐν διατριβῆν κατὰ φιλοσοφίαν, καὶ αἰεὶ δε τοῖς φιλοσοφῆσιν διὰ ἡμῶν. Ut hortum, & ipsi adjuncta Hermacho Agemarchi filio Mityleneo, usq; qui cum illo simul philosophabuntur, & quibus ipse Hermachus reliquerit Philosophiæ successoribus, ac iis etiam perpetuo, qui ex nobis profecti, philosophaturi sunt, ut commemorari illic possint inter philosophandum, præbeant. Ἐτ' ἔπειτα: Τῆν δὲ οἰκίαν τὴν ἐν Μελίτῃ παρεχέταισαν Ἀμυνομάχῳ, καὶ Τιμοκράτη· ἐνοικεῖν Ἐρμίχῳ, & τοῖς μετ' αὐτῶν φιλοσοφῆσιν, ἕως ἂν Ἐρμίχῳ ἔσθ. Domum etiam, quæ in Melite (de hac est jam superius dictum) Hermacho usq; qui cum eo philosophabuntur, quandiū Hermachus vixerit, Amynomachus, & Timocrates inhabitandam tradunto.

Deinde: ποιεῖσθαι δὲ μετ' αὐτῶν Ἐρμίχῳ κύριον τῶν πρὸς ὄραν, ἕνα μετὰ τῆς συγκομιτῆς ἀποδοῦναι ἡμῶν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ καταλειμμένα ἡμεῖν τῶν συμφιλοσοφῆσαν ἡμῶν, ἕως αὐτοῦ γένηται. Hermachum verò reddituum Dominum secum habent; ut cum eo, qui nobiscum in Philosophia consenuit, quicq; illorum, qui nobiscum sunt philosophati, dux relictus est, singula gerantur. Et paulò post, Δύναμι δὲ τὰ βιβλία τὰ ὑπάρχοντα ἡμῶν πάντα Ἐρμίχῳ. Libros verò, qui mihi sunt, omnes dare (supple jubeo) Hermacho. Deniq; postquam hæc præmisit: Ἐπιμελεῖσθαι δὲ καὶ Νικητοῦρος, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμεῖς, Νικητοῦρος curam sicuti & nos, suscipiunt, subjicit, ἵνα ὅσοι τῶν συμφιλοσοφῆσαν ἡμῶν ἔσονται ἐν τοῖς ἰδίαις παρεσχημένοι, καὶ τῶν πᾶσαν οἰκείωσιν ἐν δίδου ἡμῶν, συγκομιτῆς ἀποδοῦναι μετ' ἡμῶν ἀσπίδιον ἐν φιλοσοφίᾳ, μεθενὲς τῶν ἀναγκαίων ἐνδεῶς καθήσκειν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων δυνάμειν. Ut quotquot ex iis, qui nobiscum philosophati, proprietarum rerum usum præbuerunt, & omnimodam familiaritatem declarantes, constituerunt in Philosophia nobiscum consenescere, nulla rerum necessariorum, quantum in nostra situm est facultate, indigeant.

III. Pupillorum ab amicis relictorum providentia. Ἐπιμελεῖσθαι δὲ καὶ Ἀμυνομάχου, καὶ Τιμοκράτης, τῶν ἡμεῖς Μεταδόχου Ἐπιπέτου, καὶ τῶν ἡμεῖς Πολυμῆος, φιλοσοφῆσαν αὐτῶν, καὶ συζῶσαν ἡμῶν μετ' Ἐρμίχῳ, ὡς αὐτοῦ δὲ τῆς θυγατρὸς τῆς Μεταδόχου τῶν ἐπιμελείαν ποιεῖσθαι. Καὶ εἰς ἡλικίαν ἐλθόντων ἐνδοπιῶσαι ὅτι ἂν Ἐρμίχῳ ἔλθῃ τῶν φιλοσοφῶντων μετ' αὐτοῦ, ὅσους αὐτοῦ δύνανται, καὶ παιδαγωγῶσαι Ἐρμίχῳ. Διδότωσαν δὲ

Κα

Αμωόμοχος, καὶ Τιμοκράτης ἐκ τῶν παρεστώτων ἡμῶν προσέδωκεν εἰς τὸ ἐπιπέδον τοῦ
 τοῖς, ἔτι δὲ αὐτοῖς καὶ ἑταίρων ἐπιπέδων δόκη, σκοπούμενοι μετ' Ἐρμάχου. Etiam
 Epicuri Metrodori filij, itemq; filij Polyeni, qui ipsi philosophabuntur, vi-
 vent que unà cum Hermacho, Amynomachus, & Timocrates capeffunto.
 Ipfius Metrodori filia similiter curam habento, eamque, ubi ad etatem nu-
 bilem per venerit, illi, quem Hermachus ex secum philosophantibus dele-
 gerit, collocanto. Sit modò illa & modesta, & Hermacho obtemperans.
 Ex nostris autem redivibus Amynomachus, & Timocrates his, unde alantur,
 quod quidem ipsis videatur quotannis sufficere, idipsum unà cum Hermachò
 providentes, suppeditanto. Deinde, τὸν προσέδωκε τῶν ἡλικίᾳ παιδῶν ἐπιπέδων
 εἰς ἡλικίαν ἔλθειν, μελετήσασιν Αμωόμοχου, καὶ Τιμοκράτης ὅστιν ἀντιπέδουται ἀ-
 πό τῶν παρεστώτων ἀφαιρέστας μετὰ τῆς Ἐρμάχου γυμνασίου. Ipsam verò puellæ
 dotem, postquam matura viro fuerit, Amynomachus & Timocrates,
 quantum bonorum facultas feret, ex sententia Hermachi accipientes,
 imperiuntor. Ac postea: ἰάν δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ Ἐρμάχου γίνεται, πρὸ
 τούτων Μετροδόρου παιδῶν εἰς ἡλικίαν ἔλθειν, δωρεὰν Αμωωόμοχου, καὶ Τιμοκρά-
 τῶν, ὅπως αὐτῶν ἐπιπέδων αὐτῶν ἕκαστα γίνονται τῶν ἀναγκασίων, κατὰ τὸ δὴ δωρεάτωρ,
 ἀπὸ τῶν παρεστώτων ἀφαιρέστας μετὰ τῆς Ἐρμάχου προσέδωκεν. Quod si aliquid humani Hermacho
 contigerit, priusquam liberi Metrodori ad etatem adultam pervenerint,
 Amynomachum, & Timocratem, ut ipsis decenter curatis, singula gerantur
 necessaria, quantum fas erit, ex iis, quos reliquerimus redivibus, dare illis
 constituo.

IV. Celebritatum, in sui, suorumq; memoriam, instituto. Εἰς τὴν
 τῶν γυμνασίων προσέδωκε τῶν δωρεάτων ἀφ' ἡμῶν Αμωωόμοχου, καὶ Τιμοκράτης, κατὰ
 ὅτι δωρεάτων μελετήσασιν μετ' Ἐρμάχου σκοπούμενοι) connectenda ista esse
 cum sequentibus, vel ex Cicerone colligere licet) εἰς τὴν δωρεάτων lib. 2. de fini-
 μετὰ τῶν πατρῶν, καὶ τῶν μητρῶν, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ ἡμῶν, εἰς τὴν εἰδικὴν δωρεάτων ἀγαθῶν
 γλυκίων ἡμετέρας, καὶ σκεπτικῆς, τῆς προτέρως διηγήτη Ἐ Γαμηλιῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν
 γυμνασίων δωρεάτων ἕκαστα μὲν τῶν εἰρηστικῶν συμφιλοσοφούντων ἡμῶν, εἰς τὴν ἡ-
 μῶν, & Μετροδόρου μὲν μὲν κατὰ τὴν δωρεάτων. συντελεστικῶν ἕκαστα τῶν Ἐ ἀδελ-
 φῶν ἡμετέρας, Ἐ προσέδωκεν, καὶ τῶν πατρῶν καὶ ἡμετέρας, συντελεστικῶν δὲ καὶ τῶν Ἐ Πο-
 λυαῖων, τὸ Μετροδόρου γυμνασίου. Ex redivibus bonorum, qua Amynomachò,
 & Timocrati donata à nobis sunt, quantum licuerit, seponun-
 to (id prospicientes cum Hermacho) ad parentandum nostris,
 & patri, & matri, & fratribus, ac etiam nobis, pro consueto ce-
 lebrari natali die in decade prima mensis Gamelionis cujuslibet anni, atq;
 aded ad conventum (Epularem, ex Cicerone) eorum qui nobis sunt loc. cit.

philosophati, cujusque mensis vigesima (seu, ut Cicero loquitur, omnibus mensibus vicesimo die Lunæ) ad nostri simul, ac Metrodori institutum memoriam. Fratrum vero diem mense Posideone (qui ex parte nostro Decembri respondet) ut & nos fecimus, agunt; & Polyani etiam diem Metagitnionense mense (qui in Augustum cadit) celebrant.

V. Servorum manumissio. Ἀφίημι ἢ τῶν παιδῶν ἐλευθέρωσιν Μυῦν, Νικίαν, Λύκωνα. ἀφίημι ἢ καὶ Φαδρίον ἐλευθέρωσιν. Ex servis manumitto Myrem, Niciam, Lyconem; Dimitto etiam Phadrimum liberam.

VI. Denique generalis omnium, sed scholæ præsertim de- mandata cura. Ὅπως ἂν σωθῆσθαι σώσωσι, Ἀμνωνομάχῳ, καὶ Τιμοκρατῆτι κατὰ ὅτι δυνάτων, τὴν ἐν τῷ κήπῳ διατριβῶν, ὄψων καταπέψησαι, τοῖς τε αὐτῶν κληρονόμοις, ἐν ᾧ ἂν τούτων ἀσφαλές τι ᾖ, ὅπως ἂν καὶ κείνοι διατρίβωσιν ἐν κήπῳ, καὶ πάντες καὶ αὐτοὶ, οἷς ἂν οἱ δὴν ἡμεῶν φιλοσοφῶντες ὄψων δίδωσι. Depositi jure committo Amynomacho, & Timocrati, ut quantum fieri poterit, conferrent scholam, quæ in horto est. Itemque eorum heredibus, eo modo, quo maximè ratum sit, ut ipsi quoque hortum serrent. Quæ etiam curâ tenebuntur ἢ, quibus successores nostri Philosophi commiserint. Et postremo, καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων, ὡς σωτηρίας χάριν, ἐπιμελείδωσαν, ὅπως δὲ κατὰ ὅτι ἐν τῷ κήπῳ ἡμεῶν γίνεσθαι. Cætera quoque omnia, prout à nobis constituta sunt, quò peragantur singula, quatenus licebit, curanto.

CAPUT II:

Quæ fuerint illius extrema.

DE morbo extremo, ac morte consequuta ut jam dicamus, sciendum est Epicurum fuisse constitutionis haud multum firmæ. Id innuit vel titulus libri à Metrodoro conscripti, καὶ τῶν ἑπιπέσει ἀρρώστιας, de Epicuri infirmitate, seu adversa valetudine. Innuit & invidiosa illa exaggeratio Suidæ, quòd neque injectionem vestium Epicurus ferret, neque facile è lecto descenderet, & neque Solem, neque ignem contueri posset, & similia, Nempe

apud
Laert. lib.
10.
in Len.

pe ut ista aliud non suadeant, saltem insinuare possunt Epicurum fuisse habitus, seu complexi onis non robustæ. Porro, ut in vitæ decursu sanitate usus constante non fuerat, sic gravi tandem morbo interiit, calculo videlicet; quo etiam probabile est eundem sæpius vexatum fuisse. Recitat ecce Laertius ex Hermacho *loc. cit.* in Epistolis, ut lapide urinam cohibente diem clauserit, cum quatuordecim diebus ægrotasset. Memorabile verò est, quòd iam morti proximus, ἤδη τελευτῶν, scripserit illam Epistolam, quam ad Idomeneum scriptam memorat Laertius, ad Hermachum Cicero. Fortè scripta est ad utrumque, propter ἐπιούριον: vel ad Idomeneum potius, quàm ad Hermachum, quòd Metrodori liberi satis fuissent Hermacho ex testamento commendari. Adde Hermachum, successorem proximum, non videri fuisse absentem, cum etiam Epicuri mortem licetis missis descripserit; ut taceam illum ἐκ μέγαντι ad Rhetoricam potius, quàm ad Philosophiam sese comparasse, ut ex Laertio perspicuum est. Sed utcumque sit, Epistolam ecce. Τὴν κενερίαν ἀγῶντες, καὶ ἄλλα τελευτῶντες, ἡμέραν ἔβριε, ἐν γράφοις ὑμῶν ταυτί. Σημερὸν τε παρεκλεθῆναι, καὶ δυσπρεπέα πάθη, ὑπερβολῶς σὺν δολοκίποις αἰετῶν ἐκαστοῖς μεχέμεν. Αἰσπαραρῆσθαι δὲ πᾶσι σούτοις ὅτι κατὰ ψυχῶν καὶ ἐγὼ, ἐπὶ τῇ τῶν γεροντότων ἡμῶν διαλογισμῶν μεμένη. Σὺ δὲ ἀξίως τῶν μεμεχένων ἀποστῆσαι παρὰ ἐμῆ, καὶ φιλοσοφίαν, ἐπιμελεῖσθαι τῶν παιδῶν Μυτσοδώρου. Possimus verba verbis reddere; cum Epistolam tamen integram Cicero ipse verterit, aliis, quàm ipsius verbis interpretari pigeat. Ille ergo sic: *l. 2. de fin.*
remis vita beatum, & eundem supremum diem, scribebamus hæc. Tanti autem morbi aderant vesicæ, & viscerum, ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere. Compensabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, quam capiebam memoriâ rationum, inventorūmq; nostrorum. Sed tu, ut dignum est tuâ ergo me, & erga Philosophiam voluntate ab adolescentia susceptâ, fac ut Metrodori tuare liberos. Addit Laertius ex Hermippo, Epicurum sese in balneum calidâ aquâ plenum demississe; cumque poposcisset merum, id hausisse; & dum commendaret amicis, ut dogmatum suorum forent memores, hæc inter verba defecisse: Subjicit continuò Laertius hoc ex seipso Terrastichon:

Καίρισε, καὶ μέμνηθε τὰ δόγματα, τῆς Ἐπίκουρου
 Ἰστῶν ἐπιφίλοις οἱ σὺν Λοπφίμῳ.

Ἐπιμὲν εἰς πύλας γὰρ ἰσθμοῦ, καὶ τὸ ἄνεργον

Ἐσπασεν, εἰ τ' Αἰδὸς ψυχῶν ἴπιο πύλαται.

Extremum hoc moriens Epicurus dixit amicis :

Salvete, & placitis invigilate meis.

Quippe inivit pelvim calidam, vinòque subhausto

Plutonis gelidas protinus hausit aquas.

C A P U T III.

Quo tempore obierit.

FLuebat porro, quo tempore Epicurus interiit, **CXXVII.** Olympiadis annus **II.** Archonte Pytharato. Siquidem post *de negr. it.*, quod ex Apollodori Chronicis retulit Laertius, bene legit Casaubonus *τὸ εὐγενὲς ἡ Γάλακτος, καὶ ἡ ἐκπαύσεως ἀλυμπιαδὸς :* Quippe cum vulgò desit vox, *εὐγενὲς*, quis capiat Epicurum natum Olympiade **CIX.** mori potuisse **CVII.** Et verò **CXXVII.** est, in quam annus Epicuri **LXXII.** quo obiisse dicitur, cadit. Jam & mensem, & diem anni, quo Epicurus è vivis excessit, indicat Clemens Alexandrinus. Memorat enim Antilochum ab ætate Pythagoræ ad mortem usque Epicuri, numerantem annos **CCCXI.** adjicientemque hujusmodi mortem contigisse mensis Gamelionis die decimâ. Quo loco nota, si Pythagoræ ætatem numeraveris ab Olympiade **LX.** quâ ille floruisse apud Laertium dicitur, non reperiri plureis annos ad mortem usque Epicuri, quàm **CCLXX;** ac proinde calculo Antilochi deesse annos **XLII.** Quocircâ *ἡ λικία* illam, seu ætatem accipiendam esse à nato usque Pythagora, qui anno deinde ætatis circiter **XL.** florere ceceperit. Cum Epicurus porro dicatur à prædicto Apollodoro vixisse annos **LXXII.** quod confirmat etiam Cicero, dum, *semper*, inquit, *verum fuit, morietur Epicurus cum duos, & septuaginta annos vixerit, Archonte Pytharato;* (& ex quo nonnulli conjiciunt Epicuri mortem in annum climacte-

ricum

lib. 10.

*lib. 1. A.
Prom.*

lib. de fato.

ricum, qui novenario mensuretur) non est tamen annus extremus, seu LXXII. ut completus accipiendus. Siquidem illum Epicurus solummodò attigerat, ut puta tribus adjectis diebus ad LXXI. cùm fuerit natus VII^a. mortuus X^a. mensis Gamelionis (interpositis ab ortu ad interitum Olympiadibus, seu retraëteridibus completis XVIII. uno anno minùs.) Quamobrem, perinde hoc est, ac dum Plinius, Lucianus, Censorinus Siculum, Seu Leontinum Gorgiam vixisse dicunt annos CVIII. cùm illum tamen Cicero, & Valerius Maximus compleesse tantùm dicant CVII. Notanda verò heic comparatio, quàm Plutarchus instituit Epicurum inter, & Gorgiam. Postquàm enim scripsit Alexidem Comicum (scilicet Menandri filium, & Stephani Comici patrem, ut refertur à Suida) vixisse duplum vitæ Metrodori, hoc est annos CVI. cùm Metrodorus, ex Laertio LIII. vixerit; subjicit Gorgiam Sophistam vixisse $\omega\lambda\iota\sigma\tau\omicron\nu$, *amplius triente*, seu proportionem sesqui-tertia, quàm Epicurum. Id nempe, quia si accipiamus numerum XXXVI. is ipse erit, quem duplicatum Epicurus vixerit, triplicatum Gorgias. Quod Plutarchus verò dixit, *amplius*, respexit fortè ad opinionem, quam deinde sequuti sunt Quintilianus, & Suidas, quòd videlicet Gorgias vixerit annos CIX. Non video porò quorsum Interpres Clementis Alexandrini pro Gamelione verterit *Octobri*. Etsi enim sit aliqua circa ordinem mensium Græcorum controversia; neminem tamen reperias, qui Gamelionem non faciat sextum, septimum, vel octavum ab Hecatombæone, qui cùm alitùs, quàm à Junio non possit incipere, profectò semper Gamelion longè aberit ab Octobri. Cùm itaque multis argumentis Gamelion fuisse convincatur ab Hecatombæone septimus, ille ad Januarium potius videtur fuisse referendus. Quia verò annus ille secundus Olympiadis CXXVII. cœpit ab æstate anni periodi Julianæ MMM, CCCC, XLIII. debuit Gamelion ejusdem anni incidere in Januarium anni incipientis periodi Julianæ MMM, CCCC, XLIV. In quem autem diem Januarii dies decima Gamelionis incidere potuerit, determinatu facile non est. Si liceat tamen Gamelionem

lib. 7. cap.

48.

in Macro-

crob.

de die nati-

in Cat.

mai.

lib. 8. cap.

1. 3.

lib. de orac.

def.

in Lex.

lib. 10.

lib. 3. cap. 12

in Lex. Her-

vetus.

inchoare (ut tempore nativitatis factum observavimus) à decima quarta Luna, seu à plenilunio, quod septimo loco post solstitium æstivum contigerat; cùm novilunium celebratum fuisset die Decembris xxx. ac proinde Luna decima quarta numerata fuisset die Januarii xii. idcirco ubi istum primum Gæmelionis fecerimus, decimus ejus incidet in Januarii xxi. Tali igitur die debuit mors Epicuri contingere. Ex quo notandum ulterius est, cùm Epicurus dicitur attigisse annum lxxii. debere illud de Græcorum anno, non de Juliano accipi; sic enim duo deessent dies, cùm die Januarii xxi. natum fuisset probatum sit. Nunc facile est Epicuri mortem ad ea referre tempora, quæ jam nobis in usu sunt. Siquidem ubi x. dies detraxerimus, & pro Solari cyclo illius anni (scilicet xx.) ac littera D in veteri stylo, nostrum G reposuerimus, perspicuum evadet Epicurum mortuum die Januarii xxxi. existente feria quarta, seu die Mercurii, ante Christi æram cclxx. ac proinde ante hujus à Christo anni Ianuarium exeuntem M, DCCCC, I II

CAPUT IV.

Quàm cara Sectatoribus ejus memoria fuerit.

Supereft cognoscamus paucis ut Epicuri mortui memoriam Sectatores coluerint. Nam missum quidem imprimis facio, quòd patria illum *statuis areis honoraverit*, *χαλκαῖς εἰκόσι προήσασα*, ut Laertius loquitur. Adnoto verò statas dies, ac testamento cautas cæremonias fuisse à Sectoribus studiosissimè observatas. Post enim ccc. annos scribens hac de re Plinius, *Natali ejus*, inquit, *xx^a. Luna sacrificant, feriasque omni mense custodiunt; quas Icadæ vocant.* Ex hoc intelligere licet Epicureos à Græcis authoribus (ut ab Athenæo) *εἰκοθήμερος* dici, quòd *εἰκοθήμερος* observarent, ut Rhodiginus quoque animadvertit. Tametsi non desunt, qui putent Icadistas dictos, quòd ἰκαδῖος nomine non modo

lib. xvi.]

lib. 35.
cap. 2.lib. 7.
Sexto.

do

ad vicesima seu dies, seu Luna significetur, verum etiam effigies, seu imago, *vixit*, Epicuri, qua eorum nullus desitnebatur. Porro de huius imaginibus audiendus etiam Plinius est: *Vultus, inquit, Epicuri per cubacula gestant, ac circumferunt secum.* Cicero autem sub persona Attici: *Nec tamen, inquit, Epicuri licet obliuisci, si cupiam, cujus imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & annulis habent.* Sunt qui addant, aliquibus magna cura fuisse Epicuri imagines non annulis modo, sed & poculis habere, *bitrantibus hoc genti, & nomini suo fausti esse ominis.* Ad hæc, ut affectum erga ipsum verbis expressum habeas, audi Patronem illum loquentem circa Melitenium Parietinarum negotium: *Honorem, inquit Cicero, officium, testamentorum jus, Epicuri auctoritatem, Phadri obtestationem, sedem, domicilium, vestigia summorum virorum sibi tuenda esse dicit.* Maximè verò ipsum Torquatum: *Nonne ei maximam gratiam habere debemus, inquit, qui exaudita quasi voce natura, sic eam firmè, gravitèrque comprehenderit, ut omnes benè sanos in viam placata, tranquilla, quietæ, beatæ vitæ deduceret?* Et rursus: *Quem ego, inquit, arbitror unum vidisse verum, maximisque erroribus hominum animos liberavisse, & omnia tradidisse, quæ pertinerent ad benè, beatèque vivendum.* Heinc quia Epicurus suos moriens admonuerat, ut placitorum suorum meminissent, docet Cicero, cum omnes ad verbum ediscerent ratas Epicuri sententias, fuisse etiam, qui dogmata omnia memoria tenerent, ac imprimis Scyronem illum, de quo in Academicis. Verùm sufficiat heic pauca ex Lucretio artexere, ut uberius intelligas, quanto affectu & doctorem, & dogmata prosequerentur. Sic igitur ille tertium librum inchoat:

*E tenebris tantis tam clarum extollere lumen
 Qui primus potuisti, inlustrans commoda vitæ,
 Te sequor, & Graiæ gentis decus, inque tuis nunc
 Fixa pedum pono pressis vestigia signis:
 Non ita certandi cupidus, quam propter amorem,
 Quod te imitari areo. Quid enim contendat hirundo
 Cygnus? aut quidnam tremulis facere artibus hædi
 Consimile in cursu possint, ac fortis equi vis?*

Tu pater es rerum inventor ; tu patria nobis
 Suppeditas præcepta, tuisq; ex, inclute, chartis,
 Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,
 Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
 Aurea, perpetuâ semper dignissima vitâ.

Et statim :

His tibi me rebus quedam divina voluptas
 Percipit, atq; horror, quod sic natura tuâ vi
 Tam manifesta patet ex omni parte resecta.

Ac postea :

Ipsè Epicurus obit decurso lumine vitæ,
 Qui genus humanum ingenio superavit, & omneis
 Præstinxit, stellas exortus uti ætherius Sol.

C A P U T V.

Quantâ constantiâ, consensionéque Scholæ ipsius successio viguerit.

Dignum verò quoque memoratu est tum Scholæ ipsius successionem fuisse constantem admodum ; tum successores, sectatoresque ita perpetuò consensisse, ut videri res admirationis dignissima possit. Et quod attinet quidem ad constantiam, notum est præsides hortorum, seu præfectos Scholæ, ab ipsa morte Epicuri ad tempora usque Julii, & Augusti Cæsarium continuâ serie sibi succedentibus memorari à Suida extitisse quatuordecim ; idque per annos CCXXXV. Illis verò temporibus, quam multi essent Epicurei etiam viri summi, & in Republica Principes, vel ex unius Ciceronis monumentis postea dicitur. Deinde Lucianus scribit temporibus suis stipendia Epicureis, haud

in vs. Epi.

in Ecu.

haud secus quam aliis professoribus, ab Imperatore fuisse constituta; adjiciens illorum aliquo demortuo, probatissimum quemque in locum ipsius fuisse solitum subrogari. At Laetius *lib. 10.* post Lucianum scribens declarat quemadmodum cæteris Philosophorum successionebus propè deficientibus, Epicuri successio continenter perseveraret, præfecturaeque discipulorum, alias aliis succedenteis innumeras efficeret. Addit Numenius *lib. 14. præp.* apud Eusebium, ejuscemodis successione ad sua usque tempora sic perseverasse, ac etiam-num persistere, ut in posterum etiam perduratura videretur. Hinc sequutus Lactantius, *lib. 3. cap. 17. 4. Acad.* *Ep. vi.* inquit, *Disciplina multo celebrior semper fuit.* Uno verbo, quandiu literæ in Græcia floruerunt, & Roma ipsa à Barbarorum devastatione immunis fuit, Epicuri Schola, atque disciplina non incelebris constitit.

Circa Consensionem, prætereo illud Ciceronis, *Sustinuero 4. Acad.* *Epicureos tot meos familiareis tam bonos, tam inter se amanteis viros,* cæteraque loca similia. Illud potius adnoto; cum cæteræ Sectæ ab ipsis usque initiis discerptæ semper intestinis dissidiis fuerint, Epicuream longè abfuisse, ut tale quidpiam pateretur. Scribit enim Themistius *orat. 4.* ea, quæ Epicuro placuerunt, ut quasdam Solonis, at Lycurgi leges ab Epicureis omnibus servari. Et quasi omnibus unus, idemque animaret spiritus, *epist. 33.* *Apud istos, inquit Seneca, quicquid dicit Hermachus, quicquid Metrodorus, ad unum refertur.* Omnia, quæ quisquam in illo contubernio loquutus est, unius ductu, & auspiciis dicta sunt. Inde est & illud ejusdem, cum proposita *epist. 14.* hac sententia, *Is maxime divitijs fruatur, qui minime divitijs indiget,* & quasi jussus à Lucilio authorem ejus edere, ut scias, inquit, *quam benigni sumus, propositum est aliena laudare.* Epicuri est, aut Metrodori, aut alicujus ex illa officina. Verùm res fiet adhuc illustrior, si Trademii Pythagorici locum, qui est apud Eusebium, isthuc nudaverimus. Ille enim postquam doluit, quod *lib. 14. præp.* Platonis successores consensionem non defendissent, propter quam Pythagorei in pretio forent, subjicit, *Hoc vero modo Epicurei (immerentes licet) instituti, nullà omnino in re dissidere ab Epicuro videntur; professique eadem cum Sapiente suo placita habere, non injuriâ suam*

suam attingere scopum. Ex eo deinceps Epicureis longo jam tempore evenit, ut neque sibi invicem, neque Epicuro ulla in re contradixerint, que digna quidem sit memoratu. Quin apud ipsos delictum est, vel impietas potius, & dammandum piaculum, si quidpiam fuerit innovatum: Quare id nemo audeat. Hinc propter constantem illorum inter se consonantiam, dogmata placidissime, pacatissimeque se habent, hacque Epicuri institutio Republica cuiuspiam vere, Germanaque per similes est, quam nempe à seditione remotissimam una mens communis, unaque moderatur sententia. Ex quo nec defuerunt, nec desunt, neque, ut apparet, defuturi sunt, qui perlubenter illam sequantur. At Stoicos inter factiones, &c. Posset quispiam existimare nihil isti loco deesse, nisi ut de Epicureis omnibus illud diceretur, quod de duobus dictum à Valerio supra vidimus, ut scilicet quis talem Societatem cœlestis concordia sinu genitam, nutritam, ac finitam putet.

lib. 1. cap. 8.

CAPUT VI.

Qui Successores, Sectatoresque Epicuri commemorarentur.

Nunc, cum videatur Catalogus illorum esse subtexendus, qui Epicuro mortuo in illius Secta claruerunt: Notum est quidem ex antè dictis, successisse Epicuro Hermachum, & Hermacho Polystratum, constâtque ex Laertio successisse Polystrato Dionysium, & Dionysio Basilidem: at qui fuerint illi decem successores à Basilide ad eum usque, qui temporibus Augusti scholam tenuit, non est nobis dicere promptum. Fortassis tamen Basilidi successit Protarchus Bargyleites, ille scilicet, qui Straboni Illustris vir dicitur. Docet verò idem Strabo Protarchi discipulum extitisse Demetrium cognomento Laconem, cujus Laerius etiam meminit, & quem Sextus Empiricus dicit inter Sectatores Epicuri fuisse insignem. Fortè huic successisset Diogenes Tarsensis Selectarum Scholarum auctor, quarum Laertius in Epicuro ad viginti usque libros citat: citat

lib. 14.

lib. 10.
lib. 2. ady.
Log.

rat: citat verò etiam dogmatum moralium ejusdem Epitomen. Memorat præterea Laertius (incertum tamen an ad seriem successorum pertineant) duos Ptolemæos Alexandrinos, ex quibus seu color, seu aliud diversitatem fecerit, unus Niger dictus fuit, alter verò Albus. Memorat etiam Orionem. Memorare etiam videtur Democritum quemdam, qui intellectæ Epicuro voluptatis meminerit in Timocrate.

Sequuntur præter ordinem duo, quos videre licet apud Athenæum. Unus est Diogenes ex Seleucia Babylonæ vicina, *lib. 13.* quem ille facundum quidem inter disserendum describit; sed cætera malè moratum, ut referendam inferiùs est. Alius est Lyfias, quem idem scribit apud Tarsum imperasse, & electum à Patria Stephanephorum, Herculis nempe Sacerdotem, principatum cum regis ornamentis retinuisse. Hic est, qui divitum fortunas in pauperes distribuens, multos etiam ex iis occidit, qui dare abnuerent. Quo tempore is vixerit, definire non possumus; Diogenes ille cum fuerit Alexandri Syriæ Regis, & Antiochi illius successoris temporibus, referri potest ad Olympiadem circiter CLV. Videtur per hæc tempora floruisse Eucraticus ille, de quo apud Janum Gruterum in inscriptionibus hæc leguntur: *Brundisii pro foribus adium Diomedis Athenæi medici, in basi, ΕΥΚΡΑΤΙΔΑΣ Παιδείας Ρόδιος Φιλοσόφου Επικύρειος τ' ἑταίρου τ' Βεγεδώνων. Βελλῆς εἰς τὴν τελευτὴν ψευδοκατέβηκε.* Eucraticus Peisidami F. Rhodius, Philosophus Epicureus L.P.D.D.D.

At non longè post ea tempora floruisse videtur in schola Apollodorus ille, quem Laertius & illustrem dicit, & *κηροτυραννος*, ut opinor, vocat, quòd sic in hortis regnaverit, ut in judiciis regnasse Demosthenes dictus est. Hic supra libros trecentos scripsit, ac nominatim Epicuri vitam aliquot libris complexus est: Laertius enim *αὐτὸν τὸν Επικύρειον* sic primum citat. Suspiceretur quispiam eundem esse, cujus & Laertius, & alii Chronica citant. Apollodori auditor fuit Zeno Sidonius, ex Laertio, qui addit ip- *lib. 7.* sū multa scripsisse. Memorat etiam alicubi eundem fuisse sententiā, & eloquutione clarū; ex quo fit, ut hunc esse putem, quæ Zenonem Cicero scribit dixisse distinctè, graviter, ornate, adjiciens *lib. 1. de nat. Deor.* dictum Coryphæum, & Principem Epicureorum. Nisi fortè fit;

tam ipse, quam Apollodorus superiorum sunt temporum; Sin autem sit, tum pertinet ad tempora Imperatorum, quando Cicero & ipsum audivit, & de eodem ad Atticum scribens: *Zenonem*, inquit, *tam diligo quam tu.*

ibid.
lib. 5. epist.
II.

Aliquantò verustior, sed Romæ, fuit T. Lucretius Carus (obiit enim juxta Eusebium Olympiade CLXXI. cum ageret annum ætatis quadragesimum tertium) Poeta nempe ille insignis, cujus sex libri de rerum natura hætenus superstites uberiores, quàm aliàs usquàm, Epicuræ Philosophiæ explanationem continent, & qui videretur præsertim hoc loco esse celebrandus, nisi quotquot magni viri scripta ejus attigerunt, maximopere ipsum commendassent. Dicitur nimirum illis est *vir multe artis, præstans elegantiam, doctus, magnus, & alia.* Hinc cum elogio nostro non egeat, sufficiat hæc apponere egregium de scriptis illius, Ovidii vaticinium:

Cic. ad Qu.
fr. Ep. 10.
Quintil.
Stat.
Seren. &c.
lib. 1.
Amor.
eleg. 15.
lib. 4. de
lingua lat.

Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras cum dabit una dies.

Minimè porrò videtur dubium, quin mendum apud Varro-
nem subsit, ac sit pro *Lucretio* legendum *Lucilius*, aut quid simile,
dum *Lucretius*, inquit, suorum unius, & viginti librorum initi-
um fecit hoc,

Aetheris, & terra genitabile quarere tempus:

Nimirum neque hoc librorum Lucretianorum initium est; ne-
que dici potest quid Lucretius in quindecim libris desideratis
edisseruisset; neque (quod mirum) cum Grammatici veteres,
alique authores memoratos sex libros citent, ullus tamen un-
quam citavit aliquam ex iis quindecim.

ib. de Ill.
Gram.

Vetustior adhuc Romæ fuerat Pompilius Andronicus natio-
ne Syrus, quem Suetonius inter illustres recenset Grammati-
cos, quique opusculum annalium Elenchorum sedecim milli-
bus nummum pressus inopiâ, vendidit. Ne memorem verò
Aurelium Opilium Epicurei cujusdam libertum, qui Philoso-
phiam primò, deinde Rhetoricam, novissimè Grammaticam
docuit, ex eodem Suetonio; placet potiùs eos memorare, quos
Cicero refert ut contemporaneos, & maxima parte etiam fami-
liaris.

ibid.

Ex

Ex illorum numero sunt T. Pomponius Atticus, quem Cicero colloquutorem in libris de legibus facit; cui dicat librum de Senectute; ad quem scripta sedecim supersunt Epistolarum volumina. De præclaro hujus ingenio, virtutéque eximiâ nihil est, quod heic adjiciamus; cum præter ea, quæ colligere ex Ciceronis operibus licet, vita ipsius egregia per Cornelium Nepotem scripta teratur omnium manibus.

L. Torquatus, ex nobili, & antiqua illa Torquatorum familia; & alius tamen ab eo, qui cum Cn. Octavio Consul fuerat, quem Cicero colloquutorem in libris de Finibus facit, appellans ipsum hominem omni doctrinâ eruditum. Hic obierat, cum Cicero hujusmodi opus conscripsit, ut testatum ex iis habemus, quæ sunt scripta ad Atticum. Viderur verò & idem esse, adversus quem accusatorem pro P. Sylla oratio est.

C. Velleius Senator, quem colloquutorem facit Cicero in libris de natura Deorum, eloquentiam ejus commendans, ipsumque esse prædicans, ad quem qui tum Romæ essent Epicurei primas deferrent; cum eundem quoque L. Crassus omnibus togatis sine dubio anteferreret, & paucos cum illo è Græcia Epicureos compararet.

C. Cassius, cujus, & ad quem Epistolæ quædam inter Ciceronianas exstant. Iste ex inita cum Bruto ad tuendam patriæ libertatem societate evasit illustris. Multa de eo habet Plutarchus: multa etiam variis in locis ipse Cicero; sed in Philippicis præsertim; ubi & gesta ipsius in Oriente commendat, & generosam familiam prædicat, & nullam censet posteritatem tam immemorem, nullas literas tam ingratas, quæ non ejus gloriam memoriâ immortalitatis prosequantur.

C. Trebatius, quem factum Epicureum, & idem cum Attico sentientem jocatur in Epistolis. Is est, ad quem Topica misit, & quem apud Cæsarem ita commendavit, ut probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem neminem dixerit. Et, accedit, inquit, quòd familiaritatem inducit, in jure civili singularis memoria, summa scientia. Sed, ne multa confister, vide vel unicum locum in vi. Epistolarum, in quo quanti virum faciat.

& quantopere ipsum amet, facit luculentissimum; addeque si lubet, illud Horatianum,

lib. 2. Sat. 1.

--- Nisi quid tu, docte Trebati, Discutis ---

lib. 9. ep. 21.

ibid. ep. 25.

lib. 1. ep. ult.

lib. 9. ep. ult.

lib. 2. ep. 4.

in vit. e Att.

lib. 1.

lib. 5.

in Pison.

lib. 1.

Acad.

L. Papirius Pætus, cujus illustrem familiam Papistorum antiquitus dictam Cicero retexit, simulque eloquentiam, ac peritiam rei militaris, & virtutes cæteras, atque ornamenta commendat in Epistolis. Nominatim verò ad Atticum scribens, L. Papirius Pætus, inquit, vir bonus, amatorque nostri, mihi libros eos, quos Ser. Clodius reliquit, donavit.

Verrius, qui Pæti familiaris, cum ipso simul Attico, idcirco dici videtur, quòd ex eadem quoque fuerit Epicuri familia.

L. Saufeius, cujus Cicero in Epistolis ad Atticum meminit. De eo sic habet Cornelius Nepos, cum de Attico loquitur: Cum L. Saufeij Equitis Rom. aequalis sui, (qui cum eo compluribus annis studio ductus Philosophia habitaret, habebatque in Italia pretiosas possessiones) Triumviri bona vendidissent, consuetudine ea, qua tum res gerebantur, Attici labore, atque industria factum est, ut eodem nuncio Saufeius fieret certior se patrimonium amisisse, & recuperasse.

T. Albutius, cujus fit mentio in libris de natura Deorum, & qui in Bruto doctus Græcis, vel potius penè Græcus dicitur. Scilicet Athenis adolescens fuit, ubi & perfectus evasit Epicureus, ac orationes deinde scripsit, ut ex eo loco intelligitur. Quid T. Albutius? inquit in Tusculanis, Nonne aquisissimo animo Athenis philosophabatur? cui tamen illud ipsum accidisset, si in Republica quiescens Epicuri legibus paruisset. Colligi interim ex hoc loco potest, esse istum eundem cum Albutio illo, quem Cicero in orationibus ait, cum triumphasset in Sardinia, fuisse postea damnatum Romæ.

L. Piso, quem Cicero cum prædicto Albutio confert, posset heic adjungi. verum ita depingitur, ut videatur moribus corruptissimis extitisse. In ipsa porrò in Pisonem Oratione memoratur Græcus ille, qui fuit vir non Philosophiâ solum, sed literis etiam perpolitus: Homo verè humanus, ac eo solum nomine infelix, quod Pisonem (etsi Senatorem) nactus fuit discipulum,

C. Amafanius, cujus dicendi rationem etsi Cicero improbat,

non

nō negat tamen, quin ejus libris (quibus scilicet Epicuri discipulī-
nā explicabat) multitudo cōmota, ad eam se contulerit. Hic ille
idem esse videtur, quē Cassius in Epistolis ad Ciceronem Amasi-
nium dicit, & unū censet esse ex malis verborum interpretibus.

Cassius Infuber, quem idem Cassius censet alium malum ver-
borum interpretem. Hic est, quem Cicero scribit dicta Epicuro,
& Democrito *ειδωλα* nominasse *spectra*. Doctum appellat Ho-
ratiū, & Quintil. levem quidem, sed non injucundum auctore.

Pansa, cujus idem Cassius commendat probitatem, & cle-
mentiam, laudans virum, quōd *ειδωλῶ* sequens virtutem retineat.
Hunc Cicero vocat suum. Cū verò Torquatus illum inter-
emptum à medico ipsius Glaucōne suspicaretur, & hominem in
vinculis ut parricidam custodiret; medicum Cicero purgavit in
Epistolis ad Brutum.

M. Fabius Gallus, ad quem Cicero de morbo ex intestinis, quo,
decimo jam die laboraret, scripsit, significans similem illi, quo
Epicurus interierat, hocque adjiciens; *confectus languore, & fa-
me magis tuum officium desideravi, quā abs te requiri putavi
meum*. Hunc Gallum fuisse alium ab iis, quos Virgilius in Eclo-
gis memorat, satis manifestum est.

Phædrus, quem Cicero audivit, & Atticus valdè amavit.
Nobilis fuit Philosophus, sic enim illum Cicero in Philippicis
appellat, dum Lyfiadem Atheniensem illius filium commemo-
rat. Quin etiam illo nihil elegantius, nihil humanius fuisse scri-
bit in libris de natura Deorum: *sed stomachabatur*, inquit, *senex,*
si quid asperius dixeram, opinor, contra Epicurum.

Patro, quicum Cicero dicit omnia sibi fuisse præter philoso-
phiam. Videtur autem fuisse ex hæredum Epicuri successoribus;
scilicet non oscitanter curabat legatam domum. Quippe cūm,
ut est antè adnotatum, ab Areopago, Polycharmo Prætorē, C.
Memmius locum obtinuisset; in quo exædificaret, id summè
contendit, ut *επισημασθῆναι*, seu decretum in tabulas relatam A-
reopagus tolleret, unde & Ciceronem induxit ut eā de re ad
Memmium Epistolam scriberet, de qua, ipsiusque successu, nihil
est heic loci repetendum.

Et Memmius quidem aliquis videri potest accensendus Se-
stato-

In L. Ures.
de Lucret.

statoribus Epicuri, is nimirum, cui Lucretius libros suos dicans *Pangere conor*, inquit, *Memmiada nostro*; & *Inclute Memmi*, &c. Verùm assentiri Lambino non possum existimanti illam esse C. istum Memmium; nec Gifanio adijicienti voluisse ipsum parietinas illas in honorem Epicuri ædificare, uti Cicero ædificavit Academiam. Certè enim, qui illam ad Memmium Epistolam legerit, nihil minùs intelliget, quàm ipsum aut fuisse Epicuri doctrinam sequutum, aut ædificationem illam in Epicuri honorem voluisse suscipere.

Plato Sardinianus, qui solebat multùm esse Athenis; is scilicet, qui Licinium Æsopi tragœdi servum, cùm aufugisset, ac apud Patronem pro libero fuisset, re cognita comprehendit, & in custodiam Ephesi tradidit, ut Cicero Quintum fratrem moner.

lib. 1. ep. 2.

lib. 4.

Acad.

lib. 2. de fin.

lib. 6. epist.

II.

Ecl. 6.

Timagoras, quem Cicero dicit negavisse sibi unquam, cùm oculum torfisset, duas ex lucerna flammulas esse visas.

Denique Syron, & Philodemus, quos cùm optimos viros, tum doctissimos homines Cicero appellat. Videtur porrò hic Syron, quem amicum suum alicubi dicit, idem esse quem Scyronem aliàs nominat. Sed & notum est, quod adnotat Servius, Syronem esse, quem Virgilius in Eclogis sub Sileni persona loquentem inducit: cùm Chromis, & Mnasyllus sint Virgilius, & Varus, qui docente Syrone Sectam Epicuream didicerint. Philodemus autem idem esse videtur cum eo, quem Strabo Gadareum dicit, & cujus Laertius librum decimum de Philosophorum compositione citat; ac Horatius sententiam circa parabilem facilè voluptatem. Alconius Pædianus in illud Orationis in Pisonem, *Est quidam Græcus*, &c. *Philodemum*, inquit, *significat, qui fuit Epicureus illa ætate nobilissimus; cujus & poemata sunt lasciva.*

lib. 16.

lib. 1. Sat. 2.

In Cat.

Min. & in

Bruto.

Præter hocce verò, quorum nomina apud Ciceronem habentur, commendatur ecce non semel à Plutarcho Satyllius ille, qui *forti*, inquit, *pectore erat, & Catoni addictus, Cesarique insensus, in fractum ipsius Catonis emulabatur animum; & cùm in vitus prohibitus, ne sibi manus inferret, fuisset à cæteris Philosophis; insignem*

postea à Bruto fidem, operaq; præstitit, Philippensiq; in acie occubuit; ut cum-
que Brutus ex ejus sententia non suscepisset negotium; quatenus non
decere aiebat cordatum, sapientemq; virum pravorum, stultorumque
causâ periclitari, ac perturbari. An is idem est cum Statyllio Flac- *lib. 1.*
co, cujus hocce in Anthologia elegans exstat distichon?

Χρυσὸν αἰτὴρ δ' ἄρῶν, ἔλιπε βέρον, αὐτὰρ ὁ χρυσὸν
Ὀνλίπεν, ἔχ' ἄρῶν, ἤψεν δὲ δῆε βέρον.

Hic aurum invenieniens laqueum finit ille relictum

Non aurum, at laqueum, quem subeat, reperit.

Exstat distichon apud Stobæum aliquantò secus, & aut Pla- *Serm. 1. c.*
toni (intellige Comico) aut Antipatro attribuitur;

Χρυσὸν αἰτὴρ, ὁ μὲν εὔρει, ὁ δ' ἄλλοισι. αὐτὰρ ὁ μὲν εὐρῶν,
Πίψεν, ὁ δ' ἔχ' ἄρῶν, λυγρὸν ἔδησε βέρον.

Aurum illi inventum, perit huic; unde ille, reperto,

Liquit; hic amisso, corripuit laqueum.

Legitur & apud Quintilianum L. Varus, qui Cæsaris ami-
cus fuit, & cui, cum fecissent convitium Cassii Severi advocati,
ipse Cassius, & à Prætores fuit objurgatus, & transtulit crimen,
nescire se dicens qui convitiati, &c.

Jam Augusti temporibus notum est claruisse, quem fuisse
Epicureum ex Servio mox retulimus, P. Virgilium Maronem,
Latinorum poetarum absque controversia Principem. Posse-
mus varia loca proferre, quibus ipsum sub Epicuro militasse
Servius notat; sed sufficit principium illud elegantis Poematis. *Ceiris*

Etsi me vario jactatum laudis amore,

Irritaq; expertum fallacis premia vulgi,

Cecropius suavis exspirans hortulus auras

Florentis viridi Sophia complectitur umbra.

De Quintilio Varo, quod Epicureus fuerit, præter recita-
rum Servii testimonium, conjectura est quædam, quod Ho-
ratius Epicureus Virgilium Epicureum ob Vari mortem con-
solatur (interfectus nimirum fuit cum tribus legionibus, dolo
ab Arminio circumventus, cum Augustus illum præfecisset ex-
ercitui Germanico) Inter cætera sic canit Horatius:

Vell. Pat.

Tacit. 1.

Annal.

Ergo

lib. 1. ode 24.

Ergo Quintilium perpetuus sopor
 Urget? cui pudor, & justitia soror
 Incorrupta fides, nudâq; veritas
 Quando ullum invenient parem?

Quòd porro Q. Horatius Flaccus ad hanc quoque Sectam pertineat, omnes propè consentiunt, cum propter varia dogmata, quæ Epicuri genium sapiunt, tum propter illud in omnium ore, quod ipse jocando de se evulgavit diciturum:

Me pinguem, & nitidum, &c.

lib. 3.

Addere etiam possumus Sex. Aurelium Propertium: scilicet ut non Epicuri minùs, quàm Platonis Sectam affectaverit, indicat elegiâ ad Cinthiam, in qua declarans se Athenas proficisci velle, illud inserit:

*Illic vel studiis animum emendare Platonis
 Incipiam, aut hortis, docte Epicure, tuis.*

l. 1. adv.
Cels.

Postmodum, hoc est sub Nerone, scribit Origines exstitisse Epicureum quendam nomine Celsum.

lib. de vit.
be. cap. 19.

Seneca verò eo tempore scribens, duos memorat, ac imprimis Diodorum illum, qui cum finem vitæ suæ manu suâ imposuisset, ille, inquit Seneca, *beatus, ac plenus bona conscientia reddidit sibi testimonium vitâ excedens, laudavitque ætatis in portu, & ad anchoram acta quietem, & dixit, quod vos invististis, quasi vobis quoque faciendum sit:*

4. Æneid.
epist. 30.

Vixi, & quem dederat cursum fortuna peregi.

Deinde Bassum Aufidium, eum nempe, quem dicit virum optimum, & ad quem extrema ætate decumbentem ipse sapius venerit, fidem facturis insignis constantiæ, summæque alacritatis, qua mortem jamjam imminentem exciperet. *Et dicebat quidem ille, inquit, Epicuri præceptis obsequens primum sperare se nullum dolorem esse in illo extremo anhelitu; si tamen esset, habere aliquantulum in ipsa brevitate solarij, &c.*

lib. 7. qd.
nat. cap. 13.

Artemidorum adderem eidem Senecæ memoratum; sed is fortè non est ex sola Atomorum positione Epicureus judicandus.

An addendus potius est ille Lucilius, quem Seneca illustrem fecit,

fecit, scriptis ad ipsum Epistolis? Certè cùm aliæ causæ sunt, *epist. 123.*
 tum Seneca illum sic alloquitur: *Possum vocem tibi Epicuri tui red-*
dere. An addendus Seneca ipse? Profectò non modò innumeras
 propè præclaras sententias ex Epicuro & refert, & probat; non
 modò agit compilatorem Epicureorum operum, ac se Epicuri *epist. 8.*
 Angelum, seu quasi interpretem dicit; non modò à Stoicis au- *epist. 20.*
 dit, quòd ad Epicurum transfugiat; verùm etiam videtur planè *lib. de vit. be.*
 sub Epicuro militare, dum hisce verbis utitur: *Habeant sanè no-*
men, quod illis Epicurus noster imposuit. *cap. 28.*
epist. 107.

Ad hæc Stadius sub Domitiano memorat Pollium Surren- *lib. 2. sylv.*
 tinum, dum illius studia describens, sic canit:

Hic seu fiderias exercet Pollius artis,
Seu voluit monitus, quos dat Gaygeticus author,
Seu nostram quatit ille chelyn, seu dissona nectit
Carmina, sive minax ultorem stringit Iambon.

Ad eadem tempora pertinet Anonymus ille, quem Orige- *lib. 1. adv.*
 nes accessisse cum famoso Euphrante ad Apollonii magiam scri- *Cels.*
 bit. Sed, si magus quidem esse voluit, haud dubiè spurius Epi-
 cureus fuit, ut & duo illi Alcæus, & Philiscus, quorum est in- *lib. 9. var.*
 ferius ex Æliano facienda mentio, qui que hac tempestate, an *hist. cap. 12.*
 aliâ expulsi Româ fuerint, compertum satis non habeo.

Haud multò post esse debuerunt, quos Plutarchus Trajani *lib. de Pyth.*
 præceptor inducit: nempe Boethus Geometra, qui enarravit *orac.*
 historiam de Pausonis Pictoris equo currente, & solâ tabulæ in-
 versione factâ, sese volutante. Alexander, quem Plutarchus di- *lib. 2. symp.*
 cit fuisse & elegantem, & valdè literatum. Is est, qui de gallina, *4. 3.*
 & ovo quæstionem proposuit, utrum scilicet priùs exstitisset.
 Zopyrus medicus, quem idem appimè versatum in Epicuri Phi- *lib. 3. symp.*
 losophia scribit. Is est, qui exposuit, quemadmodum Epicurus *qu. 6.*
 in suo symposio de temperantia verba fecisset, ostendissetq; cùm
 res venerea facilè aliàs noceat, tum potissimùm si quis illam
 statim à convivio exercent.

Sequuti sunt, quos habet Lucianus, qui ab ipso usq; Trajano
 florere cœpisse videtur. Videlicet Damis, quem ille facit cum Ii- *in Io. trag.*
 mocle de Deorum existentia, & providentia disputantem.

*in convivio.
seu Lapith.
in Icaromen.*

Hermion, quem genere primum inter civeis, & Sacerdotem
αἰὲς ἀράων sive Castoris & Pollucis, inducit in convivium. Her-
 modorus, quem Menippus jocatur, & ob mille nummos peje-
 rantem, & à Jove fulmine percussum. Hæc nomina me admo-
 nent, ut Hermoclem huc inferam, quem Theodorus Prodro-
 mus in Amarantho colloquentem facit.

*Dial. Sen.
An.*

Sed ad Lucianum ut revertar, adjici potest ille Celsus, ad
 quem Lucianus perferibit historiam de Alexandro pseudoman-
 te. Nempe, cum Alexander famam Epicuri lacerasset, post-
 quàm Lucianus Celsum commendavit propter sapientiam, &
 amorem veritatis; propter morum mansuetudinem, & mode-
 stiam; propter vitæ tranquillitatem, comitatem, amicitiam, qui-
 bus permotus tale opus conscripserit, subdit: *Tum magis, quod
 tibi fuerit etiam jucundius, ut Epicurum ulciscerer.* Porro hic Celsus
 esse videtur, cujus à Galeno fit mentio in iis, quæ adversus E-
 picurum, aut Epicureos conscripsit. Quin etiam idem esse vi-
 detur cum eo, adversus quem Origenes octo illos libros com-
 posuit: cum videlicet emisisset librum adversus Christianos sub
 titulo veri sermonis; cujus Eusebius quoq; dum Librorum O-
 rigenis mentionem facit, meminit; ac pollicitus etiam fuisset
 alium, in quo traderet rationem vivendi secundum propria
 dogmata. Tempora certè congruunt; scribit enim Origenes
 hunc Celsum vixisse Adriani, sequentibusq; temporibus, qui-
 bus & Lucianus, & Galenus etiam vixerunt.

*in pseudom.
lib. de lib.
pro.*

*lib. 8. adv.
Cels.
contra Hie-
rocl.*

lib. 1.

in pseud.

Subjici heic posse videtur ille Lepidus, cum quo etiam alii
 Epicurei erant, in Pontica urbe Amastri, quando, ut idem Lucia-
 nus habet, Alexander illos insectatus est. Ut nihil dicam de eo,
 in quem imposturas detegentem Alexander lapides movit.

Potest ipse quoq; Lucianus, qui appetitus infidiis ab eodem
 Alexandro est, quod Epicureus esset, arteisque varias detege-
 ret. Epicureum certè fuisse declarat, & communis vox, & viri
 doctrina, & multiplex quidem commendatio; sed illa præfer-
 tim, quæ Epicurum postremò laudans, scribere ad Celsum per-
 git fuisse Epicurum virum verè sacrum, divinoq; ingenio; &
 qui, inquit, solus, qui verè sunt honesta & noverit, & tradide-
 rit;

Ibid.

rit; solusque exstiterit, qui liberos reddere solitus sit eos, qui secum haberent consuetudinem.

Addantur jam duo alii, quos præter Celsum Galenus habet: *lib. de lib. Pudentianus videlicet, cujus aliquam Epistolam memorat & Antonius, cui librum quendam meminit scriptum.* *pro. de passion. an. &c.*

Ad hæc tempora spectare videtur Zenobius ille, adversus quem testatur Simplicius librum scriptum ab Alexandro Aphrodisæo, quem sub Antoninis floruisse manifestum est. *in 3. physie. comm. 49*

Quosdam longo post intervallo citavit D. Ambrosius, verbi causa Philomarum. De Epicuro enim loquens, *Hic, inquit, quam alienus à vero sit, vel ex eo deprehenditur, quod voluptatem in homine Deo auctore creatam asserit principaliter, sicut Philomarus ejus Sectator in Epitomis suis disputat.* *lib. 1. offic. cap. 13.* Fortè etiam Demarchum illum, ex quo vir sanctus mutuatus est quod dicitur infra haberi in Epistola ad Menœceum. *lib. 3. epist. 25.*

Sunt qui adjungant Decium Aufonium, celebrem illum Poëtam, cum ob expressas alias Epicuri opiniones, exempli gratiâ, *lib. 1. epigr. 109.*

Quod est beatum, morte & aeternum carens, &c.
tum propter istam maximè,

— — — tenuissima tantis

Principia, & nostros non admittentia visus

Parvarum serie constant connexa atomorum, &c.

An postremò adjiciam quod Albertus Magnus in libro de animi immortalitate habet, dum Epicureorum antiquissimos fuisse Hesiodum, Atalium (qui ab aliis, ait commentator, nuncupatur Achalius) & Cecinnum (qui vocatur à quibusdam, ait idem, Tetinnus) subjicitq; sequutum hos fuisse Isaacum Israelitam Philosophum? De Atalio certè nihil habeo quod dicam; imò neque de Cæcinnna, quando neque illum Ciceronis familiarem, pro quo Oratio, & ad què, cujusq; Epistolæ exstant; neq; ullum alium ex iis, qui eodè fuerunt nomine, Epicureum comperio. Isaacus Israelites ille potuit, qui Salomonis Arabiæ Regis adoptivus filius dictus est, & cujus duo supersunt libri, de diætiis universalibus, & particularibus; nihil tamè reperias

in illis, quod Epicureum declarat. At Hesiodum cur non poterit Poetam intelligere; cum aliunde ex Stoicorum Secta faciat Speusippum, Platonem, Socratem, Pythagoram? Scilicet vir alioquin doctus (nisi & librum alterius dicas) tam esse potuit temporum ignarus, quàm germanarum opinionum, quas attribuit Philoſophis. Sed de Sectatoribus satis.

LIBER

LIBER TERTIUS

DE OCCASIONE,
ET AUTHORIBUS QUÆSITÆ
EPICURO INFAMIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Non fuisse Epicurum eo fastu, quo Zenonem Stoicum, de Sapiente, ac virtute loquutum.

HUc-usque fuit vita, & mors Epicuri. Quòd autem nudè recitata, ac sine morum deductione, commendationeque ulla fuerit, in causa fuit, quod res præstanda inter elevandum præcipuas criminationes videretur. Nunc cum istæ criminationes diluendæ deinceps occurrant, ac sit imprimis operæ pretium factam illarum occasionem, originemque retegere; idè est de hac initio dicendum. Et quoniam ipsi Stoici sunt, ad quos ea referenda est, tanquam ad præcipuos authores, propagatoresque infamiæ; idcirco res altius repetenda est.

Imprimis constat Epicurum, & Zenonem illum Citiensem Stoicorum Principem fuisse contemporaneos. Siquidem lib. 17. cap. 21. in Lex. Aulus Gellius celeberrimis scribit extitisse eodem tempore; scilicet ad annum ferè à condita Urbe CCCCLXX. & Suidas testatur Zenonem floruisse Olympiade CXX. quâ Epicurus etiam ex suprâ deductis florebat. Videtur autem Epicurus fuisse paulò junior. Etsi enim prior obierit (mortuus est enim Olympiade CXXVII. cum Zeno, ex Laërtio viveret adhuc jam senex Olympiade CXXX.) Zeno tamen diutiùs vixit, ad usque nempe lib. 7. ibid. in Macrobius. annum ætatis nonagesimum octavum, uti & Laërtius, & Lucianus

nus scribunt. Certè cum Zeno jam octogenarius ad Antigonum Regem scripserit, miseritque Persæum, ac Philonidem, & Epicurus tantam ætatem non attigerit, meminerit verò utriusque illorum, ut videlicet apud Regem Antigonum fuerit, in Epistola ad Aristobulum fratrem, quod Laërtius commemorat; certè, inquam, junior esse Epicurus non-nihil debuit. Nihil autem moror, quod Persæus apud eundem Laërtium scribit vixisse duntaxat Zenonem annos LXXII. Id enim ut dictis repugnat, ita cohærere cum eo non potest, quod scripsit Apollonius Zenonem Scholæ suæ præfuisse annos LVIII. Utcumque sit, scholam habere simul, ac multo tempore, tam Zeno in sua Porticu, quàm Epicurus in suis Hortis.

loc. cit.

ibid.

apud
Laërt.

lib. 7.

in Hermot.
lib. 7.

in absurd.
Stoic.

Jam Zeno, ut erat naturâ subtristis, austerus, & vultu contracto, præparcus, &c. sic enim illud describit Laërtius, *συρόν τε, καὶ πικρόν, καὶ ὅτι πρόσωπον στυγερὸν*, &c. Sectatoresque etiam ipsius ad sui ducis imitationem, sic se componebant, ut se exhiberent tetricos adpectu, & maxima parte ad cutem derafos, *ἀβρυνωπὸς ἐὼ καὶ κρυφίως τὰς ἀλείψεις*, quod à Luciano observatum est; hinc effectum est, ut Stoica virtus, seu Sapiencia ea descripta sit, quæ eximiam aliquam austeritatem præ se ferret. Quia verò isti propterea admirationi, & venerationi apud vulgus erant; ea de causa sic seipso existimarunt solos sapere, ut jactarint solum Sapientem (Stoica nempe virtute instructum) esse Regem, belli ducem, magistratum, civem, Rhetorem, amicum, pulchrum, nobilem, divitem, prætereaque ipsum solum non poenitere, non misereri, non injuriâ affici, non ignorare, non opinari, passionum esse expertem, semper liberum, semper in gaudio, Deo parem, &c. quæ magna ex parte relata, impetitaque à Plutarcho sunt, cum Stoicos docuit, longè absurdiora, quàm Poëtas docere.

At Epicurus, prout erat naturâ humanior, ita bona fide, & simpliciter agens, probare non potuit hæc jactationes; sed humanæ conscius imbecillitatis, expendit, portare quid possent, quid recusarent humeri. Facile perdidit ea, quibus intonaret Porricus, si apparatus, fastumque verborum quis distraheret, haberi
dun-

duntaxat in votis ; quare virtutem, & Sapientiam, cujus natura humana esset capax, excogitavit. Cùm videret porrò omneis homines naturæ ductu, quicquid agerent, ad voluptatem aliquam ferri ; expensis verò omnibus voluptatum generibus, deprehenderet nullam esse generaliore, constantiore, expetibiliore eâ, quæ in corporis sanitate, animique tranquillitate (sed istâ præfertim) constituta esset ; idcirco hunc finem bonorum constituit ; adjecitque solam virtutem esse instrumentum maximè idoneum, quo voluptas hæc pararetur : Defendit proinde Sapientem, seu virtute præditum virum esse illum, qui primùm quidem sobrietate, & continentia, hoc est virtute temperantiæ, sanitatem corporis, quatenus per constitutionem nativam liceret, tueretur ; deinde verò operam potissimùm impenderet, ut virtutum choro adjutus, ac sedatis libidinis, gulæ, avaritiæ, ambitionis, cæterisque affectibus, tueretur quàm maximè posset tranquillitatem animi. Scilicet veram, germanamque voluptatem consistere non in ipso actu, seu motu, ut Aristippus definierat ; sed in statu, seu vacuitate tum doloris in corpore, tum perturbationis in mente.

Apud Epicurum, inquit Seneca, duo bona sunt, ex quibus summum illud, epist. 66. beatumque componitur, ut corpus sine dolore sit, animus sine perturbatione : Et sic ille quidem ingenuè, simpliciterque edissererebat, ut & paulò post rursus attingetur, & plenius suo loco demonstrabitur ; neque curabat interim, quòd Zeno auram popularem magnificis illis vocibus captaret, & gestu, habituque morum gravitatem exprimeret : quippe egit semper candidius, quàm ut populo imponere vellet, cui nosset nihil esse acceptius ostentatione earum rerum, quas nec intelligentia, nec opere assequitur. Nunquam volui, inquit, apud Senecam, populo placere ; Nam quæ ego scio, non probat populus : quæ probat populus, ego nescio. Et ad amicum ; Hæc ego, inquit, non multis sed tibi ; satis enim magnum alter alteri theatrum sumus.

CAPUT II.

Heinc Zenonis, itemque Cleanthis, Chrysippi, aliorumque Stoicorum odia, & calumnie.

Itaque Zeno, Stoicique agnoscentes ista & morum, & doctrinæ simplicitate bullata sua verba, pollicitationesque ingentis apud viros vel minimùm cordatos detumescere; capropter ingens, ac perpetuum erga Epicurum concepere odium. Cepere autem occasionem ex voluptatis voce captare, calumniarique, quod obscœnam, seu in ingluvie, ac Venere positam intelligeret, & ad illam, ut dominam, virtutem, ut ancillam referret. Res certè eò deducta fuit, ut Epicurus ad Menceceum (ea Epistola, quæ est apud Laërtium) scribens, hac uti velut Apologia, suæ sententiæ declaratione fuerit coactus: ὅταν ἂν λέγωμεν ἡδονῶν πῖλος ὑπάρχειν, εἴ τις τῶν ἀσώτων ἡδονᾶς, καὶ τὰς τῶν ἐν ἀπολαύσει κειμήλια λέγωμεν, ὡς οἷσι ἀγνοῦντες, καὶ ἔχοντες ὁμολογῶντες, ἢ κακῶς ἐκδέχονται νομίζουσιν, αἰδῶ ὅτι μή τι ἀλλοίην κτ' ἰσχυροῦ, καὶ τὴν ἑσθλότητα κατὰ φύσιν. εἰ γὰρ πάσι, καὶ κῆρος σωματικῆς, καὶ ἀπολαύσεως πᾶσιν, καὶ γυναικῶν, καὶ ἰσχυρῶν, καὶ τῶν ἀδίων, ὅσα φέρει πολυτελῆς τραπέζης ἢ ἡδονῶν ἕνεκα βίον, αἰδῶ τὴν φωνὴν λογισμῶν, καὶ τὰς αἰτίας ἐξερεῶν πᾶσις αἰσίου, καὶ φύσιν, καὶ τὰς διέξας ἐξαλαυνῶν, ἀφ' ἃν πλεῖστες τὰς φύσεις καταλαμβάνει θορυβῶν. τῶν ἰππῶν ἢ πάντων δούλῳ, καὶ ὅτι μέγιστον ἀγαθόν, φρονήσις. Ἄλλ' ἢ φιλοσοφίας πριμώτερον ὑπάρχει φρονήσις, ἐξ ἧς αἱ λοιπαὶ παύσονται πύκασι ἀρεταῖς διδάσκουσαι ὡς σὺν ἡδονῆς ἔστιν, αἰδῶ ἢ φρονήσις, καὶ καλῶς, καὶ δικαίως, εἰδὲ φρονήσις, καὶ καλῶς, καὶ δικαίως (nimirum has sex voculas restituendas esse ex primo de finibus Ciceronis libro Stephanus jure autamat) αἰδῶ ἢ ἡδῶν. συμπεφύκασι γὰρ αἱ ἀρεταὶ τῶν ἔστιν ἡδῶν, καὶ ὅτι ἔστιν ἡδῶν, τῶν ἔστιν ἀχῶν. Quando igitur voluptatem esse finem dicimus, non afortorum (perditorumve) neque eas, qua in fruendo (seu quasi proluendo) posita sunt, voluptates dicimus: veluti quidam ignorantes, aut à nobis dissentientes, aut malè affecti existimant; sed non dolere corpore, ac animo non perturbari. Siquidem non compositiones, comestationesque perpetuas; non item puerorum, mulierumque fruitiones; uti neque piscium, aliarumque quarumvis rerum, quas lautior mensa suppeditat, jucundam vitam pariunt; verum ratiocinatio sobria

bria, quæ taussas, cur, quidque eligendum, fugiendūve sit, investigat, opinionēque abigit, ob quas plurima mentis occupat conturbatio. Horum verò omnium principium, maximumque bonum prudentia est; quocirca philosophiæ quoque antecellit prudentia, è qua aliæ omnes virtutes sunt orta, docentes vivi jucundè non posse, nisi sapienter, honestè, justèque vivatur; uti neque vivi sapienter, honestè, justè, nisi jucundè. Sunt nimirum jucunda vitæ virtutes congenita, nec fieri potest, ut ab ipsis vitæ jucunda separetur. Hæc fufusculè refero, licet ad doctrinam pertineant; tum quia operæ-pretium est, quæ fuerit Epicuri mens ab initio cognoscere, tum quia exinde intelligitur, extitisse obtractatores ab ejus usque tempore, qui rem pravè interpretantes fecerint conquerendi ansam.

Porrò illos Stoicos fuisse, intelligi imprimis licet ex ea Epistola, qua Zeno, apud Laërtium, ad Antigonum Regem scribens, *lib. 7.* ipsumque commendans, quod sua illi doctrina placeret: *Laudo, inquit, tuum disciplina studium, quod Philosophiæ cupidus, institutionem veram, & quæ ad utilitatem spectet, non verò popularem illam, & quæ ad morum corruptionem tendat, retineas.* Subnotavit nempe his verbis ipsam Epicuri doctrinam, quam ex spuria sua interpretatione idè vocavit popularem, quòd homines vulgò tamenti virtutem voce magnifaciant, re ipsa tamen ad obscenas voluptates prolabantur. Deinde verò ex genio qui ab usque Zenone in ejus Secta vigit, quatenus ea in Epicurum ita constanter declamavit, ut si culinam, aut lupanar, non verò Philosophiæ instituisset gymnasium; ac in eo semper institit, non ut voluptati dolor, aut virtuti vitium (quemadmodum sanè oportuit) sed ut virtuti opposita esse voluptas videretur; videlicet quasi ipsa honestatem, Epicurus obscenitatem speciali studio consecraretur, dicitque adeò posset, quod & à Pœta est dictum,

Stoicus has parteis, has Epicurus agit.

*Auson.
epigr. 9.*

Atque ut ab ipso Cleanthe, Zenonis successore exordiar, ipse, frugi alioquin vir, ut Epicurum majore quadam invidia obrueret, confinxit illam tabulam, in qua, referente M. Tullio, & memorante etiam D. Augustino, voluptatem ut Reginam, virtutes vero ut voluptati ancillantis exhibuit. Chrysippus autem præter

*lib. 2. de fin.
5. civit.*

H

libros

- lib. 7. libros, quos scripsit illis titulis, qui sunt apud Laërtium, *Demonstrationes, quod voluptas finis non sit; quod voluptas bonum non sit; itemque præter cætera quæ speciatim est in Epicurum convitiatus, βλασφημίας, καὶ λοιδορίας*, veluti ipsi Oenomaus apud Eusebium objicit, descripsit, ac representavit, quasi discipulum illius Arcestrati, qui author Gastrologiæ, solertissimè de gula, ventrisque voluptatibus differuit; quod apud Athenæum est. Diotimus illi successit, qui, ne nihil ageret, evulgavit quinquaginta impudicas epistolas, & eas etiam, quæ ad Chrysippum referuntur, contexuit, ac postremò Epicurum, quasi illarum esset author, *calumniatus est, ἀποβλάσφηκεν*, ut habet Laërtius. Quid Posidonium memorem, cæterosque ex eadem familia, quos Laërtius quoque recenset? Unus Cleomedes sufficiat, qui & ipse Stoicus fuit, ut totum ejus opus clamat, & demonstrat Balsoreus. Ipse, cum satis non judicaret comparasse Epicurum cum Therista Homérico, invexisseque alia id genus, hac peroratione demum usus est: Non heinc abibis, Piamentum, ad Crocotas, & Pellices, quibuscum in lectis dies totos decumbas, nunc purpuram nens, nunc corollis redimitus, nonnunquam etiam oculis fucum insiricans, aut etiam in multa, & fæda ebrietate tibiaram cantu titillatus, denique his alta consentanea faciens, tanquam vermis in valde spurio, & stercoreo cæno volutatus? Nonne etiam tu audacissimum, & impudentissimum caput, abortus Philosophiæ, heinc ad Leontium, & Philanidem, meretricisque alias abibis, & ad sacras acclamations cum Mindurida, & Sardanapolo, cæterisque omnibus convivalibus tuis sociis? Nescis Philosophiam Herculem, & viros Herculeos ad se, non verò per Iovem, cina-dos, & voluptatem vocare?

CAPUT III.

*Confirmatio ex Seneca; & in Epicteto etiam,
aliisque Sectæ Genius.*

Ista ad verbum refero, ut Sectæ Genium meliùs agnoscas. Id enim erat illis præscriptum, ut seu jure, seu injuria, Epicurum, quan-

quantum possent acerbè insectarentur, & atrociter divexarent, Scilicet hanc sibi vicissim tradebant quasi lampada, illeque spurius, ac degener habitus fuisset Stoicus, qui non Epicurum damnaret, qui laudem illi quàm minimam, tametsi iustam tribueret. Id colligere potissimùm n licet vel ex uno Seneca. Etenim cùm is pene unus Stoicæ Sectæ studio ita captus fuerit, ut tamen etiam veritatis amorem retinuerit, coactus fuit sæpenuerò candorem suum, invitis licet consecratoribus, testari. Siquidem non plurima modò ex Epicuro laudanda decerpit, ac, ut par erat, commendavit; verùm & ipsum Epicurum *fortem virum fuisse*, dixit, & *epist. 32.* ipsius disciplinam aliam esse censuit, quàm reluctantes Stoici alii populares objicerent. Verba illius hæc accipe: *Mea quidem, in-* *lib. de vit.*
quit, ista sententia est (invitis hoc nostris popularibus dicam) sancta Epicu- *bo. cap. 13.*
rum, & recta præcipere, & si propius accesseris, tristia. Et rursus: *Non* *ibid.*
dico, inquit, quod plerique nostrorum, Sectam Epicuri flagitiorum magi-
stram esse; sed illud dico: male audit, infamis est, & immeritò. Cæterùm
 ad ista, aliæque id genus, en ut reliqui Stoici, ipso etiam Seneca
 referente exandescerent: *Quid agis, Seneca? deseris partes? Quid* *ibid. cap. 28.*
vobis Epicuri præcepta in ipse Zenonis principis loqueris? Quam tu bene, &
gnaviter, si partium piget, transfugis potius, quàm prodis? Quo sanè lo-
 co Stoicos vides non ad ipsam rei veritatem respexisse, sed popu-
 lari solùm more studia partium sic defendisse, ut cœptum semel
 fuerat. Eodem spectat, quòd d relatâ, commendatâque illâ senten- *ep. 12.*
 tiâ, *Malum est in necessitate vivere; sed in necessitate vivere, neces-*
sitas nulla est, subjungit: *Epicurus, inquis dixit; quid tibi cum alieno?*
Quod verum est, meum est. Perseverabo Epicurum tibi ingerere; ut isti,
qui in verba jurant, nec quid dicatur, astimant, sed à quo, sciunt, quæ opti-
ma sunt, esse communia. Non curârunt itaque illi quid Epicurus di-
 xisset, introspicere, ad nomen solùm voluptatis, ut ad frontem
 respexerunt; *frons verò hæc fuit, ut Seneca habet, quæ dedit locum sa-* *cit. cap. 13.*
bule; neque hoc, inquit, scire quisquam potest, nisi interius fuerit admis-
sus. Ex quo mirari satis non possum, quare Epicætetus vir alio-
 quin optimus, non Senecam potius, quàm cæteros illos popula-
 reis, imitatus fuerit. Ecce enim quàm oleat Stoicum illum
 adflatum, dum apud Laërtiam dicit Epicurum digna Cinxedo lo- *lib. 10.*

lib. 2. cap.
20.

lib. 9. cap. 5.

lib. 7. fam.
ep. 26.

lib. quod
qualit. in-
corp.
lib. 7.

lib. 6. cap. 3.

quatum fuisse, *ἢ τὰ μάλιστα νοδοῦσι*, quam maximè que effundit convitia. Et apud Anianum sic invenitur: Dormi, & ea factio, qua vermes solent, quibus tute ipse dignum iudicasti. Ede, bibe, indulge veneri, caca, sterte, &c. Itemque cur Hierocles, vir, ut habet Agellius, & sanctus, & gravis, Epicurum etiam meretricis nomine infamaverit, in quo Taurus est illum imitatus. Sed nimirum Epictetus in suis illis concionibus, cæterisque similes, juxta rumorem de Epicuro disseminatum, loquebantur; neque enim aliter aures auditorum præoccupatæ satis æquæ fuissent percipiendis cæteris, quæ de virtute differunt. Sic sæpè fit, ut præconceptam apud populum opinionem accuratè fovere præstet, quàm obiter convellere. Id autem mirum; Cùm morbus ille, quo Epicurus obiit, causas alias naturaleis verisimiliores habuerit, Stoicos hanc denique ansam ex Cicerone arripuisse, quæ Epicurum edacitatis, ac turpioris etiam intemperantiæ arguerent. Non satis nempe memorabantur, aut dissimulabant Chrysippum eodem interiisse morbo, ut colligitur partim ex Galeno, partim ex Laërtio. Verùm, ut patet, nullum unquam non moverunt lapidem, quò Epicurum facerent exosum. Dicerem, ut hunc Sectæ Genium etiam in ipsos Epicuri Sectatores sic retinuerint, ut fuerint in ipsos nihilo æquiores: verùm & res est satis nota, & obiter potest vel ex eo solo intelligi, quòd cùm Cassius ille Severus, cujus antè est ex Quintiliano facta mentio, oburgatus à Prætoress fuisse, quòd ejus advocati L. Varo Epicureo Cæsaris amico fecissent convitium; non alia ipsi excusatio expeditior occurreret, quàm ut Stoicos causaretur. Nam nescio, inquit, qui convitiati sint, & puto Stoicos fuisse.

CAPUT IV.

Aliæ Stoici odii causæ.

ATque huc-usque quidem unam odii causam commemoro, ipsam scilicet opinionem de voluptate, ut sine bonorum =
fuere

fuere verò aliæ itidem complures. Quippe Epicurus non cã in re
 modò contradixit Stoicis, sed etiam in aliis oppidò quam multis.
 Ut autem cætera præteream, veluti de Deorum formã, ac dæmo-
 nibus; de divinatione, & insomniis, de peccatorum æqualitate:
 itemque de elementorum crasi, de divisione continui, de magni-
 tudine siderum, aliisque innumeris, quæ suis locis sunt referen-
 da; duo quædam solùm heic attingo: unum, quod ad Dialecti-
 cam; alterum, quod ad Providentiam spectat. Et circa Diale-
 cticam quidem manifestum est Stoicos fuisse in ea penè totos
 (cùm vel unus Chrysippus scripserit de ea supra trecenta volumi-
 na, quæ à Laërtio recensentur) ac sese mirè extulisse, quod redu-
 cendo omnia ad apices Dialecticos, subtilissimè concluderent o-
 mnia. Exinde fuit nempe, quod ferri vix possent in suis disputa-
 tionibus, ac illis non modò Cicero objecerit, quod *rationibus squa-*
lidius uterentur, quod ossa nudarent, spinas vellerent, contortius concluderent,
&c. sed ipse quoque Seneca affectatam, ac inutilem subtilita-
 tem carpsit, quã, ut subulã, (aut etiam aristã, quã nihil est sub-
 tilius) leonem exciperent; interdumque etiam ita exclamarit:
Hæc disputamus attractis superciliis, fronte rugosã? ò tristes ineptias! Et ite-
 rum: *O puerileis ineptias! In hoc supercilia subduximus? in hoc barbam de-*
misimus? hoc est, quod tristes docemus, & pallidi? &c. Itaque cùm Epicu-
 rus quoque Dialecticam illam Stoicorum contempserit (ut apud
 Empiricum est) ac uno, alteròve solùm canone circa usum vocum
 præscripto, omneis eorum technas & facilè dissolverit, & ridiculas
 exhibuerit; idcirco magnã impatientiã sic insectati illum sunt,
 ut quem affectu depravatum ob voluntatem prædicabant, eum-
 dem mente captum ob Dialecticæ ignorationem inclamarint. Si-
 quidem tum se erga ipsum modestissimè gerere sunt visi, cùm
rudem, atque hebetem apud Ciceronem dixerunt. Itemque cùm
tardum; nam, *vide, inquit idem Cicero, quàm sit cautus is, quem isti*
tardum putant, &c. Missum autem facio, quod postea apud eum-
 dem Ciceronem habetur, ad ostendendum, ut Stoici, licet inter se
 in Dialecticis mirè dissiderent, impatientissimè tamen tolerint si-
 bi ab aliis contradici. *Quid me igitur in invidiam, inquit Cicero al-*
loquens Lucillum professione Stoicum, & tanquam in concionem vo-

2. & 3. Tusc.

4. Acad. ep. 82.

ep. 113.

ep. 48.

lib. 1. adv. leg.

2. de fin.

4. Acad.

ibi.

cas?

cas? & quidem, ut seditiosi tribuni solent, occludi tabernas jubes? Quo enim spectat illud, cum artificia tolli querentis à nobis, nisi ut opifices concitentur; qui si undique omnes convenerint, facile contra vos incitabuntur: exprobram primum illa invidiosa, quod eos omnes, qui in concione stabunt, exsules, servos, insanos esse dicatis, &c.

Circa Providentiam, præmittendum est, commendandos Stoicos esse, quòd illam defenderint, Epicurumque ipsam negantem, improbaverint; Scilicet is fuit Epicuri gravissimus lapsus, quod non capiens quemadmodum immortalis, beataque natura sibi habere, aut alteri exhibere negotium posset, censuerit Deum non gerere nec generalem totius mundi, nec specialem hominum curam; ut constabit cum hunc errorem Deo benè propitio refutabimus; tanquam non religioni modò, sed naturali etiam rationi penitus adversum. Præmittendum etiam Epicurum non tam Stoicis repugnasse, quòd Providentiam defenderint, quàm quod cum Fato eam copularint: quippe, quòd fati necessitas, cui Jovem quoque subiciebant, non modò ipsam hominum libertatem everteret, sed perverteret etiam ipsammet Providentiam, ac hominum & spes inaneis, & vanas preces redderet, si Dii quidem nihil, nisi quod esset in fatis, ut aiebant, possent. Id nempe suo loco fusiùs deducetur, cum heic adnotare sufficiat, Vellejum apud Ciceronem appellasse ob hanc causam Providentiam fatidicam animum Stoicorum. Cum his autem præmissis, quæstio jam non sit, jure-ne, an injurià ex hoc capite Stoici infensi Epicuro fuerint; sed cum jure fuerint, monstrandum sit solùm, quemadmodum fuerint; sufficit ad hoc vel unus Plutarchus, quo loco refert Stoicos in Epicurum sic invehi, ut impensius non valeant (*ἰσχυρῶς ἀπολείπεισι τῶν περὶ νουμίστων*), & prob! prob! vah! vah! inclamare (id. is, φῶς, φῶς βοῶντες) quod tollens Providentiam, anticipationem de diis labefacit. Ac ostendit quidem subinde Plutarchus Stoicos errare, quàm Epicurum graviùs; Sed graviùs-ne, an leviùs, heic non quæritur; cum satis sit Stoicos ansam quoque hanc invehendi in Epicurum arripuisse; & tantò quidem ardentius, quanto ex hoc quasi prætextu proclive fuit facere cæteris in ipsum objectis probabilitatem.

v. de nat.
Door.

adv. Stoic.

CAPUT V.

*Quorsum exinde Epicuro creata, atque propagata
apud vulgus infamia.*

JAm, cum Stoici nihil æquè, ac virtutis nomen in ore haberent, quam ipsi possidere se præ cæteris profitebantur: cum facile virtutis suæ fidem facerent apud vulgus, quatenus illam vultu austero, cute derasa, incessu gravi, habitu incompto, aliisque id genus quasi indicibus præ se ferebant: cum proinde captata, afflanteque populi aurâ in Epicurum, ut in authorem, sectatoremq; obscœnarum voluptatum, debaccharentur; nihil mirum profectò, si vulgus, cui, ex iis solum, quæ apparent, omnia judicanti, nihil est facilius, quàm quidvis suadere, ac imponere; cui cordi non est ipsam veritatem aut profundius inquirere, aut cum errore, si ille quidem semel placuerit, commutare; nihil, inquam, mirum, si Stoici adeò acriter in id incumbentes, Epicurum fecerint apud vulgus adeò infamem. Cæterum postquam is rumor fuit de Epicuro disseminatus; connutriri illicò cœpit ab ipsis Poëtis (ut citatis ab Athenæo) qui populi captui, persuasioneque se accommodantes, Epicurum variis fabellis, scommatibusque impetierunt. Incrementum etiam habuit à Sophistis, & declamatoribus, ut Himerio, & aliis, qui & ipsi populares, nihil magis emphaticum, nihil magis auribus vulgi acceptum fore reputarunt, quàm si Epicurum cum spurcissimis quibusque viris compararent. Habuit etiam robur ab illis superstitionum authoribus, è quorum fuit numero apud Lucianum Alexander, qui ut suis artibus autoritatem quæreret, in Epicurum, à quo illæ fuerant explosæ, deblaterabat. Confirmatus quin-etiam fuit à viris aliquin doctis, & non malis, quibus dignum, applausu visum est consilium, si ut horrorem obscœnarum voluptatum incuterent, inustam ob illas Epicuro notam, caustico acriore agerent profundius. Seligendi nobis ex iis aliqui; sed prius tamen dicendum est de quibusdam aliis hominum generibus, qui foverint, adauxerintque occasionem infamiæ.

Itaque

lib. 3. 7. &c.

apud Phor.

in pseudom.

Itaque triplex quoddam genus hominum semper exstitit, à quibus mali labes profundius impressa. Unum Pseudo-Epicureorum neque enim negandum est, quin aliqui sæpè fuerint, qui Epicuro, ejusque Sectæ dantes nomina, *Ἐπικουρεῖς*, seu præter leges ipsius vitam duxerint. Ii sunt, *οἱ ἐκ τῶν σοφιστῶν Ἐπικουρεῖς* *Ἐπικουρεῖς* *σοφιστῶν*, quos germani Epicurei Sophistas appellant, ut notavit Laërtius; indignati scilicet illos, à laudabili instituto inhonestè desciscere. Ejusmodi fuerunt Alcæus, & Philiscus apud Ælianum, qui Roma pulsi fuisse dicuntur, quòd essent turpium voluptatum adolescentibus authores. Non memoro autem quàm sæpè societates amplissimæ, eademque sanctissimæ commaculatæ vulgò censeantur; propter paucorum privatorum, aut singularium etiam vitia. Et Lucianus certè, ut Pseudo-Epicureos, ita & Pseudo-Platonicos, & Pseudo-Zenonios recenset.

lib. 10.

lib. 9. var.
hif. cap. 12.

in Aut. vit.

Alterum virorum intemperatissimorum, quibus, cum libidibus suis patrociniū quoddam in Philosophia quærent, satis fuit se Epicuri Philosophi nomine tueri, à quo voluptas commendata esset, curantibus parūm qua de voluptate sermo illi foret habitus. Talis fuit Piso, de quo Cicero: *Itaque admissarius iste simul atque auditivus à Philosopho voluptatem tantopere laudari, nihil expiscatus est; sic suos sensus voluptarios omnem incitavit; sic ad illius (præceptoris Epicurei) hanc orationem adhinnit, ut non magistrum virtutis, sed aurorem libidinis à se illum inventum arbitraretur. Græcus primum distinguere, atque dividere illa, que madmodum dicerentur; iste claudus, quemadmodum ajunt, pilam retinere, quod acceperat, testificari, tabulas obsignare velle, Epicurum disertum discernere, &c* Talis Gabinius, de quo idem Cicero, *Laudabat, inquit, homo doctus Philosophos nescio quos, nec eorum tamen nomina poterat dicere, sed eos tamen laudabat maxime, qui dicuntur præter ceteros, auctores, & laudatores voluptatis. Cujus, & quo tempore, & quo modo, non quærebat: Verbum ipsum omnibus modis animi, & corporis devorabat, eosdemque præclare dicere ajebat. Sapientis omnia sui causâ facere; Reipubl. capessere hominem bene sanum non oportere; nihil esse præstabilius otiosa vitâ, & plenâ, & confertâ voluptatibus: eos autem, qui dicebant dignitati esse serviendum, Reipubl. consulendum, & cetera, vaticinari, atque insanire dicebat.*

Orat. in Pis.

Orat. pro
Sent.

Quam-

Quamvis porrò illud verissimè dictum inter cætera à Seneca *lib. de vit. be-*
philosophia & sinu abscondunt, & eò concurrunt, ubi audiunt laudari volupta-
tem: Nihilominus notum est nullum argumenti genus appositum
 magis ad reprehensionem esse, quàm si quis declamet adversus
 illam Philosophiam, quam hac ratione possit ut asylum intem-
 perantiæ coarguere.

Tertium illorum, qui fronte perfricta, & malignitate quadam
 naturæ, non alio fine currunt ad incendium, quàm ut picem,
 quod dicitur, lignaque injiciant. Qui cùm nullam habeant nec
 veri, nec boni rationem, aut boni dissimulant, aut certè extenu-
 ant quicquid præfertur laudabile; avidè arripiunt, si quidquam
 occurrit, quod vituperio dignum videatur. Qui demùm, si de-
 fuerit ansa, comminiscuntur, & divendunt quicquid creat infam-
 iam; ut fecisse haud-dubiè debet Theotimus ille, qui cùm li-
 bros aliquot scripsisset contra Epicurum, accusatus propterea fu-
 it à Zenone Epicureo, capiteque etiam mulctatus, quod apud A- *lib. 13*
 thenæum est. Ut nihil dicam de Menippo, qui tamen si aliquid
 etiam adversus Epicurum scripsit, studiosè tamen nihil egit,
 quod notavit Laërtius; sed risu solùm libros complevit: Ut nihil *lib. 6.*
 de Theodoto; cujus citat quidem Laërtius librum quartum ex *lib. 10.*
 iis, quos scripsit in Epicurum; sed illum postea cum iis, quos di-
 cit insanire, connumerat. Addo & multa semper fuisse Episto-
 larum Diotimi exemplo jactata ab aliquibus, quasi conscripta ab
 Epicuro; quæ, cùm libri adhuc ipsius exstarent, reperta in illis
 non sunt, studiosè licet requisita; uti vel ex Theone Sophista in *progymn. 2.*
 progymnasmatibus comprobatur.

CAPUT VI.

*De magnis viris in Epicurum non ex rei veritate,
sed ex vulgari opinione scribentibus, ac
speciatim de Cicerone.*

Sed ad genus aliud virorum ut redeam, quos & doctos dixi, & bonos; ii quoque nominis sui existimatione, & famâ nocuerunt, dum probitati, honestatique studiosissimè incumbentes de Epicuro loquuti sunt, non prout ipsi eum noverant, sed prout ipsi habebat vulgus, cui consultum esse volebant. Ut res innocens, feligo imprimis tres Authores ex Ethnicis, qui studiosè præ cæteris scripserunt contra Epicurum. Primus est M. Tullius, quem notum est in Epicurum congestisse quàm plurima in libris de Legibus, de Finibus, de Natura Deorum, & aliis in locis. Cùm certè amici ipsius ex Epicurea familia sæpissimè conquererentur, quòd præter rei veritatem tam multa in vulgus efferret; ille nihilominus semper, ut erat homo popularis, populariter loqui maluit. Ecce locum ex Tusculanis, unde id possis conjicere.

lib. 3. Negat Epicurus, inquit, jucundè posse vivi, nisi cum virtute vivatur; negat ullam in sapientem vim esse fortunæ; tenuem victum antefert copioso; negat ullum esse tempus, quo sapiens non beatus sit; omnia Philosopho digna; sed eum voluptate pugnantia. Non istam dicit voluptatem: dicat quamlibet; nempe eam dicit, in qua virtutis nulla pars insit. Age, si voluptatem non intelligimus, ne dolorem quidem. Nego igitur ejus esse, qui dolore summum malum metiatur, mentionem facere virtutis. Et conqueruntur quidem Epicurei, viri optimi, (nam nullum genus est minds malitiosum) me studiosè decere contra Epicurum. Ita credo, de honore, aut de dignitate contendimus. Mihi summum in animo bonum videtur; illis autem in corpore: mihi in virtute, illis in voluptate. Et illi pugnant, & quidem viciorum fidem implorant; multi autem sunt, qui statim convolent. Ego sum is, qui dicam me non laborare ratum habiturum quod egerint. Quid enim? &c. Vides ergò ut Cicero aureis veluti obturavit, ne ex rei potius veritate, quàm

ex præconcepta vulgari opinione loqueretur. Sic audivisti illum paulò antè memorare Epicureum quendam circa voluptatem distinguere, ac dividere illa, quemadmodum dicerentur; & ipse tamen non multò priùs: *Audistis profectò dici*, inquit, *Philosophos Epicureos omnes res, quæ sunt homini expetenda, voluptate metiri. Rectè, an secus, nihil ad nos; aut, si ad nos, nihil ad hoc tempus.* Sic alio loco: *Nec ulla tamen ei Philosophia (Epicuri videlicet) fiet injuria à nobis. Non enim repelletur inde, quò aggredi cupiet: sed in Hortulis quiescet suis, ubi vult; ubi etiam recubans, molliter, & delicatè, nos advocat à rostris, à judiciis, à curia; fortasse sapienter, hac præsertim Repub. Verùm ego non quero nunc quæ sit Philosophia verissima; sed quæ oratori conjuncti maxime.* Alia id genus proferrem loca; sed sufficiat addere illud quod aliquando scripsit ad Cassium: *In ista ipsa civitate (Secta nempe Epicuri) meo tuo ne plus nervorum sit, quàm ego putarum; si modò eam tu probas. Itemque id, quod de Philone Academico ait: Nam Philo, inquit, noster ferre non poterat, aspernari, Epicureos molles, & delicatas voluptates. Nempe, quasi illi aspernarentur quidem, sed simulatè facerent, parùm dextrè id interpretabatur.*

in Pison.

lib. 3. de Orat.

lib. 15. famil. epist. 16. 1. de nat. de-or.

C A P U T V I I.

De Plutarcho.

ALter est Plutarcho, cujus filius Lamprias sex prodidit libros adversus Epicurum scriptos; præter duos illos, qui adhuc supersunt in Coloten Epicureum. Tituli fuerunt, *περὶ τῆς Ἐπιπέρας ἀρετῆς* (& ut Stephanus legit) *περὶ θεῶν*, in Epicuri auditionem de Diis. *Ἐπιπερείων ἐναντιωτικῶν*, contradictionum Epicurearum. *περὶ τῆς ἐφ' ἡμῖν πρὸς Ἐπίκουρον ἁγλαῖς Ἀκαδημαϊκῶν*, de eo, quod in nostra potestate situm est, schola Academica. *Ὅτι τὸ ἀδύνατον οἱ Ἐπιπέροι τῶν πῶν λέγουσιν*, Epicureos, quàm poetas incredibilia dicere. *Στοιχείων, καὶ Ἐπιπερείων ἐκλογαῖ, καὶ ἐλεγχοί*, Stoicorum, & Epicureorum selecta sententia, earumque redargutiones. *περὶ δεισιδαιμονίας πρὸς Ἐπίκουρον*, de superstitione adversus Epicurum.

in Ind. libb. pat.

insinuare in Epicuri excusationem potuerit, librorum iactura dicere non fuit. Nam quem librum adhuc habemus, de Superstitione, inscriptum? præterquam quod adjunctum illud, *adversus Epicurum*, non præfertur in titulo, ille sanè neminem minùs, quàm Epicurum attirgit. Ut ergò potissimum dicam de duobus libris residuis, quorum uni titulum fecit, *περὶ Κολώτων ὑπὲρ τῶν ἄλλων φιλοσόφων*, *adversus Colotem, de aliis Philosophis*; alteri, *ἐν εὐδὲ ἕν ἔστιν ἡδέως κατ' Ἐπίκουρον*. Ne vivi quidem suaviter secundùm Epicurum posse: occasione nimirùm sumpta ab eo libro, cui Colotes titulum fecerat, *ἐπὶ τῇ τῶν ἄλλων φιλοσοφῶν δόγματι οὐδὲ ἕν ἔστιν*. Ne vivi quidem juxta aliorum decreta posse; ut de his, inquam, libris dicam, illud præmitto, nullum authorem omni memoria exstare, quem cum viro illo eximio comparandum existimem: ita videtur ubique mihi insignem morum suavitatem cum eruditione maxima testari. Quod attinet autem ad ea, quæ in hisce libris adversus Epicurum urget, existimavit, quantum opinor, tum meliùs honestatis studium in animis defixum iri, cùm Epicurum calculo suo pergeret facere infamem, quem fama jam fecisset authorem nefandæ turpitudinis. Ego quidem sic sentio, sicque interpretari malo, quàm cum Agellio dicere, Epicurum carpi à Plutarcho minutè nimis, ac propè etiam subfrigidè. Non credes fortasse Plutarchum potiùs ex divulgata opinione, quàm ex rei veritate in Epicurum disputavisse; sed attende quæso quid habeat posteriore horum librorum. Nimirùm, postquàm attingit dogmata præcipua, ob quæ Epicurus, Sectatoresque ipsius malè audiunt, cujusmodi sunt, *Amicis carere, Actione privari, Deum nullum putare, Voluptati indulgere, Res omnes negligere*; subdit imprimis, *ista esse, qua homines omnes, ipsis exceptis, huic Sectæ attribuant*. Deinde verò sibi objicit *ἀδίκως φησὶ τῆς*, *immeritò hoc, dicet aliquis*; tum autem ipsemet respondet: *ἀδικῶ τῶν δόξαν, οὐ τῶν ἀληθειῶν σκοπεῖν*, *verumtamen nos opinionem, non veritatem attendimus*. Vides quàm apertè Plutarchus se φιλοδόξον, non φιλοληθῆν profiteatur, de Epicuro cùm agitur. Vis porrò locum indicem ex quo videatur major adhuc in illo candor desiderari? Vidimus jam in relata illa tum ex Cicerone, tum ex Laërtio epistola, quam Epicurus moribundus scripsit, doloribus ipsum suis opposuisse

lib. 2. cap. 9.

posuisse animi gaudium, ὅτι κατὰ ψυχῶν χαίρειν, quod perciperetur ex recollectione suorum olim ratiociniorum, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων διαλογισμῶν μνήμῃ. At Plutarchus, ut Epicurum posset felicius carpere, verba detorsit, ac immutavit. Ecce enim in eodem libro Epicurum dolores suos opposuisse scribit τῇ μνήμῃ τῶν ἀπὸ ληλασμένων πραγμάτων ἰδούων, perceptarum prius voluptatum memoria. Quo loco iterum notanda vox illa ἀπὸ ληλασμένων, siquidem illam etiam Epicurus expressè respuit *apud Laert.* scribens ad Menœceum; cùm perspectum alioquin sit in quam *l. 10.* malam partem solet accipi, vel ex eo, quod opponi solet ipsi virtuti, ut cùm apud Aristotelem quaeritur, *fit. ne vita juxta virtutem,* *lib. 1. Top. cad. 5. & sect. 28. probl. 3.* ἢ κατὰ δαίμωνισιν, *jucundior?* Exaggerare id non contendo, ne accusare Plutarchum videar; indigitandum tamen censui, ut Epicurus excusaretur.

CAPUT VIII.

De Galeno.

Tertius est Galenus, qui libros proprios enumerans, sic recenset eos, quos specialiter adversus Epicurum scripsit, *pro-* *lib. de libb.* τὰ πρὸς τὸν Ἐπίκουρον φιλοσοφίαν ἀνήκοντα, De iis, quæ ad Epicuri Philosophiam pertinent. πρὸς τὸ κατ' Ἐπίκουρον εὐδαιμόνιος καὶ μακαρία βίη, β'. De beata, an felici secundum Epicurum vita, libri duo. πρὸς τὸ κατ' Ἐπίκουρον αἰμῶρον ἡδονῆς, β'. De eo, qui juxta Epicurum est voluptatis expers, duo. ὅτι τὰ ποιητικὰ καὶ ἡδονῆς ἰδιότης Ἐπίκουρον ἀλλοτρίω, ἢ, Quod ea, quæ voluptatem creant imperfecte sint ab Epicuro expressa, unus. Τὰ κατὰ τὸν ἡδονικῆς αἰετισίας, De Sectis voluptaria. Εἰ ἡ φιλολογία χρησίμη εἰς τὸν ἡδονικὴν φιλοσοφίαν, ἢ, an Philologia ad moralem Philosophiam conferat, unus. κατὰ τῶν πρὸς τοὺς σοφιστῶν, ἢ, de iis, quæ ad Sophistas spectant, unus. Μητροδώρου ἰππιστῆ κατὰ Κέλσον Ἐπικουρείου, Metrodori Epistola ad Celsum Epicureum. Ἐπιστολὴ Πυθιόνηος Ἐπικουρείου, Pudentiani Epicurei Epistola. Cùm hujusmodi porro libri desiderarentur, plurima tamen adhuc leguntur in libris superstitis, quæ Epicurum feriant. Cur autem Galenus, vir tantus, ad eum malè animatus in Epicurum fuerit, occasionem factam opinor, quod

quòd malè affectus erga Asclepiadem, qui Hippocraticam medicinam penitèns subruerat, viderit Epicurum esse, ex quo Asclepiades sua principia desumpisset: tamen si Sectæ Princeps fieri, ut ambitiosus erat, vellet. Jam ut videas Galenum quoque aliud de Epicuro scisse, evulgavisse aliud; Nôrat imprimis Epicurum in descriptione viri sapientis, quæ exstat adhuc apud Laërtium, venereorum usum damnasse. Nimirum cùm aliis locis suo tempore referendis, tum præsertim in librum tertium Epidemiorum Hippocratis scribens, hanc inde desumpsit Epicuri sententiam;

lib. 10.

comment. 1. *μὴ δὲ ποτε μὲν ἀφελθὲν ἀφ' ἐπισημῶν χεῖρας, ἀγαπητὸν δ' εἰ μὴ βλάβην, Nihil unquam prodesse venereorum usum; præclarè agi, si nihil noceat. Quin ex eadem consequenter descriptione noverat, eum, qui sapiens fuerit; amore captum non iri; quæ Epicuri sententia, est deinde mirè a Lucretio amplificata. Sed & scrutator adeò curiosus Epicureorum operum ignorare non poterat, quòd citatum superiùs est ex Epistola ad Menœceum, de suavi vita, quam non puerorum, mulierumque fruitio pariat, non piscium usus, &c. quæque omninò separari à virtutum choro non possit. Nisi verò id ex illa Epistola cognoverat, ignorare saltem non poterat ex ratis sententiis, apud omnes notissimis, quarum aliquæ Galeno interdum citantur, & ex quibus occasio sumpta conscribendi librum illum, *εἰ ἢ φυσιογνωμία χρησιμῶν, &c.* Nempe & in ratis sententiis habetur, *viri non posse suaviter, ἀνδρὶ τῷ Φεγγίμωσ, καὶ καλῶς, &c.* Cùm Galenus ergo hæc non ignoraret, in libris tamen de placitis Hippocratis, & Platonis, distinxit primùm tria quædam tribus animæ partibus accommodata, seu familiaria, voluptatem concupiscenti, victoriam animosæ, honestatem ratiocinanti, ac deinde subjunxit, Epicurus quidem solum id, quod pessima animæ parti est familiare, spectavit (voluptatem videlicet) Chrysippus verò id, quod optima, asserendo nos conciliari πρὸς μῦθον ὅτι καλῶς, ad id solum quod est honestum. Quasi scilicet Epicurus aut honestatem abjurasset. ὅτι καλῶς ζῆν, aut nullam, nisi indecoram voluptatem affectavisset? Sic alio loco de facultatibus naturalibus scribens, & Epicurum præsertim, ejusque Sectatores notans: Ex horum, inquit, sententia nulla est intelligentia animæ congenita; nulla ratio consequutionis, repugnantia, divisionis, compositionis; re-*

lib. 4.

apud Laert.
lib. 10.

lib. 5. cap. 9.

lib. 1. cap. 12.

rum

rum justarum, injustarumque; honestarum, ac turpium: sed ex sensu, & per sensum fieri dicunt in nobis omnia, & imaginationibus quibusdam, memoriisque regi animalia. Ad-hac, nullam in anima, quã ratiocinemur, facultatem esse, sed sensibus, passionibusque pecorum ritu duci nos, cum scilicet renuere, respuere nihil possimus. His authoribus, Fortitudo, Prudentia, Temperantia, Continentia, mere sunt nugæ. Sic rursus aliàs, licet nomen Epicuri reticeat, haud obscure tamen in illum insultat, ut constat ex iis, quæ suprà attigimus ex Suida, & ex opinione circa usum partium suo loco commemoranda. Attende jam, inquit, in *lib. 3. de us. part. cap. 10.* utram familiam, qui in hisce libris versatis, cooptari debeas, Platonisne, Hippocratis, caterorumque virorum, qui opera natura suspiciunt; an aliorum, qui eam reprehendunt, quod non statuerit, ut per pedes excrementa effluerent. Diffluere enim ad eò delictis, qui dicere hæc mihi est ausus, ut grave esset ipsi è lecto surgere ad exonerandum ventrem. Præstitisset nempe hominem ita comparatum esse, ut sola pedis exporrectione excrementa secerneret. Quid hunc vel pati, vel agere existimes, cum solus est? quas exercere contumelias in omnis partis corporis? quomodo depravare, & corrumpere pulcherrimas animæ dotis? qui nempe mutilam, & cæcã facultatem divinam fecit, quã solã homo potis est veritatem contemplari; inexplebilem verò voluptatem magnam reddidit, ac potentem, quæ præter legem, ac injustè exercet tyrannidem, quæque vim & pessimam, & maximè ferinam habet. Sic ille.

CAPUT IX.

De sanctis Patribus, ac nominatim Clemente,
Lactantio, Ambrosio.

EX his jam intelligi licet, quid agere potuerunt, debuerintve Ecclesie patres, quibus studium incubuit, & veritatis eminentioris, & honestatis augustioris. Æquiores certè in Epicurum esse non potuerunt, quàm authores Ethnici; cum præsertim magna ex parte ipsosmet Epicuri libros, ut apparet, non viderint: Neque

Neque verò etiam debuerunt; cum potissimum Epicurum talem esse crediderint, qualis vulgò depingeretur. Caterum, quod etiam aliqui ex iis, quos germana Epicuri scripta minimè ignorasse constat, præ fervore aliquandò, quo virtutem populis persuadere conabantur, juxta rumorem popularem in Epicurum dixerint, manifestum facient seligendi tres, unus ex Græcis, duo ex Latinis.

Ille est Clemens Alexandrinus, qui, ut erat pereruditus, ita legerat sanè illam ad Menecæum epistolam, in qua Epicurus nihil magis, quàm voluptates obscenas exhorret, ut ex relatis mox antè constat. Legisse argumento est quòd bonam Epistolæ partem in suis habeat Stromatis, ac præfationem illam imprimis, *Μή τι νόος τις ών, μελλάτα φιλοσοφείν, μή τι γέρον ύπείχων κρηότα φιλοσοφών. ετε γδ ώως εδεις έστι, ετι πικρως προς όπ κρητι ψυχών ύγιώνος, &c.* Neque juvenis quis existens philosophandi moram trahat: neque senex cum fuerit, philosophando defatigetur. Ad animæ quippe sanitatem neque immaturus, neque intempestivus est quisquam, &c. Et tamen illam Epicuri de voluptatibus sententiam, velut non advertens, aut dissimulans, Epicurum perinde notat, quasi decernentem beatam victoriam, seu felicitatem, non ut hominum ratione præditorum, ac philosophorum; sed ut quorundam pecorum victitantium stercorebus. Legerat quin etiam recitatam illam ex Galeno de venereorum usu Epicuri sententiam; quippe in suo Pædagogo illam retulit, ac iisdem quidem proximè verbis, quibus exstat apud Laërtium; Sed certo tamen consilio Epicuri nomen reticendum censuit, dicere contentus, *δ' γωνύ τις ει εγκίνου φαίνεται ζωοσία ώνησε γδρ εδείνα, εζακητόν ε ει μη ήβλαφες, Bene ergò quispiam dixisse videtur, venereorum usus prodest nemini; ac præclare agitur, nisi etiam noceat. Quare & minus miraberè, si cum talia dissimulet, dicat nihilominus Epicurum veritatem posthabere voluptati, & bonam carnis constitutionem deificare, aliaque id genus, quæ profectò cognoverat ab Epicuri mente aliena.*

Ex istis unus est Lactantius, cujus cum libro tertio Institutionum verba sunt, *Epicurus summum bonum in voluptate esse censet, Aristippus in voluptate corporis, &c.* mirum quomodo eodem libro verba deinceps hæc habeat, verum ille fortasse impunitatem vitij suis spondit (de Epicuro loquitur) fuit enim turpissimæ voluptatis assertor, cujus capiente causa nasci hominem putavit. Alter

lib. 4.

lib. 2.

cap. 7.

Alter Divus Ambrosius, qui cum in suis epistolis illam etiã lib. 3. ep. 25. partem, citatæ ad Menocceum Epistolæ, quæ de voluptate est, proferat, Etenim, *clamat ille, inquit, quia non potationes, neque comestiones, neque filiorum soboles, nec faminarum copula, nec piscium copia, aliorumque hujusmodi, quæ splendido usui parantur convivij, suavem vitam faciunt; sed sobria disputatio, &c.* Cùm etiam ibidem vir sanctus hoc addat de Epicuri sectatoribus, quod illis, non immoderate epule, non potationes voluptatis suavitatem generant, sed continens vita: Nihilominus idem sanctus Præsul exaggerat alibi Epicuri scholam dirumpi corporis delectatione, & Epicureos asseren- lib. 2. de teis summum bonum voluptatem esse, estimare magis illam inquinamen- Abrah. to corporis, quàm sobrietate mentis, & similia. Sed heic istorum ca p. 1. & 11. modus esto.

K

LIBER

LIBER QUARTUS.

DE OBJECTA

EPICURO IMPIETATE.

CAPUT PRIMUM.

*Epicurus arguitur, quòd Deum aut non prorsus,
aut simulatè coluerit.*

Unc ut præcipuas attingamus in Epicurum criminationes, exordium facimus ab ea, quæ est omnium gravissima, nimirum circa impietatem. Tamen si porro quæ præcipua objicitur impietas ad doctrinam spectet, de qua seorsim dicendum est; non desunt tamen qui mores etiam, de quibus jam agimus, impietate sua notent; seu Deos, seu patriam, parentes, cæterosque respexeris. Ac primum quidem Seneca ex opinione ejus deducit, quòd vereri Deum non debuerit. En illius verba: Tu Epicure, Deum inermem facis; omnia illi tela, omnem detraxisti potentiam, & ne cuiquam tremendus esset, projecisti illum extra murum. Pergit: Hunc igitur septum ingenti quodam, & inexplicabili muro, disjunctumque à conspectu mortalium non habes quare verearis. Nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia est. Senecæ Cicero consentit; Nam, quamobrem, inquit, Dij colendi sunt, non intelligo, nullo nec accepto ab ijs, nec sperato bono. Videtur proinde Plutarchus non immeritò Epicuro, sectatoribusque objicere, quòd aboleant sacrificia, mysteria, pompas, festos dies; quòdque proinde adimant quæ sacra sunt debita Baccho, cæterisque Diis, seu servatoribus, seu nuptiarum præsidibus, seu aliis. Sic Athenæus: apud Epicurum, inquit, non libatio, non primitiæ Diis offeruntur; sed quòd de indecora quadam muliere Simonides dicit;

Non

lib. 4. de beneficiis. cap. 19.

lib. 1. de naturis deorum.

lib. 1. adversus Col.

lib. 4. cap. 27.

Non immolatas saepe victimas vorant.

Deinde, quamvis Epicurus visus fuerit Deos colere, hypo-
criseos tamen, seu simulationis impietas inuritur. Hac de re ec-
ce Plutarchi locum: *Precaiones, inquit, & adorationes, non ut* *lib. 2. adv. Col.*
quidpiam his indigens, sed pra multitudine metu simulat, vocesque con-
trarias iis, quas inter philosophandum ederet, pronunciat. Ac sacrifi-
cans quidem mactanti sacrificulo, ut coquo assistit, sacrificio tam n per-
acto discedit, illud submurmurans: quod quidem hominem oportuit face-
re, sacrum feci; verumtamen dijs ad me nequaquam advertentibus. Ita
scilicet Epicurus fingendum esse existimat; neque invidendum esse, aut
inensum fieri vulgo hominum, qui cum gaudio peragunt ista. Haste-
nus Plutarchus, qui & post-modum ubi ostendit nec Epicu-
rum, nec Epicureos superstitionis feliciores esse, quatenus sa-
cris, mysteriisque, necessitate compulsi, assistunt, subjicit, illos
id agere timentes, & expavescentes, ne detegantur, atque idcirco cum
fallacia populo imponere; apud quem etiam libros de Deo, naturaque di-
vinâ componant, in volutos illos, nihilque bonae frugis continentis; dum
opinionem interim suas omnimodè seu supervestiunt, ac propter metum
operiunt. Ex hoc est, cur apud Lucianum, cum Epicureus Her- *in Sympos.*
mon insinuasset honorem sibi aliquem, quod esset Sacerdos,
deberi; Zenothemis Stoicus id cum risu exceperit, quasi face-
tum prorsus foret Epicureum Sacerdotem esse.

CAPUT II.

*Itemque quòd se, & suos Sectatores in Divi
haberi voluerit.*

SEquitur alia impietatis species. Videtur enim Epicurus
Deos è mundo sustulisse, ut sese quasi novum quemdam
Deum mortalibus inveheret, & quos luberet faceret Deos.
Siquidem Plutarchus commemorans illam Colotæ adorationem,
quâ Epicurum de natura differentem prosequutus fuerat:
Epicurus ipse, inquit, gloriabundus se per eos, sic illam describit; *li. 1. adv. Col.*

lib. 1. adv.
Col.

αἷς σθεσθῆναι γὰρ σοὶ πῶς τοτε ὑφ' ἡμῶν λογίζεσθαι προσέπειται ἐπιθυμητὰ ἀφυσολόγητος
 ὅτι περιπλακῆσαι ἡμῖν, γὰρ οὐκ ἔφασι τὸ μῦθος, καὶ πίσις τ' εἰσομῆρης ἐπιλήψιος γί-
 νεσθαι, καὶ τὰς σεβάσεις ἡμῶν, καὶ λιτάς. ἔποιεις ἔν (Φησι) καὶ ἡμῶς αὐτὸν ἐν σέ-
 αὐτὸν, καὶ αὐτιστὸς εἶδαι. Tibi enim, tanquam venerani ea, que tum à no-
 bis dicebantur, incesit cupiditas, caussum non habens naturalem, ut ge-
 nua attingens nos complectereris, & quicquid usu pari solitum est circa
 cultuum adorationes, precatationesque exhiberes. Quo effecisti, inquit,

eod. libro.

ἄφρατος μοι περιπάτει (Φησι) καὶ ἡμῶς ἀφάρετος ἀφῶ, incorruptibilis perge,
 inquit, nosque incorruptibileis etiam reputa. Ex quo Plutarchus
 cenfer ignoscendum iis, qui dicunt se quovis pretio spectaturos
 Tabulam, in qua ille quidem exhiberetut procidens, genua-
 que complectens; iste verò reciprocè & supplex, & venera-
 bundus. His adde, quod idem Plutarchus ab Epicuro ad Ido-
 meneum scriptum fuisse commemorat, τί μιν εἰς ἀντιπρὸς ἡμῶν εἰς τὸ
 τὸ ἴσον σώματος θεοπέλειαν. Itaque mitte ad nos primitias ad sacri hujus cor-
 poris cultum. En ut affectarit honores divinos. Quin affectasse
 quoque videtur, dum tot cæremonias in sui memoriam testa-
 mento fieri mandavit, ac id comprobante præsertim successu,
 cùm Sectatores ipsum inter Divos collocaverint, & celebres
 effecerint θεοκαλοῦντας ὅτι αὐτῶν εἰσὶ δὲ superstitioso ritu cultas à se dies
 vige simas, ut apud Laertium Menippus objecit. Quòd porrò
 inter Deos relatus à sectatoribus fuerit, declarat abundè vel
 unus Lucretius, hæc enim de illo profatur :

lib. 5. iuis.

Quis poris est dignum pollenti pectore carmen
 Condere pro rerum majestate, hisque repertis;
 Quisve valet verbis tantum, qui fundere laudes
 Pro meritis ejus possit, qui talia nobis
 Pectore parta suo, quesitaque premia liquit?
 Nemo, ut opinor, erit mortali corpore cretus.

Nam si, ut ipsa petit majestas cognita rerum,
 Dicendum est, Deus ille fuit, Deus inclute Memmi;
 Qui princeps vitæ rationem invenit eam, qua
 Nunc appellatur sapientia, quique per artem
 Fluctibus è tantis vitam, tantisque tenebris
 In tam tranquillo, & tam clara luce locavit.

Neque

Neque verò est cur Laëtantius existimet Lucretium laudare hoc loco voluisse aut Pythagoram, aut Thaletem; Siquidem satis manifestè Epicurum indicat, dum commendationem concludens, hæc habet:

*Quo jus ego in ingressus, vestigia nunc rationes
Persequor, ac doceo dictis, quo quaque creata
Fœdere sint, &c.*

Quod denique Epicurus Sectatores suos facere Deos voluerit, confirmare videtur, tum quod ille scripsit ad Menœceum, *φορε, ut suis præceptis parens viveret ut Deus inter homines, Ἐὐνοῦ ἢ αἰετῶς ἀνθρώπων*: tum quod Plutarchus proprium fuisse Epicureorum asserit, *ut sese Deorum æqualeis jactarent.*

CAPUT III.

*Declaratur ut Epicurus censeri possit legitimè
coluisse naturam divinam.*

JAM, cùm elevare aggrediar quæ Epicuro objiciuntur, absit aliâ mente id præstem, quàm exercitationis gratiâ. Neque enim si ille fuit, ut esse potuit, impius, malignus, aut alia ratione vitiosus, ego is sum, qui patrocinium ipsius mordicè suscipiam, & vel fucò factò, existisse pium, bonum, temperantem defendam. Quin-etiâ, si quando perspicuum evadat ea, quæ objiciuntur, calumnias non esse, ac ipsum reverâ peccasse, neque reprehendi injuriâ, non ero sanè ipse postremus, qui accusationem instituam, (uti & instituo in illis doctrinæ capitibus, in quibus perspicuè errasse eum constat) cùm & jam dumtaxat excusationem texam, quòd ille videatur præter fas, & æquum, nisi in rebus omnibus, at certè in quàm plurimis, meâ sententiâ reprehendi. Itaque rei veritate salvâ per me, ac integrâ, explicationes solummodo, atque conjecturas propono, quæ nisi moveant ceteros, mihi tamen bona fide agenti probabilitatem inducunt. Quod spectat sanè ad rem præsentem, moveor loco illo Laërtii, quo *af- lib. 10. sectus*

lib. 18. civit.
cap. 41.

fectus pietatis Epicuri erga Deos, ineffabilis fuisse dicitur, ἡ ἀπὸ τοῦ πρὸς θεῶς ὄντος πρὸς ἀδελφούς. Moveor, quod in ea civitate, in qua Epicurus incolūmis vixit, & ut adnotavit D. Augustinus, gloria etiam floruit, ad eò malè multarentur quotquot ex Philosophis, vel leviculam impietatis suspicionem exhiberent, ut exemplo esse possunt Anaxagoras, Protagoras, Socrates, & florente jam Epicuro, ipse Aristoteles. Tum, ut objectis satisfiat, hærendum in eo non opinor, an Epicurus Deum coluerit; id disquirendum potiùs, an se in cultu naturæ divinæ exhibendo ritè gesserit. Principio verò nemo dicat exigendum ex ipso cultum, quem solum temporibus illis profiteamur verum fuisse, ac legitimum, Judæis scilicet præscriptum: siquidem qui exigeret, Platonem, Zenonem, cæterosque omnes Epicuro faceret pareis. Quocirca inspiciendum restat, quid in communi tam Epicuro quàm cæteris caligine, decuerit magis naturam divinam. Circa hoc porrò, vide ut etiam nostris hæc temporibus de pietate philosophemur; & Epicurum præ cæteris, quotquot ipsum reprehendunt, maximè pium fortè comperies. Duplicem solemus assignare causam, quare Deum homines colant: Unam dicimus excellentem, supremamque Dei naturam, quæ seipsâ, & sine ullo ad nostram utilitatem respectu, cultûs, ac reverentiæ dignissima sit: Alteram, beneficia, quæ Deus seu bona largiendo, seu à malis avocando, aut contulerit, aut, quod magis movet, collaturus sit. Heinc, si quispiam ad Deum colendum priore causa alliciat, hunc se adfectu verè filiali componere asserimus; sin posteriore, profrus servili. Et quamvis honor, amorque servilis, non sit omninò improbandus, ac ne præsertim in Benefactorem ingrato simus animo; nemo est tamen qui sustineat filialem non longè præstare, quòd is exhibeatur ob ipsummet Deum, cujus sanè altaria aliunde frigerent, si dominante affectu servili, homines nihil ab ipso, (quantumcumque excellens foret) aut acciperent, aut metuerent. Jam cum Cicero, Seneca, & alii affectu planè servili ducti fuerint, quidnam aliud Epicuro reliquum fecerunt, quàm ut filialis ejus pietas (non illa sanè supernaturalis, seu ex gratia justificante, secundum quam filii Dei nominamur, & sumus; verum naturalis, & qualem recta ratio

ratio suggerit, secundum quam etiam agnoscitur Deus ut patet) ut, inquam, ejus pietas magis, magisque commendaretur. Cicero sic instat: *Quid est, cur Deos ab hominibus colendos dicas, cum dii non lib. 1. de nat. modo homines non colant, sed omnino nihil curent?* Pergit: *Quae porro pietas ei debetur, à quo nihil acceperis? aut quid omnino, cujus nullum meritum sit, ei debere potest?* Agnoscis ut alium, quam servilem cultum Cicero non probaverit: At filialem in Epicuro non probavit ille quidem, sed tamen non ignoravit. Quippe Vellejo pro Epicuro respondente, inter cætera hanc rationem audit: *Habet venerationem justam quicquid excellit.* Seneca autem sic quidem urget: *Atqui ibid. Deum, Epicure, Deum vis videri colere, non aliter, quam parentem? grato, lib. 4. de be- ut optior, animo. Aut, si non vis videri gratus, quia nullum habes illius be- nef. cap. 19. neficium, sed te atomi, & ista mica tua sorte, ac temere conglobaverunt, cur colis?* Verum cum solam reverentiam servilem Seneca agnoscat, nonne filialem in Epicuro, vel nolens, satis indicat, cum ab ipso Deum, tanquam parentem coli dicit? *Quid quod Epicurus statim loc. cit. à Seneca inducitur Deum colere, nulla spe, nullo pretio inductus; sed propter ejus majestatem eximiam, supremamque naturam? An-ne pietas Epicuri fieri poterat commendatior.*

C A P U T I V .

De superstitiosis ritibus ab Epicuro contemptis,
& de objecta simulatione.

Q UOD Epicurus libationes, primitiarumque oblationes in suo convivio neglexerit; quod festa, aliaque id genus (quam doctrina potius, quam exemplo suo) abolere curaverit, non videtur esse cur vitio vestamus. Profecto nemo negaverit, quin alia religio sit pura, & alia spuria, quæ superstitione proprio nomine dicitur, nemo consequenter, qui, cum illam præbet, improbare istam non debeat. Quid-nam verò aliud egit Epicurus? Observavimus ut contenderit religionem puram amplecti; quòd si aliunde vel contempserit, vel etiam radicitus convellere studuit ritus illos

illos, ac cæremonias, quæ sincerum in Deum affectum profusè opprimentes, crucem prætereà mentibus figunt; nihil sanè voluit aliud, quàm improbare superstitionem. Plura sunt de his suo loco dicenda. Addo heic solùm, si hac ratione repurgavit Epicurus superstitionibus homines: si & cultum illum neglexit, & Deos illos sustulit, putà Bacchum, & cæteros, quos neq; nos probare debemus, neque ferre possumus; traducere autem curavit exemplo suo homines ad cultum veræ divinitatis (etsi aliunde, quia homo fuit, neque iis, quibus nos jam, illustratus luminibus, non attigerit unde-quaquescopum) quamobrem à nobis dicatur ex hoc capite culpam contraxisse? Admoneo proinde, non de vera Religione, sed de spuria, seu superstitionosa intelligendum Lucretium, cùm ab Epicuro instructus concludit:

lib. 1.

*Quare Religio peccibus subjecta vicissim
Obteritur; nos exaquat victoria calo.*

Nempe & statim profert exemplum superstitionis, ac nefarii immolatorum hominum ritus:

— Sapius olim

*Religio peperit scelerosa, atque impia facta,
Aulide quo pacto Triviai Virginis aram
Iphianassai turparunt sanguine foedè
Ductores Danaum delecti, prima virorum.
Cui simul insula virgineos circumdata comtus
Ex utraque pari malorum parte profusa 'st,
Et moestum simul ante aras adstare parentem
Sensit, & hunc propter ferrum celare ministros,
Adspectuque suo lacrimas effandere civeis;
Muta meru terram genibus summissa petebat;
Nec misera prodesse in tali tempore quibat
Quod patrio Princeps donarat nomine Regem;
Nam sublata virum manibus, tremebundaq; ad aras
Deducta 'st; non ut solemnè more sacrorum
Perfecto, posset claro comitari hymenæo:
Sed casta incestè nubendè tempore in ipso
Hostia concideret mactatu moesta parentis,*

Exitus ut classi felix, faustusque daretur.

Tantum Religio potuit suadere malorum?

Superstitiosa videlicet. An quæ Diis alioquin fuissent offerenda, Epicurus præ intemperantia devoraverit, dijudicandum est ex iis, quæ dicentur inferius.

Circa objectam simulationem, is non sum, qui tueri velim simulatè eum nihil egisse; unus, qui corda, renesque scrutatur, scire id potest, ac dicere. Dico solùm, si Epicurus quibusdam Religionis patriæ interfuit cæremoniis, quas mente tamen improbaret, videri posse illi quamdam excusationis speciem obtendi. Intererat enim, quia jus civile, & tranquillitas publica illud ex ipso exigebat: Improbabat, quia nihil cogit animum Sapientis, ut vulgaria sapiat. Intus, erat sui juris; extra, legibus obstrictus societatis hominum. Ita persolvebat eodem tempore quod & aliis debebat, & sibi. Ac fateor quidem veracitate, non in verbis modò, sed etiam in actionibus nihil esse posse laudabilius: Quid facias tamen, ubi spectaris hominem extra Religionem, in qua debemus cogitatione, verbo, opere consentire? Pars hæc tum erat Sapientiæ, ut Philosophi sentirent cum paucis, loquerentur verò, agerentq; cum multis. Sanè enim quod Epicuro, Epicureisq; objectum à Plutarcho est, aliis propè omnibus Doctores nostri objiciunt; exempli causâ, Origenes, qui in hac ipsa seu stultitia, seu *adv. Gell.* impietatis specie copulat non semel Peripateticos, & alios. Quod quidem attingo, ut intelligas Epicurum nihil peccasse, quod alii non peccaverint. Quinquàm nescio quispiam-ne sit, qui cum cæremonias illas improbet, existimet tamen debuisse ab Epicuro probari? Id, quod Plutarchus urget de turbata Epicuri felicitate ob necessitatem, & metum, declarandum alio est loco, ut & cætera quæ exaggerantur. Illud Hermonis, si nihil aliud, saltem indicat ejusmodi fuisse Epicureos habitos, à quibus Sacerdotium, cultusque Deorum non foret alienus.

CAPUT V.

Affectarit-ne honores divinos?

SEquitur quod Plutarchus urget circa Colotæ adorationem. Attamen, quis non hæc pervideat tam puerilem commentationem, ut refutatione non egeat? Epicurus Deos ex omnium sententia extra hunc mundum constituebat; ipse se verò intra hunc mundum non ambigebat degere. Deos docebat experteis esse ortus, atque interitus; ipse se non corpore modò, sed & animo prædicabat esse ortui, ac interitui obnoxium. Quomodo se ergò pro Deo habere, aut incorruptum reputare? quomodo cæteros mortaleis divinæ esse conditionis existimare poterat? Et dicere quidem posset aliquis hac in re ipsum delirasse, ac sibi ipsi contradixisse: verùm ex iis, quæ sequentur facile erit colligere aliam fuisse viri gravitatem, modestiam, sapientiam, quàm ut nugaretur tam anileis nugas. Quare cùm tam multa Epicuro fuerint affecta à Stoicis, ut antea observavimus; quis non credat hanc Epicuri ad Coloten Epistolam in supposititiis habendam? Negare quidem noluerim, quin Colotes aliquando præceptoris sui doctrinam miratus, ipsum ad genua complecti potuerit: quin Epicurus vicissim, quasi sese excusando, quod modesti facere solent, complexus illum fuerit; sed actio hujuscemodi ansam præbere non debuit commentis illis subtexendis. Prætereo Epicuri factum, ubi concessum fuerit, elevari posse, si dicas Epicurum voluisse duntaxat commendare Colotæ affectum, quasi scilicet enthusiasmo quodam, ad sapientiam fuisset correptus: Si defendas non propterea opinatum fuisse Epicurum divinos sibi honores delatos (nisi quis censeat quotquot patiuntur sibi deferri complexiones, genuflexiones, aliaque hujusmodi, quæ, tamen alio adfectu, ad Deum etiam deferri norunt, usurpare sibi velle honores, qui divini sint:.) Si incorruptibilitatem illam, aut pro nominis immortalitate accipiendam esse sustineas; qualem Metrodorus post se, postque Epicurum vitâ sanctos, Seneca testante, præsentit; aut pro

pro ipsamet possessione bonorum immortalium, cujusmodi virtutes sunt; sic enim sumpsit Epicurus, ut referetur paulò post, in Epistola ad Menoëceum. Hæc inquam prætereo, cum dicere præstet, & verisimilius sit, rem fuisse confectam, & à Plutarcho, ut ille erat, ex supra dictis, animatus, pro vera fuisse dividitâ. Quod idem dicendum de primitiis ad cultum sacri corporis ab Idoineo postulatis. Ad illud de impensis, & celebritatibus, quas in sui honorem haberi Epicurus testamento cavit, respondere facile est, nihil ipsum propterea divinum appetiisse, sed honores tantum quosdam solitos deferri viris bene merentibus. Is mos olim fuit, ac jam perseverat, ut, pro innato famæ appetitu, quisque mandet aliquid in sui commendationem post obitum fieri, seu illud funera attingeat, seu sepulchra, seu statuas, seu annuas commemorationes, seu largitiones natalis, seu similia, quæ varia sunt pro personarum, temporum, & locorum varietate. Epicurus quid tale fecit: an potest quispiam illum damnare, nisi statim damnet magnos viros, qui fuerunt & præcis, & nostris temporibus? Ut Epicuri ævum attingamus, nonne, si ille quidpiam de celebritatibus mandavit, ipsi etiam Aristoteles, Theophrastus, Lycon, & alii de statu sibi ponendis mandarunt? An dices videri fuisse modestiores Lyconem, Strabonem, & alios, qui circa celebritates suis successoribus nihil præscripserunt; sed mandarunt solum ut funera sibi nec illiberalia curarentur, nec superflua? Ut dicam sanè quod res est; videntur illi fuisse hac in re Epicuro longè vaniores. Et norant enim se ob hanc speciem moderationis laudatum iri, & sperabant majores sibi honores ex illa indefinitione à successoribus deferendos, quàm fuissent ausi præscribere: cum Epicurus ex opposito, nihil aliud verbis, aut votis ostendens, quàm animo conceptum haberet, simplicissimâ egerit. Prætereo autem Epicurum videri potius prospexisse suis successoribus, quàm respexisse ad se ipsum, dum conventus illos instituit. Certè grata illa ejus recordatio cum liberali convictu, non postremum fuisse videtur demulcendæ Sectæ condimentum. Quid de Menippo sentiendum sit, ex superiore libro constat.

apud Laert.
l. 5.

CAPUT VI.

Quònam sensu Lucretius dixerit Epicurum Deum.

lib. 3.
lib. 2. cap. 7.

Q Uod ad Lucretium attinet, nemo dicat illum censuisse Epicurum reverâ Deum: cum & mortuum deprædicarit, & nos exemplo ejus monuerit, ut fortiter mortem oppetamus. Poëticè ergo loquutus est, Deum insinuans Epicurum ea ratione, qua hominum vulgus illos pro Diis habet, qui de genere humano fuerunt bene-meriti. Ut enim Plinius alicubi, *Deus est mortali, jurare mortalem*: ac statim: *Hic est vetustissimus referendi benemerentibus gratiam mos, ut tales numinibus adscribantur*. Cum itaq; homines in Deos pridem retulissent Bacchum, Cererem, Herculem, Theseum, qui suis inventis, ac laboribus generi humano non parùm profuissent, existimavit Lucretius Epicurum potiori jure Deorum numero adscribendum, hoc est, habendum esse ut virum beneficium, & celebrandum, quòd Sapientiam adinvenisset, ex qua ampliores utilitates promanarent ad homines. Sed reticendi versus non sunt, quos ille superius objectis attexuit. Ist hæc nimirum subjiciuntur:

lib. 5.

*Confer enim divina aliorum antiqua reperta :
Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
Vitigeni laticem mortalibus instituisse ;
Cum tamen his posset sine rebus vita manere :
Ut fama 'st aliquas etiam nunc vivere gentes.
At bene non poterat sine puro pectore vivi ;
Quò magis hoc meritò nobis Deus esse videtur,
Ex quo nunc etiam per magnas didita gentes
Dulcia permulcent animos solatia vita.*

Comparisonem habes inventorum Cereris, & Bacchi cum Epicurea sapientia; accipe jam comparisonem laborum Herculis cum eadem similiter exsuperante:

Hercu-

Herculis antiſtare autem ſi facta putabis,
 Longius à vera multò ratione ferère.
 Quid Nemeus enim nobis nunc magnus hiatus
 Ille Leonis obſeſſet, & horrens Arcadius ſus;
 Denique quid Creta Taurus, Lernaæque peſtis
 Hydra venenatis poſſet vallata colubris?
 Quid ve tripeſſora ter-gemini vis Geryonai?
 Et Diomedis equi ſpirantes naribus ignem,
 Thracen, Biſtoniasq; plagas, atq; Iſmara propter
 Tantoperè officerent nobis? uncisque timenda
 Unguibus Arcadiae volucres Styphala colentes?
 Aureaque Heſperidum ſervans fulgentia mala,
 Aſper, acerba tuens, immani corpore ſerpens,
 Arboris amplexus ſtirpem: quid denique obſeſſet,
 Propter Atlantæum littus, pelagæque ſevera,
 Quò neq; noſter adit quiſquam, neq; Barbarus audeſ?
 Cætera de genere hoc quæ ſunt portenta peremta,
 Si non victa forent, quid tandem viva nocerent?
 Nil, ut opinor; ita ad ſatiatæ terra ferarum
 Nunc etiam ſcætit, & trepido terrore repleta eſt
 Per nemora, ac montæis magnos, ſylvaſq; profundas;
 Quæ loca vitandi plerumque eſt noſtra poteſtas.
 At niſi purgatum eſt pectus, quæ prælia nobis,
 Atque pericula tunc ingratis inſinuandum?
 Quanta conſcindunt hominem cupedinis acres
 Sollicitum cura, quanti que perinde timores?
 Quid ve ſuperbia, ſpurcitiæ, petulantia, quantas
 Efficunt cladeis? Quid luxus, deſidiesque?
 Hæc igitur qui cuncta ſubegerit, ex animoque
 Expulerit dictis, non armis; nonne decebit
 Nunc hominem numero Divum dignariet eſſe?

CAPUT VII.

Quo sensu Epicurus suos quasi Deos esse
voluerit.

apud Laert.
lib. 10.

PARI jam modo, cum Epicurus Sectatores suæ sapientiæ quasi Deos quosdam futuros asseruit, ridiculum foret putare, illum ad germanam naturæ divinæ conditionem attendisse. Nimirum eâ solùm fuit mente, ut cum naturam divinam describeret ex felicitatis, immortalitatisque adjunctis, censuerit sapientem aliquâ ratione tum ad Deum accedere, cum, quatenus ipsi liceret, evaderet felix, atque immortalis: felix, inquam, quatenus fieret perturbationum vacuus; immortalis, quatenus bonis immortalibus fruere, videlicet virtutibus. Ecce etenim quid præcedat objecta verba ad Menceceum: ταῦτα ἐν, καὶ πᾶσι τοῖς συζῆσι μέλειτι ἀγῶνι τῶν, ἡμέρας, καὶ νυκτὸς πρὸς ἑαυτὸν, καὶ πρὸς τοὺς ὁμοίους σπαντῶ, καὶ ἐδὲ ποτε εἰς ὕπνον, ἢ ὄνειρον διαταραχθήσῃ. *Ista igitur, ipsisq; affinia, diebus, noctibusque semper meditare sive ipse tecum, sive cum eo, qui sit tui similis; sic fiet ut nec vigilans, nec somnians perturberis unquam.* En quid sequatur: ἐδὲν γὰρ εἰσὶν θνητῶ ζῶντων ἀνθρώπων οὐ αἰῶν ἀποτοῖς ἀθάνατοι, *Animali quippe mortali haudquaquam similis est homo innutritus immortalibus bonis.* Itaque talem hortabatur Epicurus Menceceum fieri, ut nempe in tanta morum pravitate, virtutem ipse tueretur, ac proinde ut Deus quispiam inter homines corruptissimos emineret. Taleis consequenter potuerunt Epicurei sese habere; quanquam non negem esse potuisse in Epicurea secta, qui indigerent elleboro. Quid enim mirum, cum satis constet sanctissimis etiam societatibus evenire, ut ambitiosissimos quosdam, & flagitiosissimos nutriant. Porro, si cum illi se Deos, Deorumve æquales jactarent, nihil aliud sibi arrogarunt, quàm celebratam illam apud suos, cæterosque sapientiam; uti verisimile est nihil eos aliud cogitasse: id sanè egerunt, quod tum licitum per Ethnicam professionem fuit. Horatium audi:

Sapi-

Sapiens uno minor est love :

æqualis ergo Diis cæteris. Cicero *animum humanum cum nullo alio, nisi cum ipso Deo comparari posse* dicit : Quid Sapiientis ergo ^{lib. 1. epist. 1.} *animum ? Seneca, Sapiens ille, inquit, plenus gaudio, hilaris, & placidus, inconcussus, cum Diis ex pari vivit.* Ac rursus : Hoc est *summum bonum, quod si occupas, incipis Deorum socius esse, non supplex.* ^{epist. 32.} Verùm res nimis perspicua est.

CAPUT VIII.

Quæ Epicuri pietas fuerit erga Patriam, Parentes, alios.

Restaret jam impietas, quæ in patriam, parentesque Epicuro obijcitur, maximè verò ab Epicteto : sed cum illa ad placita Epicuri præsertim spectet, nihil heic prævertendum est : Id refero solùm, quod Laërtius habet. Imprimis enim postquam scripsit pietatem ejus in patriam fuisse inexplicabilem, ^{lib. 10.} *subjicit illum abstinuisse à publicæ rei administratione, præ summa modestia, ὑπερβολῇ ἐπιεικειῶς* : cum patriam tamen difficillimis temporibus non deseruerit ; veluti suprâ attigimus. Vidimus etiam ut patria statuis æneis eum honorârît ; scilicet tanquam testibus eminentis illius candoris, quo se in omnis gesserat, ἀνοπερβλήτα πρὸς πάντας ἀγαθομοσίους. Deinde commendans illius erga parentes pietatem, ipsam vocat εὐχαριστίαν, hoc est, gratam animi grati significationem, & recordationem ; ut & charitatem ejusdem in fratres ἀποδοῦναι, hoc est Beneficentiam appellat, eam scilicet, quæ causa fuit admirabilis illius amoris ; cujus ex Plutarcho jam meminimus ; ne aliquid dicam de iis, qui insinuantur ex testamento. Describitur continuò à Laertio mansuetudo viri in servos, ἡμερότης, concluditurque demùm in omnis omninò homines humanitas, καὶ εὐλαΐα ἢ ἡ πρὸς πάντας ἀντὶ φιλευθροῦσια. Ex quibus sanè intelligitur fuisse Epicurum summâ pietate, caritate, bo-

nita-

lib. 2. Tusco. nitate in universum genus humanum. Heinc Cicero optimo jure, Epicurus, inquit, homo minimè malus, vel potius vir optimus. Alibi quasi indignabundus: Coluit Epicurus, inquit, amicitias; *lib. 2. de fin.* Quasi quis illum neget, & bonum & comem, & humanum fuisse. Huc illud etiam perinet: Redarguitur ipse à sese, vaneuntque scripta ejus probitate ipsius, ac moribus. Nam ista commendatio puerorum (sic pergit ille, ethi suo sensu) memoria, & caritas amicitia, summorum officiorum in extremo spiritu conservatio, indicat innatam esse homini probitatem gratuitam, non invitam voluptatibus, nec pramiorum mercedibus evocam. Quod enim testimonium majus querimus, quæ honesta, & recta sint, ipsa esse optabilia per sese; cum videamus tanta esse officia morientis? Denique tacendum non est, quod habet Laertius, cum adhærenteis Epicuro discipulos memorans, illos detentos dogmaticis ipsius Sirenibus dicit; ac Metrodorum Statoniceum, qui unus ab illo defecit, & ad Carneadem se contulit, idèò videri defecisse, quod nimia viri bonitate veluti obrueretur, *Ἐὰν ἄριστος τις ἀπομαρτυρῆται αὐτῷ ἄριστός τινι.*

Quo loco obiter notanda non levis difficultas est, quâ ratione fieri possit, ut Metrodorus Statoniceus ad Carneadem defecere ab Epicuro potuerit, cum Carneades ne fuerit quidem moriente Epicuro natus. Quippe cum ex Apollodoro apud eundem Laertium Carneades obierit Olympiadis CLX^o. anno *lib. 4. Acad.* 17°. natus annos octoginta quinque, vel, ut Cicero habet, nonaginta: non potuit nativitas ejus Olympiadem CXXXVII. præcedere, sicque obitum Epicuri decem Olympiadibus, seu quadraginta aunnis non sequi. Et fuit quidem præter illum Anaxagoræ discipulum, cujus meminit Suidas, Carneades quidam alius Epicuro contemporaneus: is scilicet, cui, cum invississet Arcesilam podagræ doloribus ardentem, & tristis exiret, *lib. 4. in voc. Carn.* Mane, inquit ille, Carneades noster (amore intellige, non Sectâ) nihil illinc pervenit huc, ostendendo pedes, & pectus. Attamen præterquam quòd ille fuit Epicuri perfamiliaris, ut adnotavit Cicero, adèò ut proinde fieri ad ipsum non potuerit celebris defectio; constat profectò Metrodorum Statoniceum auditorem illius non fuisse; sed subsequenti celebris Academiæ innovato-

vatoris, & successione quarti ab Arcefila. Nempe de hoc Cicerone loquens: Bene autem nosse Carneadem, inquit, Stratoniceus Metrodorus putabatur. Et alibi rursus: Erat etiam, inquit, Metrodorus, qui cum illis (Clitomacho, & Æschine) una ipsum illum Carneadem diligentius audierat, &c. Quid putas ergo heic dicendum? Existimârim Laertium interpretari sic licere, quasi voluerit dicere: Ex omnibus iis, qui Epicuro ipsiusve Sectæ aliquando nomen dedissent, neminem unquam defecisse præter Metrodorum illum Carneadis temporibus. Quòd bonitas verò Epicuri gravis illi fuisse dicatur, intelligi potest de ea, quam Epicurus tametsi mortuus spiraret adhuc in summa illa consensione, caritate, & sui memoriâ apud Sectatores. Sanè verò si Metrodorus à vivente adhuc Epicuro defecisset, quæsitum non fuisset ex Arcefila (qui duodecim annis Epicuro supervixit) cur homines à cæteris ad Epicureos, ab Epicureis verò ad cæteros non commigrarent; Qua de re infra dicendum est.

lib. 4.

Acad.

lib. 1. de

Orat.

apud Laert.

lib. 4.

LIBER QUINTUS.

DE OBJECTA
EPICURO MALIGNITATE.

CAPUT PRIMUM.

*Accusatur Epicurus Ingratitudinis erga
Præceptores.*

DUO sunt præcipua objecta malignitatis capita; ingrati-
tudo in Præceptores, & maledicentia adversus
omnes Philosophos; præter ambitionem utriusque
commistam. Prius caput libro jam primo ferè indi-
cavimus. Ut specialius nunc declaretur; quod spectat quidem
ad Nausiphane[m], scribit Sextus Empiricus Epicurum adver-
sus ipsum gessisse inimicitias; contendisse existimari em illi-
us obliterare; ac in Epistola ad Philosophos Mitylenæ degen-
teis conscriptâ de eodem memorasse hæc: οἶμαι δὲ ἔγοιτε τὰς βραχυό-
νους καὶ μαθητὰς μὲν δοξάζειν ἢ πολλοὺς μοι οὐκ εἶναι, ἀλλ' ἡλεγκίον τινα κραιναλότων ἐκεί-
σαντες αὐτοῦ (merito enim videtur dicitur pro *vici* Casaubonus repone-
re.) Opino[r] susp[ic]iosos istos existimatos me esse Pulmonis discipulum,
qui scilicet audiverim ipsum cum adolescentibus quibusdam propter cra-
pulum delirantibus. Nausiphane[m] autem Pulmonem vocavi,
quasi velle, sensus dicere expertem, ut notat idem Empiricus;
qui observat etiam appellasse illū virum improbum πομπὴν ἑθροπον,
carpsisseque in illo studium, peritiamque disciplinarum. Con-
firmata hæc habentur apud Laetium, qui & Epistola illius ad
Mitylenæos meminit, & adjicit ex Timocrate, Epicurum plu-
rimum

lib. 1. adv.
Mathem.

ibid.

lib. 10.

rima contra Nauſiphaneſem ſcripſiſſe, ac inter alia, ad verbum ſic:
αὐτὸν ἢ πρὸς ἄλλους ἐγγὺς καὶ κεῖνος ὠδύνας ἔχει ἀπὸ τοῦ εὐμαίτου καὶ χυνοῦ ἢ ῥοφιστικῶ, καὶ
 πρὸς τοὺς καὶ ἄλλοι τῶν ἀνδραπόδων. Verum habuit ille, ſi quis alius, quam ore
 ſuo laborioſe parturiret, jactationem ſophiſticam, ut & pleraque alia
 nunciata. Rurſus iplummet Epicurum in Epittolis de Nauſi-
 phane dicere; παύται γὰρ ἔργου (interpunctio enim videtur haſce vo-
 ces præcedere debere, non dirimere εἴτε τις ἐνδοκῶν τοιαύτων, ὥστε μὴ
 λοιδόρειται, καὶ ἀποκλείει διδόνταλον. Hæc in eam mentis exturbationem
 ipſum deduxerunt, ut, ne probris impeteretur, magiſtrum etiam (ſe me-
 um fuiſſe) obtenderet. Sequitur, quod eundem vocarit πλάσματά, καὶ
 ἀργεματόν, καὶ ἀπαπῶν, καὶ πόνον. & Pulmonem, & indoctum, & im-
 poſtorem, & cinædum. Hæc dubio procul Cic. innuit cū Epicurum
 notat, quòd Nauſiphaneſem magiſtrū tam malè acceperit, & rur-
 ſus, quòd illum vexarit omnibus contumeliis. Prætereo, quod ex
 aliis Magiſtris Pamphilum Plaonicum mirificè contempſerit, quòd negaverit ſe
 quidpiam didiciſſe à Xenocrate, quòd Lyſiphaniſ, & Praxiphaniſ inſtitutionem diſſimularit, atque id
 genus cætera, quæ ſunt jam antè inſinuata. Addo ſolūm quod
 Cicero de Democrito objicit, Epicurum nempe in ipſum, quem ſe-
 quutus eſt, fuiſſe ingratum. Confirmari verò poteſt, quoniam, ut
 ille idem refert, Democriti fontibus Hortulos ſuos irrigavit Epicurus,
 & Metrodorus apud Plutarchum profuſſus eſt. lib. 2. adv. Col. niſi præviſſet De-
 mocritus, Epicurum nunquam fuiſſe ad ſapientiam per venturum. Quò
 ſpectat illud, quod ſuprà innuimus, Epicurum ſe longo tempo-
 re Democriteum fuiſſe profuſſum, honorafſeque Democritum,
 quia rectam noticiam primus attigiſſet. Iamque, quòd Epi-
 curum Vitruvius appellat ſucceſſorem, D. verò Auguſtinus
 hæredem Democriti. Et cū hæc tamen ita ſe habeant, De-
 mocritum cavillatus eſt, lib. 2. c. 2. lib. 3. Acad. 6. 10. ληρόκροτον appellando, quaſi graminiſ la-
 borafſet, hoc eſt, in cognitione rerum naturalium cæcuiſſet, ut
 eſt apud Laertium. Cicero verò in Tuſculaniſ apertè docet
 Democritum ab Epicuro inſimulatum; & alibi: *Que mutat, in-*
quit, e corrumpit; que ſequitur, tota ſunt Democriti, Atomī, Inane,
&c. Concludit, Democritum laudatum à cæteris, ab hoc, qui eum
 unum ſequutus eſt, nollem vituperatum. Huc referri poteſt, quòd
 M 2 tam

tam Epicurus, quàm Hermachus negarunt Lencippum Philosophum quempiam existisse; cùm Apollodorus tamen Epicureus, & alii Democriti magistrum fateantur, ut est apud Laertium. Quasi nimirùm Epicurus profiteri noluerit debere se quidpiam aut Democrito, aut illi, qui Democrito principia illa ostendisset, quæ ipsi suffuratus est.

CAPUT II.

Arguitur id præ ambitione, vanitatisque studio fecisse.

lib. 1. adv.
Mach.

lib. 1. de nat.
Deor.

ibid.

lib. 10.

lib. 2. adv.
col.

ET enim sese ita gessisse Epicurus arguitur præ nimio quodam vanitatis studio, ut videlicet ex seipso doctus, sapiensque factus videretur. Id primùm circa Nausiphanem ex Empirico demonstratur. Cùm Epicurus enim, inquit, ipse fuisse discipulus, prorsus tamen id pernegavit, ut videretur a seipso doctus, ac per se factus Philosophus. De Pamphilo Cicero declarat; ostendens enim quare Epicurus eum contemneret, metuit, inquit, ne quid unquam didicisse videatur. Ac rursus idem Cicero hallucinatum Epicurum dicit, cùm quidem gloriaretur, inquit, ut videmus in ejus scriptis, se magistrum habuisse nullum. Quod & non prædicanti (sic pergit) tamen facile equidem credam, sicut mali ædificij domino glorianti se Architectum non habuisse. Huc facit, quòd cùm Apollodorus scripsisset Epicurum audivisse Lybphanem, & Praxiphannem: Hoc ipse non dixit, inquit Laertius, à se iactat, sed audivisse seipsum. Quod spectat ad Democritum (quem pro Democrate substituendum jam monuimus) ecce ut occinat Plutarchus. Postquàm enim proposuit aliquas ex gloria, juxta Epicurum, voluptates proficisci, excipit: Quid ni tua faciat, ipse tam insanè tumescens, furensque gloria studio, ut præceptores se habuisse abnuat, & de syllabis, ac apicibus cum Democrito rixetur, à quo tamen totidem verbis decreta suffuratus est. Notanda hæc potuerunt verba; siquidem

dem aliud continent damnatum ambitionis caput, quod exstat etiam apud Clementem, dum Epicurum præcipua decreta à Democrito surripuisse dicit. Mentio quoque ejus fit apud Laëti-
lib. 2. Stron.
 um; memoratur quippe Epicurus Democriti libros de Atomis, & Aristippi de Voluptate tanquam suos usurpavisse. Videtur etiam Laëtius indicare librum, qui Canon inscribitur, cum dicit fuisse, qui in Epicuri vita tradiderint Canonem ipsum descripsisse ex Nausiphanis Tripode. Hic porò Tripus fuisse videtur liber sic inscriptus à Nausiphane. Neque enim intelligi potest, quòd Epicurus ex dictamine (quali nempe vivæ vocis oraculo) librum illum scripserit; cum qui id asserunt Nausiphanem negent ab Epicuro fuisse auditum. Cæterum ex hac vanitate, atque ambitione factum esse convincitur, quòd Epicurus jactaverit se unum invenisse verum, ac primas sibi idcirco deberi omnibus inter Philosophos. Id eum Plutarchus, tum alii inveniunt; nullus est tamen, qui rem aperit, quam Cleomedes conficiat: Epicurus, inquit,
lib. 2. c. 1.
 perinde, ac si aliquis esset, gloriatur, sese reputans dignum, qui in Philosophis numeretur: neque id solum, sed & primas etiam sese occupare affirmans. In quo sane seipsum Ibersia audaciorum esse ostendit. Ille enim gloriatur solum tanquam ex optimacibus unus, & Regem ipsorum aequalis; nequaquam verò sibi ipsi parteis primas arrogat. At iste præ multa sapientia, & scientia affirmat se solum verum invenisse, ac se idcirco judicat dignum, qui parteis primas teneat. Quocirca videtur quis mihi multo justius in ipsum dicturus.

Ibersia loquutuleie, tamen si canorus concionator, Tace, ac paucis interpolitis: Non pudet eum, ait, seipsum Pythagora, Heraclito, & Socrati interponere, ac uti primū inter ipsos sedem occupet. postulare: Quod simillimum est, ac si sacrilegi inter Sacerdotes, & sacrorum Antistes sese eot locare tentaverint, primum inter eos locum sibi vendicantes; aut si quis Sardanapalum cogitet de laborum tolerantia cum Hercule contendere conantem, & Clavam, Leonisque exuvium usurpantem, ipsique dicentem: hisce ego rebus sum te dignior. Huc usque Cleomedes. Adjici posset ad declarandum Epicuri ambitionem, atque vanitatem quod legitur apud Laëtiū ipsum, laudibus extulisse, & assentatione prosequutum fuisse Idomeneum, Herodotum, Timocratem, ut quæ ex operibus suis invulgata adhuc forent, evulgata facerent.

Accusatur etiam Maledicentia erga omnes
antiquiores Philosophos.

lib. 2. adv.
Col.

lib. 1. de nat.
Deor.

lib. 10.

lib. 2. Strom.

Cum eâ itaque ambitione Epicurus fuisse videatur, ut præferri omnibus Philosophis voluerit, effectum est, ut quemadmodum Præceptores suos insectatus est, ne ab illis quidpiam didicisse videretur; ita adversus Philosophos omnes, qui ipsum præcesserant, arguatur fudisse scommata, & probra, ut illos videretur longo post se habere intervallo. Illud declarat imprimis Plutarchus, cum de Epicuro, ac Metrodoro loquens: *Quæ sunt, inquit, inter homines sædissima vocabula, scurrilitates, cantillationes, jactationes, scortationes, hominidia, suspiratus, corruptele, gravedines, ea adversus Aristotelem, Socratem, Pythagoram, Protagoram, Theophrastum, Heraclidem, Hipparchum, & adversus quem non virorum illustrium coggerentes es-*

fuderant? Idem propè Cicero testatur, docet enim, ut Epicurus adversus Pythagoram, & Empedoclem dixerit, cum & concumeliosissime, inquit, Aristotelem vexarit, Phædoni Socratico turpissime maledixerit, Metrodori sodalis sui fratrem Timocratem, quia nescio quid in Philosophia dissentiret, totis voluminibus conciderit. Videre etiam scommata licet, quibus singulos profciderit, apud Laërtium. Nam Platonem appellavit χρυσόν, aureum; fastum, ut puto, innuere volens, quem tactu alio Diogenes calcarat; Platonis verò discipulos διανοσοκόους, Dionysii assentatores, moram, opinor Platonis taxans in aula Dionysii; Heraclitum κωκυλλόν, seu perturbatorem, acta inveniens circa Ephesum: Antidorum ἀντιδωρον, quasi donis adblandientem. (Quis fuerit tamen iste Antidorus, ille-ne cuius nomine inscriptus est Epicuri liber, an alius, incompetum habeo.) Cyzicenos ἐχθρούς & ἐμίχθους, inimicos Græciæ. Notare fortè Apollodorum, & simileis voluit, cum ex Clemente Alexandrino felicitatem ille poneret ἐν ψυχῶν ἀγωγῆς in oblectatione animi; quasi secus ipse sentiret. Alioquin enim pro Cyzicenis Cyrenaicos substituerem, cum heic scilicet de Philosophis, non de nationibus agatur: Cy-

renat-

renaicorum autem celebris Secta tunc fuerit, quam ipse quoque potuerit facere velle exosam, ut à qua etiam circa voluptatem non mediocriter dissentiret. Taceo autem commutationem factu faciliorem inter istas voces, quam si quis supponere velit Cytraeos. aut Cynicos: ut taceam & Coloten ipsum à Platarcho redargui, quod adversus Cyrenaicos dixisset. Adhuc Dialecticos dixit *πυρρhoneύς*, valde invidos. Notavit autem Megaricos, seu qui ex Euclidis Secta Dialectici dicti sunt: *λιγισσίστιμοι* enim fuerunt, *φιλοκλέπατοι*; ut alibi Laërtius testatur. Ipsum Pyrrhonem *ἀκευθός*, *κατάπαιστος*, *ἰνδοκτῆς*, & *ἰνερυδιῆς*: quasi ipsius cohibitionem in assentiendo redarguens. lib. 2.

Verum duo potissimum ex Laërtio sunt seligendi, quos Epicurus infamare præcipue voluisse videtur. Unus est Aristoteles, quem dixit *ἑσπότεν καὶ τὸ φαροῦν τὸ πατρὸς αὐτοῦ εἶσαι, σφαγίνεσθαι, καὶ φαρμακωπάλειν*, deploratum, & qui vorat à paterna substantiâ, mitrasset, ac medicamenta vendidisset. Fortassis autem notare voluit seu ipse, seu præcipue Nicomachi patris professionem; vel indicare etiam illud pharman, seu venenû quo Alexander interiit, quodque Plinius *μαρὰν Ἀριστοτέλου* infamiam excogitatû ait. Utcûq; sit, constare videtur verba hæc desumpta esse ex Epicuri Epistola, quæ inscripta est *περὶ ἐπιπέδου σώτων*, de vi & rationibus, sive institutis. Siquidem & Athenæus, & Aristoteles apud Eusebium ex Epistola illa idem citant. lib. 3. ca. ult.
Ac desumit quidem ex ea Athenæus *ὅτι καὶ τὸ φαροῦν* (supple *λαίπτι- λης*) *τὰ πατρὸς αὐτοῦ* (habet Eusebius, *νὴν μὲρ ὄντα καὶ τὸ φαροῦν αὐτὸν τὸ πατρὸς αὐτοῦ ἐπιπέδου*) *ἐπιπέδου σώτων* & *ὅτι εἰ ταύτην καὶ κωλύει τῶν ἐπιπέδου σώτων*, ἐπὶ ὅτι *φαρμακωπάλειν ἔλθεν εἰς ἀνακωπήν* & *Πλάτωνος περὶ πάσης παιδείας* (ita n. videtur pro *φροσίνης*, ex Eusebio restituendum) *καὶ βουλοῦνται αὐτὸν, ἀποστῆσαι πῶς λόγους, ἐκ αὐτοῦ, καὶ κατὰ μικρὸν εἰς τὸ θάνατον* (non, ut opinor, *θίωρα δόξην*) *ἔλθεν.* lib. 8. de ipn. lib. 15. præg. Evang.
Quod cum Aristotele (adolescens adhuc existens) paterna bona consumpsisset, impetu quodam repentino arripuit militiam; ac ipsa male succedente, sese ad vendendum medicamenta applicuit. Deinde vero, cum pateret omnibus Platonis schola, (quippe & Academia propter commodam deambulationem dici potuit Peiipatus) seipsum illi adjuvens, orationis (idque naturâ non repugnante) incubuit, ac non ita post conversus ad contemplationem est. Alter est Protagoras; hunc etiam dixit, ut Laërtius habet; φόνος

in Epic.

loc. cit.

lib. 9.

lib. 5. c. 3.

Φορροφόρον πρὸς γραφῆν Δημοκρίτου, καὶ οὐ καίματος γραμμῶν διδασκῆς, Βασι-
 λιῦν, Democriti scribam, & per vicos ludi magistrum. Porro quia heic
 Δημοκρίτου lego, non Δημοκρίτων, ut vulgò; hinc fit, ut scribam, & lu-
 dilicerarium fuisse non referatur ad Democritum, sicut Interpretes
 accipiunt; non advertentes duobus pòst verbis specialem, ac pro-
 priam fieri mentionem de Democrito. Sed & Δημοκρίτου legerat
 Illustrius, cum ita transcriberet, & res planè convincitur ex loco
 Athenæi, qui fuit ex eadem desumptus epistola. Adscibere hoc
 loco placet, quia valde illustrat quod Laërtius habet tum heic,
 tum etiam in vita Protogoræ: Ἐπίκουρος καὶ Προταγόρου Φιστὸν ἔπινε Σοφι-
 στικῶς οὐ Φορροφόρον (vult Caulabonus φοροφόρον legi, quod apud Suidam
 fit φοροδοκαστικῆς; sed quarum rerum diversarum φόρον, καὶ φόρον vide-
 tur ordo concinnior, quàm si φόρον genere præmissa speciem su-
 perfluè apposueris) καὶ ἔυλοφόρον πρὸς τὸν μὲν γενέσθαι γραφῆν Δημοκρίτου, δει-
 κνυμένῃ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ ζύλων πᾶν ἰδίᾳ σιωπῆσθαι, ἀπὸ τούτου τ' ἀρχῆς ἀναληφῆναι
 ὑπ' αὐτοῦ, καὶ διδάσκειν οὐ καίμην πρὸς γραμμῶν, ἀφ' ἧς, ἐπὶ ὅτι σοφιστικῶς ἔρμησιν.
 Narrat Epicurus Sophisten Protogoram ex sportarum, ac lignorum bajulo a-
 manuensem primùm Democriti fuisse; admirationi habitum, propter scitans
 lignorum quorundam posituram adinvicem. Hic initis adscitum ab ipso;
 tum in quodam vico literas docuisse, deincepsque ad argutationem applicuisse
 animus. Legere porro totam historiam uberius licet apud Agel-
 ium.

CAPUT IV.

Quod vitium etiam tribuitur Sectatoribus
 ipsius.

lib. 1. de nat.
 Deor.

CONFIRMARI porro Epicuri in Philosophos dicacitas potest, ex
 Cæo, quod videtur Sectatoribus maledicendi fuisse exemplo.
 Ut nihil enim dicam de Colote, cujus virulentiam, & mordacita-
 tem duplici volumine Plutarchus repressit; cum tam malè fuisset
 loquutus nominatim de Democrito, Platone, Empedocle, Par-
 menide, Melisso; docet ecce Cicero, ut Metrodorus etiam, atq;
 Herma-

Hermachus contra Pythagoram, Platonem, Empedoclem dixerint; ac meretricula etiam Leontium adversus Theophrastum scribere ausa fuerit; addente Plinio, *adversus Theophrastum scripsisse etiam feminam; & proverbium inde natum, suspendio arborem eligendam.* *præfat. ad Vesp.* Memorat etiam, ut Zeno, Albutius, & alii, quos tum noverat, litigarent, ac Zeno præcipuè. Is enim, non eos solum, inquit, qui tum erant, Apollodorum, Sylleum, ceterosque figebat maledictis; sed Socratem ipsum parentem Philosophia, Latino verbo utens, scurram Atticum fuisse dicebat: Chrysippum nunquam nisi Chesippum (quali cacaturientem equum) vocabat. Adjicit Cicero, Vellejum Epicureum sub persona Cottæ alloquens: Tu ipse paulò antè, cum tanquam Senatum Philosophorum citares, summos viros desperare, delirare, dementem esse dicebas. An cæterorum omnium vice mentionem faciam Diogenis illius Babylonii, quem Athenæus describit *malè moratum, maledicum, obtre-* *lib. 5.* *Etatorem, βλασφημικόν, καὶ βλάσκαρον, & risu captato ne Regibus quidem parcentem?* Antiochus certè, qui Alexandro Antiochi Epiphanis Syriæ Regis filio successit jugulari ipsum mandavit, ejus maledicentiam, *καυρηλογίαν, non ferens.*

CAPUT V.

Generalis eorum, quæ sunt objecta, Refutatio.

Longa huc-usque objectio est; sed brevis occurrit facienda responsio. Paucis nempe illam indicat Laertius, dum enumeratis iis, quæ citata ex ipso sunt, seu ad ingratitude, seu ad ambitionem, seu ad maledicentiam pertineant; ac ut declaret seu Timocratem, seu Stoicos, seu alios, illa de viro innocente, ac immeritò confinxisse, hoc uno verbo rem explicat: *Μετρητὰ ἔστι, ἴσθι ἄρα ἰσάνειν.* Quare & statim elogia, seu quasi argumenta contraria opponit ex pietate, humanitate, mansuetudine, & aliis, quæ sub finem libri superioris retulimus. Idem *in Epic.* porro etiam illustrius uno verbo insinuat, dum illa eadem objectionum capita commemoraturus, eos qui illa objicerent

lib. 2. Tuscl.

præfatur esse calumniatores, *δυσβουλους*. Et sanè cum Epicurus non modò vir bonus, verùm etiam optimus fuerit, ut ex Cicerone est ante perspectum; quì poterat esse erga cæteros adedò lenis, adedò comis, adedò gra:us, adedò amans; in suos autem præceptores, ac professores sapientiæ, quos à pubertate usque tantoperè coluit, adedò acerbus, adedò auferus, adedò ingratus, adedò infensus. Qua ratione se amici tam multi poterant illi ad dicere, si ejus erat virulentia, mordacitatis, malignitatis, quam, ut quid cane, & angue pejus mortales omnes refugiunt? Accipimus jam unde illi quæsitæ fuerit invidia; unde evulgati etiam libri spurii, propter quos illius fama laborat: quidni igitur Cicero, Plutarchus, Empiricus, alii, turbidos rivos deduxerunt ex cœnosis fontibus? Id consideratione dignum; cum tam multa in Zenone Stoicorum principe reprehendenda fuisset prædicentur, ut est apud Laërtium; nihil tamen aduersus illum ab Epicuro evulgatum legi. Inde profectò vincitur vel Epicurum extitisse mitissimum virum, ut qui illi maximè pepercit, qui cum gereret gravissimas simultates; vel Stoicos illi imposuisse circa cæteros; quod ad Zenonem ipsum spectaret, nihil ausos fuisse comminisci, veritos, nec ea, quæ ob jicerentur, seu ea vera essent, seu falsa, fidem aliquam obtinerent.

lib. 7.

CAPUT VI.

De ambitione, ob quam arguitur in Præceptores
fuisse ingratus.

VT aliquid autem specialiter dicam de scopo, quem ipsi propositum objiciunt, cum fuisse arguitur erga præceptores ingratus; probabile quidem imprimis non est, ipsum ulla unquam effudisse convitia aduersus eos, quos proximo à parentibus habuit loco; at non est fortassis penitus negandum, quin illos

illos non agnoscere pro Magistris potuerit, à quibus nihil frugi forsan didicisset. Si res porrò ita se habuit, vides quàm levis culpa hæc sit. Profectò satiùs longè videtur Præceptores habere nullos, quàm fortiri minimè bonos. Siquidem potest natura sese excitare; potest lux illa ingenita veritatem peruestigare; at prava quadam institutione præoccupatus animus, mirum, nisi se obstinatum adversus veritatem gerat. Ex quo ille merito jure mercedem duplam ab iis poscebat, qui ab aliis jam instituti fuissent; alteram, ut dedoceret aliena, alteram ut doceret sua. Ac non possum quidem satis Stoicos mirari, qui Epicurum hebetem, ignarumque appellitantes, ægrè tulerint quòd magistros noluerint illos agnoscere. Arguere potiùs debuerant, quod ad Magistros non accedens, hebes remansisset, ac rudis. Verùm quia urgetur præsertim ipsa *avòòidatiz*, quæ herim solùm an non plurimi *avòòidatiz* *in Len.* *duxerit* celebrentur; Pherecydes Suidæ, Heraclitus eidem, ac La- *lib. 9.* ertio, & plerique alii? Quid-ni igitur Epicurus ex hoc numero esse potuit, aut quid invidiant, si

Optim. ut est, sese qui novit cuncta Magistro,
 ut Hesiodus habet apud Aristotelem? Sectæ cujusdam princeps *lib. 1. Nicom.*
 fuit; nisi igitur omnia, aliqua tamen habere sua debuit. Si da- *c. 2.*
 mnatur, quòd supra majores innovare quidpiam ausus sit; da-
 mnentur Zeno; Aristoteles, & quotquot unquam fuère celebres
 Sectarum, partiumque authores. Cætera quod attinet, cum quæ
 ratio alios docuit, eadem docere ipsum potuerit, quid est, quod
 si quidpiam inventum, dictumque bene ab aliis sit, idem potuisse
 inveniri, ac dici ab eo pernegetur? Quàm multa sunt ab ipso pri-
 mum, ut videtur, inventa, & dicta, quæ usurpata ab aliis sint, &
 cujus tamen usurpationis conqueri ille non debuerit? Senecam *epist. 8.*
 audi: *Potest fieri ut me interroges, quare ab Epicuro tam multa bene dicta*
referam, potiùs quàm nostrorum. Quid est tamen quare tu istas Epicuri vo-
ces putes esse, non publicas? Quàm multa Poëta dicunt, quæ à Philosophis
aut dicta sunt, aut dicenda, &c. Atque id quidem maximè attingo
 propter ipsum Democritum, qui tametsi faciem Epicuro prætu-
 lerit, ejus tamen dux, non dominus fuit. Potuit Epicurus in ea-
 dem multa similia incidere: potuit imperfecta ab ipso relicta
 illu-

lib. 2. adv.
Col.

illustriora facere, potuit in multis contradicere, (ut Anexagoræ etiam contradixit, etsi illum suspiceret;) potuit multa nova ex se invenire. Hoc satis esse Democrito debuit, si, propter accepta ab ipso, Epicurus illi honorem habuerit. Porro id ita contigisse Leonteus Epicureus apud Plutarchum testatus est. Idem convincit quod ex Metrodoro in objectione est allatum: arguit nimirum gratam fuisse in Epicuri contubernio Democriti commemorationem. Ut agnoscas verò illam apud posteros propagatam, ecce Lucretius, tamen illius opiniones impugnaturus, propter viri tamen reverentiam non semel ita præfatus est,

Democriti quod sancta viri sententia ponit.

lib. 3. & 5.

Quin etiam ex loco, quo objicitur Leucippum ab Epicuro non agnitum Philosophum, posset fortassis solum deduci Epicurum ad eò sublime sensisse de Democrito, ut non putarit Magistrum ullum ac ne Leucippum quidem fuisse, à quo suas illas opiniones ipse ad eò solers ac industrius Democritus accepisset. Quod Epicurus usurparit, ac pro suis jactaverit aliquos seu Democriti seu etiam Aristippi libros, inter illa est, quæ Laërtius inficiatur. Inficiandum est pari modo quod assertur de Canone ex Nausiphane descripto. Profectò in tanta & rerum, & verborum copia, ut ille tot volumina propriis replet sententiis, facile sibi nemo persuadeat, illum sibi aliorum libros, atq; labores usurpasse; ac præsertim perspectam habens eorum temporum claritatem, quibus, vigente Philosophia, clarissimorum Philosophorum clarissima opera erant; ad eò ut quis, nisi prorsus hebes, non potuerit præsumere, fore ut illud omneis lateret, quod esset vulgarrimum.

CAPUT VII.

De Convitiis in Philosophos fufis.

Addo, quod spectat ad ceteros: Cùm videam in simili causa dici ab aliquibus, licere nonnunquam infamare vitam auctorum, quòd ea ratione possint faciliùs dogmata ipsorù improbanda

banda disfluaderi; longè me abesse, ut velim quidpiam tale vel asserere, vel in Epicuro probare. Videtur mihi hoc ipso fieri magna veritati injuria, si quis illam stabiliri non posse existimet, nisi ad calumnias, & maledicta confugiatur. Hinc si Epicurus convitia objecta in maximos viros fortè sparserit, non excusarim sanè illum, quantumvis egisse id potuerit, ut Sectatores longiùs à dogmatibus perversis arceret. Pythagoras quidem, & Plato, & cæteri omnes fuère homines, ac proinde non modò multa, eaque gravia potuerunt peccare, verùm etiam fortè peccarunt: Quid hoc tamen ad veritatem, quæ per seipsam satis clarescens, non eget, ut illustris fiat denigratione, seu falsâ criminatione illorum, qui ipsam persecuti sunt, etsi fortè non assequuti? Alia est redarguendi, & repugnandi ratio. *Et dissentientium quidem, inquit Cicero, inter lib. I. de se reprehensiones vituperandæ non sunt: at maledicta, contumelia, contumeliones, concertationesque Philosophiâ indigna videntur.* Ex quo fit ut centies damnare Epicurum maluerim, quàm patrocinium quærere, si, quæ sunt objecta, extiterint vera. Enimverò, aut longè fallor, aut longè alia ipsi fuit mens: Nimirum satis noverat, quantum esset condonandum humanæ imbecillitati. Vidimus jam ut pepercerit Zenoni omnium infestissimo, ut honorârît Democritum, ut de Pyrrhone audierit, ut Anaxagoram fuerit & Archelaum amplexatus; quid conjectandum de cæteris, ad quos tam ardentè (valere jubens Grammaticos) veritatis ergò confugit?

CAPUT VIII.

De objecta Sectatorum dicacitate.

QUod attinet ad Sectatores, minimè negandum imprimis, quin potuerint quidam inter illos esse malè morati, ac maledici. Nunquam hæcenus tam benè est actum cum rebus huma

humanis, ut (quod jam inculcavimus) societates inite sint, in quibus nævnulli essent. Non ea videtur ex ullo viro, tametsi probatissimo, exigenda constantia, ut non aliquando peccet, secumque ipse dissentiat. Quamò minus id requirendum ex ea multitudine, quæ non potest non constare mirâ varietate ingeniorum, ut nemo à recto tramite deceret. Deinde dico, ut Epicuro multa falsò adscripta sunt; sic adscribi etiam potuisse Epicureisimi professoribus, ut qui eandem causam tuerentur. Ac fatendum quidem est libros ab ipsis fuisse conscriptos adversùs alios Philosophos; verùm neque fieri id cœptum ab ipsis, neque in ipsis desit. Ea semper fuit, ac etiamnum est opinionum diversitas, ut nullus unquam dicat pro uno, quin simul dicat adversùs decem. Hoc est, quod arguit veritatem in obscuro positam esse, dum singulis diversa sequuntis, sic quisque ipsam ab aliis prætermittam existimat, ut vero fiat simile abs nemine arreptam fuisse. Dammandum heic proinde est, si quis ita suæ confidat solertiæ, ut non modò verum se adinvenisse gloriatur, sed etiam eos, qui secùs sentiant, diæriis ausit impetere. Magna hæc est infirmitas mentis, ac species quædam malitiæ. Quamobrem abfuisse ab ea videntur Epicuri Sectatores, cum vel ipsomet Cicerone teste, *nullum fuerit genus hominum minùs malitosum*. Desunt nobis libri ipsorum, ex quibus rei veritatem liceat plenius olfacere; cum unus supersit Lucretius, conijcere ex ipso licet, ut in antiquos Philosophos cæteri fuerint animati. Is igitur refutaturus opinionem Empedocelis, inter cætera sic præfatur, loquens de Sicilia, ex qua ille erat oriundus:

lib. 1.

*Rebus opima bonis multâ munita virum vi,
 Nil tamen hoc habuisse viro præclarus in se,
 Nec sanctum magis, & mirum, carumque videtur.
 Carmina quin etiam divini pectoris ejus
 Vociferantur, & exponunt præclara reperta:
 Ut vix humanâ videatur stirpe creatus.*

Et

Et vide ut lenire pergat, quæ sive in ipsum, sive in alios dicturus est :

*Hic tamen, & supra quos diximus, inferiores
Partibus egregiè multis, multoque minores,
Quæquam multa bene, ac diviniùs in venientes
Ex adyto tanquam cordis responsa dedere
Sanctius, & multò certâ ratione magis, quàm
Pythia, qua Tripode ex Phœbi, lauròque profatur.
Principiùs tamen in rerum secèrè ruinas, &c.*

LIBER

DE OBJECTA
EPICURO GVLA.

CAPUT PRIMUM.

Exprobratur Epicuro Gula immodica.

Agredimur hoc, & sequente libro accusationes re-
texere, quæ sunt maximè populares. Siquidem ne-
mo non novit Epicurum, dum humaniùs audit,
appellari delicatum, mollem, enervem, lascivum,
effœminatam; dum verò asperius, heluonem, lurconem, ga-
neonem, temulentum, perditum, nequam, effœratum; & id
genus cætera, quæ Theologi, Philosophi, Oratores, & omnes
ferè cujuscumque conditionis homines in ipsum effutunt,
perinde ac si traduxerit fœdissimam, nefandissimam, luxu solu-
tissimam vitam, ac Bacchanalia, Saturnalia, Lupercalia intro-
duxerit, & Philoxeno, Aristoxeno, Apicio, Heliogabalo,
Sardanapalo, similibusq; intemperantior fuerit. Ut pauca por-
rò seligamus, quæ apud authores celebrata sunt, Mitto, quod
suprà jam visum est, Epicurum à Chysippo induci illius Arche-
strati discipulum, qui fuit author Gastrologiæ. Hoc adnoto
potiùs inter Comicos, qui Epicurum circa Gulæ voluptates
prosciderunt, memorari Damoxenum, apud quem Coquus in
Syntrophis, ubi totam artem suam versibus sanè plurimis ab
Athenæo recitatis peritissimè exposuit, præfatus se tribus pro-
pè annis Epicuri discipulum fuisse (quo loco inter cætera non
est oblitus Canonem, seu Epicuri Dialecticam, ut rem coquo-
pernecessariam, & quovis pretio comparandam) hisce carmi-
nibus concludit:

lib. 3.

Epi-

*Epicurus ipse sic voluptatem aggerit,
Manditque studiosè; ille quid bonum fiet,
Agnovit unus. At qui in ipsa Porticu,
Semper requirunt, nesciuntque quale sit.
Quare nec ipsi quod bonum ignorant, habent,
Nec dare aliis valent.*

Mitto etiam quod observatum à Timone objici, debitas Di-
is victimas apud Epicurum vocari; illudque subnecto, quod
idem apud Athenæum, dum in libro tertio Sillorum de Epi- *lib. 7.*
curo loquitur, ait:

Indulget alio quàm protervius nihil.

Mitto demùm quod sequitur, Epicurum Idomeneo, ac Me-
trodoro adulatum fuisse, ut gulam expleret, aliisque corporis
voluptatibus inserviret; itemque, quod Laërtius habet fuisse *lib. 10.*
turpiter assentatum Mythri Lysimachi administratori, cùm il-
lum in Epistolis *παραδραγοῦ ἀλλοτρίου*, Apollinem, & Regem diceret;
nempe ut ille, unde gulæ consulereur, suppeditaret. Illud at-
texo, quod Plutarchus refert Metrodorum scripsisse ad fratrem *lib. 2. ad v.*
suum Timocratem: *Quanto sum, inquit, gaudio persusus, quantà* *Col.*
audaciâ animatus, quod ventri ritè gratificari ab Epicuro didici (nem-
pe illius contubernalis) *& nihil, ò Timocrates, jurat Græcorum*
Servatorem fieri, nihil item coronas ab iis propter sapientiam obtinere.
Juvat mandere, ac potare vinum, quantum quidem ventri non noceat,
& illi tamen gratum sit. Et rursus: *Quippe, ò natura perscrutator Ti-* *lib. 1.*
mocrates, circa ventrem est summum bonum. Quæ quidem etiam
de Metrodoro refero, ut intelligas, quorsum sancti Patres, ut
Olympiodorus, asserant vitam Epicuri, sociorumque ejus apud
Salomonem describi, cùm dixisse refert intra se cogitantes non
rectè: *Exiguum, & cum tædio est tempus vita nostra, & non est refri-*
gerium in fine hominis, & non est, qui agnitus sit reversus ab inferis.
Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus, tanquam non fuerimus;
quoniam fumus afflatus est in naribus nostris, & sermo scintilla ad com-
movendum cor nostrum, &c. Ac statim: *Venite ergo, & fruamur bo-*
nis, quæ sunt, & ut amay creatura tanquam in juventute celeriter. Vi-
no pretioso, & unguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos

*Enarrat. in
Eccles. Sa-
lom c. 7.
Sap. 2.*

lib. 1. offic.
cap. 13.
in Psalm.
73. & al.
l. 8 Orig. c.
6.

temporis. Coronemus nos vobis, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo nostrum exfors sit luxurie nostra; ubique relinquamus signa letitiae; quoniam haec est pars nostra, & haec est fors. Plura sancti Patres objiciunt, ac nominatim B. Ambrosius, dum Epicurum appellat ebrium, & voluptatis patronum, irriderique dicit ab iis, qui sobrii putantur Philosophi, &c. Itemque D. Augustinus, ac illum sequutus Isidorus, dum commemorant Epicurum à Philosophis nominatum Porcum. Fortassis etiam respexerunt ad illud Horatii in ore omnium frequentissimum:

epist. l. 1.
op. 4.

Me pinguem, & nitidum, bene curatà cute vises,

Cùm ridere voles, Epicuri de grege Porcum.

serm. 5. de
duob. fil.

Haec Epicurus à plerisque comparatur cum Prodigio, cujus in Evangelio est mentio. En ut parabolam attingens loquatur B. Chrysológus: Cùm nil divinum, nil salutare, nil profuturum, nil gentilis inveniret; in talibus desperans, de Deo, de Providentia, de iudicio, de futuris, ab schola ad ventris se deponebat ingluviem, cupiens saturari de siliquis, quas Porci manducabant. Hoc norunt Epicurei, qui cùm Platonicas & Aristotelicas percurrerent scholas, nullamque illis aut divinitatis, aut scientia invenirent disciplinam, Epicuro se tradunt ultimo desperationis, & voluptatis auctori, & manducant siliquas, hoc est, voluptatibus corporis male dulcibus inhiant, & pascunt Demones, quos semper corporum vitium saginantur, & sordibus.

C A P U T II.

Exprobatur praesertim gula foeda, & noxia.

Sed levius fortasse ista objiciuntur, nisi proferamus Timocratem, illum scilicet Metrodori fratrem, qui postquam deseruit Epicuri scholam, se ea, quae in ipsa vidisset, declarare professus est. Is ergo in libris *ἑφ' ἑραυτοῖς*, hilaribus inscriptis, refert, ut est apud Laërtium, Epicurum bis in die vomere solitum

præ

præ luxu; commemoratque, ut ipsemet effugere vix potuerit nocturnam illam Philosophiam, ac mysteriis plenum conventiculum. Ut luxum verò intelligas Philosophicâ frugalitate indignum, idem Timocrates narrat paulò post, Epicurum, cum bene multa ignorasset in vita, consuevisse minam quotidie in mensam impendere, hoc est aureos nostrates septem, cum paulò plus sextante. Ex quo mirari nemo debeat, si Seneca, dum præcipuorum Philosophorum affectum circa pecuniam comparans, hoc habeat: *Objicite Platoni, quòd petierit pecuniam; Aristoteli, quòd acceperit; Democrito, quòd neglexerit; Epicuro, quòd consumpserit.* Ad Laërtium porrò ut redeam, cum testetur ipse bonâ fide, noluisse è vivis Epicurum excedere, quin mori haustum prius forsisset; nonne quis inde arguat, extremum actum aptè respondisse antea actæ fabulæ? Audivimus supra Stoicos extremum Epicuri morbum ad edacitarem referentis; Quid tum porrò contigit? *Non est passa,* inquit Suidas, *divina Iustitia pompa ipsum interesse: ejus deliria diutius non tulit, insanam rabiem compressit, cum pernicie valere jussit.* Cum hæc autem verbalegantur apud eundem Suidam: *Saxæas mensas, & donaria in sepulcro hic heluo, & obsoniorum vorator collocari jussit;* non est quòd mirère, si sint, qui comparent ipsum cum Sardanapolo: hic scilicet, ut Cicero refert, incidi jussit in busto:

Lib. vi. h. cap. 27.

in Lex.

lib. 5. Theoc.

Hæc habeo, quæ edi, quæque exsaturat a libido

Haust; at illa jacent pulcra, & præclara relicta.

Sive, ut Athenæus habet, Chærii versus referens, qui ex Chaldaica scriptura Epitaphium Græcè interpretatus fuerat: *Ego regnavi, & quandiù lucem solis sum intuitus, bibi, comedi, venerem exercui; quia scirem breve tempus esse, quo vivunt mortales, idque multis perturbationibus, atque molestiis inquietum; ac eorum bonorum quæ sum relicturus, fructum, & delicias alios percepturos.* Itaque nullo cessavi die, quin id agerem. Nihil verò opus, ut referam Assyriam illam inscriptionem quam idem Athenæus habet: *Sardanapalus Anacyndaraxis filius, Anchialen, & Tarsum uno die condidit. Ede, bibe, lude; reliqua ne digitorum quidem strepitu digna sunt.*

lib. 12.

ibid.

Epicuri Sobrietas, Frugalitasq; eximia probatur.

Hæc sunt præcipua, quæ circa gulam obijci Epicuro solent. Caterùm, ut videas, quàm immeritò sobrietas viri diffimuletur, testatur imprimis Laërtius, ex ipsius Epistolis, *ὅτι αὐτὸν μόνον ἀρκυῖσθαι, καὶ ἀρετῆς λιτῆς· aqua solum contentum fuisse, & simplici pane.* Et quia interdum aliquid erat ex austeritate tanta relaxandum, *πῶς μὴ φανέειν τὸν ἀρετῆς, καὶ τῆς ἀρετῆς* (sic enim puto, non ut vulgò *κρυβιδίς*, quod caseus asserri solitus videatur *ἐκ τῆς κρυβιδίς*, quod oppidum fuit ex tribu Pandionide, ut Suidas, Hesychius, Phavorinus habent: nisi quòd Menagius legendum mavult, *ἐκ τῆς Ἰουδίας*, quod apud Lucianum legatur caseus *ἐκ τῆς Ἰουδίας* allatus) *ἵνα βέλτα μὴ πολὺ πλεῖστα δὲ ἀρετῆς.* Mitte ad me, inquit (supple ad amicum) casei Cytheridij aliquantulum, ut possim sumptuosius, cum lubuerit, convivari. Adhæc citatur Diocles ab eodem Laertio, qui in tertio Incurfionis libro de Epicuro, ipsiusque sodalibus scribens: *Frugalissimis, inquit, & vilissimis cibis victitabant; Quare & contenti erant vini heminâ* (sic nimirum verto *ἡμινῶν*, autoritate Athenæi; cum & posse vertere semisextarium Parisinum, exploratum scilicet habens, heminam, seu dimidium semisextarii Romani, duodecimamve partem congii vix quicquam excedere semisextarium Parisinum: utpote quod heminæ sex cum semisextariis hujuscemodi septem exæquentur) *& qualibet, seu primum occurrens aqua illis potui erat.* Notum verò est fuisse etiam, qui vinum nunquam gustaverint, sed torâ vitâ biberint aquam, ut de Cassio Seneca refert. Jam Plutarchus ipse, cum exaggeret impensas, quæ Epicuro faciendæ forent, si objectas illas voluptates aucuparetur, subindicat illum *in Maza* (constante nempe ex farina, aqua, oleo, aut etiam lacte) *& lenticula suavitatem summam quesuisse.* Porphyrius autem: *Notum est, inquit, ut plerisq; Epicureorum ab ipso usque principe exorsis maza, fructusque sufficiant.* Bene proinde Cicero de Epicuro loquens: *hic vero ipse, inquit, quàm parvo est contentus? quasi nempe velit coarguere illum, qui, ut Juvenalis loquitur,*

lib. 10.

in Lex.

in dial.
meretr.

loc. cit.

lib. 11.

ep. 83.
lib. 2. adv.
Col.lib. 1. de
abstin.

lib. 5. Tusc.

— non Epicurum

Sat. 13.

Sufficit exigui latum plantaribus horti.

Illi profecto, omni luxu, apparatuque semoto satis fuit, si quomodocumque famem, sitim, frigusque posset propellere. Hoc enim idem Poeta demonstrat, dum postquam prudentiam cum fortuna comparavit, ut ostendat quis sit finis cupiditatum constituendus, pergit:

— Mensura tamen quæ

Sat. 14.

*Sufficiat census, si quis me consulat, edam.**In quantum sitis, atque fames, & frigora poscunt;**Quantum, Epicure, tibi parvis sufficit in horti.*

De convictu in hisce Hortis attexere hæc ex Seneca juvat: Ed li. *epist. 21.*
bentius Epicuri egregia dicta commemoro, inquit, ut istis qui ad illa confu-
gent spe mala inducti, qui velamentum seipos suorum vitiorum habituros ex-
stimant, probem, quodcumque ierint, honeste esse vivendum. Cum adierint hos
hortulos, & inscriptum hortulis: Hospes hæc bene manebis, hæc summum
bonum voluptas est: paratus erit istius domiciliæ custos, hospitalis, humanus,
& te potentia excipiet, & aquam quoque largè administrabit, & dicer: Ecquid
bene acceptus es? Non irritant, inquam, hi hortuli famem, sed extinguunt;
nec majorem ipsis pottonibus sitim faciunt, sed naturali & gratuito remedio se-
dant. In hac voluptate consenui. Sic ille. Ut magis autem adhuc mi-
rèrè, vide quid alibi. Et quidem, inquit, gloriatur Epicurus non toto
asse se pasci: Metrodorum, qui non tantum profecerit, toto. Erat autem
affis valor monetæ nostra æstimatus, cum Seneca hæc scriberet,
Turonicorum denariorum novem. Quæso te verò quàm mali-
gnè deberet famem extinguere, cum parcius adhuc victitaret?
Scilicet idem Seneca, Quoniam etiam, inquit, cerros habebat dies ille magi-
ster voluptatis Epicurus, quibus malignè famem exstingueret, visurus an ali-
quid deesset ex plena, & consummata voluptate, vel quantum deesset, & an
dignum quod quis magno labore pensaret. Heine nihil est mirum, si in
in illo convictu, maza, aqua, hordaceus panis, fabæ, lenticulæ, &
similia sæpè audita fuerint; frumentum, & vinum perrard; nun-
quam autem caro, piscis, obsonium, aut splendidus cibus. Ille
enim esitare panem, & bibere aquam summas ducebat delicias,
βρωζα (inquit apud Stobæum) τὸ ἕνα τὸ σμικρὸν ἡδὲ, ἴδιον, καὶ ἄλλο

ferm. de con- *νεώδρος, ἢ περὶ τῶν ταῖς ἐν τοιοῦταις ἡδοναῖς.* Aquâ, & pane utens, sua-
zin. & so- *bitate perfundor in corpusculo, inspuoque in voluptates, quas ex splendidis ca-*
briat. *ptant mensis, hoc est, quod apud eundem dicebat: ἰταίμαι ἔχειν καὶ τῆς*
Διὸς πίεσθαι διαμαρτίας διαγωνίζεσθαι, καὶ ζῆν ἔχειν, ἢ ὕδαρ, habentem se mazam,
& aquam, paratum esse etiam cum iove de felicitate certare. Hæc fuit
caussa cur procuraret, ne domi suæ seu frumentum, seu hordeum,
seu legumina deessent. Optimè verò id cùm illi, tum familiari-
bus cessit, quòd Demetriaræ obsidionis tempore asservasset fabas;
ut primo libro dictum jam est. Nimirum non solùm sibi provi-
debat, sed discipulis etiam indigentibusque amicis. Sic legimus
apud Plutarchum, quòd interdum, & frumentum, & farinæ hor-
dearæ, ἀλφίτων, modios, ad aliquos miserit. Et deridet quidem
Plutarchus (vide tamen an meritò) quòd hisce verbis ad amicos
ab Epicuro scriptum est: ἰπιμελήθητε ἡμῶν τί περὶ τῶ σίτε καμίδω, καὶ
ἡγενομένην σημεῖα ἐν δὲ δόξῃς ἢ περὶ ἐπὶ δὲ νόλας. Quod attinebat ad frumentum
nobis comparandum, studiosè egistis, & signa vestra erga me benevolentia eti-
distis ad cælum usque pertingentia. Quid fecisset, si observasset Epi-
curum commendasse non rei necessariæ, sed supervacanearum de-
liciarum curam? Esto vox illa, ad cælum usque, paulò figuratior:
quàm sunt tamen ejusmodi figuræ frequentes, dum viris præser-
tim de nobis bene meritis, & amicis gratitudinem testamur? At
res non est magni momenti, seu frumentum, seu quid simile. Ira
quidem apud vulgus, quod ambitioni inserviens verà bona pro-
vilibus habet; verùm Epicurus ut cujusque rei pretium genuinum
noverat; sic naturæ bona summè æstimabat: & hac quidem in
parte Æschinem imitatus, qui nihilò secius commendarat Cleo-
cratem, quòd oleum, mel, frumenti modios, alia id genus suppe-
ditasset. Hac de re aliàs; sufficiat jam laudasse illum, & procu-
rasse, ac ad ea se reduxisse, quæ cum sibi eripere vix ulla fortuna iniquitas
posset, ut verbis utar Senecæ, maximam posset percipere, velex
hoc ipso voluptatem. Hanc verisimile est sensisse ipsum Metro-
dorum, cùm sic fidenter apud Ciceronem exclamasse legitur: Oc-
cupans te, Fortuna, atque cepi, omnesque aditus tuos interclusi, ut ad me ad-
spirare non posses. Quippe, ut ex Seneca jam superiùs retulimus, Me-
trodorum, & alios Epicuri contubernium, potiùs quàm schola magnos
viros fecit.

CAPUT IV.

Solvuntur ea, quæ objecta de gula immodicâ sunt.

QUæ cum ita se habeant, non est, quod multum immoremur in diluendis iis, quæ objecta sunt. Quod enim tam multi seu ex media plebe, seu plebi gratificantes innocentem lacerent virum, pro genio suo faciunt. Popularem auram sequuntur populares homines; per paucis veritas est cordi. Epicurus non cauponarius, non edax, non bibax fuit; adeo fuit frugi, & sobrius, ut vix cum ipso Curii videantur esse comparandi. Contra tamen audit; quid facias? neque is fuit primus, neque erit postremus, cujus virtuti vulgus obloquatur. Satis esse illi debet, si, cum paucis bonis viris innotuerit, suam apud illos laudem consequatur. Dicerem de Chrysippo jam, nisi ea sufficerent, quæ sunt secundo libro allata. Quod spectat ad Damoxedum, cæterosque Comicos, nihil dicendum apud illos, quibus perspectum quæ fuerit veteris Comædiæ libertas. Etenim aperte non Socrates solum ac Plato, cæterique Philosophi à Comicis proscindebantur; verum etiam & Pericles, & Alcibiades, & quotquot erant principes, illustresque in civitate. Porro adversus Epicurum tantò erat libertas major, quantò erat ansa captatu facilior, tum ex verbis, tum ex fama, & rumusculis, quos osiores disseminarent. Timon non solum in Epicurum, sed in omnes etiam alios dogmaticos Philosophos, ipse Scepticus, effudit convitia. Id testatur Laërtius, *lib. 9.* in memorans tres libros ab ipso conscriptos, quos inscripsit *οἰκτιρος*, hoc est *Maledicta*. Fidem porro faciunt antè recitata. Epicurus ne suo ventri sic indulserit, ut victimas etiam fuerit voraturus? Ipsi certè aqua abundè in potum suffecit, cum Timon *φιλοπόντις*, quasi *inexplebilis potor*, vini scilicet, dictus fuerit, ut à Laërtio est adnotatum. Circa objectam assentationem, cogita, quæso, quâ ratione seu Idomeneo, seu aliis adulari potuerit, ut gulam expleret impensius, cui tam pauca erant superque, & satis; ac præsertim quidem.

ap. 1. 21.

quidem cum ad illos scribens, præsciendarum cupiditatum mentionem sæpè fecerit, ut ad Idomeneum: *Si vis, inquit, Pythoclea divitem facere, non pecunia adjiciendum, sed cupiditatibus detrahendum est.* Quam sententiam nobilem dictam, memoratamque Senecæ, aliâsque, suo loco plenius referemus. Heic verò attingo, ut intelligas futurum fuisse ut Epicurus coram Idomeneo, aliisque erubesceret, si aliâ ratione voluisset apud illos vivere, quàm vivendum esse ipsis persuaderet. Ut taceam ipsum non tam ad lautas illorum mensas accessisse, quàm illi ad ipsum venerunt edocendi frugalitatem. Penè enim tempore toto, ex quo virum agnoverunt, commorati apud illum sunt.

CAPUT V.

Satisfitque proinde iis, quæ sancti Patres attigerunt.

lib. 2. de fin.

JAM illa fuisse supposita, ex quibus plerique sanctorum Patrum desumpserunt, quæ Epicuro exprobarunt, partim ex dictis libro secundo manifestum fit, partim convincitur ex dictis circa viri frugalitatem. Illud certè de Metrodoro sic à Plutarcho inducitur, ut planè confictum appareat: quando apparet ex supradictis, quæ Plutarchi mens iis in libris fuerit; & aliunde perspectum est, quod paulò antè retulimus, ut frugalitati studens Metrodorus sese adversus fortunam composuerit, magnus vir Senecæ dictus, & quem aliàs divinè loquutum B. Clemens asseruit. Heinc propter illa, quæ sequuntur ex Solomone desumpta, Sæctoribusque Epicuri attributa, cum opponi possent varia testimonia circa vitam Epicureorum, satis erat tamen si loco ex Porphyrio antè citato illud Ciceronis adjunxerimus: *Ita vivunt quidam, ut eorum vitæ refellatur oratio. Atque ut ceteri existimantur dicere melius, quàm facere; sic hi (loquitur de Epicureis) mihi videntur facere melius, quàm dicere.* Ut tamen habeas victus exemplum, ac veluti specimen

nobis

men in germano Epicureo, accipe ut de Pomponio Attico Cornelius loquatur: Nemo, inquit, in convivio ejus aliud acroama audivit, quàm anagnosten, (quod nos quidem jucundissimum arbitramur) neque unquam sine aliqua lectione apud eum conatum est, ut non minus animo, quàm ventre conviva delectarentur. Nunquam eos vocabat, quorum mores à suis abhorrent. Pergit: Cum tanta pecunia facta asset accessio, nihil de quotidiano victu mutavit, nihil de vita consuetudine; tantæque usus est moderatione, ut neque in festertio vicies, quod à Patre acceperat, paràm se splendide gesserit, neque in festertio centies, affluentius vixerit, quàm insinuerat; parique fastigio stetit in utraque fortuna. Haecenus ille. Quæ memoro, ut intelligas quantæ honestatis mensa fuerit profitentium Epicureis; cum vix etiam simile quidpiam observetur in cæteris. Nihil attexendum de Philosophis, qui Epicurum apud sanctos Patres & irriferunt, & porcum vocarunt, cum manifestissimum sit etiam inter Philosophos regnavisse invidiam; & non esse statim quempiam seu ex barba, seu ex pallio judicandum Philosophum. Præ cæteris Stoicos fuisse, qui hanc Epicuro infamiam quæsierint, superius declaravimus; eosdem jam esse, quos Patres inauant, indicare videtur vel illud, quod allatum est ex B. Ambrosio. Clarum est enim Philosophos, qui sobrii putantur, ipsos esse Stoicos, cum videri tales semper affectaverint, tametsi Curios simulantes Bacchanalia sæpè deprehensi sint vivere. Certè haud abs re videtur interdum ex ipso Zenone quæsitum, quamobrem, *austerus cum esset, inter potandum tamen hilaresceret?* (ne proliutionem, aut nimiam potationem interpreter illud *εὐ τῷ ποτῷ διαχέσθαι*, quod est apud Laërtium) cum ille respondit, *etiam madefactos a* lib. 7. *qua lupinos dulcescere.* Haud abs re etiam memorant Chrysippum *ibid.* idcirco interiisse, quod suave merum, *πλὴν αἰσίου*, ebibisset inter sacrificia. Tandem haud abs re Stoici notantur aliter dixisse, aliter vixisse, propter illud Sartyrici:

Inven. Sat. 2.

*Fugerunt trepidi vera, ac manifesta canentem
Stoicida. —*

nec desunt, qui putent ad eos pertinere, quod Quintilianus habet, dum, Non, inquit, virtute, ac studijs, ut haberentur Philosophi
P labo.

laborabant, sed vultum, & tristitiam, & dissentientem à ceteris habitum pessimis moribus prætendebant. Quanquam ut id de omnibus interpretandum censeam, absit. Ad Horatium quod attinet, ille, cum esset Epicureus, scomma id vulgare jocando admisit, ut suavem, & tranquillam vitam melius persuaderet amico, cui statim antè dixerat:

lib. 1. epist. 4. *Omnem crede diem tibi diluxisse supremum;*
Grata superveniet, quæ non sperabitur hora.

Ad illud B. Chrylogi nihil aliud dicendum est, quàm quod elicitur ex dictis libro secundo circiter finem de affectu sanctorum Patrum in Epicurum declamantium.

CAPUT VI.

Respondetur demùm objectis de Gula fœda,
& noxia.

lib. 10. **R**espondendum foret specialiùs, & accuratiùs ad ea, quæ allata sunt ex Timocrate circa fœditatem vomitionum quotidianarum, & similia; sed ea excutiuntur uno verbo à Laërtio, dum insanire illos dicit, qui Epicuro talia objiciunt. Et fortassis quidem potuit Epicurus vomitione uti ad stomachum exonerandum humoribus superfluis, ac præsertim longè à passu, digestionequè jam peractâ, cum & hanc praxin fuisse Romæ ante tempora Aselepiadis frequentissimam narret Plinius: sed vomere illum solitum præ luxu, aut potatione liberiore, ingurgitationeq; quadam, admittit sibi ipsi fidem. Ut enim præteream quantum id repugnet iis, quæ memorata sunt de summa viri frugalitate, iisque etiam, quæ de tenui victu ab ipso conscripta referuntur aliàs; quæso quæ frons adedò perfricta, ut huic vivendi instituto sapientiæ studium prætexere ausit, præcipuè verò in oculis tantæ civitatis, in qua professorum sapientiæ tantus numerus, & æmulorum observantium, obtristantiumque tantum studium. Fidem quoque

dero-

derogat sibi quod obijcitur de immodicis, ac fortunæ Epicurⁱ imparibus sanè impensis. Ubi certè panis hordeaceus, sabæ, aqua, aslis unius viri impendium, & similia solùm audiuntur; nihil est opus tantâ profusione. Quanquam etiam illæ impensæ elevarentur, si dice es tantum fuisse conviventium, (simul nempe cum Epicuro philosophantium) numerum, ut vix etiam Attica mina tam multis, licet parcissimè victum curarent, foret satis: cumq; reditus Epicuri tanti esse nequiverint, factum supplementum ex iis, quæ opulenti amici conferrent. Verùm, seu Timocratis libi sunt suppositi; seu Timocrates reverè ab Epicuro discessit, graviter videlicet ferens illius objurgationem ob Metrodorum fratrem offensum, uti apud Plutarchum est; possunt esse omnia profusum commentitia. Quod ad vinum attinet ab Epicuro postulatum, cum jam propè deficeret; quæso te, cui nisi inhumano, intolerabile sit, hominem vexatum tam magnis, tamq; diuturnis doloribus, atq; etiam præ balnei debilitatione animo deficientem, vini puri aliquid ad exhilarandum cor, excitandumq; spiritus sorbere? Nisi verò tantâ agendum, censendumq; invidiâ est (ut istud crapulæ tribuatur: quemadmodum fieri videas apud aliquos, qui ex vulgata versuum Laërtii interpretatione illud desumunt, ac in ore habent: loc. cit.

— sitientius hausit

Suave merum; hinc Stygiæ ebrius hausit aquas.

Sanè & textus Græcus id non habet, & si haberet, lusus foret, ac licentia poetica; cum præsertim nosset Laërtius Epicurum non vino ingurgitatum, neq; inter vomitûs exhalasse animam; sed sana mente præditum; ad absenteis amicos scribentem, eos, qui aderant, commonentem. Quid dicerent isti, si ut Plato in nuptiis cœnans mortuus esset? Si ut Arcefilas, *secundis calicibus hausit*, *ἄκρατον ἐπιφορηθὲς πάλιν*; si ut Lacydes, factus prius paralyticus ex uberiore potatione, *ἢ πελοποσίας*; quæ omnia sunt apud Laërtium, & ex Hermippo maximè. Ne referam quod Athenæus memorat de Xenocrate, illum scilicet uno haustu sorpsisse vini congium, hoc est pintas treis Parasinas, atq; semissem. Ut ista autem præteream, sufficiat mortem obitam ab ipso constantius, quàm aut lib. 3. & 4.
lib. 10.
lib. 7.

lib. 2. Tusc.

lib. 3. de nat.
Deor.

l. 2. adv. Col.

à Zenone Stoicorum patre, qui ex Laërtio sese strangulavit; aut sexcentis similibus, qui pari modo vitam finierunt; Speusippo Menippo, Métrocle, & aliis. Fortitudinem certè ejus in stranguria, & torminibus Cicero apertè commendat; & cum Stoici hos morbos ad edacitatem potius, quàm ad nativam complexionem, cujus sibi nemo est author, referunt, patet quo genio ducti id faciant. Ac declamat quidem, & metas Grammatici excedit Suidas. Quis tamen non videat frequenter viros optimos eodem morbi genere, & cum eisdem doloribus, quibus obiit Epicurus, interire? Sunt, qui id statim referant ad ultricem Dei justitiam, quemadmodum Suidas. Sed hoc ut negandum omninò non est, ita omninò asseri non potest, quin injuria fiat eidem justitiæ, quæ plerisque fontis prætergreditur. Si enim ex acerba morte inferas profus ultionem divinam, nonne profus ex tranquilla benevolentiam inferes? Quid dices verò vel de uno Dionysio, cujus impietatibus gravissimis enumeratis pergit Cicero: *hunc nec Olympius Jupiter fulmine percussit, nec Asculapius misero, diuturnoque morbo tabescentem interemit; atque in suo lectulo mortuus in Tympanidis rogam illatus est.* Sed hæc altioris sunt disquisitionis: & quod præsentem attinet locum, memorare sufficit Aristotelem optimè sensisse defectus, qui nobis à natura insunt, esse non exprobratione, sed commiseratione dignos. Plutarchus certè humanè se in eouo gessit erga Epicurum; quòd referens morbos, qui tam Epicurum, quàm amicos ejus abduxerunt: *Hæc quidem, inquit, non exprobramus; quippe qui noverimus & Pherecydem, & Heraclitum gravibus morbis laboravisse: sed postulamus, &c.* Ut Pherecydem porrò memoravit, qui mortuus est phthiriasi, & Heraclitum, qui intercutè; sic adjicere poterat Antisthenem, & Polemonem, qui interiè phthisi; Lyconem, qui podagra; Cleanthem, qui gingivæ putredine; & sic de innumeris aliis. Quod postremò spectat ad ea, quæ Epicurus sepulcro suo incidi jussisse urgetur; constat profecto Suidam studiosè nimis collegisse rumusculos omneis in Epicurum ventilatos, dissimulatis interea iis, quæ seu vera, seu fide digna aut còpererat, aut comperire poterat. Verba sanè quæ objiuntur, nullo modo exstant in tota serie testamenti, quod apud Laërtium

tium conservatum integrum est. Seu verò testamento, seu codicillis Epicurus illud mandasset, Cicero non prætermisisset, qui curiosè adèò observavit Epicuri omnia, quibus posset disciplinam illius coarguere. Heinc nihil necesse refellere comparationem Epicuri cum Sardanapalo, cæterisque similibus; maximè cum perspicuum sit, eos, qui hujuscemodi comparationes instituunt, longè prorsus abesse ab ea Epicuri sobritate, quæ superius descripta est.

lib. 1. de fin.

LIBER SEPTIMUS.

DE OBJECTA
EPICURO VENERE.

CAPUT PRIMUM.

*Declamatur in Epicuri Hortum, quasi in
Lupanar infame.*

Idetur imprimis Epicuri hortus, fuisse quasi prosti-
bulum, quò Scorta Græciæ convenirent. Ecce
enim partim à Plutarcho, partim à Laërtio, partim
à Cleomede recensentur meretrices Leontium,
Themista, Philænis, Nicedium, Erorium, Hedia, Marmarium,
Bodium, Phædrium; præter Cyzicenam illam meretricem,
quâ communi jure cum Polyæno Epicurum fuisse in hortulo
usum Plurarchus testatur. Scribitur porro apud Laërtium E-
picurum simul, atque Metrodorum rem habuisse cum eisdem
meretricibus, ac nominatim cum Leontio. Ac ne munus
quoddam ad Lupanar necessarium deesse posset, ibidem adji-
citur, unum ex memoratis illis Epicuri fratribus lenocinium
exercuisse. Cum autem Clemens Alexandrinus sapientem in
Horto quaternionem cum meretrice memorat, significare, opi-
nor, Epicurum, Metrodorum, Polyænum, Hermachum, ac
meretricem Leontium. Ut verò de ipsa Leontio, quoniam
evasit præ cæteris celebris, aliquid adjiciam, Athenæi verba
hæc sunt: *Iste igitur Epicurus amicam habuit Leontium, quæ propter
artem meretriciam rumore crebro celebrata est. Hac verò cum Philoso-*
phia

*lib. ad v.
Col.
lib. 10.
lib. 2. c. 1.*

*loc. cit.
loc. cit.*

*lib. 2.
Strom.*

lib. 13.

phia cœpisset operam dare, scortari non desinit; sed in hortis rem habuit cum Epicureis omnibus, ac propalam cum Epicuro; adeo ut ipse fuisse se multum de ea sollicitum in suis ad Hermachum Epistolis declaraverit. Non memero heic Danaën hujus Lectii filiam scortatam similiter fuisse, exstitisseque nominatim Sophronis Ephesii amasiã, uti apud eundem Athenæum est. Possimus jam adtexere, quod superius attigimus circa nocturnam illam Philosophiam, synagogenque mysticam. Siquidem præter comestationes, & cœpotationes possunt ea intelligi, quæ in nocturnis Bonæ Deæ sacris patrari quondam objecta sunt: Et non ineptè quis intelligat ex hoc contubernio desumptum, quod Plutarchus scribit Corniadem quasi ex Ephemeride reperere solitum, quoties cum Hedia, & Leontio rem habuisset, Thasiũ bibisset, opiparè cœnasset. Ex hoc certè esse videtur cur Epicurus iterum cum Sardanapalo conferatur, dum inter scortata purpuram nens, sua illis pensa distribueret. Cur item illud sodalitiũ comparetur gregi sociorum Ulyssis, ac jam à nostrorum plerisque dictæ Magorum Synagogæ. Cur denique hortus Epicuri similis dicatur Circes, Augiæque stabulis, & ut nostrorum plerique declamant, Paradiso illi Mohammedis, in quo, ut ipse Mohammedes (ex vulgari versione) ait: *Quic-^{dial cum}*
quid volunt beati præsid est, & quascumque, & quomodocumque volunt,
voluptates habent, & qualiter, & ubi, & quando, & quantum, & quo-
ties volunt, sine mora, & difficultate. Ita quidem, ut quas hîc uxores
habuerunt fideles, habeant & illi; cetera concubina erunt; ancilla-
rum verò non erit numerus, &c.
sup. Ind.

C A P U T II.

Iterum Epicuri amores, & accepta ex iis damna.

Sed ut specialius aliquid circa Epicuri amores dicamus, ex-^{lib. 10.}
 stat ecce apud Laërtium velut fragmentum Epistolæ, quam
 ille ad Leonium scripsit: Παιὶς αὐτῆς, φίλον Λεοντίδιον, ἡνι κροτοβοῦ-

ἢ ἡμεῖς εὐέλπῃτες (sic enim videtur meliùs apud Suidam, quàm εὐέλπῃτων apud Laërtium legi) αἰσχροῖς τε ἐν ἡμετέροις, O Regem Apollinem, chæra Leontiola, quo nos tumultuoso plausu implexisti, tuam legentis epistolulam? Quo loco sibi quis penè persuadeat audire illas delicatulas Poëtarum cantillationes,

Pande puella, pande capillos, &c.

Ut appareat verò Epicurum ad extremum usque senium deperiisse Leontium, cum ipsa ejus morositate ægerrimè interim ferret, exstat ecce in serie Epistolarum Græcanicarum Epistola quædam Leontii ad Lamiam ex secundo libro Alciphronis, hocce initio: ἦδεν δυσχερῆ πρὸν, ἀσέσκην, ἐστὶ πάλιν μερομήδω μὲν προσέειπε: εἶα μοι Ἐπίκουρος ἄπειρο δίκαι, πάντα λαιδορῶν, πανταῖς ὑπὸ πτερίδιαι, ἐπιτελαίεσσι ἀδελύτῃς μοι γραφῶν. ἐκδύναμις, ἐκ τῆς κροῆς: ματ' ἂν φροδὶ εἶλω, εἰ ἂν δύναιτο, ἢ δὴ ὁ γυναικῶν περὶ ζεφύρου ἔστι: ἢ ἐν αὐτῇ ἐν τῷ ἐγγύμνω, φθέρωντος, καὶ πολυνοσῆντος (puto, pro φιλονοσῆντος) καὶ κατὰ πτερομήδω, ἢ ἡλικία πάνορος, ἀνὴρ πίδαων,

&c. Nihil est, ut mihi videtur, repuerascente sene importunius: Quo sane modo erga me Epicurus iste se habet, omnia improbens, omnia in suspicionem vertens, literas ad me ambigiosas scribens; abacturus sanè ex horto ipsam Venerem, tametsi Adonis foret, natus jam, ut est annorum octoginta. Absit illius amore tenear, qui & scatet pediculis, & planè morbidus est, contractus præ senio, nec injuriâ vellera gestans pro pileis,

loc. cit.

&c. Verùm ut ad amatorias Epicuri ipsius Epistolas redeam, idem Laërtius istud ad Themistam Leontei uxorem scriptum ab ipso memorat, οἷός τε, φησὶν, εἶπελ, εἰ μὴ ἡμεῖς πρὸς με ἀφικνοῦσι, αὐτὸς τελευτῆς, ὅπῃ ἀνὴρ εἶμι, καὶ ὅμοιω τῷ Ἰσχυραδῆτι, ἀθεύδω. Is sum, qui nisi vos ad me accesseritis, quò me cumque vos, & Themista e vocaveritis, possim, vel sapius volutatus, impellit. Ac paulò post idem Laërtius: Rursum, inquit, ad Themistam scribens, adhortandum esse ipsam putat, uti ait Theodotus in libro præsertim quarto contra Epicurum. Addit Laërtius scripisse eundem ad alias quoq; meretrices. Sed ecce quid ad Pythoclem formosum adolescentem, scriptum ab illo referat, Καθεδύμευ, φησὶ, προσδοκῶν ἔμμερτω, καὶ ἐστὶ θεῶν εἰς ἄνθρωπον. Sedebo, inquit, opperiens exoptatum tuum, & veluti Dei alicujus, ingressum. Pythocles hic est, quem natum annos duodeviginti Plutarchus scribit fuisse monstrosè ab Epicuro deprædica-

lib. 1. adv.
Col.

dicatum, cuique, muliebria cum pateretur, fuerit apprecatus ut omnia sine reprehensione, invidiaque; contingerent. Ad eundem puerorum amorem pertinere possunt blandulæ illæ appellitationes, ut cum Epicurus ex eodem Plutarcho diminuta, ac *ibid.* infracta voce Coloten vocare consuevit *Κολοταιρὸν, ἢ Κολοταιρῖον*, Colotulum, & Colotillum.

Adtexi jam posset objecta Epicuro desidia, quæ, præter horum ad delicias comparatorum amœnitatem, impromptu cussa esse videatur quamobrem fuerit tantoperè ad venerea intemperans. Sed adnotare solum iuvat, cum ex molli desidia, adjunctaque intemperantia notum sit corpus effici enerve, fluxum, effœminatum; nihil mirum videri, si corpus Epicuro contigerit, cuiusmodi supra observavimus descriptum à Suida fuisse. Heinc cum Plutarchus objiciat nihil profuisse nec Epicuro, nec Epicureis ad decantatam illam corporis *ἀπάθεια* bonam *lib. de san. tuen.* affectionem, seu probam constitutionem, quòd omnem actionem devitaverint, quæ honoris studium attineret; augeri id sanè videtur ex eo, quod apud Suidam legimus, Epicurum fuisse adeo *in Epicur.* miserabiliter corpore affectum, ut surgere per multos annos è lecto non potuerit. Omitto autem quod Stoici, ut ex Cicero *lib. 7. fam. ep. 26.* ne jam retulimus, extremos illos Epicuri morbos ad hanc quoque speciem turpioris intemperantiæ retulerint.

C A P U T I I I.

Abactus proinde Epicurus è Philosophorum choro.

ATque ex his tandem arguitur Epicurum videri indignum, qui Philosophorum adscribatur cœtui. Prætereo enim quæ ex Cleomede superius relata sunt, cum Epicurum abigeret ex Philosophorum choro. Prætereo ut ab Epicteto, Hierocle, & aliis relegatus potius sit ad Cinædos, & meretrices, *Orat. 2.* Alia ut attingam, Themistius patrem suum commendans: Ille, *Q* inquit,

inquit, Epicurum quàm-celerimè è catalogo dimittebat, unguento in caput ipsius effuso, ut qui amans esset voluptatis. Epicuri, inquit Maximus, ne nomen quidem ipsum fero. Neque enim Philosophiam admitto, qua lasciviat, uti neque Imperatorem, qui discedat ex acie. Ipse Laetantius, cum aliàs sæpè Epicurum stultitiæ damnet, tum relatis illis jam antè citatis ex Lucretio versibus,

lib. 3.

Qui genus humanum ingenio superavit, & omneis
Præstrinxit, stellas exortus uti atherius Sol,

lib. 3. cap.

17.

Subdit: Quos equidem versus nunquam sine risu legere possum. Non enim de Socrate, aut Platone hoc saltem dicebat, qui velut Reges habentur Philosophorum? sed de homine, quo sano & vigente nullus ager ineptius deliravit. Sed ne id genus plura confecter, observo solum quod Arcefilas apud Laërtium interrogatus, cur homines ex

lib. 4.

ceteris ad Epicureos, ex Epicureis autem ad ceteros non migrarent, respondit: Quoniam ex viris quidem galli sunt; ex Gallis verò viri non sunt. Alludens scilicet ad Gallos sacerdotes Cybeles exfectos, & effœminatos. Et possent quidem benè multi hoc loco enumerari ex Epicuri familia qui Philosophiæ asperferint labem: sed omnium instar esse potest ille ex Seleucia Diogenes, cujus

lib. 5.

jam antè facta est mentio. Scilicet narrat Athenæus quemadmodum ille à Rege Alexandro petierit, obtinuerit, ac deinde Lysiodo meretrici, quam deperibat, dono dederit tunicam purpuream, aureamque coronam virtutis effigie insignem. Itemque, quemadmodum in convivio celebri risus ingens fuerit excitatus, ubi hisce insignibus exornata muliercula apparere iussa est; cum vix tamen Philosophus ejus laudandæ faceret finem. Ad hæc locum spectat quod memorant Suidas, Alianus, & alii Epicureos fuisse à Romanis publico Senatus decreto expulsos, itemque à Messeniis, quod Adolefcentum corruptores essent, ac propter mollitiem, & impietatem, commatularent Philosophiam. Addunt verò illis ejectis (quod quidem fieri antè Solis occasum oportuit) iussisse Messenios, & à Sacerdotibus templa lustrari, & à Timuchis urbem purgari; quasi scilicet à piaculis, sordibusque liberam factam. Referunt etiam ut Lycii appellenteis illuc Epicureos abegerint, lege apud

in voc.

Epic.

lib. 9. var.

hist. cap. 12.

apud ipsos lata, ut effeminata, degeneris, & turpis sapientia inventores, atque aded. Diis in visi homines per praconis vocem Lyco pellerentur: si verò quis eò venire auderet, ac legem istam contemneret, in catasta vincus teneretur diebus XX. prope Curiam, & nudus melle, ac lacte perfusus apibus, & muscis intra illud tempus fieret pabulum, eoque exacto, si superstes esset, veste indatus foeminea, è saxo precipitaretur.

Uc verbo dicam, sic Apollinaris:

in epist. hal.

Ast Epicureos eliminat undique virtus.

CAPUT IV.

Epicurum castè vixisse docetur.

HAbes huc-usque quid Epicuro circa Veneream intemperantiam possit maximè objici. Placet porro initio statim his omnibus opponere testimonium viri & docti, & sancti, quem meritò innumeræ obloquentium turbæ præferendum censeas. Is est Gregorius Nazianzenus, qui cum in suis Jambicis continentiam aliquorum Philosophorum commendaret, de Epicuro sic cecinit:

Jamb. 13.

Ipsam voluptatem putavit primum

Epicurus existare omnibus laboribus,

Mortaliumque tendere huc bona omnia.

Ac ne ob voluptatem improbam, hanc laudaret.

Quis crederet, moderatus, & castus fuit.

Dum vixit, ille, dogma moribus probans.

Nihil sanè hoc elogio illustrius; demonstrat enim ut Epicurus non modò casta docuerit (scilicet aliam voluptatem, quàm Veneream, damnatamque defendendo) sed castè etiam vixerit, hoc ipso arguens se voluptati obscenæ non patrocinari. Subscribit porrò Seneca, cum de Epicuro loquens: *Mirum est, inquit, aliquid fortiter dici ab homine mollitiem professo; ita enim plerique judicant. Apud me verò Epicurus est, & fortis, licet manuleatus sit.* Verumtamen quid Epicurus seu docuerit, seu dixerit, suo refe-

epist. 33.

referendum est loco, ubi scilicet quemadmodum ille amores tam mulierum, quam puerorum penitus damnaverit; cum & interea sufficere possit, quod ex Epistola ad Menæceum superius jam relatam est, *Non enim puerorum, mulierumque fruitiones, &c.* De moribus heic agimus, quos etiam castos non diffidentur, qui opiniones ipsius fuisse impudicas existimant. Unus audiatur Cicero, dicit, inquit, aliquis, *Quid ergo? tu Epicurum existimas ista voluisse, aut libidinosas ejus fuisse sententias? Ego verò minimè; video enim ab eo dici multa severe, multa præclare. Itaque, ut sæpe dixi, de acumine ejus agitur, non de moribus. Quamvis spernat voluptates eas, quas modò laudavit, ego tamen meminero quod videatur ei summum bonum, &c.* Quamobrem tamen si supposuerimus Epicuri doctrinam fuisse obliuiscendam, & exhibendam (quod suo ut recepimus, loco declarabimus, quàm à vero abhorreat) adhuc tamen quod spectat ad vitam, & mores, continentissimus existit. Certè cum audis Ciceronem memorare Epicurum aspernatum fuisse voluptates, est quòd putes Metrodorum seriò de se, & Epicuro dixisse, quod Plutarchus alicubi refert, videlicet, *in voluptates corporis se inspuere.*

Postremò verò, ut habeas testimonium ab inimico, atque idè omni exceptione majus, ecce ut Chrysippus de Epicuro senserit. Scribit Stobæus, quempiam fuisse, qui & non in captum amore virum sapientem dixerit, & ipsius Epicuri exemplo inter ceteros id probavit: Chrysippum autem contradixisse, & Epicurum quod attineret, excepisse nihil ex ejus exemplo concludi, quoniam fores ἀναισθητος, sensu (seu passione concupiscibilis appetitus) carens. Quo loco vides Epicurum tum citari ab aliis in exemplum continentia, quæ sit viro sapiente digna: tum adversarium ejus Chrysippum non negare ejus continentiam, sed illam solum tribuere stoliditati, potiusquàm virtuti; quòd ut nihil aliud, saltem fidem facit Epicurum incontinentem, libidinosum venon fuisse. Hæc porrò Chrysippi redargutio cum ea consonat, qua Galenus Epicurum taxat, non sanè circa nimium, sed circa nimis parcum Venereorù usum; cum, ut jam antè meminim⁹, censuit ipsu-

3. T. n. s.

lib. 2. adv.

serm. de
Ven. & am.in 3. Epid.
9977. I.

nunquam prodesse, multumque esse nisi & noceat; verum hac de re a-
 libi. Adnoto heic solum nihil esse mirum si Chrysiippus existi-
 marit hominis esse stupidi, ac bardi amore non capi; contra
 vero amore capi solertis esse, ac ingeniosi; quando se ipse hac
 ratione factoque ipso plane solertem, ingeniosumque esse pro-
 bavit. Sanè, ne cætera confectet, legitur ecce apud Laertium ^{lib. 7.}
 turpiat, infanda scripsisse. Quippe in commentario de antiquis phy-
 siologis, qua de Iove, & Iunone tradit, turpiter confingit, (verba sunt
 Laertii) sexcentis versibus ea scribens, qua nemo ne ore quidem inquina-
 tissimo scriberet. Turpissimam enim, ut ajunt, illam scribit historiam
 (tamen si laudat ut Physicam) scortis potius, quam Dijs congruentem, ac
 præterea ab iis, qui de tabulis scripserunt alienam. Neque enim apud Po-
 lemonem, neque apud Hypsicraten, ac ne apud Antigonum quidem in ve-
 niri, sed ab eo confictam esse. In libro autem de Republica, etiam cum
 matre, & filia, ac filio commiscere corpus concedit. Hæc, & plura sunt
 quæ Chrysiippo attribui scribit Laertius.

CAPUT V.

*Purgatur Epicuri Hortus ab infamia ex
 mulieribus.*

CUM itaque Epicuri mores nihil impudicum habuerint, ex-
 istimare par est non fuisse Hortum ipsius infame lupanar,
 tamen si mulieres nonnullæ commoratae in illo sint. Vel omnes
 enim, vel certè plures ex iis, quæ enumerantur, cum Epicuro
 sunt conversatae, non ut se prostituerent, sed ut cum eo philo-
 sopharentur. Scilicet hoc novum non fuit, ut ingenuæ, præ-
 stantisque ingenio fœminæ in Philosophorum scholas æquè,
 ac viri convenirent. Ecce enim in Academia audientes Plato-
 nis fuerant, & Lasthenia Mantinica, & Axiothea Phlasiæ, per-
 inde ac Xenocrates, Aristoteles, & alii viri, ut Laertius memo-
 rat, adjiciens Axiotheam virili etiam habitu, ex Dicæarcho,
 fuisse

*in vi. Pyth.
lib. 8.*

De vi. Plot.

Laert. lib. 5.

*lib. 1. de nat.
Deor.*

lib. 35. c. 11.

fuisse indutam; cum addat eandem quoque fuisse Speusippi discipulas. Enimvero Pythagoras, nonne mulieres plurimas in disciplinam suam admisit, quemadmodum Porphyrius, Jamblichus, & alii scripsere? Nonne etiam ex Laertio plurimi uxores suas erudiendas ipsi tradiderunt, quæ Pythagoricæ dictæ sunt? Ex harum fortè numero ipsa quoque Theano fuit; quippe quam nonnulli voluerint uxorem fuisse cujusdam Brontini, Pythagoræ vero exstitisse non uxorem, sed discipulam. Quid memorem id etiam motis consequutis sæculis fuisse. Audi enim Porphyrium de præceptore suo loquentem: Audiebant Plotinum etiam mulieres nonnullæ, admodum sapientis ejus dedita, quarum in numero erat Gemina, in cujus etiam laribus habitabat. Item Gemina hujus filia nomine similiter Gemina. Amphichia quoque Aristonis filia, & filii Jamblichi uxor. Multi quin etiam viri, multa & mulieres generis nobilitate pollentes, cum mortis jam propinqui essent, liberos suos tum mares, tum feminas unâ cum omni substantia Plotino, tanquam sacro cuidam, divinôque custodi tradebant, atque commendabant. Quocirca Plotini domum plenam jam puerorum, virginumque videres, &c. Hæc commemoro, ut intelligas haud absimilem Epicuri scholam, quemadmodum intelligi vel ex uno ejus Testamento liquet. Atque, ut cætera omittam, potuerunt illæ feminæ cum Epicuro conversatæ Pythagoricarum instar, uxores esse commorantium etiam cum ipso familiarium. De Themistâ certè, quod fuerit Leontei uxor, perspicuum est. Leontium quoque tametsi fuerit Metrodori concubina, pro more tamen patrio uxoris instar illi esse potuit, quemadmodum fuerat Aristoteli Herpyllis, ex qua susceptus Nicomachus. Porro, ut Leontium, serio Philosophiæ operam dedisse agnoscas, repetendum id solum est, quod superius attigimus, videlicet habuisse illam, unde librum adversus Theophrastum Philosophum scriberet. Et ne quis putaret ipsam quidpiam solum effutiisse muliebriter, testatum fuisse M. Tullium, opus hujusmodi conscriptum scito sermone, & Attico: Quibus verbis, & eruditio, & elegantia indicatur. Quin etiam scribit Plinius Leontium Epicuri cogitantem depictam fuisse; ut ipsam nempe intelligamus Philosophicis meditationibus deditam. Quippe si illa meretrix fuisset, profectò non cogitabundam,

dam, sed subsultanti oris habitu mulierem pingi oportuerat. Ut agnoscas etiam Themistam philosophatam serio fuisse, notandum solum est Lactantium, cum philosophari neget feminas, lib. 2. c. 24. unam tamen excipere ex omni memoria Themisten: & Ciceronem ita illius suspexisse sapientiam, ut in L. Pisonem agens, ironice dixerit: *licet sis Themista sapientior*: Nempe eo sensu, quo mox ante: *Tu eruditior, quam Piso* (avus scilicet prænominis Marcus) *prudenter, quam Cotta, abundantior consilio, ingenio, sapientia, quam Crassus.*

Edisserendum forte heic esset, admitti-ne, ut sunt imbecilla foeminarum ingenia ad Philosophiam debeant? Sed paucis, constat non sine invidia posse arceri à Philosophia, seu summi boni prosecutione, adeptioneque felicitatis, si quæ iudicio, & affectu philosophico fuerint: cum & ejusdem nobiscum naturæ participes, easdem nobiscum dotis possideant, & pleræque ingenii acumine, ac robore præsent viris plurimis, etiam ex iis, qui existimant se optimè philosophari. Atque id quidem, ut experientiam plurimarum Heroïdum, vereque doctarum præteream, (quas inter semper eminebit, quæ rarâ nostri sæculi felicitate efflorescit Ultrajectensis illa puella Anna Maria Schurmana, omni genere non virtutis minùs, quàm eruditionis ornatissima) prætereamque etiam, si Plato voluit mulieres perinde ac viros sese immiscere Republicæ, non esse quod eadem à rerum speculatione prohibeantur. Deinde quæri id etiam posset, an non imbecillum videatur castitatis præsidium in tanta familiaritate commisceri feminas viris. Verùm ut contendere nolim rem se in illa consuetudine perinde habuisse, ut si quæpiam marmoribus copulavisset marmora, (puta cum magno temporibus illis non daretur vitio, si quis à se nihil humani alienum esse arbitraretur, ac damnatum solum haberetur etiam à Philosophia, si quispiam intemperanter, cumque legum, sanitatis, ac famæ dispendio sese Venereis dederet) ita potuit tanta in illa conversatione esse moderatio, ut peccatum nihil fuerit adversus temperantiam; maximeque, cum tanta illeic coleretur sobrietas, quæ inimica est Veneris, & cum ipse qui præerat, lib. 5. de Resp.
insti-

instituebatque Epicurus, sic continens foret, ut jam diximus, & adversus Venerea ita declamaret.

Dices, si Epicurus cœlibem, continentemque vitam traduxit, ac neque uxorem, neque concubinam habuit; cur non eandem rem familiaribus, ac Metrodoro præsertim persuasit? Ratio esse potuit, quia fragilitati illorum consuluit, nec jugum ipsis imponere, quantum subire ipse, voluit. Sic visum superiore libro; cum ipse dietim non toto asse pasceretur, concessisse Metrodoro, qui non tantum profecerat, ut pasceretur toto.

Postremò, quòd Leontium non negetur fuisse Metrodori concubina; disquirendum esset an id fuerit Horto, seu Epicureo contubernio indecorum. Sed notum satis superque est, vix Philosopham ullum celebrari, cujus concubina aliqua non memoretur. Rem habes fusè ab Athenæo, inter cæteros demonstratam. Et cum res temporibus nostris diffamata jam fuerit, exstat tamen leges Civiles, & Canonicæ, ex quibus evincitur fuisse aliter majoribus nostris usurpatum. Quod quidem attingo, non sanè, ut vitio quærat patrociniū; sed ut intelligas tantò minùs damnari posse concubinarum usum apud Ethnicos, quantò olim, per ea, quæ nobis morum, pietatisque principia, regulæque sunt, prohibitus minimè fuit. Nihil heic adjiciendum est de nocturno illo conventu; cum ex dictis superiùs constet rem esse commentitiam. Illæ omnes comparationes cum Sardanapolo, cum Sociis Ulyssis, cum Augiæ stabulo, cum Paradiso Mohammedis, declamationes meræ sunt. Quod spectat ad Corniaden, non fuit ille Epicureus; sed Plutarchus solum innuit non debere virum sapientem similes res turpeis cogitatione repetere, ut faciebat Corniades, homo scilicet perditus, quem etiam ab Epicuro improbatum non obscurè colligitur ex ipso Plutarchi contextu.

lib. 12.

L. in concubin.

ff. de concub.

Dist. 24. c. 5.

ibid. can. 4.

CAPUT VI.

*Reselluntur Epicuri amores, & damna ad
ipsum relata.*

REspondendum ad ea restaret, quæ ex Plutarcho, Cleomede,
itemque ex aliis apud Laërtium objecta sunt: Sed & notum
ex antè-dictis quâ mente illi animati adversus Epicurum fuerint,
& reperitum est aliquoties, ut Laërtius dixerit insanos, qui talia
comminiscerentur. Sanè quod attinet præsertim ad amatorias E-
pistolâs, nemo ambigat illas ex iis fuisse, quas Diotimus Stoicus
Epicuro imposuit. Ac de Leontio, & Themistâ, quarum altera
concupina, altera uxor familiarium fuerit, res ipsa planè reclami-
tat; maximè verò cùm Laërtius referat hanc commentationem
ad obrectatorum insaniam. Opinor autem, si Laërtius recita-
tam ex Alciphronè Leontii Epistolam habuisset ad manum, idem
de ea fuisse laturum iudicium. Nempe sive Alciphron ipse, sive
alius confinxerit, apparet sanè captata nimis, affectaque decla-
mitatio. Hinc non memoro ut Leontium, veluti etiam Metro-
dorus, ante Epicurum diem obierint, cùm Epicurus filii ipsorum
Epicuri nomine, tanquam pupilli in testamento, & meminerit,
& curam habuerit; ut intelligas quî Leontium scribere ad illum
potuerit, & jam quidem octogenarium; cùm ipsi Epicurus super-
vixerit, ac deinceps obierit, vix annum egressus septuagesimum
primum. Quod ad Pythoclem attinet, cæterosque adolescentis,
parem causam Laërtius facit, cùm ex eadem insaniam Epistolâs
depromptas refert. Et certè cum Pythoclem ipsum, ac etiam Me-
noceum, & alios Epicurus ita ad philosophandum, excolendum-
que virtutes, ac nominatim continentiam adhortatus fuerit, ut
quæ supersunt Epistolæ partim integræ, partim per fragmenta,
declarant; longè omnis suspicio evanescit, aboleturq;. Nisi por-
rò Stoici fateantur potuisse illa de Epicuro præter verum, ac jus e-
vulgari, quid dicent ad ea, quæ de ipso quoque Zenone in vulgus
abierunt? Antigonus enim Carystius (Athenæo referent) in lib. 13.

R

ejus

lib. 7.

ejus vita scriptum reliquit, ut pueris semper sit usus, nunquam
verò sceminâ; tametsi Laertius scribat semel, aut bis ancillulâ u-
sum, ne mulierum osor esse videretur. Sed & nisi ad locorum,
temporumque consuetudinem; aut, quod magis placet, ad male-
volorum, & sycophantarum calumnias confugere liceat, quænam
excusatio prætexetur iis, quæ vulgò de Socrate, cæterisque san-
ctissimis Philosophorum circumferuntur? Nam ut nihil dicam
de Xenophonte, qui ut puerum Cliniam deperierit, apud Laerti-
um scribitur; Ut nihil item de cæteris, quos longum foret enu-
merare: nonne ruborem excitabunt, quæ de Philosopho habito
divino jaçantur? Vides quid ipse Apuleius, quanquam fuerit
Platonicus, non dissimulet à Platone scriptum. Inter cætera e-
nim amatoria legitur scripsisse ad Astera puerum:

Apul. 1.

*Astra vides; utinam sum, mi Sidus, Olympus,
Ut multis sic te luminibus videam.*

Et ad Dionem,

*Civibus ingenti in patria laudate, jaces nunc,
Qui insanum me animi reddis amore, Dion.*

lib. 3.

lib. 19. c. 1.

lib. 2. Sa-

turn. c. 2.

Plura habet Laertius circa amores Alexidis, Phædri, aliorum,
quos Plato deperierit; sed præsertim illud, *ψυχῶν Ἀγαθὰ φιλῶν*,
&c. quod tum Agellius, cum Macrobius redditum memorant la-
tinè plusculis illis versibus.

*Dum semihulco savior
Meum puellam savior, &c.*

Ut jam de objecta Epicuro desidia dicatur, nihil necesse est
præmittam de amœnitate hortorum; Quasi nempe illa compa-
retur solum, ut libidinum sit illectamentum, & non potius ut
philosophantium animus exhilaretur, ac mirâ quadam alacritate
seu ad meditandum, seu ad differendum excitetur, ex pulcritudine
illa varieiateque arborum, herbarum, foliorum, florum, umbra-
rum, rivulorum, volucrum, susurrorum, ambulacrorum, & si quæ
sunt hujusmodi. Profectò & hoc Epicuro non fuit peculiare, ut
seu in horto philosopharetur, seu hortos ad philosophandum Se-
ctatoribus relinqueret suis. Nam & Plato, & Sectatores ha-
buère hortum in Academiâ emptū ab Anniceride; cum ille etiam

Darr. lib. 3.

in

in horto, qui fuit apud Colonom, philosophatus dicatur. Rursus Theophrastus suo testamento hortum, ædeisque adjacentis amicis, qui philosophari in illis optarent, concessit, uti apud Laertium est; qui rursus aliquoties ejusdem horti meminit, cum successorum vitam describit. Quod superest, otium liberale fuit, non segnis desidia, exactum in hortis Epicuro tempus. Et certè vel sola librorum ab Epicuro scriptorum multitudo, ac varietas, satis magno est argumento ipsum non mollitiæ, ignaviâ, languore totos dies obtorpuisse: sed integram potiùs ætatem impendisse Philosophiæ. *Otia*, inquit, *dant vitia*; verùm hoc de segnitie illa intelligitur, quâ piger vel dormit in utramque aurem, stertitque quantum despumare Falernum sufficiat; vel ad nequitiam animum componit, seseque ipso abutitur; non autem de vacatione illa, quâ quis sibi feriacionem à negotiis, rebûsque gerendis procurat, ut animus curis solutior inquirendæ veritati studeat, seu, quod est idem, philosophetur. Sed de hoc otio plura aliàs, cum etiam declarabimus non esse ipsum causam morborum, uti vulgò existimatur, aut præmaturi obitus. Hoc porrò attingo ut jam innuam, si Epicurus imbecillus, si morbis obnoxius fuit, si maximis doloribus discruciatatus interit, non hæc fuisse damna ex ullâ ipsius seu inertiâ, seu nequitia, ac libidine consequuta; sed constitutionis fuisse vitium, quod in ipso ortu ex parentibus acceptum non valuerit satis ullo studio seu tollere, seu emendare. Id unum quod præstare potuit, generosè præstitit, dum tantâ constantiâ dolores, ac mortem ipsam toleravit. Quocirca ne tempus teratur in refellendo vel Suidam, vel alios illos apud Laertium, audire præstat Ciceronem, dum commendat extremam illam Epicuri constantiam: *Ordiamur, inquit, ab eo, si placet, quem mollem, quem voluptarium dicimus. Quid? is tibi mortem-ne videtur, an dolorem timere? qui cum diem, quo moritur, beatum appellat, maximisque doloribus affectum, eos ipsos inventorum suorum memoriâ, & recordatione confutat. Nec hoc sic agit, ut ex tempore quasi effutire videatur: De morte enim ita sentit, &c.* Præstat & M. Antoninum, apud quem verba Epicuri sunt, *lib. 9. de vit. sto.*

Εἰ τῆ νόσῳ, ὅτι δόκει μοι εἰ ὁμιλία ἔστι τῶν τῶ ζωατικῶν παθῶν, εἰδὲ πρὸς ταῖς ἀπορίταις ταύταις πρὸς ἑαυτὸν, εἰ δὲ τὰ πρὸς τὸ φρονεῖν ἐπιτελεῖται καὶ πρὸς αὐτῶν

αὐτῷ τῷ τῷ ὄντι (ita videtur, pro ὄντι, πῶς (ἢ διὰ τὴν μὴ μεταλαμβάνουσαν
 (videtur, pro συμμιξαλαβένουσα) τῶν ἐν τῷ Καρχιδάει κινήσει, ἀπαρξίτος ὡς
 (videtur pro ἀπαρξίτος) ἐν ἴδιον ἀρχὴν τῆς ἐξουσίας ὅτι τῶν ἰατρῶν ἰμπαιρι-
 χον καὶ φέρει δῆμι, ὡς πὶ πῶσι, ἀλλὰ ἰβίθῃ ἤμετο ὅτι, καὶ ἡγῶν. Dum
 morbo tenerer, familiares sermones non erant mihi de doloribus, quos tum
 perpetiebar in corpusculo; neque cum iis, qui accedentes invisebant me, hisce
 de rebus quicquam loquebar; sed in disserendo de rebus natura præcipuis de-
 terebam tempus. Cùmque ad hoc inuentus forem, ipsa interim mens motio-
 num in corpusculo excitatarum non particeps, imperturbata, ac bonum suum
 intemeratam servans, constabat. Quin etiam ne Medicis, quidem tanquam
 remedia adhibendo quidpiam præsturis permittebam me; & vita nihil-
 omninus non malè, neque indecorè congruebat. Cui profectò loco accom-
 modari potest quod habet alia occasione idem Epicurus apud Se-
 necam, dum, Magnificentior, inquit, mihi crede, sermo tuus in grabato
 videbitur, & in panno: Non enim dicentur tantum illa, sed & probabun-
 tur. Itemque Senecam, dum post commendatam illam Epicuri
 de Sapientia, ac beata vita in Phalaridis taurum descensura sen-
 tentiam, de qua dicendum aliàs, tum multis interpositis, memo-
 rat illam mala valetudinis, & dolorum gravissimorum perpeffionem, in qua,
 inquit, Epicurus fuit illo summo, ac fortunatissimo die suo: Aut enim se
 vesicae, & exulcerati ventris tormenta tolerare, alteriorem doloris accessio-
 nem non recipientia; esse nihilominus sibi illum beatum diem: beatum au-
 tem agere, nisi qui est in summo bono non potest. Et statim: non potest dici
 hoc non esse par maximum bonum, quod beatae vitæ clausulam imposuit, cui E-
 picurus extremâ voce gratias egit.

epist. 10.

epist. 66.

CAPUT VII.

Restituitur Epicurus in Philosophorum
chorum.

Nunc, quòd Epicurus abactus è Philosophorum choro à be-
 nè multis esse videatur, nihil profectò mirum est. Alii enim

ex studio Sectæ malè affecti in ipsum fuere, ut Epictetus, Cleomedes, alii, præter Stoicos illos antiquiores. Alii seu ignoraverint, seu dissimulaverint quanta fuisset in Epicuro seu doctrinæ castimonia, seu vitæ continentia; præ quadam tamen festivitate, virum perinde exceperunt, ac si fuisset tam moribus, quàm dogmatibus voluptuarius; ut Pater ille Themistii. Alii, cum fervore quodam declamationis abriperentur, facilè eò delapsi sunt, ut de Epicuro sermonem haberent juxta vulgarem sententiam, quemadmodum Maximus Tyrius. Alii pro studio virtutis, affectuque pietatis sic expedire judicaverunt; ut nonnulli sanctorum Patrum, quibus accensetur Lactantius. Enimverò, quid putas est dicendum de Arcefila Epicuri contemporaneo? Idem profectò, ac fortè pejus, quàm de ipsis Stoicis. Imprimis quippe Arcefilas ex eo oderat Epicurum, quòd cum auram popularem insolenter prorsus captaret (*φιλοχλος, καὶ φιλοδοξος*) exempli causa, vocibus illis, quæ sunt apud Laertium, *Aja ego, & non assentietur his quisquam?* Epicurus *lib. 4.* aliquando ipsum sic taxaverit, quasi nihil jactaret proprium, sed desumptum solum ex Platone, Pyrrhone, Diodoro. Id inquit Plutarchus Epicurum scribens dixisse de Arcefila, *lib. 1. ad C.*
μηδὲν αὐτὸς ἰδίον λέγοντι, ἢ ἀλλοτρίου ἐπιτιμῆ, καὶ δόξαν ἀβραμῶτος ἀγρυμναῖτος, col.
 ipsum, cum nihil proprium esseret, opinionem de se, gloriansque apud homines illiteratos parasse. Deinde mirum, quòd Arcefilas Gallos voceret Epicureos, ipse palàm usus Theodora, Philæteque scortis, itemque Dèmetrio, ac Leochare adolescentulis; adèd ut proinde illum corruptorem juvenum, & cynædo digna loquentem Aristo Chius dixerit; quod memoratur apud Laertium. *loc. cit.* Sed hæc ut missa faciam, magnosque quosdam viros opponam, qui Epicurum inter summos Philosophos habuerint. Occurrit imprimis Menander, Epicuri coætaneus, ac proinde morum ipsius, placitorumque intelligens. Hujus testimonium quanti sit faciendum cognoscas ex Plutarcho velim, quo loco ejus comparationem cum Aristophane instituit. *lib. 3.* Ipse itaque Epicurum cum Themistocle ita confert, ut quemadmodum libertatem patriæ ad Themistoclem, sic ad Epicurum

rum sapientiam ejusdem patriæ referat, memorabili illo disticho in Anthologia asservato, indicatoque superius.

Χαίρει Νεοκλείδα διδομεν γένος, ἄν δ' ἔργον ἕμεϊν.

Πατριδα δαδλοσώας ὀύσαθ', ὅ δ' αἰφροσώας

Par Neoclidarum, quorum unus libera ut esset,

Alter uti saperet Patria, secit, Ave.

lib. 10.

Sequitur ille Athenæus, cujus quoque suprâ ex Laertio meminimus. Is nempe celebrem sententiam ex Epicuro descriptam prosequitur hoc disticho :

Τέτοι Νεοκλῆος πινυτὸν τίνας ἢ παρὰ Μισσῶν

Ἐκλυσι, ἢ Πυθῆς ἰξῆσῶν τριπόδων.

Hoc Neoclis natum sapientem dogma Camæna,

Aut Phæbi Tripodes edocûere sacri.

lib. 1. de
them.

Adtexatur ille etiam memoratus Constantinus Porphyrogeneta, Imperator eximiè doctus, qui Insulam Samum describens : *Ex hac*, inquit, *prodierunt viri sapientiæ laude insignes, Pythagoras Samius Mnesarchi filius, & Epicurus Neoclis, & Melissus, alijque non pauci.* Quod porro cum Pythagora Epicurus heic copulatur, id in memoriam revocat, quod habet Laertius in fine vitæ Pythagoræ, dum Epicurum Philosophis ex Pythagora propagatis, & memoratu dignis accenset. Nihil verò necesse est uberius Laertii testimonium adjicere, cum de illo jam satis constet, Quin-etiam nihil videtur opus corrogare loca seu ex Sexto Empirico, seu ex cæteris auctoribus Græcis, qui Epicurum non postremum inter Philosophos habent. De Latinis res satis constat. Nam Cicero etiam non modò interdum nobilem Philosophum dicit, sed passim quoque nobilissimis Philosophorum intermiscet. Sic Seneca, dum iis respondet (ut cætera reticeam) qui objiciunt Philosophos aliter vixisse, quàm docuerint : *hoc*, inquit, *per malignissima capita, & optimo cuique inimicissima, Platoni objectum est, objectum Epicuro, objectum Zenoni.*

in lib. de
fin. &c.

lib. de vit.
be. cap. 17.

in Apolog.

Sic Apulejus, ubi adnumeravit Epicurum Anaxagoræ, Leucippo, Democrito, cæterisque, ut loquitur, rerum naturæ patronis, ac enumeravit deinde Epimenidem, Orpheum, Pythagoram, Ostanem, Empedoclem, Socratem, Platonem, subiungit: *Gratulor igitur mihi, cum & ego tot, & tantis viris adnumeror.*

Præ

Prætereo Patres, ut ex Græcis B. Gregorium Nazianzenum, *Iamb. 18.*
quem antè citavimus; ex Latinis! B. Ambrosium, qui docet *lib. offic.*
Epicuri hortos tolerabiliore esse Lyceo Aristotelis.

Hoc verò addo: Cùm Epicurus, infamis fuisset habitus
totâ illâ penè sæculorum serie, quâ literæ bonæ sepultæ jacue-
runt; vix tamen libros humaniores, pulvere excusso, rediisse
in manus ante duo ferè sæcula, quàm omnes penè eruditi sym-
bolum pro eo contulerunt. Accipere vis aliquos? Ecce Fran- *lib. 8. ep. 7.*
ciscus Philadelphus in Epistolis: *Quamvis, inquit, improbetur Epi-*
curus à multis; video tamen ab illo eam voluptatem maximè omnium
laudari, quæ sit animi, quæ sapientiam, virtutemque consequatur. In
Libris autem de Morali disciplina, & sapientem, inquit, Epicu-
rum, & vita continentissimæ existisse constat. Alexander ab Alexan-
dro in diebus genialibus: Epicurus, inquit, summus voluptatis af- *lib. 3. c. 11.*
fessor, victu frugali, & modesto contentus, aquâ, & potentâ, aut pane
hordeaceo victum quasivit, contraque paupertatem in victum animum
gessit; non quòd voluptates aversaretur; sed quòd in tenui victu se plus
voluptatis experiri ajebat; cujus rei argumentum est, quod oleribus, &
pomis, ac vilibus cibus, quibus vivendum censuit, libros referat. Cæli- *lib. 13. c. 25.*
us Rhodiginus in antiquis lectionibus: *Ceterùm, inquit, quod*
utique mirari me plurimùm fateor, ille voluptatis assertor Epicurus omneis
libros suos replevit oleribus, & pomis, vilibusque cibus, adstruit esse vi-
vendum. Raphaël Volaterranus in Anthropologia: Epicurus, *lib. 17.*
inquit, summum bonum, non ut Aristippus in voluptate corporis, sed in
doloris vacuitate ponebat: honestam vitam, & tenuem victum diligebat,
quod parabilior esset, & anxietas animi in parandis lautioribus vitaba-
batur. Joannes Franciscus Picus Mirandulæ Comes in exami- *lib. 1. cap. 2.*
ne doctrinæ vanitatis gentium: *Neque, inquit, ut Simplicius ait,*
voluptate voluptatem venabantur Epicurei; sed laboribus maximè &
continentiâ. Verùm nunquam finis esset, si vellem suffragia si-
millima colligere, & recentiorum maximè ad usque Erycium
Puteanum, cujus Eulogium de Epicuro inter præfandum alla-
tum est, vel potiùs usque ad teipsum, L U I L L E R I amicissi-
me, qui cùm illud Menandri ex me accepisses, excepisti statim
fuisse Epicurum nomine suo dignissimum (nempe auxiliatorem
sonat)

sonat) ac multò amplius illi debere non Articos modò, sed & omneis homines ob purgatam amentiam, quàm Philagenfes Apollini, quem Epicuri cognominarunt, templo constituto, ob depulſam peſtem.

Enimverò heic tacere non poſſum duos, aut treis eximios viros, qui ſeu de Secta Epicuri, ſeu Apologiam pro Epicuro conſcribere aggreſſi ſunt. Unus eſt Baptiſta Guarinus Veronenſis, quem de Secta Epicuri librum ſcripſiſſe Tithemius refert; etſi neque nos viderimus illum; neque Naudæus etiam noſter comperire uſquam, etiam in Italia potuerit. Alius eſt M. Antonius Bonciarius Pariſienſis Profeſſor, qui in catalogo Operum ſuorum, ſe compoſuiſſe librum, teſtatur, cui titulum fecerit, *Epicurus, ſive dialogus de antiqua Philoſophia*, in quo efficacibus argumentis, & doctorum virorum teſtimoniis probatur, *neminem ex priſcis Philoſophis acceſſiſſe propius ad veritatem, quàm Epicurum; contra, nullos ab ea longius reſceſſiſſe, quàm Stoicos.* Tametſi iſte quoque liber, nunquam fortaliſ editus, nec nobis eſt viſus, nec amico noſtro, quem vix tamen ulli rariffimi fugiunt: Tertius eſt Andreas Arnaudus Forcalquerienſis in hac Provincia Proſeneſcallus, qui in libello, cui nomen *Ioci*, Apologiam pro Epicuro inter cætera edidit, brevem illam quidem, & foliis paucis; ſe diu qua tamen ea delibantur ex Laertio præfertim, atque Seneca, unde convincatur, quod vir ille pereruditus in iſto propoſuit, *ſuiſſe Epicurum injuſtius laceſſitum, & lamentum ab obrectatoribus.* An opponam tandem coronidis vice, quod Poeta Stellatus ante centum annos de Epicuro cecinit ex Zodiaco vitæ deſumptum?

Obvius ecce ſenex quidam mihi venit acerno
 Innixus baculo, mitidoque indutus amictu:
 Cana tenens mæſto pendebat pectore barba,
 Pulcra cutis; læta & facies, varioque colore
 Florea candenteis decorabant ſerta capillos.
 Cominus ut dedimus citroque, ultròque ſalutem,
 Quid pergam, quis ſim, quò dicar nomine, quarit.
 Reſpondi, atque eadem pudibundâ voce rogavi.

At postquam proprium nomen mihi reddidit (ipse
 Namque Epicurus erat) stupui, ceu rusticus, agrum
 Qui fodiens reperit latitantem obscurius arcam.
 Atque ego tunc: venerande senex, sic numina semper
 Cuncta tuis faveant votis, sapientia quando
 Mira tuis habitat fibris; nisi falsa loquuntur,
 (Ut plerumque solent) homines, praecepta salutis
 Da precor; & juvenem prudentibus instrue dictis, &c.

C A P U T V I I I .

De exactis Epicureis.

Q UOD ad pullos ex urbibus Epicureos attinet, neque nega-
 vi sanè unquam, neque negaturus sum, quin Spurii seu
 fuerint, seu esse potuerint, qui depravato vitæ instituto, unà
 cum Sectæ dedecore Philosophiam commacularint. Verùm
 istud commune fuit Sectarum omnium vitium, ut adulterinos,
 ac degeneres fœtus educarent, à quibus demùm infamarentur.
 Athenæus quoque ipse statim post enarratam illam de Dioge-
 ne historiam, pejorem aliam recitat fusiùs de Athenione Peri-
 patetico, ut de cæteris nihil dicam. Scilicet ea est humanæ im-
 becillitatis conditio, ut modum diù servare non possit. lib. 5. Quan-
 tumcunque enim regiam viam prætendas, sperandum non est,
 ut vel omnes illam ingrediantur, vel ex ingressis nemo defle-
 ctat. Ea est sors rerum, ut optima quæque vel multis, vel cre-
 bro displiceant. Recense vitæ institutum tamen innocens, &
 sanctum, in quod qui fuerint cooptati, omnes exhibuerint sese
 insontes, atque impollutos, & Apollo magnus mihi fueris.
 Atque hoc dico propter illos, qui Epicuri familiæ inscripti ab
 exemplo, præceptisque ejus honestissimis defecerunt. Siqui-
 dem negandum aliundè non est, quin plurimi, ac ferè omnes
 vestigiis ipsius institerint constantissime. *Ac mihi quidem, in-*
 quit

lib. 2. de
fin.

quit Cicero. quod & ipse bonus vir fuit, & multi Epicurei fuerunt, & hodie sunt & amicitis fideles, & in omni vita constantes, & graves, nec voluptate, sed officio consilia moderantes, hoc videtur major vis honestatis, & minor voluptatis. Spectare huc posset, quod est supra ostensum, Epicureos diutissime floruisse in urbibus, etiam cum aliorum deficerent Sectæ: ac fuisse etiam aliquibus positas statuas, &c.

lib. cit.

ibid.

lib. 12. &

13.

lib. 5. in
Theophr.

lib. 1. memo-
rab.

in Apolog.

cap 7.

in Cat.

maj.

lib. 15. c. 11.

Quod aliquæ autem civitates Epicureos ejecerint, Primum contingere id potuit propter paucorum aliquot vitia; neque enim insolens est, ut pauci delirent, & multi plestantur. Deinde seu Messenii, seu Lyctii, seu Romani, seu populi alii induci facile potuerunt ad abigendum Epicureos; quod persuaderentur ab aliarum Sectarum professoribus, qui, quod essent populares, ideò voluptatis exagitant nomen, ut inde calumnias facilius, speciosiusque contexerent. Nihil repeto de Stoicis, cum Epicurei omnes usurpare semper potuerint quod Torquatus apud Ciceronem: *hic Stoicorum more nos vexat.* Adde solùm juvat quod ipse Cicero in Epicureorum causa habet. Professus enim se de ingenio, non de moribus quærere: *Sit ista, inquit, in Græcorum levitate perversitas, qui maledictis infectantur eos, à quibus de veritate dissentiunt.* Postremùm verò, quod caput est, non Epicurei modò, sed & alii Philosophi urbibus sapè expulsi sunt. Notum ut omneis Antiochus è suis provinciis, Lyfsmachus è suo regno, Athenienses ex Attica publicis edictis, decretisque excedere, exulareque jusserint, uti Athenæus, & Laertius habent. Meminit etiam Xenophon latæ à Critia legis adversus Philosophos, & Tertullianus ejectam confirmat Philosophiam à Thebanis, Spartiatis, Argivis. Alia ut reticeam, ac ne memorem quid Caro Censorius agendum censuerit occasione legationis Carneadis aliorumque Philosophorum à Plutarcho expositum, sufficere potest Senatusconsultum per ea tempora Romæ factum, nempe C. Fannio Strabone, & M. Valerio Messala Coss. (hoc est anno ante Christum CLX.) quod refertur ab A. Gellio in noctibus Atticis. Addit autem Agellius, recitato etiam alio de coercendis Rhetoribus:

ribus : Neque illis solum temporibus nimis rudibus , necdum Gracà do-
 ctrinà expolitis Philosophi ex urbe Romà pulsi sunt : verum-etiam,
 Domitiano imperante, Senatusconsulto ejecti , atque urbe , & Italià in-
 terdicti sunt : Quà tempestate Epictetus quoque Philosophus propter id
 Senatusconsultum Nicopolin Romà decessit. Ex quo licet intelligi
 non posse Epicureos infameis haberi, quòd expulsi fuerint, ni-
 si infames etiam habeantur Philosophi cæteri , ac nominatim
 Epictetus, cujus virtus aded emicuit. Ac ne objicias Epicureis
 ejiciendis additam causam , quod Magistri essent voluptatum,
 & adolescentum corrumperent mores ; ecce aliis quoque Se-
 ctis prætexus quæsitus, notatusque est. Nam, ex Sexto Em-
 pirico, Socraticæ objectum est, quòd floccifaceret divina : & *lib. 2. adv. Math.*
 Cato censuit ablegandos ex urbe Philosophos, quòd ipsi ad li-
 terarios ludos regressi apud Græcorum filios differerent ; Ro-
 mana autem pubes conferret se, ut antè, ad obtemperandum
 legibus, & Magistratibus. Quæ, & plura de odio Catonis ad-
 versus Philosophos, ac nominatim in Socratem, videre licet
 apud Plurarchum. *loc. citat.*

LIBER OCTAVUS.

DE OBJECTA

EPICURO ODIO LIBERALIUM DISCIPLINARUM.

CAPUT PRIMUM.

Objicitur, quod Disciplinas universè oderit.

Ibrum tandem hunc circa mores Epicuri atteximus, quod disciplinas odisse, ut Epicuro objicitur, maxima labes morum videatur. Adde quòd ejus Philosophiam explicaturis postmodum, operæpretium videbitur præmisisse peritus-ne, an imperitus fuerit liberalium disciplinarum, quas antiqui soliti fuerunt à Philosophiâ sejungere; nisi quòd Aristoteles Mathematicas Philosophiâ speculativæ partem fecit. Mirro easdem esse, quas arteis ingenuas, & bonas literas appellant, quasque qui callent, tum eruditi, tum Encyclopæ, diam perfecisse dicuntur. Arguitur ergo Epicurus, quòd adversus illas tum in genere, tum in specie peccaverit. Ac generaliter quidem, duplici ex capite. Primùm, quòd ipse averfatus disciplinas fuerit. Testatur id verò Sextus Empiricus, causâ additâ, quòd existimaret illas ad sapientiam nihil pertinere; quòd hic esset illi prætextus inscitia; quòd malè affectus foret adversus Platonem, Aristotelem, & alios disciplinarum peritissimos; quòd denique inimicitias ageret cum Naustaphane, qui & disciplinarum erat admodum studiosus, & propterea multos habebat adolescentis apud se. Confirmatur & ex Quintiliano,

lib. 5. Metaph. c. 1.

lib. 1. adv. Ma.

tiliano, qui manifestis verbis scribit fugisse Epicurum omnes discipli-
 nas; & ex Cicerone addente, quod propterea nihil oleret ex Academia, lib. 2. inst. 6.
 18.
 nihil ex Lyceo, nihil è puerilibus quidem disciplinis; Et ex B. Hierony-
 mo, cujus hæc sunt verba: Exceptis his, qui cum Epicuro literas non di-
 dicerunt. Deinde, quod alios etiam ab eisdem disciplinis abster-
 ruerunt. Ecce enim apud Laërtium citatur ad Pythoclem Episto-
 la, in qua scripserit, *πειθεὶας ἢ πᾶσαν μαρτυρεῖ φέρει*, disciplinam omnem,
 ò beate, devita. Commemoratur idem à Plutarcho, Athenæo, & lib. 2. adv.
 Col.
 aliis. Addit verò Plutarchus: Pythoclem omnes & viri, & femine
 (ex Epicuri intellige Sectâ) per Epicurum orant, obsecrantque, ut disci-
 plinam non affectet, qua liberalis dicitur. De Apelle verò quodam mirabili
 & amplexabundi scribunt, quod jam ab initio à disciplinis abstinet, pu-
 rum se conservaverit. Hæc Plutarchus. Athenæus autem: Epicu-
 rum, inquit, memoremus, qui non initiatus circulo disciplinarum, beatos
 prædicavit illos, qui eodem modo, quo ipse, ad Philosophiam accederent, e-
 jusmodi voces effundens: Fortunatum propterea te, quod ab omni purus disci-
 plinâ (*πειθεὶας* enim, non *αἰνῆς* videtur esse legendum) ad Philosophi-
 am te conferas? unde & Timon de ipso ait:

Edoctus minimum vivarum, Ludi-magister.

(Scilicet *ἀμαρτυροῦς* appositè magis in verbis illis Timonianis
 edoctus minimum, seu ineruditissimus vertitur, quàm intemperantissimus,
 ut aliqui seu Laërtium, seu Illustrium interpretantes, accepe-
 runt.) Ad Ciceronem attendamus: Hæc Epicuri, inquit, non pro-
 bo: de cetero, vellem equidem aut ipse doctrinis fuisset instructor (est enim
 quod ita videri necesse est, non satis politus in artibus, quas qui tenent, erudi-
 ti appellantur) aut ne deteruisset alios à studiis. De Sectatoribus con-
 sequenter; Qui sit, inquit, ut ego nesciam, sciant omnes quicumque Epi-
 curei esse voluerunt, quod videri quidem vel optime disputant, nihil opus esse
 eum, qui Philosophus futurus sit, scire literas?

CAPUT II.

Itemque speciatiim, quòd Grammaticam,
Poëticam, &c.

Specialiter porrò de Grammatica, lapsus Epicuro circa sermonem objecti, videntur omninò rem conficere. Si loquendi vim, inquit Cicero, si consuetudinem verborum tenuisset, nunquam in tantas salebras incidisset. Et rursus: In hac exposita sententia, inquit, sunt qui existunt, quod Epicurus inscitâ planè loquendi fecerit, fecisse consultò. De homine minimè vafro malè existimant. Heinc legimus apud Laertium Epicurum multa circa sermonem ignoravisse. Et, Epicurus, inquit Empiricus, convincitur esse in multis indoctus, neque purè etiam loquens in communi consuetudine. Jam Cleomedes, postquam hæc proposuit ex Epicuro corrupta, *Καὲρὸς δὲ σαθῆ κατὰ τὴν ἕρπετα, καὶ τὴν ἀσθενεῖαν τῆς ψυχῆς ἐπιπλοῦται, constantis carnis habitus, certâque de ipsis spes; notantur etiam voces δὲ σαθῆς, καὶ ἐπιπλοῦται à Clemente Alexandrino) λῆπτω καὶ δαλμῶν, oculorum pinguedinem (lacrymam videlicet ἡ ἐπιπλοῦται ἀνακοινῶσι σῆμα, sacras vociferationes; παραλισμὸς σάμα, titillationes corporis; λαιόματα, blandimenta; tum subdit, alias quoque esse ejus voces pravas, atque infelices, quarum aliquas quispiam dicat, inquit, ex lupanaribus esse; quasdam similes iis, quæ proferuntur à mulierculis Cerealia celebrantibus; nonnullas ex media proscucha, & eorum, qui in ipsa (legendum enim esse videtur ἀσθῆ, non ἀσθεῖ) deprecantur, Iudæicas veluti, & adulterinas, ac humi repentibus multò humiliores. His affine est, quod habet Plutarchus; Nam, Puridus, inquit, Epicurus est, cùm de amicorum epistolis loquens, κατὰ τὸν νόμον γινώσκων παρ' αὐτῶν tumultus applausum excitari ab ipsis dicit. Omitto, quòd idem Plutarchus impatienter ferat Platonem ab Epicureis postulari reum confusionis verborum; scilicet à viris, qui Græco sermone utantur adèò accurate? ac illis etiam deinde objiciat, quod voces tollant funditus, cæteraque similia.*

Attexere juvat contemptum, negligentiamque Poëtices.

Quip.

lib. 2. de fin.
lib. 1. de nat.
Deor.
lib. 10.
lib. 1. adv.
Ma.

lib. 1. c. 1.

lib. 6. Strom.

de audit.

Quippe Heraclides Ponticus, Epicurum, inquit, nihil moramur, qui *in alleg. horti.*
(ut voluptatis obscena suis in hortis cultior est) universam simul Poëticen re-
 pudiant, tanquam perniciosum fabularum mescamentum *ἀκαρίε ἐλάφιος ποῦδωρ*
ἄλλοιαι (ex Heraclide scilicet quatuor hæc verba Rhodiginus sum-
 pfit.) Hinc Plutarchus, Heraclides Grammaticus, inquit, hanc repen- *lib. 7. c. 1.*
 dit gratiam delitiis Homericis cum sit ex turba poëtica, ut illi quidem appel- *lib. 2. adv. Col.*
 lant, seu etiam ex eo commotus, quod Metrodorus tot suis in scriptis adversus
 Poëtam convitia effuderit. Et rursus, an, inquit, aureis adolescentum, *quo aud. ps.*
 veluti Ithacensium solidâ quâdam cerâ obturantes, cogemus ipsos, ut arrepta
 Epicuri lintre Poësim fugiant, ac prætervehantur? Quo verò quispiam
 minus admiretur Epicurum à Maximo Tyrio in Poëtis non ha- *dissert. 19.*
 beri, audiatur illa apud Ciceronem Torquati excusatio; declarat *lib. 1. de fin.*
 enim ut Epicurus ne Poëtas quidem legere voluerit. An ille, in-
 quit, tempus in Poëtis evolvendis consumeret, in quibus nulla solida utilitas,
 omnisque puerilis est delectatio? Cui sanè sententiæ accedit quod *lib. 2. adv. Col.*
 Plutarchus habet, cum expositâ voluptate, quæ ex Poetarum
 lectione percipitur, ejus inquit, Epicurei neque sunt, neque profutentur,
 neque volunt etiam participes fieri. Cæterùm eadem habet Plutar- *ibid.*
 chus circa notitiam historię. Et de historia, inquit, ut alia omittam,
 apponam solum Metrodori verba, cum in opere de Poëtis sic scribit, proinde
 ignorare te dicens ab utra parte fuerit Hector; aut qui primi versus habe-
 antur in poësi Homeri, & rursus qui in medio sint, minime expaveas. Pa-
 rem omitto varietatis linguarum ignorantiam; inde enim, M.
 Tullius, Epicurei nostri, inquit, Gracè ferè nesciunt, nec Græci latinè. *lib. 5. Tus.*
 Uuo verbo docet Plutarchus, ut Epicurus noluerit sapientem suum
οὐκ ἐπιμαρτυροῦν τοῖς φιλολόγοις καὶ κριτῶν ζητήμασι, eruditis illis censorum literatorum
 quaestionibus.

C A P U T III.

Quòd Rhetoricam.

DE Rhetorica idem propè est, quod de Grammatica dicen-
 dum. Imprimis enim illa vocum germanarum ignorantia,
 sermo.

lib. de coll.
verb.

progymn. 2.

lib. 1. adv.

Ma.

lib. 30.

pag. 377.

lib. 10.

lib. 3. de orat.

lib. 12. c. 2.

lib. 5. de ipn.

sermonisque impuritas adversatur delectui, & concinnitati, quæ magna laus Rhetoricæ est. Ea certè de causâ videtur Epicurum reprobasse Dionysius Halicarnassæus, quòd verborum colloca- tionem, ac temperamenta videretur negligere, *perinde ac si scribere minime foret res laboriosa* *οὐκ ἐπιπόνος ἔργον ὄντι*. Itemque Theon Sophista, quòd Epicurus inter scribendum nimis affectaret mensuras illas, ac rythmos Hegesiæ, Asianorumque Rhetorum; ut cùm scribens ad Idomeneum, dixit, *ὁ, πᾶσι τὰ μὲν, κινῆματα πρῶτα, τοις ἑστέροις ἐπιτίθει*; *ὁ qui delectabiles, duxeris à puero, motiones omnes*. Deinde, cùm Nausiphane Epicurus fuerit infectatus inter cætera, quòd ille Rhetorices foret studiosissimus, quemadmodum Empiricus docet; cùm apud Ammianum Marcellinum Rhetoricam *κακοτεχνίαν* nominans inter artes numeret malas; cùm in suo illo de Rhetorica libro, veluti ex Hermogenis Scholiaste intelligitur, scripserit *solam esse naturam, qua orationem rectè instituat, artem verò nul- latenus, φῶσις γὰρ ἐστὶν ἡ κατὰ φύσιν λέξις, τέχνη δὲ ἐδιδραία*: censuit præterea apud Laertium, suum illum sapientem *ἐπιπορδῶσειν καλῶς*, non curaturum, ut ornate dicat; Quare & minùs mirum est, quod Cicero habet, cùm de Epicuri Philosophia loquens, *abest*, inquit, *ab eo viro, quem querimus, & quem auctorem publici consilij, & regenda civita- tis ducentem, & sententiæ, atque eloquentiæ principem in Senatu, in populo, in causis publicis esse volumus*. Quintilianus etiam, *alia*, inquit, *mibi questio exoritur, quæ Secta conferre plurimum eloquentiæ possit; quanquam ea non inter multas possit esse contentio*. Nam Epicurus imprimis nos à se ipse dimittit, qui fugere omnem disciplinam navigatione quam-velocissimâ jubet. Ut specimen porrò habeas non servari apud Epicurum decori, seligi potest Convivium, in quo quid ille peccaverit, ab Athe- næo est adnotatum. Itaque postquàm is Xenophontem, Platonemque commendavit, quòd Homerum imitati, convivii cau- sam initio exposuerint; & qui adessent; nominârint, subjicit, *Epi- curus verò nec locum, nec tempus desinit, neque quicquam proloquitur*. Quo- circa divinandum est, quo pacto interdum conviva tenens poculum ex inspe- ratò quæstiones proponat, tanquàm in schola orationem habens: quod qui- dem Aristoteles dicit advenire quempiam in convivium illorum, sordidum, oppletum. Et rursus de non servato personarum decoro, Epicurus, in-

inquit, convivas omnes Atomorum explanatores inducit. Ac statim
 potest, de ordine, Epicurus, inquit, rursus in convivio quarit de crudi-
 tate, ut sit augurandum; princepsque de febribus. Pergit, quid attinet
 verò dictionis inconcinnitatem referre? Hæc Athenæus. Accedat lib. 1. de nat.
 Corrà Cicero janius, qui ut Epicurum maximè notaret, post- D. or.
 quam illum dicit hominem non aptissimum ad jocandum; & natio-
 nem Epicureorum, cui minus notum sit quomodo quidque dicatur, carere sa-
 le illo ad irridendum, subdit, Vellejum alloquens, nec verò hoc in te
 uno convenit, moribus domesticis, ac nostrorum hominum urbanitate li-
 mitum; sed cum in reliquos vestros, tum in eum maximè, qui ista reperit,
 hominem sine arte, sine literis, insultantem in omnes, sine acumine ullo,
 sine auctoritate, sine lepore. Exinde est, cur Cicero Epicuri, ac Me- lib. 2. Test.
 trodori libros cum quibusdam compareret, quos neque distinctè, ne-
 que eleganter, neque ornate scriptos latine commemorat, adjiciens, lecti-
 onem sine ulla delectatione se negligere. Quò spectat illud Tor-
 quati Ciceronem alloquentis existimo, inquit, te sicut nostrum Tri-
 arium, minus ab Epicuro delectari, quòd ista Platonis, Aristotelis, Theophra-
 sti ornamenta neglexerit. Augere porrò quod Torquatus dicit,
 videtur Agellius, dum Epicurum veluti excusans adversus Plu-
 tarchum illius phrasin reprehendentem, his enim curas vocum, in-
 quit, verborumque, elegantias non modo non sectatur Epicurus, sed etiam
 insectatur.

CAPUT IV.

Quòd Dialecticam.

SEquitur Dialectica, quam Epicurum damnasse ita videtur
 Sin confesso, ut Torquatus etiam ille de eo dixerit, in Dialecti- lib. 1. de fru.
 ca nullam vim existimavit esse nec ad melius vivendum, nec ad commodi-
 us differendum. Et Laërtius loquens de Epicureis, Dialecticam, in- lib. 10.
 quit, ut supervacaneam repudiant. Heinc videas Epicurum passim à
 Cicerone reprehendi quod desinire, quod partiri, quod colligere neque
 sciat, neque doceat, ac proinde salebras innumeras incidat. Sed unus ta-

loc. cit.

men locus est, in libris de finibus, in quo rem totam conficit paucis, in illa, inquit, Philosophia parte, quæ est querendi, ac differendi, quæ *λογική* dicitur, iste vester planè, ut mihi quidem videtur, inermis, ac nudus est. Tollit definitiones, nihil de dividendo, ac partiendo docet; nec quomodo efficiatur, concludaturque ratio, tradit, non qua vi, captiosa solvantur, ambigua distinguantur, ostendit: judicia rerum in sensibus poni, quibus si semel aliquid falsi pro vero probatum sit, sublatum esse omne iudicium veri, & falsi putat. Et rursus, dum Dialecticam, inquit, contemnit Epicurus, qua una continet omnem & perspicendi quid in quaque re sit, scientiam, & iudicandi quale quidque sit, ac ratione, & via disputandi, ruit in dicendo, ut mihi quidem videtur, nec ea, quæ docere vult, ullâ arte distinguit. En

ibid.

lib. 2. de fin.

lib. 4. Acad.

lib. 5. Tusc.

lib. 3. Tusc.

lib. 1. de nat.

Deor.

in lib. 5.

Phys. textu

8.

lib. 2. cap. 8.

proinde ut Cicero Epicurum variè despiciat, omittamus hunc nihil prorsus dicentem. Et, ab hoc credulo, qui nunquam sensus mentiri putat, discedamus, & huic non multam differenti à iudicio serarum oblivisci licebit sui. Et, quam sibi constanter, convenienterque dicat, non laborat. Et, quid dixit, quod non modò Philosophiâ dignum esset, sed mediocri etiam prudentiâ, &c. Eodem sensu Themistius, neque hoc loco, inquit, sapientissimum scilicet Epicurum depudet operire salebram salebra. Cætera omitto, ac nominatim quod Plutarchus apud Agellium dicit Epicurum imperfectè, præpostere, inscitè syllogismo usum, cum ita est argumentatus, Mors ad nos nihil pertinet. Quod enim dissolutum est, id est sine sensu; quod autem sine sensu est, id nihil omninò ad nos pertinet, atque id genus alia, quæ suis infrâ locis referentur.

CAPUT V.

Quòd artis Mathematicas.

lib. 1. de fin.

DE Mathematicis denique audienda est ingenua Torquati ejusdem confessio. Ille enim Epicurum excusare pergens, an se, inquit, ut Plato, in Musicis, Geometria, numeris, astris, conficeret, quæ & à falsis initiis profecta vera esse non possunt, & si essent vera, nihil afferrent, quò jucundius, id est melius viveretur. Hinc Cicero, postquam inter cætera reprehendit Epicurum, quòd aliquid esse minimi

mum crediderit, subdit, quod profectò nunquam putavisset, si à Polyano sa- *ibid.*
 miliari suo Geometriam discere maluisset, quam illam ipsum dedocere. Et *lib. 4. Acad.*
 alibi, quid, inquit, Polyenus, qui magnus Mathematicus fuisse dicitur? Is,
 postquam Epicuro assentiens totam Geometriam esse falsam credidit, num
 illa etiam, &c. Verùm ecce locum valdè luculentum ex Balbo *lib. 2. de nat.*
 illo Ciceroniano, sed si hec, inquit, non videtis (intelligit perfe- *Deor.*
 ctionem circuli & sphaeræ) quia nunquam eruditum illum pulverem
 attigistis, an ne hoc quidem Physici intelligere potuistis hanc aequalitatem
 motus, constanti, atque ordinum in alia figurâ, non potuisse servari? Et sta-
 tim post, quæ, si bis bina quot essent, didicisset Epicurus, certè non dice-
 ret, sed dum palato quid sit optimum judicat, cæli palatum, ut ait Ennius,
 non suspexit. Non addo, quod habet D. Augustinus his verbis, *lib. de util.*
 quis Geometrias literas legere magistro Epicuro, aut discere voluit? con- *cred. c. 4.*
 tra quas ille multum pertinaciter, nihil earum, quantum arbitror, intelli-
 gens diserebat. Prætereo quod Cleomeles docet, Epicurum, *lib. 2. c. 1.*
 nec Astrologia, nec ullius partis Philosophiæ fuisse peritum, cæteraque
 similia. Id solum noto, quod Plutarchus habet, dum postquam *lib. 2. adit.*
 recensuit quas voluptates Pythagoras, Archimedes, Eudoxus, Col.
 alii percepissent ex studio Geometriæ, Arithmeticæ, Astrologi-
 giæ, subjicit, has tot, tantâsque voluptates, veluti perenni è fonte ma-
 nanteis Epicurei cum devitent, atque avertentur, non patiuntur illas eos
 de gustare, qui se ad ipsos contulerint; sed mandant, ut citatis lembis eas
 fugiant. Quod ad Musicam attinet, addit Plutarchus Epicurum, *ibid.*
 dum illum declinat, privare sese voluptatum, & gratiarum segete; repre-
 henditque inter cætera, quòd ne inter pocula quidem velit sapientem se
 exercere questionibus musicis, ac Regibus etiam persuadeat, ut in suis convi-
 viis quaslibet potius scurrilitates, quàm musicas, poeticâsque disquisitiones
 tolerant.

CAPUT VI.

*Respondetur ad objecta de Discipulis
universè.*

HA Genus recitavimus quæ Epicuro objiciuntur circa odium, contemptumque disciplinarum. Nunc, ut videamus quid responderi generaliter primum debeat, consideranda duo sunt. Unum est, cum artes omnes, ac disciplinæ sint excogitatae utilitatis alicujus gratia, irrepsisse tamen in omnes studia plurima inutilia. Id observatum facile est in artificii domorum, vestium, cæterisque mechanicis, quæ necessitas aliqua cum pepererit, dictum mirum, quam sit perfusus deinde luxus occupavit: verum idem quoque observare licet in liberalibus disciplinis, quarum cum usus esse debeat simplicissimus, stupendum, quanta intricentur farragine rerum minimè necessariarum. Ipsa etiam Philosophia, qua nihil esse debuit purius, ita conspurcata est, ut nihil jam aliud esse videatur, quam Sophisticæ officina. Sed ita nimirum evenire solet. Nihil est adeo laudabile, quod atrectatum manibus impuris, non illico commaculetur. Ea est conditio rerum humanarum, ut consistere in summo non possint, neque perfectione prius assequantur, quam degenerare incipiant. Itaque in disciplinis etiam liberalibus distinguenda sunt aliqua utilia, & multa quoque (prout vulgò possidentur) superflua. Alterum est, Epicurum, cum Sapientiam illam describere voluerit, quæ pareret felicitatem, idcirco judicium tulisse de scientiis, & artibus, quantum scilicet aut illas valere, aut parum conducere, ad sapientiam arbitraretur. Censuit porro maxime omnium conferre Physiologiam; quod scilicet ex rerum natura, conditioneque perspecta, eliceretur, quis esset vitæ constituendus finis; quatenus hisce, aut illis rebus consequendis insudandum foret; & quomodo multa, quæ nos propter impetiam terrent, ubi perspecta fuerint, animi pariant tranquillitatem. Quod attineret ad cæteras, ut Grammaticam, Rhetoricam,
alias

alias, parùm illas habere virium ad sapientiam, ac felicitatem consequendam opinatus est. Quare & retinendum quidem quod in ipsis foret non inutile, censuit; verùm in iis terere tempus, quæ & vana sint, & mentem excrucient, absurdum esse iudicavi.

Ac Epicurus quidem ita sensit, ut singillatim demonstrabimus; hocque ipsum est, quod Torquatus innuit, cùm à Cicerone loquens sic inducitur: *Quòd Epicurus parùm tibi videtur eruditus, ea causa est, quòd nullam eruditionem esse duxit, nisi quæ beata vita disciplinam iuraret.* Et paucis interpositis: *Non ergo Epicurus meruit, sed ij indocti, qui quæ pueros didicisse turpe est, ea putent usque ad senectutem esse ascendenda.* Credas Senecam ad hoc respexisse, cujus verba sunt: *Quid quòd ista liberalium artium confectio molestos, verbosos, intempestivos, sibi placentes facit, & iud non discentes necessaria, quia supervacanea didicerunt.* Quatuor millia librorum Didymus Grammaticus scripsit: *miser, si tam multa supervacua legisset.* In his libris de Patria Homeri quaritur: *in his, de Aeneas matre vera: in his, libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit: in his, an Sappho publica fuerit, & alia, quæ erant dediscenda, si scires.* Hæc Seneca qui & superius: *De liberalibus, inquit, studiis quid sentiam, scire desideras? Nullum suspicio, nullum in bonis numero, quod ad eas exit. Meritoria artificia sunt, hæcenus utilia, si preparant ingenium, non detinent. Tandem enim istis immorandum est, quandiu nihil animus agere majus potest. Rudimenta sunt nostra, non opera. Quare liberalia studia dicta sunt, vides, quia homine libero digna sunt: ceterum unum studium verè liberale est, quod liberum facit. Hoc sapientia studium est, sublime, fortè, magnanimum: cetera pusilla, & puerilia sunt.* Et infra: *Tantum itaque ex illis retineamus, quantum est necessarium.*

Sed ad Epicurum ut redeam, ut ille in cæteris fuit varius calumniis obnoxius; ita ex eo, quod supervacua ex disciplinis rescindi voluit, arrepta est occasio evulgandi quòd disciplinas oderit, contempserit, dissuaserit, infectatus fuerit. Celebrerrimum præ cæteris fuit desumptum illud ex Laertio *περὶ εὐδαιμονίας*, lib. 10. &c. ex ipso enim cæteræ videntur excitatæ tragediæ. Cùm ille

ille porrò locus fuerit ex suppositiis, ut Laertius indicat; quid putas, dicendum erit ad Athenæum, Plutarchum, & alios, qui amplificationes suas vel ex eo loco sumpserunt, vel ex aliis ejusdem farinae (spuriis puta) operibus? Nam quod attinet ad Empiricum, ille dubitanter, & ex conjecturis loquitur; cumque alias Epicurum non sine elogio sæpè memoret, declarat etiam, ut non disciplinas absolute damnaverit. Addo verò tantum abesse, ut Epicurus censuerit minimè posse disciplinas cum Physiologiæ atque aded cum sapientiæ studio cohærere, ut Epitomas potius in eorum gratiam scripserit, quibus altiùs in studia disciplinarum demeris non vacaret grandiora quædam volumina pervolvere. Istud habes in præfatione illius Epitomes, quæ ad ipsummet Pythoclem scripta existat apud Laertium. Etenim dicit ea, quæ in ipsa, similibusque aliis traduntur, profutura esse, *cùm alijs quidem multis, καὶ τοῖς οἷς αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἑαυτοῦ τὰν ἰσχυροτέρων πρὸς ἑμπειρῶν γράμμοις;* tum iis etiam, qui profundiore studio alicujus artium liberalium sunt occupati. Quàm-multum proinde abfuit Epicurus, ut disciplinas averfaretur, quantum Cynici, Stoici, & alii, quos præsertim Laertius notat? Veniamus ad specialia.

lib. 10.

lib. 6.7. &c.

CAPUT VII.

Ad Objecta de Grammatica.

lib. adv.
Gram.

QUod spectat ad Grammaticam, audiendus solùm est Empiricus: is enim ita differit: Cùm sit duplex Grammatica, alia quidem qua profitetur se tradituram elementa, illorumque connexiones, & quæ, ut paucis dicam, scribendi, ac legendi ars quædam est; alia autem, præter hanc, facultas profundior, quæ non in nuda literarum cognitione sita est, sed in examinanda etiam earum inventione, ac natura, & præterea in orationis partibus, quæ ex iis constant, & si quid hujusmodi consideratur: dicere jam contra priorem institutum nobis non est;

in hoc enim conveniunt omnes, quòd ea sit utilis; inter quos est etiam adnumerandus Epicurus; tamen si videtur inimicus eorum, qui profitentur disciplinas. Pergit Empiricus de Epicuro loquens: In libro certè de donis, & gratia docere abundè conatur, *ὅτι ἀναγκαῖον ἐστὶ τοῖς οὐκ οἰκονομοῦσι τὸ γινώσκαι τὰ γράμματα*. quòd sapientibus necessarium sit addiscere literas. Duo heic vides: Unum, Epicurum non reprobasse omnem Grammaticam; Alterum, non dissuasisse, imò persuasisse Grammatices eruditionem. Dices, at negari non potest, quin utile admodum sit nõsse varietatem partium orationis. ut cognoscatur, quæ textura in dictionibus copulandis adhibenda sit; itemque vocalium, & syllabarum quantitatem, ne ignoretur quâ ratione dictio quælibet pronunciarì debeat, & si quæ sunt hujusmodi. Verùm, cum istud illos atineat, qui & scientias edocentur, & imbui student linguis peregrinis: apud illos tamen qui linguâ patriâ & erudiuntur, & loquuntur, quemadmodum fiebat in Græcia, Epicuri temporibus, res profectò est minùs necessaria. Quia enim ferè fugimus cum lacte, atque edocemur tum phrasis, tum accentus vocum; immorari certè deinde in iis ediscendis, vel observitandis, quæ per se habentur, & cognita sunt, id potest quidem ornamento ipsis esse Philologis: at perscrutantibus res ipsas adjumento sanè non magno. Et necessarium quidem est, ut præter vocum significatus, ac loquendi normas, quarum lex penès usum est, noverimus & legere, quæ cæteri scriptis consignant; & scribere quæ vivâ voce mandare aliis non possumus, quæ utraque est germana Grammatica functio; sed quidpiam ampliùs vel profiteri, vel exquirere, aut alterius est facultatis, aut hominum certè otio abundantium. Heinc Epicurus, cùm præter voces, & vocum significationes apud vulgus notas, deprehenderet nonnullas usui esse Philosophis solis, aliisque artificibus; idcirco ad illos accedendum censuit, docendus & specialium vocum, & rerum ipsarum notitiam; cùm sufficeret didicisse priùs à Ludimagistro & legere, & scribere voces, quas Philosophi, cæterique & loquerentur, & scriberent. Porrò cùm Philosophiam calluit, ut, quantum posset, studiosorum laboribus consuleret, dictio-

108. cit.

ne usus est propriâ, atque familiari, & quam-maximè licuit res abstrusiores accommodavit vulgaribus vocibus, seu vulgareis potius voces ipsis rebus. Propterea enim Grammaticus Aristophanes dictionem ejus reprehendit, adnotans etiam ratio, *ἐν ἰδιωματικῶν, quâdā maximè propria, seu familiarissima esset. Quasi verò vitiosum sit ita loqui, ut te omnes facillè intelligant, & quæ cæteri enunciant obscuriùs, explicare aperiùs? Quod anè sit, cum à communi consuetudine non abhorret oratio. Utcumque sit captata hæc Epicuro facilitas, & Stoicis, & aliis ansam præbuit cavillandi, quòd verborum vim non teneret, quòd impuras voces usurparet, quòd tolleret funditus voces, cæteraque similia. Ita nimirum fieri solet, ut cum Sophistæ voces illustreis notionibus suis barbaris deturpaverint, barbariei accusent illos, qui nitorem ipsis suum, ac germanum usum restituere adnituntur. Usu-venire etiam videmus, ut qui mysteria quædam magna occultata videri volunt sub ampullatis, aut à vulgo inauditis vocibus, inclament illos, tanquam profanos, atque barbaros, qui dictione simplici, vulgarique eadem explicent, & Apinas esse, Tricasque ostendant. Id declarabitur præsertim, cum de virtute disputabitur. Dico interea voces à Cleomede, & Plutarcho objectas, desumptas videri ex epistolis, librisque aliis supposititiis, ut apparebit maximè ex disputandis de voluptate, cum interea sufficiat exaggeratos *ἠεροτόμοις* haberi in spuria illa ad Leontium epistolâ superiore libro citatâ. Adde concedi aliunde posse Epicurum fortè effixisse, aut usurpavisse voces aliquas, quæ in usu quidem admodum crebro non essent, sed quæ tamen fierent perspicuæ, & cum energia quadam, quod luberet, significarent, v. c. *ἐν ἀσπίδι, ἐπὶ ἀπισμῶν*, &c. Hoc autem, ut perspicuum est, & semper licuit, & semper licebit.*

Illud Plutarchi insinuat quidem non fuisse Epicureos ad eò eleganter, ac Platonem loquutos; at non probat tamen quin saltem loquuti clarè fuerint, ac jure ambages, fabulasque etiam in Platone improbaverint, ut circa Coloten est antè notatum.

Quod

Quod legitur verò apud eundem Plutarchum in Colotendum disputat, tollere Epicureos voces funditus, facit admoneam obiter & mendosè legi eum locum, & sensum verborum fugisse Interpretes. Locus sic vulgò legitur, *ὕπερ μᾶλλον ὑμῶν πηνημελιᾶσι περὶ τὸ διᾶλεκτον; οἱ δὲ λεκτῶν γένος εἰσὶν τῷ λόγῳ παρέρχοντες, ἀρδύ ἀναερέτε τῆς Φωνῆς, καὶ τὰ πύχναίοντα μόνον ἀπολιπόντες, τὰ δὲ μεταξὺ σημαίνοντα παράγωγατε, δι' ἃν γίνονται μαθήσεις, διδασκαλίαι, προλήψεις, νοήσεις, ὀρεαί, συγκυρῆσεις, ὅτι τῶν ἁπλοῦν εἶναι λέγοντες.* Interpretatio sic vulgò habet, *ec quis magis in sermone peccat, quàm vos? qui cum genus effatorum substantiam sermone substernatis, funditus tollitis voces, & obvia tantum relinquentes vocabula, interim significationes eorum, per quæ discernimus (putà doctrinam, notiones anticipatas, notitias, animi impetus, assensiones) prorsus nihil esse dicitis.* Notandum porrò est Plutarchum ita illic loci in Epicureos agere, ut si Stoicorum opinionem probet. Stoicorum opinio fuit, ut est apud Empiricum, lib. 2. dum adversus Logicos disputat de vero, tria quædam esse conjugata inter se, scilicet 2. τὸ σημαίνον, quod significat; & est ipsa vox, v. c. Dion. 1. τὸ σημαίνον, quod significatur; & est res ipsa significata, quatenus est in mente, seu mente percipitur ab eo, qui intelligit vocem (quippe qui non intelligit, habet quidem in aure vocem, at non in mente significatum) 3. ὅτι πυκνάον, quod est; & est ipsamet res extra intellectum existens, veluti Dion domi, aut ruri. Ex his autem tribus fecere primum, & tertium corporea; at incorporeum ipsum secundum, quod & universè vocarunt λεκτὸν Dictum, & Ipeiatim ἄξιωμα Effatum, si nempe sensu esset perfecto, & ob affirmationem, aut negationem dici posset verum, vel falsum. Jam apud eundem Empiricum, Epicurus & Strato admifere solùm ex istis tribus primum, & tertium; videlicet voces, & res, *ὄνομα μόνον ἀπολείποντες, σημαίνοντε, καὶ πυκνάον:* repudiavere autem secundum, seu ὅτι λεκτὸν Dictum, & maximè quidem prout Stoici habuere illud incorporeum: quod quidem etiam Epicureis Empiricus non semel tribuit. Posterius enim, ὁρῶμεν, inquit, *ὡς εἰσι πῆρες οἱ ἀνηρηκότες τὸ ὑπερβαίνει τῶν λεκτῶν, οἳ οὐκ εἰσὶν ἐπιπέφοι,* videmus esse aliquos, qui existentiam dictorum tollant, quemadmodum Epicurei. Et in hypotyposis, di

lib. 2. cap.
11.

οἱ δὲ Ἐπιμετέροισι φασὶν μὴ εἶναι δεκτὸν, οἱ δὲ Στωϊκοὶ εἶναι, dictum quidem dari Epicurei negant, Stoici verò asserunt, cùm sic itaque se res habeat, vides profectò vocem illam ἀναιρέτω, tollere apud Plutarchum referendam esse, non πρὸς τὰς φωνάς, ad voces, sed πρὸς ὅτι λεκτῶν γένος ad dicta, in quibus sermonis substantia statuebatur à Stoicis: adeò ut possit fortè locus immutatione minimâ sic legi, οἱ ὅτι λεκτῶν γένος εἶσιν τῶ λόγῳ παρεχόντων ἀρθεῖν ἀναιρέτω, τὰς μὲν φωνάς, καὶ τὰ τυγχάνοντα μόνον ἀπολείπνεις, τὰ δὲ μεταξὺ σημαίνοντα πράγματι, δι' ὧν, &c. Qui tollitis funditus dicta substantiam sermoni præbentia, relinquentes quidem tum voces, tum res ipsas solummodò, nihil autem prorsus esse dicentes res significatas intermedias, per quas disciplina, doctrina, anticipationes, notiones, appetitiones, consensiones gignuntur. Agnoscis certè τὰ τυγχάνοντα itemque τὰ μεταξὺ σημαίνοντα πράγματα ad alia referri, quàm vulgò putetur. Cætera aliàs discutienda.

CAPUT VIII.

Ad objecta de Poëtica, &c.

lib. 10.

DE Poëtica, constat etiam, ut Epicurus illam damnaverit, non absolutè, sed duntaxat quâ parte perniciofa est. Hoc est quod voluit innuere, dum, quod est apud Laërtium, dixit μόνον τε τὸν σοφὸν ὁρτῶς ἂν περὶ τε μουσικῆς, καὶ ποιητικῆς διαλέξασθαι, solum sapientem de Musica, deque Poëtica rectè sermonem habiturum; quia videlicet novit solus sapiens quæ sit inter bona, ac mala statuendâ distinctio. Heinc docet statim circa Poëticam, eundem Sapientem ποιήματα τε εὐσεβῶν, ὅσα ἂν ποιῆσαι, poemata adoperari (seu, ut sic dicam, actionum, rerumque verarum recitatione animare, non fingere (seu rerum falsarum narratione inficere.) Quippe Epicurus illud quidem genus poëseos probavit, quo aut majorum præclarè gesta ita canerentur, ut exinde adolescentes veræ virtutis, & gloriæ studio vehementer incalescerent;

rent; Id autem ex illius schola Atticus præstitit eximie, cum in *or. Att.*
versibus (referente Cornelio Nepote) qui honore, rerumque gesta-
 rum amplitudine cæteris Romani populi præstiterint, exposuit. Aut
 quo vel opera naturæ, vel præcepta morum ita traderentur,
 ut exinde animi quodam quasi lenocinio capti, alacrius simul,
 potentiusque honestatem caperent. Hoc verò egregie præ-
 stitit Lucretius, ac rationem simul istam reddidit, *lib. 4.*

*Nam veluti pueris absinthia tatra medentes
 Quom dare conantur, prius oras pocula circum
 Contingunt mellis dulci, flavoque liquore.
 Ut puerorum atas improvida ludificetur
 Labrorum tenuis; interea perpotet amarum
 Absinthii laticem, deceptaque non capiatur,
 Sed potius tali tactu recreata valescat:*

*Sic ego nunc, quoniam ratio hæc plurumque videtur
 Tristior esse, quibus non est tractata, retròque
 Volgus abhorret ab hac; volui tibi suaveloquenti
 Carmine Pierio rationem exponere nostram,
 Et quasi musæo dulci contingere melle,
 Si tibi fortè animum tali ratione tenere
 Carminibus nostris possem, dum percipis omnem
 Naturam rerum, ac persentis utilitatem.*

Hoc itaque est, quod Epicurus voluit, cum censuit sapientem
εὐεργετὴν τῶν ποιήματων. Porro ut erat veritatis simul, & virtutis
 amans, noluit ποιῆσαι, seu fieri ὀλέθρον καὶ θάνατον δόλως, ac illa idcir-
 cò minimè probavit quæ Poætæ de Diis mentirentur, de
 Inferis fingerent, de Venere vafana cantarent, cæteraque hu-
 jusmodi, quæ animos & pravè imbuunt, & miserè cruci-
 ant. Ita innuit Empiricus, cum postquam Poesin passionibus
 propugnaculum fieri declaravit, & eos, qui legerint Alcæum, *lib. ad.*
 aut Anacreontem, infano amore, ac ebrietate magis accendi *Gram.*
 exposuit, subjicit, quæ hoc quidem loco dicuntur ab aliis, & maxime ab
 Epicureis, hujusmodi sunt. Ita Vellejus Epicureus, cum apud M.
 Tullium id universè conqueritur, quod speciatim de Homero, *lib. 1.*
 & Hesiodo apud Empiricum Xenophanes; nempe quod suavitare *adv. phys.*
 ipsa

ipsa nocuerint vocibus Poëtarum fusa, qui, inquit, & irâ inflammatos, & libidine furenteis induxerunt Deos, fecerunt quæ, ut eorum bella, pugnas, prælia, vulnera videremus: odia prætereà, dissidia, discordias, ortus, interitus, querelas, lamentationes, vincula, cum mortali genere concubitus, mortalesque ex immortalibus procreatos. Prætereò loca similia: Hoc sufficiat, si quidpiam boni, ac veram voluptatem pariens proficiscatur ex Poëtica, Epicurum id non respuisse. Vides proinde quid sit dicendum ad ea omnia, quæ objecta sunt. Observo solum Heracliden meritò tacere Platonem ejusdem cum Epicuro reum criminis, in fabulis Homeri damnandis. Siquidem Plato quam-longissimè & Homerum, & cæteros Poëtas eliminat è Repub in qua pietas, fortitudo, temperantia debeat eminere. Poterat verò etiam reum Heraclitum facere, qui Homerum asseruit ex certaminibus ejiciendum, imò cædendum colaphis, Achilochumque similiter, quod à Laërtio memoratur. Poterat Zenonem Stoicorum parentem, qui, ut idem refert, pronunciavit nihil esse magis à perceptione scientiarum alienum, quàm Poëticen. Poterat omnes Philosophos, quibus virtus curæ fuit. Quid de ipso Plutarcho dicam, qui cum locis illis citatis ita Epicurum commordeat; aliàs tamen ejus sententiæ (ac adeò Vellejo) præclarè subscribit, dum Poëtas damnat, quòd ineptis suis opinionibus conturbantes nos, seipsos irretiant suis poëmatibus, quando locum, in quo Deos dicunt degere, securam appellant, & tranquillam sedem; non ventis obnoxiam, neque nubibus, sed placidâ serenitate, & purâ ac perpetuò æquabiliter circumfulgentem luce, quòd talis statio naturam beatam, ac immortalem deceat maximè, (Notum est porrò heic indicari versus illos ex Odyssea, qui & referuntur ab Authore libri de Mundo, & Latinis versibus redduntur à Lucretio) intereà verò Deos introducunt perturbationis, odij, iræ, cæterarumque passionum plenos, à quibus sanè homines, quibus mens fuerit, abhorreant. Quod de historia objicitur, cum videatur supposititium, suam tamen adhuc responsionem præ se fert. Siquidem sunt minutia quædam in historiis, quas negligere longè præstat, quàm, quòd plærique faciunt, laboriosè consecrari. Historia

cer-

in alleg.
Hom.

lib. 2. & 3.

lib. 9.
lib. 7.

in Pericle.

Odysf. 7.
cap. 6.
lib. 3.

certè est vita lux, quippe quæ non solùm præteritorum temporum obscuritatem discutiat, confusionemque explicet; sed exemplis etiam innumeris instruat, mentique ansam præbeat intelligendi ex præteritis, quid sperandum sit de futuris; quis sit vitæ statuendus finis; quò hæc uniuersa histronia tendat, quorsùm nihil novum, aut stupendum sit; adeò ut nemo persuadeatur Epicurum, qui tam multa, tamque præclara est philosophatus de vita, & moribus, potuisse sic ratiocinari, nisi notitiâ temporum, actionumque humanarum, quæ ex historia elicitor, quasi fax illi præluxisset (certè vir ille omninò bonus, ac eruditus Vossius Epicurum etiam recenset inter Græcos historicos, propter librum *lib. de hist. Græc.* ejus de vitis.) Verùm enim verò, quia solent permulta exquiri planè infructuosa, & quæ intereà mentem excrucient, idcirco potuit Epicurus negligenda hæc dicere, sicut & ipse Metrodorus. Eodem spectat illud, quod objicitur circa Philologiam: Nam quod de linguis variis, patet nullius esse momenti, si quis possit consequi idiomate suo quicquid ad sapientiam necessarium est; Cum aliunde varietas linguarum ornamento quidem sit, verùm homines, quantum est ex se, nihilo doctiores, meliores, beatiores efficiat.

CAPUT IX:

Ad objecta de Rhetorica.

RHeticam etiam Epicurus non prorsùs abiecit, sed solùm intra fines proprios contentam esse voluit. Cum Grammatica enim solùm doceat connexere elementa, & vocabula, ita ut sermo fiat congruus; munus deinde Rhetoricæ est, tradere delectum verborum, & phrasion, ex quibus sermo efficiatur ornatus, atq; elegans. Sicq; cum legibus Grammaticæ servatis possit adhuc quispiam confusè, & obscurè loqui, occurrere Rhetorica debet, quæ ejusmodi confusionem, & obscuritatem tollat, verbis perspicuis

cuis appositis, eaque ratione collocatis, ut illi qui audiunt, nullo labore intelligant, & cum delectatione quadam ea, quæ dicuntur, percipiant. Epicurus porrò librum scribens de Rhetorica, singulare ipsius munus assignat *claritatem, seu perspicuitatem, nec quicquam amplius ab ea exigit*, *ὅς ἀπὸ τοῦ καθ' ἑαυτὸν ἔχει τὴν φωνήν*, quod memoratur à Laërtio. Ipsemet proinde erat admodum dilucidus, *καθ' ἑαυτὸν*, ut idem Laërtius notat. Cicero de ipso loquens, *vide inquit, quantum fallare, Torquate, oratio me istius Philosophi non offendit; nam & complectitur verbis quod vult, & dicit planè quod intelligam*. Ac rursus, *Epicurus nec non vult, si potest, planè, & apertè loqui*. Ex hac autem claritate ea nascebatur in animis audientium voluptas, ut, referente Laërtio *quasi catenis*, seu potius *Sirenibus* detinerentur. De scriptis, Seneca demonstrat, dum commendaturus librum, quo mirificè fuisset delectatus, *quàm disertus fuerit, inquit, ex hoc intelligere licet; brevis mihi visus est, cum esset nec mei, nec tui temporis; sed qui primo aspectu aut Titi Livii, aut Epicuri posset videri*. Tantà autem dulcedine me tenuit, & traxit, ut illum sine ulla dilatione perlegerem. Sol me invitabat, fames admonebat, nubes minabantur; tamen exhausti totum: non tantum delectatus sed gavisus sum. Quid ingenij iste habuit? quid animi? dicerem, quid impetus? si interque visset, si ex intervallo surrexisset; nunc non fuit impetus, sed tenor, compositio virilis, & sancta. Hactenus Seneca. Omitto illa ejusdem loca, Aliquam magnificam vocem Epistola secum ferat: ecce occurrit mihi nescio utrum verior, an eloquentior: *cujus, inquis? Epicuri*. Item, *elegantè itaque ab Epicuro dictum est*. Ac rursus, & *apertior ista sententia est, quàm ut interpretanda sit; & disertior, quàm ut adjuvanda*. Mitto illud Themistij, cum de Patre Eugenio loquens, *Epicurum, inquit, Neoclis filium, scitum alioquin, & elegantem putabat*. Mitto id genus alia. Sufficiat ista opposuisse luxurianti Ciceronis, & aliorum stylo, qui Rhetoricæ limites in immensum producentes, offendebantur, quòd Epicurus visus fuisset illam redegisse ad tantas angustias.

Cùm primà verò fronte objiciatur, quòd sensuerit scribere minimè esse rem laboriosam, id arguit solùm, non debere eum, qui scribit, si sapuerit, sic digitos corrodere, sic inducere lituras, & reponere, sic versare omnia, atq; reversare, ut qui lectoribus suis est

est præbiturus voluptatem, ipse se ex cruciet, Profectò verò longè præstat vel aliquos relinquere naves, vel omninò non scribere, quàm tantam sibi, quod multi faciunt, figere, & refigere crucem. Dummodò verba sponte fluant, nec oratio sit planè indecora, qui vel solam, vel maximè veritatem quæsierint, factum habebunt superque, & satis: Suo cuique stylo scribitur; cui libet potest sua esse lux; Bene res habet, si, quantum potest, quisque devitet obscuritatem. Ad illud de numeris, & Rhythmis, nihil aliud dicendum est, nisi vix ullum scriptorem esse, cui, non cogitanti, tale quid eveniat, ut Quintilianus fusè demonstrat suffice- *lib. 9. c. 4.* reque, si in fragmentis, qui ex Epicuro supersunt, vix quidpiam tale reperitur. Omitto verò, uti superiùs observavimus, Plutarchum nonnulla immutasse verba in Epistola illa Epicuri moribundi ad Idomeneum; ita relata à Theone videri desumpta ex quadam familie pistola, cum magna quadam immutatione. Utcumq; sit, non est propterea locus obscurus, & inelegans. Illud circa Nauiphanen esse jam intelligitur ex antè-dictis refutatam. Quod verò dixit *καὶς πηχίαν* malam artem, imitatus Platonem est, dum artibus bonis, ac legitimis opponens pravas, ac spurias, ut Medicinæ *in Gorg.* artificium coquorum, Exercitatrici Mangonum (qui scilicet colorem fuco, & verum robur inani sagina mentiuntur) ac Legali Cavillatricem; sic ipsi justitiæ oppositam Rhetoricen habuit. Jurene porrò fuerit imitatus, annon, intelligetur ex mox dicendis, cum ostendetur Rhetoricam adversus veritatem esse comparatam. Intelligetur verò etiam censuisse illum non injuria, naturam esse, non verò artem, quæ orationem rectè instituat, ac eloquentis homines faciat; maximèque si alia ars, quàm perspicuitatis studium requiratur. Illud *ἔρηπρόδ' οὐκ ἐστὶν ἡγάδης* non pugnat contra perspicuitatem, sed contra pravam, affectatamque multorum dicendi rationem, ac nominatim Sophistarum, & Demagogorum, quibus ludo est facere fucum veritati, excitare turbas, innocentiam imponere, quærere plausum, & similia. An aliunde Epicuri Philosophia politico viro inutilis sit, quod Cicero innuit, explicandum suo loco est. De Quintiliano, nihil dico, nisi quòd non videtur integram Epicuri mentem fuisse assequutus.

Quod

160

Quod Athenæus carpit Epicurum, præter rationem fortassis fit. Suus cuique est genius, & suas quisque vneres habet. Non præluferit Epicurus, ut Plato, aut Xenophon; at illa ex improvilo percontatio sæpè delectat. Lucianus est in suis Dialogis Epicurum imitatus; quàm lepidè verò ubique rem ex abrupto aggreditur? Cicero quoque non est in suis omnibus Dialogis præfatus, non Plutarchus, non alii. Epicurus posidò modò hoc, modò illud agitatum fecerit; hic ipse mos est conviviorum. Convivas omneis induxerit atomorum doctrinam callenteis; quid mirum est, cùm illos omneis philosophanteis habuerit? Cæterùm ut quæstiones varias non sine delectu, ac intempestivè tractaverit, indicatur satis ex ea, quam Zopyrus Epicureus apud Plutarchum explicat libro Symposiaco secundo. Quæ restant, vellaudes Epicuri sunt, ut quòd salibus ad irridendum caruerit; (hoc enim arguit morum illius simplicitatem, & innocentiam, ac eam simul veracitatem, ob quam ne probaverit quidem hominem sapientem ironicè loqui: nam & Cicero in eo improbat quòd ironiam Socrati familiarem reprehenderit) vel certè occurrunt exiis, quæ dicta sunt, interpretanda; quatenus nimirum nihil aliud ex Rhetorica, præter perspicuitatem exegit, & quæ exiguntur prætereà parum curanda existimavit. Adjiciendum aliquid foret de ejus Sectatoribus; sed cùm negandum minimè sit, quin multi esse potuerint sermone barbari, & rudes; ita enim uluvenit in omnibus Sectis (ut enim de Peripateticis nihil dicam, *tot rusticos Stoicos regeram*, inquit Cassius ad Ciceronem, *ut Catium Athenis natum esse dicas*) Attamen etiam negandum non est, quin multi fuerint valdè elegantes. *Scito sermone, & Attico scripserat Leontium*, ut Cicero habet. Diogenem Epicureum *promptum, & disertum* facit Athenæus; *dilucidum intelligentià, & interpretatione*, Laertius. Cornelius nepos scribit *libris Atticis nihil esse posse dulcius*. Græci illius Pisoniani Cicero describit *poëma ita festivum, ita concinnum, ita elegans, nihil ut fieri possit argutius*. Zenonem, Vellejum, Phædrum non memoro; quoniam de illis jam est dictum.

Sed superesse scrupulum sentio, quorsùm assignata præcipua Rhetoricæ munera Epicurus excluderit, ut invenire, & disponere;

ut

quest. 5.

lib. de clar.
orat..

lib. 15. ep. 19.

lib. 1. de
nat. Deor.

lib. 5.

lib. 7.

in vi. Att.

Orat. in
Pis.

ut exordiri, & perorare: ut amplificare, &c. Verùm inventio argumentorum, eorundemque apta collocatio aut Dialectices propria est, aut ex conditione materiae subjectae erumpit; aut ex nativa oratoris sagacitate, & sollertia, non ex ullo Rhetorices artificio nascitur. Quasi verò, dum tot magni viri orationes aut parant, aut habent, animum intendant ad artem Rhetorices, quam fieri potest, ut ne labris quidem primoribus attingerint? At orationis, inquires, partitio Rhetoricae propria est? Enimverò, si Dialectica est ars non definiendi modò, sed & dividendi unamquamque rem; ipsius quoque dicenda erit orationis distributio. Sin minùs, confugiendum erit ad propositae materiae naturam, quae hoc modo, potius quam illo usurpari debeat: Quà sanè in re naturale iudicium, accedente plurimarum rerum experientia, quam plurimum potest, artificium quam minimum, aut nihil omninò. Nisi verò, si sit agendum, ut exemplo dicam, de pace ineunda, de testamento rescindendo, de Geometriae laudibus, respicere quis ad artem Rhetoricam debeat, ut sciat quàm serie sermonis procedendum sit; cum Rhetoris non sit cognoscere de pace, & bello, sed politici; nec de natura testamenti, ac rescissionis illius, sed Jurisconsulti; nec de praestantia Geometriae, sed Mathematici; neque proinde possit Rhetor tradere, aut juvare quidpiam circa argumentum, quod ipse ignoret; vel certè, si nòrit, nòrit prorsus non tanquam Rhetor, sed tanquam alius artifex. At, inquires, negari non potest, quin sola Rhetorica doceat exordiri, perorare, & figuris tum translaticis, tum sententiarum, verborumque uti, quibus auditores orator commoveat, & finem Rhetoricae proprium, persuasionem putà assequatur. Verumtamen, cum repertus esset quae jam facta responsio est; hoc addo, ista omnia, ob quae maxime sese effert Rhetorica, videri nihil esse aliud, quam suum factum veritati; ac idcirco tum Rhetoras non prorsus ineptè à Maximo Tyrio cum Magonibus comparari, tum ipsam Rhetoricam non prorsus male ab Athenæo, ut apud Quintilianum est, defini, fallendi artem. Nempè veritas ejusmodi est, ut nativà placens pulcritudine le-

oras. 12.

lib. 2. c. 15.

noo tiv xitotio nomer supile mib

no-

nocentibus istis non egeat; mendacium verò ejusmodi, ut
 ta foeditate displicens ipsa necessariò, ut placeat, præte-
 Quare & solent merito jure laudari illi Judices, qui ista tanta
 farragine tribunalia exonerarunt. Nòrant, ut simplex, & in-
 genua privati hominis confessio, ac testificatio mendacium
 minùs convelare possit veritatis specie, quàm elaborata oratio
 ab oratore callido; cùm aliundè ad sanum, & rectum ferendum
 judicium, solà facti expositione Judices indigeant; quippe
 qui debeant ipsi jus scire. Quo loco præclare omninò admo-
 net Aristoteles, non esse Judicem pervertendum, & sit, dum
 ad iram, aut odium, misericordiamve impellitur. *Id enim, in-
 quit, perinde est, ac si quis, qua usus est regula, eam reddat perversum.*
 Neque dicas eloquentiam perisæpe juvare ad inno-
 centum incolumitatem: Quippe cùm sæpiùs valeat ad
 incolumitatem fontium, clarum est aliundè totum artificium
 comparatum esse contra innocentiam. Videlicet æquitas ipsa
 non erubescit se prodere; Injustitia est, quæ ut elabatur, colo-
 res alienos conquirere debet. Neque rursum dicas, cum nihil
 fuerit opus ubi Judices & eruditione, & integritate insignes
 extiterint; ubi res tamen secus se habuerit, innocentes etiam
 indigere artificio. Etenim, ut est supponendum Judices peri-
 tia, & probitate pollere; sic ubi vel alterutra, vel utraque ca-
 ruerint, tantò ars erit periculosior. Nisi forte Judices hujus-
 modi habeas; qualis ille à Titio apud Macrobium describitur,
*qui, dum oratores, quorum est negotium pariant, testes, inquit, poscit,
 ipse in miclum; ubi redit, ait se omnia audivisse; tabulas poscit, &c.*
 Judex quippe hujusmodi Rhetoricâ indiget nulla. Dices, quid
 igitur sentiendum de Rhetorica in administratione publicarum
 rerum? Sed quid aliud sentiendum sit, quàm illam excitandis
 turbis, atque seditionibus esse comparatissimam? Genteis pro-
 fecto videre licet, apud quas neglectus Rhetoricæ sit, & quæ
 tamen leges patrias conservent intactas, ac ut ita dicam peren-
 nels; cùm eæ, quibus illa est curæ, novas ferant quotidie, &
 nullis tamen contineri possint; ut verè liceat dicere, quod Pla-
 to ille veteris Comcediæ, *si quis peregrè absuerit tres menses, non
 agnoscit amplius civitatem.* Cùm aliqua tamen oratoria vis con-
 tinen-

1. Rhet. 1.

lib. 3. Sat.
cap. 16.

secund. Empir.

timendis in officio populis necessaria sit; cogita nervosas illas & ferventes Leonidæ, similitumque exhortationes; quàm ille quæso præstant meditaris, & olentibus lucernas, ac demorsos unguis istorum orationibus? Me certe plus persuaserit quisquis ingenua, & amore patriæ incalcescente oratione absque artificio usus fuerit, quàm qui oratoriam ex professo colunt; qui præterquam quod plerumque frigidiusculè, & non revera animati agunt, ii sunt, à quibus sibi cavendum merito quispiam existimet, quod latenti artificio captari sese suspicetur. Hinc cum tota fere ars in eo sit, ut ars ipsa lateat, naturamque æmuletur, nonne intelligere licet persuadendi vim magis esse sitam in bonitate naturæ, quàm in ullis præceptionibus? ut proinde mirum non videatur, si mendici, ac supplices oppressi angustiis, melius perorent, moveant vehementius, persuadeant efficacius, quàm magnifici isti Oratores. Verum *lib. 2. c. 16?* hæc satis, ne Quintiliano rem indignam facere videar, hoc est orandi viribus uti in Orationis accusationem.

CAPUT X.

Ad objecta de Dialectica.

AD Dialecticam quod spectat, non est quod hoc loco aliquid dicamus. Primum enim suo ostendetur loco ut Dialectices nomine in Canonicas nomen commutato Epicurus tradiderit, & retinuerit omnia, quæ videri possunt ex Dialecticæ esse necessaria. Unde & comprobabitur ipsum non omnem penitus rejecisse Dialecticam; sed, quod habet Empiricus, Dialecticam solam Stoicorum: Quo alluisse videtur D. Hieronymus, dum adversus Rufinum scribens, *quoniam, inquit, Stoici Dialecticam sibi vendicant, & tu hujus sententia deliramenta contemnis, in hac parte Epicureus es.* Deinde, cum illa eadem, quæ objici possunt adversus istam Dialecticam, disputata jam habeantur in nostris adversus Aristoteles exercitationibus, non est quod

actum rursus agamus. Sufficiat vel solam natura i veritatis investigandæ magistram esse optimam; vel, si quapiam arte adiuuanda sit, indigere illam regulis, vel observationibus perpaucis: non immensâ istâ congerie argutiarum Dialecticarum. An Epicurus fuerit in Dialecticis inermis, nudus, &c. quæ Cicero præsertim opponit, ex dicendis circa illius Canonice colligendum est. Observo heic solum Ciceronem quoque non semel præferre Epicurum Stoicis ipsis circa consequutionum vim: Veluti, cum in libris de Divinatione, Ergo is, inquit, circuitione quadam deos tollens, rectè non dubitat divinationem tollere: sed non ut hic sibi constar, item Stoici. Illius enim Deus nihil habens nec sui, nec alieni negotij, non potest hominibus divinationem impertire: vester autem Deus potest non impertire, ut nihilominus mundum regat, & hominibus consulat. Cur igitur vos inducitis in eas captiones, quas nunquam explicetis? Ita enim, cum magis properant, concludere solent. Si Dii sunt, &c. Ad objectum illud à Plutarcho, nihil adjiciendum ad ea, quæ Gellius ipse regerit. Prætermiserat Epicurus in explicatione illius de morte argumenti propositionem; Plutarchus istud carperat, Agellius ergo, sed Epicurus, inquit, cujusmodi homo est, non inscitâ videtur partem illam syllogismi prætermisisse. Neque id ei negotium fuit syllogismum, tanquam in scholis Philosophorum, cum numeris omnibus, & cum suis finibus dicere. Et profectò, quia seperatio animi, & corporis in morte evidens est, non est ratus necessariam esse ejus admonitionem, quod omnibus prorsus erat obvium; sicuti etiam quod conclusionem syllogismi non in fine posuit, sed in principio: Nam id quoque non imperitè factum quis non videt? Apud Platonem quoque multis in locis reperias Syllogismos repudiatos, conversoque ordine isto, qui in docendo traditur, cum eleganti quadam reprehensionis contentione positos esse. Hæc ille.

lib. 2.

lib. 2. c. 8.

CAPUT XI.

Ad objecta de Mathematicis.

DEnique circa Mathematicas, hoc imprimis fatendum est, Epicurum non eas caluisse, ut Pythagoras, & Plato caluerunt. Sed imitari Socratem potuit, qui pronuntiatus cum fuerit mortalium sapientissimus, Astronomiæ tamen valedixit, ut scientiæ morum totus vacaret, quod adnotavit Cicero; & quidquid est sive in illa, sive in Geometria, sive in Arithmetica scrupulosum, & ad vitam inutile, eliminatum voluit, quod à Xenophonte declaratur fusiùs. Imitari etiam potuit Diogenem, qui, scribente Laërtio, Musicam, Geometriam, Astrologiam, tanquam inutileis neglexit. Nihil de Aristotele dico, qui utcumque non rarò jacter celebris quasdam propositiones, & interdum quidem, cum non valdè est opus; aliquando tamen, cum valdè expediret, uti in sphaerarum caelestium determinando numero, difficultatem ad Mathematicos, tanquam peritiores remittit. Nihil de Zenone, quem vel minimùm matheseos peritum exstitisse, nullum est vestigium. Nihil demum de cæteris; neque enim hæc memoro, ut vel negligendum studium Mathematicum suadeam; vel Epicurum, quòd in illis eximius non fuerit, commendatum faciam. Innuere dumtaxat contendo, non posse illi vitio veri, quòd Mathematicas ignorarit, nisi veretur & aliis, qui sunt oppidò viri celebres, Principesque Philosophorum. Deinde addo, cum Socrates astrorum scientiam repudiaret, ut de moribus philopharetur, Epicurum tamen sic eam excoluisse, ut esse quoque ipsius studium ad moralem Philosophiam utilissimum comprobaverit. Heinc sunt illæ in Epistolis ad hoc studium adhortationes, factaque in gratiam adolescentum compendia, quæ referentur alibi: tantum abest,

lib. 5. Tusc.

lib. 4. memor.

lib. 7.

lib. 12. Memor. cap. 8.

ut deterrere adolescentis voluerit ab ullo studio liberali. Et certè, cum speculationes tum rerum cælestium, tum etiam aliarum, quæ demonstrationibus Mathematicis nituntur, sine delectabilissimæ, quod experiri cuique licet, & exemplis benè multis comprobari facile potest; quonam modo potuisset illas Epicurus despiciere, qui ipse finem omnium bonorum delectationem statueret, ac illam quidem potissimum, quæ ex virtute, seu animi cultura proficisceretur? Verumtamen ansam declamandi præbuit, quod Epicurus duo quædam circa Mathematicas improbarit. Unum est inutile studium plurimarum rerum, quæ cum sint nimis intricatæ, crucem desigunt animis, neque interea conferunt quicquam ad traducendum felicem vitam, sive ad corrigendum mores, ut Philo circa eandem rem habet. Hoc ipsum est, quod Epicurus apud Laërtium innuit, cum eatenus esse invigilandum cælestibus censet, quatenus faciunt ad felicitatem; docetque, ut etiam notitia huiusmodi rerum negligenda foret, nisi ad scopum hunc tenderet. Ea causa est cur minùs probarit Astrologiæ studium, quasi scilicet laboriosum, & incertum magis, quam ut solidam voluptatem pariat; quod suo loco declarandum est. Alterum est abusus nimius, ac degeneratio in luxum, & nequitiam. Heinc cum notitiam Musices aversatus non fuerit (nam & de illa librum scripsit) neque sapientem ab illius speculationibus deterruerit (quippe Sapientem solum censuit de Musica rectè disputare) & quod Plurarchus objicit, arguat dumtaxat Epicurum noluisse de illa disputari intempestivè (ut suo etiam loco demonstrabitur.) Damnavit tamen Epicurus illam Musicam, quæ ex usu legitimo eo deflexit, ut vitiorum nequissimorum incentivum evaserit. Ita docet Empiricus, declarans ut Epicurei negaverint ipsam esse suscipiendam, quod (velut Platonici quoque) illam ad felicitatem non tendere existimant; adjecerint verò, ἀπὸν ἀσμεφορον εἶναι, καὶ ἀγὰρ, φιλονοῦν, περιεπάων ἀπαιεῖ. *Esse ipsam inutilem, segnem, bibacem, pecuniarum prodigam.* Quo loco agnoscis Epicuri genium non tam Musicam aversatum fuisse, quam quæ ipsam vitia, ac mala sæpen-

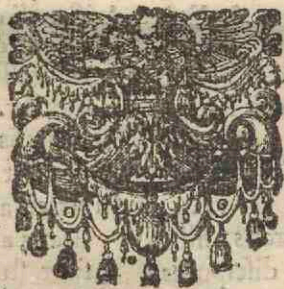
lib. de arg.

lib. 10.

lib. adv.
Mus.

penam eò consequuntur; quæque interdum causæ fuere, ut integræ etiam nationes eam respuerint, ut apud Diodorum Aegyptij. Ut paucis dicam, Epicurus circa hæc arteis sic fuit animatus, ut si quidpiam peccaverit (nihil autem peccasse contendere nolim) id præ nimio quodam virtutis affectu, ac felicitatis studio (si potest tamen in hisce rebus esse quid nimium) egerit: sicque videatur tantò esse excusatione dignior, quantò fuit ipsi pro sententia, quam tuebatur, finis laudator. Clarum proinde ex his sit, quid ad objecta ex Cicerone, aliisque responderi possit. Quòd si scrupulus aliquis super sit; is, cum, Deo bene propitio, de Mundo, de Syderibus, de argumentis cæteris speciatim disputabitur, eximendus speciatim erit.

Hæc jam de vita, & moribus Epicuri dicta sufficiant.

RERVM AC VERBORVM INDEX.

- A
- A** LUTIVS Epicureus. pag. 44
 Alcæus & Philiscus Pseudo Epicurei, Româ pulsi, quòd essent turpium voluptatum adolescentibus auctores. 64
 Alexandri ab Alexandro æquum de Epicuro iudicium. 135
 Alexander Philosophus Epicureus. 49
 C. Amasianus Epicureus. 44
 D. Ambrosius de Epicuro & Epicureis quid senserit? 73. 106
 S. Ambrosius docet Epicuri hortos tolerabiliores esse Lyceo Aristotelis. 135
 Amici & familiares Epicuri quinam? 14. 15
 Amynomachus Philocratis filius Batithes, Epicuri discipulus. 17. 29
 Andreas Arnaudus Forcalqueriensis brevem Epicuri Apologiam composuit. 136
 Anna Maria Schurmana, Ultrajectensis puella doctissima. 127
 Annus nativitatis Epicuri. 3
 M. Antonius Bonciarius Parisiensis Professor, Epicurum cæteris antiquis Philosophis præfert. 136
 Apelles Epicuri discipulus. 16
 Apollodorus Cepotyranus. 41
 Arcehilas fecundis calicibus haustus moritur. 115
 Arcehilas in Epicurum odium, unde? 133.
 Arceliæ podagræ doloribus ardentis vox fortis. 88
 Aristobulus frater Epicuri. 2. 14
 Aristoteles an Mathematicarum peritus. 165
 Aristoteli objici ab Epicuro ajunt, quod voratâ paternâ substantiâ militasset, ac medicamenta vendidisset. 95
 Aristotelis lyceo S. Ambrosius præfert hortos Epicuri. 135
 In Arteis ac disciplinas, quæ utilitatis alicujus gratia excogitatæ sunt, studia inutilia ac vana plurima irreperunt. 147
 Attilis valor. 109
 Athenæ, patria Epicuri. 2
 T. Pomponinus Atticus Epicureus. 43
 Atticis olim alia mensura civilium, alia Lunarium principia. 6

AC VERBORUM.

Auctores aliqui de Epicuro bene meriti. 135.136.

B

Baptista Guarinus Veronensis librum scripsit de secta Epicurei. 136

Bassus Aufidius Epicureus. 48

Beatus Epicurus, etiam in acutissimis doloribus. 132

Boethus Geometra, Epicureus. 49

Bona in commune conferenda Amicis non censuit Epicurus, & quare. 13

C

Cælius Rhodiginus de Epicuro bene sensit. 135

Callistolas Epicuri familiaris. 24

C. Cassius Bruti socius, Epicureus. 43.

Catius Insuper Epicureus. 45

Catonis odium in Philosophos. 138

139

Celsus Epicureus. 48.50

Chæredemus frater Epicuri. 2.14

Chæredemus, unus ex Epicuri familiaribus, cujus nomine librum Epicurus inscripsit. 20

Chærestrata, Epicuri mater. 2

Chaos occasio fuit Epicuro philosophandi. 8

Chrysippus Chesippus, quasi caca-turiens equus, dictus. 97

Chrysippus librorum Epicuri para-fitus. 17

Chrysippus de Dialectica supra tre-centos scripsit libros. 61

Chrysippus quod suave merum in-sacrificia ebibisset, interiit. 113

Cicero male affectus in Epicurum: cur? 66.67

Cicero Epicurum appellat virum optimum. 88.98. Epicureos lau-dat. 138

Ciceronis locus arduus ex Epistola xix. lib.v. ad Atticum, explana-tus. 11.12

Clemens Alexandrinus Epicuro in-fensus. 72

Colores Epicuri discipulus. 15

Concubinarum usus olim non om-nino prohibitus. 128

Congij mensura qualis. 115

Contantia Epicuri in acutissimis doloribus. 131.132

D

Damis Epicureus. 49

Democritum honoravit ac se-quitus est Epicurus. 91

Deum ut coluerit Epicurus. 77.78. 79

Divinos honores an affectarit Epi-curus? 75. usque ad 84

Deus est mortali, juvare mortalem. 84.

Dialecticæ Stoici impensè addicti fuere. 61.62

Dialecticam ut supervacaneam reje-cit Epicurus. 145.163. De ea Chrysippus supra trecenta volu-mina scripsit. 61

Diem ab occasu in occasum suppu-tabant Attici. 3

47

Dio-

- Diodorus Epicureus. 48
 Diogenis Laërtij locus de Metrodoro Epicuri discipulo emendatus 16
 Diogenes Epicureus, promptus & disertus. 160
 Diogenem Babylonium maledicum Antiochus Rex jugulari mandavit ob ejus maledicentiam. 97
 Discimus multa, quæ si sciremus dediscenda forent. 149
 Dositheus Epicuri discipulus 17
- E
- E**loquentia. *Vide* Rhetorica.
 Epicurus Atheniensis fuit; quamvis alij eum Samium, alij Lamplacenum crediderint. 1.
 Gargetius dictus, quod Gargeti natus. 2. Epicuri parentes. *ibid.*
 Epicurus Neocles dictus à patre Neocle. *ibid.* Quo tempore natus? 3.4.5.
 Epicuri fratres tres, Neocles, Chæredemus, Aristobulus. 2.14
 Epicuri in fratres amor ac reverentia. 2
 Epicurus ubi pueritiam, adolescentiam, juventutem exegerit? 5.6
 Fuit Epicurus constitutionis non multum firmæ. 32.33. Fuit morbis obnoxius, non vitæ intemperantiâ, sed constitutionis naturalis vicio. 131
 Epicurus anno ætatis xiv. ad Philosophiam accedit. 8. *av. ro. h. d. n. t. c.*
 magistrum nullum habuit. 7
- Epicurus vanitatis arguitur. 92. Sed per calumniam. 98
 Epicuro in Præceptores ingratitudo objicitur. 90. Ab ea purgatur. 98. 99.100.
 Epicurus maledicentiæ erga omnes antiquiores Philosophos accusatur. 94. Defenditur. 97.100.101
 Epicurus impietatis arguitur. 74.75. Defenditur. 79. Affectavitne honores divinos? 82.83.
 Epicuro Venus impura objicitur. 118.119. Nec non gula fœda & noxia. 106.107
 Epicurus cum Prodigio Evangelico à plerisque comparatus 106
 Epicuri sobrietas, frugalitasque eximia. 108.109
 Epicurus in exemplum continentiae citatus. 123.124
 An disciplinas universè oderit. 140. 141.148.149.
 Epicurus è Philosophorum choro pulsus. 121.122. In eundem merito revocatus. 131.132
 Epicuri erga Deum pietas. 78.79
 Epicuri pietas erga patriam, parentes, alios. 87.88
 Epicurus vir optimus, Cicerone teste. 88.98
 Epicurus vir mitissimus. 98
 Epicurus quam multa conscripserit. 17
 Epicuri volumina recensentur. 18. 19. &c.
 Epicuri Epistolæ. 25
- Epi-

Epicurus, ubi literæ prius sepultæ
revixerunt, à multis authoribus
commendatur. 135. 136

Epicurus clarus, perspicuus, disertus.
158

Epicuri constantia extrema ex ipso
Cicerone & aliis. 131

Epistola Epicuri statim morituri ad
Idomeneum. 33

Epicuri Testamentum. 29. 30. &c.
Mors. 32. 33. Quo tempore obie-
rit? 34

Epicurus cum Themistocle compa-
ratus. 133. 134

Epicurus à D. Gregorio Nazianze
no laudatus. 123. & à Chryssippo
quamvis hoste. 124

Epicurus graphicè descriptus à Poë-
ta Stellato. 136

Epicuro (quod nomen *Auxiliatorem*
sonat) ob purgatam amenciam
multum debent homines. 135.
136

Epicuri Horti tolerabiliores Lyceo
Aristotelis, teste S. Ambrosio. 135

Epicuri successores. 40. 41

Epicuri memoria sectatoribus illius
quàm cara. 36. 37

Epicureorum quanta inter se con-
fensio. 38. 39

Epicurei *εισαδρασι* dicti: quamobrem?
36

Epicurei clarè locuti, ac sine verbo-
rum ambagibus. 151. 152

Epicureus Sacerdos: Luciani locus.
75

Epigramma de eo qui laqueum pro
auro reperit. 47

Epitaphium Sardanapali. 107

Eucratidas Philosophus Epicureus.
41

Eurydicus Epicuri discipulus. 17

F

M. **F** Abius Gallus, Epicureus. 45
Famem malignè extinguebat
Epicurus. 109. 110

Femine ingenio præstantes in Phi-
lophorum scholis. 125. 126

Franciscus Philelphus Epicurum
commendat 135

Fratres Epicuri tres, Neocles, Chæ-
redemus, Aristobulus. 2. 14

Frugalitas Epicuri qualis. 108

G

G Alenus cur in Epicurum malè
animatus? 69. 70. Aliud de
Epicuro scivit, aliud evulgavit. 70

Gamelion cui ex nostris mensibus
respondeat? 35

Gargettius senex, & Gargetticus
Author dictus est Epicurus. 2

Grammaticam qui neglexerit Epi-
curus. 142. 150. 151

Grammatica duplex. 151

D. Gregorius Nazianzenus Epicu-
rum laudat. 123

Gula immodica Epicuro exprobra-
tur. 104. 105. Item Gula foeda &
noxia. 106. Objecta de utraque
solvuntur. 111

INDEX RERUM

H	L
H egesianax Pyrrhonis frater,
Epicuri discipulus. 17	L actantius in Epicurum malea-
nimatus. 72
Hemina, qualis mensura. 108	Lacydes ex uberiore potatione para-
lyticus. 115
Herculeos labores longè exuperat
sapientia. 84.85	Leonteus Lampfacenus Epicuri di-
scipulus. 15
Hermachus Agemarchifilius, Mity-
lenæus, Epicuri discipulus ac suc-
cessor. 17. Quos scripserit libros?
<i>ibid.</i>	Leontium Epicuri discipula. 16. A-
mica. 118.119.126. Librum ele-
gantem adversus Theophrastum
Philosophum scripsit. 126. scito
sermone & Attico. <i>ibid.</i> & 160
Hermocles Epicureus. 50	Lepidus Epicureus. 50
Hermodorus Epicureus, <i>ibid.</i>	Libri, quos Epicurus scripsit, recen-
sentur. 18.19.&c.
Hermon Epicureus. <i>ibid.</i>	Lucianus Epicureus. 50
Herodotus Epicuri discipulus. 16. Ad
eum Epicurus Epitomen parvam
Physices scripsit. <i>ibid.</i>	Lucilius Senecæ Epistolis illustris an
Epicureus? 48.49
Hesiodum Poëtam Epicureus Philo-
sophis accéset Albertus Magnus. 51	T. Lucretius Carus Epicureus, Poë-
ta insignis. 42
Historia commendatur 157	Lucretius Epicurum quo sensu dixit
Deum? 84
Q Horatius Flaccus Poëta se Epicu-
reum profiteretur. 48	M
Horatius, quòd esset Epicureus, se
porcum dixit, vulgare scomma jo-
cando admittens. 106.114	M ahometis Paradisus. 119
Hortus, Epicuri schola. 10	Maledicta, contumeliæ, con-
tentiones, concertationes Philo-
sophiâ indignæ videntur, Cicerone
telle. 101
Hortus Epicuri ab infamia ex mulie-
ribus purgatur. 125.126	Mathematicas arteis an oderit Epi-
curus? 146.147.165.166
Hortulum Epicuri describit Seneca.
109	Maza, quod cibi genus. 108
Horti Philosophici plures. 130.131	Memmius Epicureus, cui Lucretius
libros suos dicat. 70
I	Menander Epicurum quanti faciat?
189.190
I Domeneus Epicuri discipulus. 15.	Mencæus Epicuri discipulus. 45.
à literis Epicuri celebris <i>ibid.</i>	Ad
Ironiam Socrati familiarem repre-
hendit Cicero. 160	
Ironicè loqui sapientem vix proba-
vit Epicurus. <i>ibid.</i>	

Ad eum Epicurus epistolam de rebus ad mores pertinentibus scripsit.	46	bratione, sed commiseratione digna.	116
Mensum civilium & Lunarium alia principia olim apud Atticos.	5	An in Nausiphanem præceptorem ingratus fuerit Epicurus?	90
Metrodorus Lampfacenus Epicuri discipulus, familiaris, amicus.	15.	Neocles pater Epicuri. 2. Ludimagister fuit.	2
Vir bonus & adversus molestias mortemque ipsam intrepidus.	16.	Neocles frater Epicuri.	2.14
Penè alter Epicurus. 15. Quos scripserit libros. 16. Magnus vir Senecæ dictus.	112	Nicanor Epicuri discipulus.	17.30
Metrodorum divinè loquutum B. Clemens asserit.	<i>ibid.</i>	P	
Metrodorus Stratonicens an ab Epicuro ad Carneadè defecerit. 88.89		P Amphilum Platonicum contempnit Epicurus.	91.92
Metroon, magnæ Deæ Templum Athenis.	29	Pansa laudatur à Cassio quod voluptatem sequens virtutè retineat.	45
Minæ valor.	107	L. Papius Pærus, Epicureus.	44
Minarum LXXX. valor monetæ nostræ respondens.	11	Paradisus Mahometis.	119
Mors Platonis & Arcefilæ.	115	Paralyticus ex uberiore potatione Lacydes factus.	115
Mors acerba ultrici Dei justitiæ non est semper adscribenda.	115	Parietina Epicuri ædes.	12
Mulieres olim in Philosophorum scholas admittæ.	125.126	Patro Epicureus.	12.45
Mulieres nonnullæ cum Epicuro philosophatæ.	16.125.126	Perspicuitas primum Rhetoricæ minus.	157.158.160
Mus Epicuri servus ac discipulus, Philosophus non incelebris.	16	Phædrus Philosophus Epicureus, quem Cicero audivit.	45
De Musica librum scripsit Epicurus.	24.166	Philænis Epicuri discipula.	16
N		Philaidæ quinam?	2
Naturæ bona summè aestimabat Epicurus.	110	Philiscus Pseudo-Epicureus.	64
Naturæ in nobis vitia, non expro-		Philodemus Epicureus.	46
		Philomarus Epicuri sectator.	51
		Philosophia contumelias, maledicta, contentiones, concertationesque respuit, teste Cicerone.	101
		Philosophia ita conspurcata est, ut nihil jam aliud esse videatur quàm Sophisticæ officina.	148
		Philosophi urbibus sæpe expulsi.	138
		Pietas Epicuri.	78.79
		Z 3	L. Pise

INDEX RERUM

- L. Piso Epicureus. 44.64
 Plato aureus dictus, cur? 94
 Plato pueros scdè adamavit. 130
 Plato in nuptiis coenans moritur. 115
 Plato Sardinus, Epicureus. 46
 Plutarchus commendatur. 68. Cur Epicuro in ensus? *ibid.*
 Plutarchus Epicurum deridet, an merito? 110
 Poëtarum figmenta, Epicurus, quòd esset veritatis amans, improbavit. 155
 Poëtas è Republica eicit Plato. 156
 Item Heraclitus & Zeno. *ibid.*
 Poëticen an contempserit Epicurus? 143. 154. 155
 Pollius Surrentinus Epicureus. 49
 Polyænus Lampfacenus, Athenodori filius, Epicuri discipulus, magnus Mathematicus. 17
 Polymedes Epicuri familiaris ac discipulus. 24
 Pomponij Attici Mensa qualis? 113
 Populum sive popularem auram meritò contemnit Epicurus. 55.
 57. Hanc studiosè captabant Stoici. *ibid.* 63
 Præceptores quos audierit Epicurus? 6.7
 Præceptores habere nullos satius, quam non bonos. 99
 Prodigus Evangelicus cum Epicuro compositus. 106
 S. Aurel. Propertius Poëta, Epicuro additus. 48
 Protagoras baiulus dictus, Democri-
 ti scriba, per vicos ludimagister. 95.96
 Providentiam divinam asserere Stoici, malè hanc negavit Epicurus 62
 Providentiam fatidicam animum Stoicorum appellat Vellejus apud Ciceronem. *ibid.*
 Pyrrhon & Hegesias frater, Epicuri discipuli. 17. Ad hos Epicurus consolatoriam ob patrem mortuum scripsit. *ibid.*
 Pythagoras plurimas mulieres in disciplinam suam admisit 126
 Pythocles Epicuri discipulus. 33. Ad eum Epicurus de Meteoris scripsit. 16. Ejus indoles præstantissima *ibid.*
 Pythocles puer meritorius. 129
- R
- Raphaël Volaterranus Epicurum laudat. 135
 Rata sententia, Epicuri libellus ex Pannatio apud Ciceronem ad verbum ediscendus. 19.37
 Religio alia pura, alia spuria. 79
 Rhetoricam quanti fecerit Epicurus. 144. 157
 Rhetoricæ munus præcipuum, claritas, seu perspicuitas. 158
 Rhetorica an foro, judiciis, Rerumpubl. administrationi utilis? 180
 Rhetorica, *κατοπτική*. 144. 159. ars fallendi. 179
 Rhetores à Maximo Tyrio cum Mangonibus comparati. 179
 Sacer.

- S**acerdos Epicureus: Luciani jo-
 cus. 77
 Salutarior Epicuri voces illius Epi-
 stolis præmissæ. 26
 Sapiens uno minor Iove. 87
 Sapientis animum nil cogit ut vul-
 garia sapia. 81
 Sapientem ironicè loqui an deceat?
 160
 Sapientia vera Herculeis laboribus
 præfertur. 84.85
 Sardanapali Epitaphium. 107
 L. Saufeius Eques, Epicureus. 43
 Scholæ Epicuri successio quam con-
 stans 38.39
 Secta Epicuri. 9
 Seneca veri studiosus, invitis Stoi-
 cis, Epicurum commendat. 59
 Seneca Stoicorum inanem subtilita-
 tem carpit. 61
 Seneca an fuerit Epicureus? 49
 Statyllius Epicureus commendatus.
 46.
 Sobrietas Epicuri qualis? 108
 Stoici in dialectica penè toti. 61
 Stoici in suis disputationum ineptiis
 vix ferendi *ibid.*
 Stoici aliter dixere, aliter vixere. 113
 Stoici ad Ducis sui Zenonis imita-
 tionem, retricos se aspectu, & ma-
 xima parte ad curam derasos ex-
 hibebant. 54
 Stoicorum jactationes. *ibid.*
 Stoicorum in Epicurum calumniæ.
 56.57
- Stoici odij in Epicurum occasio
 quam 56,60.61
 Stylus in scribendo quis comparan-
 dus. 158.159
 Successores Epicuri quinam? 40.41
 Superstitionem improbavit Epicu-
 rus. 79.80
 Syron Epicureus. 46. Notat Ser-
 vius hunc esse quem Virgilius in
 Eclogis sub Sileni persona loquen-
 tem inducit. *ibid.*
- T
- T**estamentum Epicuri 29,30 &c.
 Themista Zoili filia Lampace-
 na, Leontei uxori, Epicuri discipu-
 la. 16. quam seriò Philosophiæ
 operam dedit. 126
 Theotimus quòd scripsisset libros
 aliquot contra Epicurum capite
 mulctatus. 66
 Timagoras Epicureus. 46
 Timocrates Lampacenus Metrodo-
 ri frater, Epicuri discipulus. 16
 Timocrates alter Demetrii filius Po-
 tamius Epicuri discipulus. 17.29
 Timonis Maledicta. 111
 L. Torquatus Philosophus Epicu-
 reus. 43
 C. Trebatius Epicureus. *ibid.*
- V
- L. **V**arus Epicureus. 46.
 Quintilius Varus item Epi-
 cureus. 47
 C. Vellejus Senator Epicureus. 43
 Verrius Epicureus. 44
 Veri professoribus nullum figmenti
 genus

genus convenit	15	Vulgus ex iis solum quæ apparet, omnia iudicat.	63
Vini congium uno haustu sorpsit Xenocrates.	115	X	
Virgilius Poëta sub Epicuro militavit.	47	X	Enocrates congium. i. pintas tres vini cum semisse, uno haustu sorpsit.
Volumina Epicuri referuntur. 18. 19. 20. 21. &c.		Z	
Voluptas, in qua Epicurus summum bonum constituit, quænam? 55. Describitur ab ipso Epicuro.	56	Z	Eno Stoicorum princeps Epicuro contemporaneus. 53. 54. Auram popularem magnificis vocibus, & effictâ morum gravitate captabat. 55. paderastia infimularus.
Voluptates impuras spernit Epicurus.	124		129. 130
Vomitio ad stomachum exonerandum humoribus superfluis olim Romæ frequentissima.	114	Zeno Sidonius Epicureus Philosophus.	4 ⁱ
Vossius Epicurum inter Historicos Græcos recenset.	157	Zopyrus Medicus, Epicureus.	49. 160.

F I N I S.

